

HELSINGIN
KAUPUNGIN
TIETOKESKUS

2007

1

muistioita

Helsinki tutkii

**Helsingin kaupungin
tutkimusohjelma
2007–2009**

Sisällys

Esipuhe	7
Förord	9
Preface	11
I Tutkimustoiminnan lähtökohdat ja periaatteet	13
Tutkimustieto päätöksenteon tukena	13
Tutkimustoiminnan organisointi	14
Kansainvälinen toiminta	16
Tutkimustoiminnan voimavarat	17
II Tutkimushankkeet vuosiksi 2007–2009	18
Metropolikehityksen hallinta ja toimiva suurkaupunki	19
Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys	42
Asukkaille hyvä Helsinki	49
Kaupunkihistorian ymmärtäminen	61
III Kaupunkitutkimusprofessorien tutkimushankkeet	62
Peter Ache, eurooppalainen suurkaupunkisuunnittelu	63
Peter Clark, eurooppalainen kaupunkihistoria	64
Anne Haila, sosiaalipolitiikka, erityisesti kaupunkitutkimus	65
Matti Kortteinen, kaupunkisosiologia & Mari Vaattovaara, kaupunkimaantiede	67
Heikki A. Loikkanen, kaupunkitaloustiede	74
Jari Niemelä, kaupunkiekologia	75
Heikki Setälä, kaupunkiekosysteemitutkimus	80
Antti Talvitie, kaupunkien tekniset järjestelmät	81
IV Helsingin kaupungin virastojen ja laitosten tutkimushankkeet	82
Helsingin ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämishankkeet	83
Kaupunginmuseon tutkimushankkeet	93
Kaupunkisuunnitteluviraston tutkimushankkeet	95
Kiinteistöviraston geoteknisen osaston tutkimushankkeet	100
Opetusviraston tutkimusohjelma	101
Rakennusviraston tutkimushankkeet	104
Sosiaaliviraston tutkimushankkeet	107
Terveyskeskuksen tutkimushankkeet	110
Ympäristökeskuksen tutkimushankkeet	113
V Yhteenveto Helsingin kaupungin tutkimusohjelma 2007–2009	117
Sammandrag Helsingfors stads forskningsprogram 2007–2009	119
Summary The Research Programme for the City of Helsinki 2007–2009	121
Liite 1 Kuullut yhteistyötahot	123
Liite 2 Kaupunkitutkimuksen keskeisiä aineistoja	125
Liite 3 Sektorijaon mukainen tutkimushankkeiden hakemisto	128

Esipuhe

Helsingin kaupungin tutkimusohjelman 2007–2009 tarkoituksena on määritellä tutkimuslinjaukset ja tulevat tutkimushankkeet. Sen tavoitteena on suunnata kaupungin tutkimusvoimavarat tehokkaasti ja tuloksellisesti. Kolmen vuoden välein laadittava ohjelma koskee tietokeskuksessa tehtävää tutkimusta, kaupungin hallintokuntien tutkimushankkeita sekä sellaisia tutkimushankkeita, joissa tietokeskuksella on koordinoijan tai rahoittajan rooli. Kaupunkitutkimuksen tutkimusalue on siinä määrin laaja, ettei sitä kyetä ottamaan haltuun pelkästään Helsingin oman tutkimustoiminnan avulla. Monet tutkimusohjelman hankkeista toteutetaan tiiviissä yhteistyössä muiden toimijatahojen kanssa. Tutkimusohjelmassa ovat mukana nyt ensimmäistä kertaa myös kaupunkitutkimusprofessorien tutkimushankkeet ja . Näistä jälkimmäiset keskittyvät pääasiassa kyseisten hallintokunnan omaan toimintaan ja toimintaympäristöön. Lisäysten myötä Helsingin kaupungin tutkimusohjelma on aiempaa informatiivisempi kokonaisuus. Sen kautta saa varsin hyvän kuvan Helsingissä tehtävästä kaupunkitutkimuksesta. Metropolialueen kehittämisen, pääkaupunkiseudun kaupunkien tiivistyvän yhteistyön ja metropolipolitiikan myötä seudullisen ulottuvuuden merkitys on kasvanut. Käsillä oleva tutkimusohjelma sisältääkin useita seudullisia tutkimushankkeita.

Tämän tutkimusohjelmakauden ajankohtaisia haasteita on neljä:

1. Metropolialueen hallinta ja toimiva suurkaupunki
2. Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys
3. Asukkaille hyvä Helsinki
4. Kaupunkihistorian ymmärtäminen

Tutkimusohjelman valmistelusta on vastannut kaupunginjohtajan kaupunginjohtajistossa asettama johtoryhmä. Johtoryhmän puheenjohtajaksi nimettiin apulaiskaupunginjohtaja Ilkka-Christian Björklund ja jäseniksi strategiapäällikkö Kim Aarva sosiaalivirastosta, tilastojohtaja Riitta Harala Tilastokeskuksesta, elinkeinojohtaja Eero Holtila talous- ja suunnittelukeskuksesta, opetustoimen johtaja Rauno Jarnila opetusvirastosta, erikoistutkija Annukka Jyrämä Helsingin kauppakorkeakoulusta, osastopäällikkö Marianna Kajantie kulttuuriasiainkeskuksesta, ympäristötutkimuspäällikkö Päivi Kippo-Edlund ympäristökeskuksesta, rahoitusjohtaja Tapio Korhonen talous- ja suunnittelukeskuksesta, vararehtori Mauno Kosonen Helsingin yliopistosta, vs. tutkimusprofessori Markus Laine tietokeskuksesta, vararehtori Juha-Pekka Liljander Helsingin kaupungin ammattikorkeakoulusta, joh-

taja Asta Manninen tietokeskuksesta, kehittämisjohtaja Riitta Simoila terveyskeskuksesta, tutkimuspäällikkö Jussi Simpura Tilastokeskuksesta, projektipäällikkö Paula Tuurnala Teknillisestä korkeakoulusta, kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaara Helsingin yliopistosta ja toimistopäällikkö Timo Vuolanto kaupunkisuunnitteluvirastosta. Johtoryhmä kutsui tutkija Martti Tuomisen ohjelmatyön sihteeriksi. Vs. tutkimusprofessori Markus Laine on vastannut tutkimusohjelmatyön käytännön toteutuksesta.

Helsingin kaupungin tietokeskus kiittää tutkimusohjelmatyön johtoryhmää ja yhteistyötahoja (katso liite 1) hedelmällisestä yhteistyöstä.

Helsingissä, kesäkuussa 2007

Asta Manninen
Johtaja

Markus Laine
Vs. tutkimusprofessori

Förord

Syftet med Helsingfors stads forskningsprogram 2007–2009 är att dra upp riktlinjerna för forskningen och slå fast forskningsprojekten. Det handlar om att rikta in stadens forskningsresurser effektivt och framgångsrikt. Programmet, som görs upp med tre års mellanrum gäller den forskning som utförs, koordineras eller finansieras av Faktacentralen. Stadsforskning som gebit är så vidsträckt att Helsingfors stads egen forskningsverksamhet inte räcker till, så många av projekten genomförs därför i nära samarbete med andra instanser.

Nu upptar forskningsprogrammet för första gången också stadsforskningsprofessorernas forskningsprojekt och stadens förvaltningars forskningsprojekt. De sistnämnda gäller i huvudsak vederbörande förvaltningens egen verksamhet och verksamhetsmiljö. I och med dessa utvidgningar har forskningsprogrammet blivit en informativare helhet. Det ger en god bild av den stadsforskning som utförs i Helsingfors. I och med utvecklandet av metropolområdet och metropolpolitiken samt det allt närmare samarbetet mellan städerna i Huvudstadsregionen har det regionala samarbetet blivit en allt viktigare dimension. Föreliggande forskningsprogram innehåller flera regionala forskningsprojekt.

För föreliggande programperiod slås fyra utmaningar fast:

1. Styrning av metropolområdet och en fungerande storstad
2. Framgång för stadens ekonomi och näringsliv
3. Ett bra Helsingfors att bo i
4. Förståelse av stadens historia

Beredandet av forskningsprogrammet har axlats av en styrgrupp tillsatt i stadsdirektörskollegiet av överborgmästaren. Till ordförande för styrgruppen utsågs biträdande stadsdirektör Ilkka-Christian Björklund, och till medlemmar strategichef Kim Aarva från Helsingfors stads socialverk, statistikdirektör Riitta Harala från Statistikcentralen, näringsdirektör Eero Holstila från Helsingfors stads ekonomi- och planeringscentral, utbildningsdirektör Rauno Jarnila från Helsingfors stads utbildningsverk, specialforskare Annukka Jyrämä från Finska handelshögskolan, avdelningschef Marianna Kajantie från Helsingfors stads kulturcentral, miljöforskningschef Päivi Kippo-Edlund från Helsingfors stads miljöcentral, finansdirektör Tapio Korhonen från Helsingfors stads förvaltningscentral, prorektor Mauno Kosonen från Helsingfors universitet, tf. forskningsprofessor Markus Laine från Helsingfors stads faktacentral, prorektor Juha-Pekka Liljander från yrkeshögskolan Stadia, direk-

tör Asta Manninen från Helsingfors stads faktacentral, utvecklingsdirektör Riitta Simoila från Helsingfors stads hälsocentral, forskningschef Jussi Simpura från STAKES, projektchef Paula Tuurnala från Tekniska Högskolan, professor Mari Vaattovaara från Helsingfors universitet och kontorschef Timo Vuolanto från Helsingfors stads stadsplaneringskontor. Styrgruppen kallade forskare Martti Tuominen från Helsingfors stads faktacentral till sekreterare för programberedningen. Tf. forskningsprofessor Markus Laine har svarat för det praktiska genomförandet av programberedningen.

Helsingfors stads faktacentral tackar styrgruppen och alla samarbetspartners (bilaga 1) för fruktbart samarbete.
Helsingfors, juni 2007

Asta Manninen
Direktör

Markus Laine
Tf. forskningsprofessor

Preface

The purpose of the Research Programme for the City of Helsinki for 2007–2009 is to draw up the guidelines for our research and to define the research projects. It is a matter of mobilising the research resources of the city efficiently and in a result-oriented manner. The programme, which is drawn up at three-year intervals includes the research conducted, coordinated or financed by Helsinki City Urban Facts. Urban research as a discipline is too large to be covered by the City of Helsinki's own research alone, for which reason many projects are carried out in close cooperation with other actors.

This time, the Research Programme also includes the research projects of the Urban Research Professors and those of the city's offices and departments. The latter projects chiefly concern the activities and operational environment of the relevant office or department. These extensions have made the research programme more informative. It gives a comprehensive picture of the urban research conducted in Helsinki. With the active development of the metropolitan region, the evolving metropolitan politics, and the ever closer cooperation between the member cities of Helsinki Metropolitan Area, regional cooperation has become increasingly important. The present research programme includes several projects found on the region.

The following four challenges are defined for the present programme period:

1. Governance of the metropolitan region, and a functioning metropolis
2. Success for the city's economy and the business community
3. Helsinki – a good place to live
4. Understanding of the city's history

The preparation of the Research Programme has been managed by a steering group appointed by the Lord Mayor in the Mayors' Meeting. Chairman of the Steering Group was Deputy Mayor Ilkka-Christian Björklund, and members included Kim Aarva from Helsinki City Social Services Dept., Riitta Harala from Statistics Finland, Eero Holstila from Helsinki City Economic and Planning Centre, Rauno Jarnila from Helsinki City Education Department, Annukka Jyrämä from Helsinki School of Economic, Marianna Kajantie from Helsinki City Cultural Office, Päivi Kippo-Edlund from Helsinki Environment Centre, Tapio Korhonen from Helsinki City Administration Centre, Mauno Kosonen from the University of Helsinki, Markus Laine from Helsinki City Urban Facts, Juha-Pekka Liljander

from Stadia Polytechnic, Asta Manninen from Helsinki City Urban Facts, Riitta Simoila from Helsinki City Health Centre Dept., Jussi Simpura from the STAKES, Paula Tuurnala from Helsinki University of Technology, Mari Vaattovaara from the University of Helsinki and Timo Vuolanto from Helsinki City Planning Department. The steering group invited researcher Martti Tuominen from Helsinki City Urban Facts to function as a secretary for the preparation work. Acting Research Professor Markus Laine from Helsinki City Urban Facts has been in charge of the practical preparation work.

Helsinki City Urban Facts extend their thanks to the Steering Group and to partners for fruitful cooperation.

Helsinki, June 2007

Asta Manninen
Director

Markus Laine
Acting Research Professor

I Tutkimustoiminnan lähtökohdat ja periaatteet

Helsingin kaupungin tutkimusohjelma aktivoi, kokoaa ja koordinoi Helsinkiä sekä koko kaupunkiseutua koskevaa tutkimusta. Tutkimusohjelman tavoitteena on pitää Helsinki toimintaympäristöstään tietoisena kaupunkina ja samalla tiedollisesti tukea toimia, jotka lisäävät asukkaiden hyvinvointia ja työllisyyttä, vahvistavat elinkeinoelämän kilpailuedellytyksiä sekä edistävät kestävästä kehitystä ja lujittavat hyvän hallinnon kehittämistä. Ohjelma tukee lisäksi Helsingin kaupungin eri hallintokunnissa tehtävää strategiatyötä ja yhteisstrategioihin liittyviä tietotarpeita.

Tutkimusohjelma on jaettu kolmeen osaan. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tekemät, koordinoimat ja rahoittamat tutkimukset on koottu omaan lukuunsa (luku II). Helsingin kaupunkia ja kaupunkiseutua koskeva tutkimus on laajentunut viime vuosina. Siksi tähän ohjelmaan on ensimmäistä kertaa liitetty myös kaupunkitutkimusprofessorien tutkimushankkeet (luku III) ja kaupungin virastojen omat tutkimushankkeet (luku IV).

Ohjelmakaudella 2007–2009 tehdään myös sellaista tutkimusta, jota tutkimusohjelmassa ei ole voitu ennakoida. Kehitteillä oleva verkossa toimiva hankerekisteri tarjoaa tulevaisuudessa ajantasaiset tiedot kaikesta Helsingin kaupungin tietokeskuksessa tehtävästä tutkimuksesta.

Tämä ohjelmakausi on järjestyksessä yhdeksäs ja kattaa vuodet 2007–2009. Kaupungin toimista valmistuneiden tutkimusten määrä on pysynyt melko vakaana. Tietokeskuksen ohella tutkimusjulkaisuja tulee eniten terveyskeskuksesta, kaupunkisuunnitteluvirastosta, sosiaalivirastosta ja ympäristökeskuksesta, mutta monilla muillakin hallintokunnilla on runsaasti tutkimusintensiivistä toimintaa. Tutkimusohjelmiin sisältyneitä hankkeita on vuosittain valmistunut yleensä 10–15. Edellisen ohjelmakauden (2004 - 2006) 93 hankkeesta valmistui kauden aikana runsas kolmannes. Tämä johtui siitä, että kauden aikana tehtiin myös muita tutkimuksia, jotka priorisoitiin kiireellisemmiksi.

Suurin osa Helsingin kaupungin tutkimusjulkaisuista on edelleen painettuina lainattavissa tietokeskuksen kirjastosta, joka myös ylläpitää luetteloa valmistuneista julkaisuista. Nopein tie tiedonlähteille on kuitenkin internet. Tutkimusohjelmakaudella 2007 - 2009 valmistuvat tietokeskuksen julkaisut, kuten tämä tutkimusohjelma (**TÄHÄN UUSI OHJELMAN LINKKI!**) ovat pääosin heti ilmestyttyään luettavissa tietokeskuksen internetsivuilta. Näin uusien tutkimustietojen on heti valmistuttuaan kaikkien, myös kuntalaisten käytettävissä. Tietokeskuksen painettua materiaalia on perinteisesti lainattu ahkerasti kaupunginkirjastoista ja onkin mielenkiintoista nähdä, missä määrin verkkojakelu korvaa tätä käytäntöä.

Tutkimustieto päätöksenteon tukena

Perinteisesti kaupungin oman tutkimustoiminnan ytimessä on ollut kaupungin hallintokuntien toimintaympäristöstään ja toiminnastaan tarvitsemat perustiedot. Niiden lisäksi pyritään selvittämään ajankohtaisia ja kaupungin kannalta tärkeitä pidettäviä tietotarpeita. Niihin sisältyy usein seudullisia, kansallisia ja kansainvälisiä vertailuja sekä arvioiteja.

Kaupunkikehitys on tullut kaupunkilaisten ja elinkeinoelämän kannalta sekä seudullisesta näkökulmasta yhä tärkeämmäksi.

Tutkimustoiminnan periaatteisiin ja tutkimuseettisiin lähtökohtiin kuuluu kaupunkikehityksen eri ilmiöiden monipuolinen seuraaminen ja arvioiminen sekä havaintojen selkeä ja avoin julkituominen. Päätäjiin kohdistuva tiedon tulva korostaa entisestään sitä, että tutkimustulosten pitää olla helposti saatavilla ja hyvin esitettyjä tullakseen huomatuiksi. Päätöksenteko edellyttää paitsi hyvää tiedonhankintaa myös tiedon kriittistä tulkittamista ja hyvää keskustelua, jotta yhteinen ymmärrys syntyisi. Yksi tutkimustoiminnan ilmeinen haaste on lisätä nopeutta uusien ilmiöiden tiedolliseen haltuunottoon ja samalla edelleen kehittää ilmiöiden pitkäjänteistä seurantaa.

Kaupunkitiedon kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen sekä hallintokuntien kasvaneisiin tietotarpeisiin on kiinnitetty viime vuosina erityistä huomiota. Tietokeskus järjestää nykyisin mm. kaupungin johdolle kaksi kertaa vuodessa seminaarin ajankohtaisista aiheista. Lisäksi eri virastoille ja kaupunkilaisille räätälöidään tarpeen mukaan omia tietoisuuksia.

Kaupungin tutkimustoiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää, että toiminnasta tehdään ulkopuolinen, riippumaton arviointi 3–5 vuoden välein. Edellistä ohjelmakautta (2003–2006) koskevan arvion ovat tehneet professori Lasse Oulasvirta, yliassistentti Ilari Karppi ja hallintotieteiden maisteri Anu Takala Tampereen yliopistosta. Arvioitsijoiden mukaan Tietokeskuksen toimintaan liittyy tiettyä kompleksisuutta, joka nousee paitsi monitieteisestä tutkimuksesta, myös tietokeskuksen asemasta kaupunkiorganisaation sisällä toimivanana tutkimuslaitoksena. Tutkimustulosten riippumattomuutta ja niiden vastaanottoa tukee se, että tietokeskus toimii akateemisten tutkimusihanteiden mukaan. Tämä on arvioitsijoiden mukaan jatkossakin välttämätöntä. Tutkimusohjelman teko on yksi tapa hallita tutkimustoiminnan jatkuvuutta, joka on välttämätön ehto vahvan tieteellisen osaamisen ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Vahva osaamisperusta ja sen pitkäjänteinen ylläpitäminen mahdollistaa myös nopean reagoinnin sellaisiin hankkeisiin, jotka kuuluvat tietokeskuksen asiantuntemuksen alaan. Tietokeskuksen ei ole ainoa tutkimustoimintaa harjoittava kaupungin yksikkö, mutta sen tutkimuskohteet ylittävät pääsääntöisesti hallintokuntien rajat. Arvioitsijat totesivat tietokeskuksen kohdistuvista odotuksista muuan muassa seuraavaa:

”Tiekeen helsinkiläisen kaupunkitutkimuksen keskeisenä tukikohtana kohdistuu hyvin monenlaisia odotuksia. Se nähdään sekä erilaisia tutkimusasetelmia ja tutkimusjärjestelmiä sertifioivana osaamiskeskuksena kuin suomalaisen, kansainväliseen vertailutietoon pohjautuvan metropolinäkemyksen tuottajana. Sille ominaista on tehtävän työn jäsentyminen akateemisten tutkimusihanteiden mukaisesti, ja tätä arvoa on näkemyksemme mukaan syytä puolustaa: se tekee Tiekestä erityisen koko suomalaisessa kaupunkikentässä. Akateemisuus ja perustutkimuksellisuus voi näyttäytyä rasitteena välitöntä päätöksentekoa palvelevan tiedontuotannon kannalta. Erityisesti kaupunkiorganisaation ulkopuolelta katsottuna ne ovat kuitenkin suoranaisia välttämättömyyksiä.” (Helsingin kaupungin tietokeskuksessa tehtävän tutkimustyön auditointi 2007)

Tutkimustoiminnan organisointi

Helsingin kaupungin oman tutkimustoiminnan vahvuuksia ovat pätevä henkilökunta, hyvin järjestetty täydennys- ja jatkokoulutus, kiinteät yhteistyösuhteet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin sekä virastojen ja laitosten tukena toimivat, vahvaa

tieteellistä asiantuntemusta omaavat tutkimusyksiköt, joiden tutkijoilla on hyvä kenttätun-
tuma.

Kaupungin oma tutkimustoiminta on kulkenut kohti verkostomallia, jossa kaupungin tie-
tokeskuksella on toimintaa aktivoiva, koordinoiva ja kehittävä tehtävä. Tämä koskee ennen
muuta sellaisia aiheita ja tietoja, jotka palvelevat useita hallintokuntia yhteisesti.

Tietokeskuksen ohella monissa muissakin hallintokunnissa ja virastoissa tehdään omaa
tutkimusta. Tästä osoituksena ovat kaupungin virastojen omat tutkimushankkeet, jotka on
kirjattu tämän tutkimusohjelman lukuun neljä. Tämä mahdollistaa samoista asioista kiin-
nostuneiden tutkijoiden ja tutkimusryhmien yhteistyön vahvistumisen kaupungin sisällä
ja kaupunkitutkimuskentällä. Verkottuminen puolestaan luo mahdollisuudet siihen, että
yksiköt, työryhmät tai verkostot ovat riittävän suuria ja ammatillisesti monipuolisesti päte-
viä. Siten esimerkiksi uusien menetelmien ja tutkimustaitojen omaksuminen ja laajempien
tutkimuskontaktien ylläpitäminen helpottuu. Kaupungin tutkimusyksiköillä tulisikin olla
mahdollisuudet keskinäiseen tutkijavaihtoon, tilapäisten tutkijaryhmien kokoamiseen sekä
muuhun henkilöstön käytön joustavuuteen.

Tietokeskuksen kaupunkitutkimusyksikön kokoaa – henkilökuntaa yhteensä noin 20,
joista 15 tutkijan vakanssia – varsin hyvin yhteen eri alojen asiantuntemusta. Kaupunki-
tutkimusyksikkö tarjoaa myös mahdollisuuksia määräaikaisiin tutkimusvierailuihin sekä
muiden virastojen ja laitosten tutkijoille (esimerkiksi tehtäväkierrot) että tutkimustyötä
(esimerkiksi opinnäytteitä) oman työn ohessa tekeville. Tutkijavierailut voivat toimia si-
ten, että tutkimusaineistojen kerääminen tehdään osana normaalia työtä, mutta analysointi
ja raportointi suoritetaan tutkimusyksikössä vietettävän tutkimusperiodin aikana. Periaate
on tällöin se, että tutkimusyksikkö tarjoaa tilat ja tutkimusta tukevan työympäristön, asian-
omainen hallintokunta huolehtii palkkauksesta.

Vahvistuva tutkimusyhteistyö

Helsingin kaupungin tutkimusohjelmaa 2007–2009 valmisteltaessa on kuultu laajalti kau-
pungin eri virastojen ja laitosten sekä muiden yhteistyötahojen edustajia (liite 1). Kuulemi-
sessa nousi esille laajemman seudullisen tutkimusyhteistyön tarve. Monet tämän tutkimus-
ohjelman hankkeista sisältävät seudullisen ulottuvuuden. Käytännössä yhteistyö toteutuu
tutkimusohjelmien ja yhteisten sopimus pohjaisten tutkimusprojektien kautta.

Helsingin yliopistoon ja Teknilliseen korkeakouluun sijoittuvat kaupunkitutkimuksen
professuurit täydentävät kaupunkitutkimuksen kenttää tärkeällä tavalla. Kaupunkitutki-
musprofessoreja on kaikkiaan yhdeksällä tieteenalalla. Kaupunkitutkimusverkostossa
edustettuina ovat sosiaalipolitiikka (erityisesti kaupunkitutkimus), kaupunkisosiologia,
kaupunkimaantiede, kaupunkiekologia, kaupunkitalous, kaupunkihistoria, kaupunkie-
kosysteemi, kaupunkijärjestelmät sekä eurooppalainen suurkaupunkisuunnittelu. Profes-
suureja rahoittaa Helsingin, Espoon, Vantaan ja Lahden kaupungit, Helsingin yliopisto ja
Teknillinen korkeakoulu sekä opetusministeriö. Lisäksi kaupunkitutkimusverkoston palve-
luksessa on tutkimuspäällikkö, joka koordinoi yhdessä Helsingin kaupungin tietokeskuksen
kanssa yhteistyötä eri osapuolten välillä. Kaupunkitutkimusprofessorien kaupunkiseutua ja
Helsinkiä koskevat hankkeet esitetään tutkimusohjelmassa omana kokonaisuutenaan.

Yhteistyötä Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun sekä Stadian
ja muiden ammattikorkeakoulujen kanssa jatketaan. Stadian yhdistyminen Evtekin kanssa
luo pääkaupunkiseudulle ison osaamiskeskittymän, joka mahdollistaa tutkimusyhteistyön
laajamittaisen kehittämisen. Kansallisella tasolla suurten suomalaisten kaupunkien (mm.

ns. kuutoset) tutkimusyhteistyötä jatketaan. Keskeisiä teemoja ovat talouden dynamiikka, kaupunkirakenne, sosiaalinen eheys, kestävä kehitys ja hyvä hallintotapa.

Laadukas kaupunkitilasto – valtion tilastotoimi ja tietokeskuksen omat perusaineistot sekä perus- ja teematilastot – tarjoaa hyvän lähtökohdan tutkimustoiminnan tueksi. Tietokeskuksen tilasto- ja tietopalveluyksikkö onkin keskeisesti mukana useissa tämän ohjelman hankkeissa. Aineistojen ohella esimerkiksi erilaisista kaupunki-ilmiöistä kertovat indikaattorit ja teematilastot tukevat tutkimusta.

Tutkimustoiminnan edistämisen kannalta on tärkeää, että verkostot, joissa kaupungin tutkijat ovat mukana, ulottuvat kaupungin organisaatioiden ulkopuolelle. Suorat kontaktit yliopistojen ja korkeakoulujen laitoksiin ja siellä työskenteleviin tutkijoihin ovat avainasemassa. Näitä verkostoja ylläpidetään ja kehitetään edelleen.

Myös yhteydet valtionhallinnon ministeriöihin, keskusvirastoihin ja tutkimuslaitoksiin kuten Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA), Metsäntutkimuslaitos, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Palkansaajien tutkimuslaitos, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos (PTT), Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes), Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (Sitra), Suomen ympäristökeskus, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), Tilastokeskus, Työterveyslaitos, Kansanterveyslaitos, Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT) ja Suomen ympäristökeskus ovat tärkeitä.

Yhteistyössä on tarpeen panostaa tutkimusaineistojen laatuun ja kattavuuteen. Esimerkiksi kyselyaineistojen otosten tulee olla riittävän suuria, jotta tarkastelut voidaan tehdä alueellisesti riittävän hienojakoisina. Yhteistyöhön perustuva lisäresursointi aineistojen keräysvaiheessa mahdollistaa monipuoliset käsittely- ja vertailumahdollisuudet analysointivaiheessa. Keskeisiä kaupunkitutkimusyksikön käyttämiä tutkimusaineistoja on esitelty liitteessä 2.

Yhteistyön avulla tietokeskus pystyy saamaan käyttöön myös muualla tehtävää, kaupunkia hyödyttävää tutkimusta. Tarkoitus on, että varsinkin ohjelman verkkoversio (www.hel.fi/tietokeskus/kaupunkitutkimus/tutkimusohjelma.html) toimii kiinteänä yhdysiteenä tutkimustiedon kysynnän ja tarjonnan välillä. Kyky yhdistää voimavaroja luovalla tavalla on Helsingin elinvoiman ja menestyksen tärkeä perusta – kumppanuuksiin perustuvaa yhteistyötä tarvitaan myös tutkimuksessa.

Kansainvälinen toiminta

Kansainväliset kontaktit ja yhteistyö ulkomaalaisten kumppanien kanssa vahvistavat tutkimustoiminnan laatua ja innovaatiokykyä. Euroopan unionin tutkimuksen seitsemäs puiteohjelma vuosille 2007–2013 on tärkeä tutkimusta rahoittava ja suuntaava instrumentti. Seitsemäs puiteohjelma jakaantuu neljään osaan, jotka on tiivistetty sanoiksi yhteistyö, ideat, ihmiset ja valmiudet. Menestyminen hakuprosesseissa edellyttää verkostoitumista hankkeeseen soveltuvien kotimaisten ja ulkomaisten tahojen kanssa.

Helsingin kaupunki osallistuu vuosittain kymmeneen EU:n tutkimus- ja kehitysprojektiin. Syksyllä 2007 ja alkuvuonna 2008 avautuvat monien uusien ohjelmien haut. Näistä ehkä merkittävin on Urbact II -ohjelma, joka ajoittuu vuosille 2007–2013.

Yhteistyö Itämeren piirin ja pohjoismaisten kaupunkien välillä on entistä tärkeämpää Viiron liityttyä Euroopan unioniin. Yhteistyön keskeistä sisältöä ovat kaupunkien väliset vertailut ja arvioinnit sekä osallistuminen eurooppalaisen kaupunkipolitiikan kehittämiseen.

Tallinnassa uusi luonteva yhteistyötaho on vasta perustettu kaupunkitutkimusyksikkö ja Tukholmassa vahvistunut tilasto- ja tutkimusyksikkö.

Helsingin puheenjohtajakaudella EUROCITIES -järjestöön perustettu kaupunkitutkimuksen työryhmä on avannut uusia mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön. Työryhmän ajankohtaisia tavoitteita ovat muun muassa vahvistaa kaupunkitutkimuksen ja kaupunkipolitiikan vuorovaikutusta, toimia aktiivisesti EU:n seitsemännen puiteohjelman suuntaan ja jatkaa kaupunkivertailuja Urban Audit -järjestelmän avulla. EUROCITIES -kaupungeista erityisesti Helsingillä, Amsterdamilla, Birmingham, Leedsillä, Manchesterilla, Sheffieldillä, Dublinilla, Münchenillä ja Barcelonalla on ollut paljon yhteistyötä.

Tulevan tutkimusohjelmakauden tavoitteena on käynnistää vertailututkimusta myös muutamien Euroopan ulkopuolisten Helsingin näkökulmasta kiinnostavien kaupunkien kanssa.

Tutkimustoiminnan voimavarat

Helsingin kaupungin tutkimustoimintaa rahoitetaan pääsääntöisesti hallintokuntien talousarvioihinsa varaamalla määrärahoilla. Tietokeskuksen kautta tutkimukseen suunnatut resurssit on tarkoitettu käytettäväksi koko kaupunkia, kaupunkilaisia ja kaupunginhallintoa tai useita hallintokuntia yhteisesti palvelemaan tutkimukseen. Kaupungin budjetin loppusummaan suhteutettuna tietokeskuksen tutkimuspanostus on erittäin maltillinen. Useilla muillakin virastoilla on omaa tutkimustoimintaa (katso luku IV). Lisäksi kaupunginjohtajistolla on käytettävissään suunnittelu- ja tutkimusmäärärahaa tärkeisiin hankkeisiin.

Saadakseen kosketuspintaa uusiin tutkijoihin ja turvatakseen jatkuvuutta Helsingin kaupunki jakaa vuosittain tutkimusapurahoja ja tunnustuspalkintoja. Tavoitteena on jatkossakin, että kaupungin talousarvioon varataan vuosittain noin 90 000 euron suuruinen määräraha tähän tarkoitukseen. Tietokeskus toimii hakumenettelyjen valmistelijana. Lisäksi vuosittain jaetaan Helsingin tiedepalkinto, joka myönnetään tunnustuksena helsinkiläisen tekemästä tai Helsingissä tehdystä merkittävästä tieteellisestä työstä.

Ulkopuolisten resurssien hankinnassa keskeisiä tahoja ovat muun muassa Suomen Akatemia, Tekniikan edistämiskeskus (Tekes), Kunnallisan kehittämissäätiö, Työsuojelurahasto ja Euroopan Unionin tutkimusohjelmat ja rahastot.

Tietokeskuksessa on jonkin verran myös maksullista palvelutoimintaa, jolloin tilaajataho vastaa kustannuksista. Nämä hankkeet voivat olla paitsi tutkimusta myös konsultointia ja koulutusta. Ne liittyvät useimmiten yhteistyöhön seudun kuntien sekä Uudenmaan liiton, Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan (YTV) ja muiden toimijoiden kanssa. Vaikka maksullisen palvelutoiminnan osuus koko toiminnasta on vähitellen kasvanut, tietokeskuksen tutkimuksen painopiste on edelleen vahvasti virkatyönä tehtävässä koko kaupunkia ja kaupunkiseutua palvelevassa tutkimuksessa.

II Tutkimushankkeet vuosiksi 2007–2009

Tähän osioon kootut tutkimushankkeet on valittu tutkimusohjelman valmistelussa esiin nousseiden ehdotusten pohjalta. Tutkimushankkeet on ryhmitelty neljän haasteen alle:

- 1. Metropolialueen hallinta ja toimiva suurkaupunki**
- 2. Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys**
- 3. Aukkaille hyvä Helsinki**
- 4. Kaupunkihistorian ymmärtäminen**

Haasteet kulkevat koko kaupunkia tai metropolialuetta koskevista kysymyksistä kohti kaupunkilaisen kokemusta. Haastekokonaisuuksien sisään on muodostettu tutkimuslinjoja, joihin on kerätty temaattisesti toisiaan lähellä olevat tutkimushankkeet. Tutkimushankkeet on ryhmitelty myös aiemmista ohjelmista tutun sektorijaon mukaisesti liitteessä 3.

Tutkimushankkeita on kaikkiaan 88. Kukin tutkimushanke kuvataan lyhyesti mainiten aihe, tausta, aineisto, tekijät ja yhteyshenkilö tietokeskuksessa. Näiden ohjelmaan merkittyjen hankkeiden lisäksi tietokeskuksen internetsivuille liitetään erityisesti opinnäytteiden tekijöitä palveleva sivusto, jossa esitellään tutkimusideoita eri aloilta.

Tutkimushankkeiden valmistelussa on kuultu useita kymmeniä sidosryhmätahoja, jotka on lueteltu liitteessä 1. Tutkimushankkeiden ideointi- ja valmistelutyön ovat tehneet seuraavat henkilöt.

Metropolikehityksen hallinta ja toimiva suurkaupunki

Pia Bäcklund, Ari Jaakola, Tuula Joronen, Jonna Kangasoja, Vesa Keskinen, Merja Koski, Markus Laine, Markku Lankinen, Henrik Lönnqvist, Iina Oilinki ja Inkeri Vähä-Piikkiö.

Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys

Heikki Helin, Markus Laine, Markku Lankinen, Henrik Lönnqvist, Seppo Montén, Ilkka Susiluoto ja Juha Suokas.

Aukkaille hyvä Helsinki

Tuula Joronen, Vesa Keskinen, Markus Laine, Markku Lankinen, Ari Niska, Satu Silvanto ja Martti Tuominen.

Kaupunkihistorian ymmärtäminen osuuden on kirjoittanut Anja Kervanto Nevanlinna ja Carl-Magnus Roos.

Metropolikehityksen hallinta ja toimiva suurkaupunki

Metropolisoituminen ja seutuistuminen ovat pääkaupunkiseudun kaupunkikehityksen avaintekijöitä. Helsinki kasvoi 1900-luvulla vajaan sadantuhannen asukkaan kaupunkikeskittymästä yli miljoonan asukkaan kaupunkiseuduksi. Samalla taajaan rakennettu yhtenäinen kaupunkialue laajeni Helsinkiä ympäröivien kuntien alueelle. Kaupungin kasvu on jatkunut voimakkaana myös 2000-luvun alussa. Helsingin ja sen naapurikuntien muodostaman pääkaupunkiseudun väkiluku ylitti huhtikuussa 2007 miljoonan asukkaan rajan ja laajemmalla, neljäntoista kunnan muodostamalla Helsingin seudulla asuu nykyisin noin 1,3 miljoonaa asukasta. 2000-luvulla Helsingin seutu luetaan jo itsestään selvästi suurkaupungiksi, kansainvälisessä vertailussa toki vielä pieneksi, metropolialueeksi.

Metropolialue on toiminnallinen kokonaisuus, jonka alueella asukkaat toimivat kaupunkien hallinnollisista rajoista riippumatta. Sekä asunto- että työmarkkinat ovat seudullisia ja enenevästi myös palvelut voidaan hankkia kuntarajoista riippumatta. Metropolista puhuttaessa mielikuvaa kaupungista hallitsee usein asukasmääriä tai kaupungin alueellisia ulottuvuuksia enemmän kaupungin toiminnallisuus, kaupunkikulttuuri ja kaupunki-ilmiöt. Kaupunki, erityisesti suurkaupunki on jännitteinen kokonaisuus, sosiaalisen elämän voimakenttä, jossa ilmiöt esiintyvät usein äärimmäisissä muodoissaan. Viime vuosikymmeninä kaupunkien asema erilaisten taloudellisten, liikenteellisten, kulttuuristen ja tiedollisten virtojen keskipisteenä on voimistunut.

Suomalaisessa kunnallishallinnon kentässä ja etenkin pääkaupunkiseudulla on siirrytty viime vuosikymmeninä vahvasta valtiotason ohjauksesta globaaleille kaupunkimarkkinoille. Sen myötä verkostoyhteistyötä korostava ja hallinnolliset rajat ylittävä kehittämiss politiikka on voimistunut. Hallinnon käsitteen tilalle on tieteellisissä keskusteluissa tullut käsite hallinta (engl. governance), jolla viitataan mm. paikallishallintojen toiminnan monitasoiseen ja monitoimijaiseen luonteeseen. Tehokkuus, joustavuus ja innovatiivisuus korostuvat kunnallishallinnon toimintaperiaatteina. Tämän päivän kuntakentällä on tyypillistä, että nykyinen hallintatapa sisältää piirteitä useista erilaisista toimintamalleista samanaikaisesti. Avainkysymykseksi nousee kuinka yhtäältä Helsinki ja toisaalta koko metropolialue toimivat kokonaisuutena ja miten Helsinki kuntana voi vastata metropolisoitumisen ja seutuistumiskehityksen mukanaan tuomiin haasteisiin.

Kaupunkikulttuuriin liittyvillä tekijöillä on nykyisin aiempaa suurempi rooli kaupunkikehityksessä. Kulttuurin taloudellinen merkitys on jo nykyisellään varsin merkittävä ja sen arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Elävä kulttuuri, muoti ja taiteet, luova talous ja suurtapahtumat ovat usein juuri suurkaupunkeihin liitettyjä ominaisuuksia. Tässä suhteessa Helsingillä on varsin vahvat näytöt myös kansainvälisesti. Lisäksi kulttuurilla on keskeinen merkitys kaupunkien kilpaillessa ns. avainalojen työpaikoista ja työntekijöistä. Kulttuurisesti vireitä kaupunkeja pidetään houkuttelevina ja viihtyisinä asuinpaikkoina. Rikas kulttuurielämä ja tapahtumat ovat myös uusien innovaatioiden kasvualusta ja tukevat siten ns. luovan luokan syntyä ja toimintaa. Vireä kulttuuritoiminta ja siihen liittyvä talous ei kuitenkaan yksin riitä takaamaan viihtyisää elinympäristöä kaupungin asukkaille. Ollakseen viihtyisä kaupungin on myös tarjottava miellyttäviä ja kiinnostavia asuinympäristöjä sekä hyviä palveluja eri väestöryhmille. Asuinalueiden tasapainoinen väestökehitys, kaupunkirakenteen fyysinen eheys ja kaupunkiluonnon monimuotoisuus ovat kaikki viihtymisen ja kaupungin elinvoimaisuuden kannalta keskeisiä tekijöitä.

Kaupunkitieto ja sen hallinta on aiempaa tärkeämpää, koska metropolialueen kehityksen ohjaaminen haluttuun suuntaan vaatii tuekseen tietoa kaupunkikehityksen eri puolista. Tiedollisessa hallinnassa ja innovaatioympäristöjen luomisessa korostuvat ne tavat, joilla tietoa siirretään eri toimijoilta toisille. Yhtä tärkeää on tietää, milloin on kyse yleisestä kaupunkikehityksestä ja milloin erityisesti Helsinkiä koskevasta kehityksestä. Tämä vaatii vertailevaa otetta. Helsingin tapauksessa vertailukohdat on useissa tapauksissa haettava ulkomailta. Monet ilmiöt tulevat ymmärrettäväksi vasta, kun katsantokantaa laajennetaan hallinnollisesti rajautuvan kaupungin tasolta toiminnallisen kaupunkiseudun, valtakunnan tai kansainvälisen toimintaympäristön tasolle. Toisaalta, kaupungin monimuotoisuuden ja erilaisten ominaispiirteiden ymmärtäminen vaatii tarkemmin kohdennettuja tarkasteluja. Koska metropolikehitykseen liittyy sekä olemassa olevan kaupunkirakenteen aiheuttamaa ”jähmeyttä” että ohikiitäviä hetkiä ja tapahtumia, vaatii kehityksen avaaminen tutkimukselta paitsi pitkäjänteisyyttä myös nopeaa reagointia. Hallintatapaan, asumiseen sekä kaupunkirakenteeseen liittyvät tutkimukset ovat esimerkkejä edellisestä ja Euroviisujen tutkimus jälkimmäisestä.

Metropolisaation, suurkaupunkikehityksen ja kaupunkikulttuurin tutkimusalue on siinä määrin laaja, ettei sitä kyetä ottamaan haltuun vain Helsingin oman tutkimustoiminnan avulla. Tämän vuoksi vuorovaikutus ja yhteistyö tiedeyhteisöjen ja toimijaverkostojen kanssa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin on tärkeää. Siksi suhteellisen moni seuraavista tutkimushankkeista toteutetaan tiiviissä yhteistyössä muiden toimijatahojen kanssa.

Tiedon tuotanto ja hyödyntäminen kaupunkikehityksen hallinnassa

Toimintaympäristön ja toimintatapojen muuttuessa on erityisen tärkeää pyrkiä tunnistamaan millä tavoin kaupunkikehityksen hallinnassa tarvittava tieto rakentuu ja välittyy toimijoilta toisille ja miten sitä pystytään hyödyntämään. Keskeinen osa innovatiivisten ideoiden leviämistä on uusien toimintatapojen tunnistaminen ja välittäminen toimijoilta toisille. Siksi tiedon hallinnassa on olennaista tutkia myös niitä välineitä, joilla tietoa kerätään, tuotetaan, välitetään ja esitetään. Esimerkiksi tietoteknologinen kehitys mahdollistaa tänä päivänä tiedon kiinnittämisen fyysiseen sijaintiin entistä tarkemmin paikkatietojärjestelmien avulla, jolloin kaupunkikehitys voidaan ottaa haltuun tilastollisten keskiarvojen lisäksi myös keräämällä ja analysoimalla paikallista kokemuksellista tietoa. Tässä esitettyjen hankkeiden lisäksi tutkimusohjelmakaudella on tarkoitus jatkaa aktiivista yhteistyötä tiedon hallintaan liittyvien tutkimustarpeiden kartoittamisessa muiden virastojen ja yksiköiden kanssa kaupunkiorganisaation sisällä. Aihepiirin tutkimushankkeet liittyvät läheisesti koko kaupungin organisaatiossa vuosina 2007–2009 tehtävään toiminnan itsearviointiin, koska ne tuottavat nykyisiin toimintatapoihin liittyvää tietoa kehittämistyön pohjaksi.

1 Greendecision – luontoalueita koskevan ekologisen ja kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen kaupungin suunnittelussa

Tutkimushankkeen tavoitteena on tuottaa kokonaisvaltaista ymmärrystä kaupunkiluontoa koskevien ekologisten ja kokemuksellisten arvojen ja tiedon merkityksestä kaupungin suunnittelussa ja päätöksenteossa. Tavoitteena on myös kehittää uusia työkaluja päätöksenteon tueksi. Ekologista tietoa käsittelevän osan tavoitteena on tuottaa ymmärrystä ekologisen tiedon merkityksestä maankäytön suunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa yleensä ja suhteessa tulevaisuuden maankäyttömalleihin ja pitkän aikavälin ympäristömuutoksiin. Kokemuksellista tietoa käsittelevässä osassa on tavoitteena ymmärtää kuntalaisten arvojen

ja kokemuksellisen tiedon merkitystä sekä kuntalaisten osallistumisen onnistumista maankäyttöä ja yleisiä alueita koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Aineisto kerätään ajankohtaisten maankäytön suunnittelun ja yleisten alueiden suunnittelun prosessien yhteydessä kahdella tapausalueella, Mätäojan alueella (Helsinki-Vantaa) ja Keravan, Vantaan ja Sipoon kulmauksessa. Tapaustutkimuksissa menetelminä ovat asiantuntijahaastattelut, ryhmäkeskustelut, osallistuva havainnointi ja asiakirja-analyysi. Lisäksi menetelminä käytetään muita asiantuntijahaastatteluja sekä asiakirjojen ja skenaarioiden tutkimista. Tutkimuksen toteuttavat Helsingin yliopisto ja Metsäntutkimuslaitos yhteistyössä mainittujen kaupunkien virastojen kanssa. Tutkimusryhmään kuuluvat kaupunkiekologianprofessori Jari Niemelä, professori Liisa Tyrväinen, FT Vesa Yli-Pelkonen, FM Maija Sipilä ja FM Pia Bäcklund. Hankkeen rahoittaa Suomen Akatemia (2006-2008). Yhteyshenkilönä ja tutkijana tietokeskuksessa on Pia Bäcklund.

2 Tiedon siirto hallintokuntien sisällä

Suunnittelun ja päätöksenteon tietopohjan laadun kannalta on oleellista, että Helsingin nykytilaan liittyvät käsitykset ja kuntalaisten näkemykset esimerkiksi palveluiden järjestämisestä ja palveluiden laadusta välittyvät osaksi toiminnan kehittämistä. Tutkimushankkeessa selvitetään millä tavoin ruohonjuuritason tieto välittyy organisaation sisällä: miten sitä kerätään, analysoidaan ja siirretään toimijoilta toisille. Huomiota kiinnitetään siihen, millä tavoin ja millaisin edellytyksin organisaation toimijoiden tunnistama informaatio ”käänny” merkitykselliseksi tiedoksi ja tulee osaksi toiminnan kehittämistä. Tarkastelukohteena on erityisesti se, miten aluetasolla tuotettu tieto (aluefoorumit ja aluetyöryhmät) jalostuu organisaation yhteiseksi tiedolliseksi pääomaksi organisaation eri tasoille. Tavoitteena on näin pyrkiä ymmärtämään sitä, miten erilaiset tiedon keräämisen ja hallinnan käytännöt ehdollistavat samalla tietopohjan kattavuutta. Tutkimus jatkaa syksyllä 2007 valmistuvan tutkimuksen tematiikkaa, jossa selvitettiin Helsingin kaupungin hallinnon toimijoiden käsitystä laadukkaasta ja pätevistä tiedosta suunnittelun pohjana (tekijä tietokeskuksessa Pia Bäcklund, väitöskirja). Tutkimukselle on esitetty tarvetta sosiaalivirastosta (Halttunen-Sommardahl), jossa on otettu käyttöön uudenlainen tiedon siirtämisen malli. Myös nuorisosiainkeskuksen (Taponen) ja kiinteistöviraston (Vilanka) ottamisesta tapaustutkimuskohteiksi on käyty alustavia keskusteluja. Tutkimus on valmisteluvaiheessa, toteuttamisen tarkempi ajankohta ja kysymyksenasettelut täsmentyvät syksyn 2007 aikana. Hankkeen toteuttamisesta käydään neuvotteluja myös Helsingin kaupunkorkeakoulun (Annukka Jyrämä) kanssa. Yhteyshenkilöinä ja mahdollisina tutkijoina tietokeskuksessa ovat Pia Bäcklund ja Markus Laine.

3 Hallintokuntien yhteistoiminta asuinalueetasolla

Eräs strategisesti tärkeä tutkimusaihe on alueellisen virkamiesyhteistyön nykytilan arviointi. Alueen virkamiesyhteistyön arvioinnin tarpeeseen on vaikuttanut vuonna 2003 organisaatiokomitean työskentelystä seuranneet terveystieteiden ja sosiaaliviraston alueellisten toimintamallien lakkauttamiset. Lisäksi esimerkiksi muutokset nuorisosiainkeskuksen alueellisten toimintojen organisaatiossa ovat vaikuttaneet virkamiesyhteistyöhön. Teema on erityisen tärkeä vanhoissa lähiöissä, joissa tarvitaan usean eri hallintokunnan yhteistyötä ongelmien ratkaisemisessa. Tiedon siirto hallintokuntien välillä alueellisiin projekteihin ja kehittämishankkeisiin liittyen on ensiarvoisen tärkeää myös toiminnan synergian näkökulmasta. Hankkeelle on esitetty tarvetta muun muassa sosiaalivirastosta (Eija Bergman), opetusvirastosta (Paula Sermilä) ja talous- ja suunnittelukeskuksesta (Hannu Kurki).

Hankkeen tarkempi kysymyksenasettelu, aikataulus ja tekijät varmistuvat syksyllä 2007 aikana. Hankkeen yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Pia Bäcklund.

4 PehmoGIS kaupunkisuunnittelussa

Innovatiivinen kaupunkiohjelman hanke kysynnän profilointi ja koetun laadun paikallistaminen. Hankekokonaisuuden tarkoituksena on pehmoGIS-tuoteperheen kehittäminen ja tuotteistaminen kaupunkisuunnittelun käyttöön. Tarkasteltavia osa-alueita ovat: 1) urbaanin asumisen vetovoimaisuus eri asukasryhmien näkökulmasta, vetovoimatekijöiden tunnistaminen ja paikallistaminen, 2) kaupungin täydennysrakentaminen suhteessa asukkaiden laatutekijöihin, alueidentiteettien etsiminen, viheralueiden arvot, kerrostaloasumisen kehittäminen, asunnon sisäinen arviointi (ATT), 3) pehmoGIS analyysityökalujen kehittäminen suunnittelijoiden käyttöön: interaktiiviset työkalut paikallistetun kokemuksellisen tiedon visualisointiin ja analysointiin, 4) pehmoGIS-työkalut kaupungin suunnittelussa ja kehittämisessä ja 5) uudet menetelmät vuorovaikutteiseen suunnitteluun. YTK/Marketta Kyttä, Maarit Kahila, KSV/Tero Santaoja Esikaupunkien renessanssi-hanke. Yhteyshenkilöt tietokeskuksessa ovat Markus Laine ja Inkeri Vähä-Piikkiö.

5 Julkisesti rahoitetun tutkimuksen kaupallinen hyödyntäminen: organisointi, haasteet ja ongelmat

Suomen tiede- ja teknologiapolitiikka on viime vuosikymmeninä korostanut yliopistojen ja julkisten tutkimuslaitosten tehtävää osana kansallista innovaatiojärjestelmää. Tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä on pidetty tärkeänä talouskasvua, kilpailukykyä ja sosiaalista hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Innovaatiopolitiikan eräänä ydinkysymyksenä on se, kuinka tehokkaasti julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulokset pystytään siirtämään yritysten ja julkisten palveluorganisaatioiden hyödynnettäviksi. Kaupallista hyödyntämistä tarkastellaan kolmella tasolla. Ensinnäkin vertaillaan Suomen ja muiden maiden yliopistotutkimuksen hyödyntämisen malleja, ts. lainsäädäntöä ja hyödyntämisen organisointia. Toiseksi tarkastellaan sitä, miten kaupallinen hyödyntäminen on organisoitu kahdessa yliopistossa (esim. Tampereen teknillinen yliopisto ja Helsingin yliopisto) ja yhdessä valtion tutkimuslaitoksessa (Valtion teknillinen tutkimuskeskus), minkälaisia kokemuksia toiminnasta on saatu ja mitä ongelmia siinä kohdattu. Yliopistojen spin-off-yrityksistä 2000-luvulla tehdyt tutkimukset muodostavat erään lähtökohdan tälle työlle. Huomiota kiinnitetään myös tutkimustulosten kaupallistamiseen liittyviin sopimusoikeudellisiin ratkaisuihin ja ongelmiin. Hankkeessa tuotettavan tiedon on tarkoitus palvella välittömästi tutkimustulosten kaupallistamisen organisointia Suomessa ja edistää mahdollisesti perustettavan yliopistojen yhteisen teknologiansiirtoyksikön toimintatapojen muotoutumista. Tämän lisäksi Helsingin kaupunki aikoo hyödyntää hankkeessa saatavia tuloksia pääkaupunkiseudun elinkeinostrategian kehittämisessä. Tutkimus toteutetaan 1.1.2008–31.12.2010. Tutkimuksen toteuttavat Prof. Niklas Bruun, Immateriaalioikeusinstituutti, Prof. Raimo Lovio, Markkinoinnin ja johtamisen laitos (HKKK) ja Prof. Reijo Miettinen, Toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen yksikkö (HY). Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

Helsingin metropolialue innovaatioympäristönä

Tieto, tietämys, innovaatiot, osaaminen ja oppiminen ovat kaupunkiseutujen kehittämisen keskeisiä muutostekijöitä. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on usein viitattu globaalitalouden informaatiovirtoihin, sekä ajatukseen kilpailukyvyyn merkityksestä. Kaupunkien elin-

keinopolitiikka nähdään pohjimmiltaan juuri kilpailukyvyyn kehittämisenä. Kilpailukyky on totuttu liittämään yrityksiin, mutta se sopii myös talousalueisiin. Työelämässä tapahtuvat muutokset asettavat uusia vaatimuksia koulutusjärjestelmälle, oppimiselle ja erityisesti aikuiskoulutukselle. Helsingin, kaupunkiseudun ja koko metropolialueen innovaatioympäristöstä ja siinä tapahtuvista muutoksista tarvitaan tutkimustietoa. Miten metropolialueen kilpailukyky kehittyy ja jäsentyy globaalissa tietoyhteiskunnassa? Pyrkimyksenä on tarjota tietopohjaa ja ajatusmalleja Helsingin ja koko metropolialueen kehittämisestä vastaaville toimijoille. Helsingin kilpailukyky edellyttää paikallisten vahvuuksien tunnistamista sekä nopeaa reagointikykyä, toimivaa vuorovaikutusta ja joustavuutta.

6 Helsinki ja Tallinna innovaatioympäristöinä sekä niiden kilpailukyky Itämeren markkinoilla

Itämeren talousalue tiivistyy ja kilpailee asemasta globaalissa taloudessa. Muuttuvissa oloissa Helsingin ja Tallinnan kaupunkiseudut kohtaavat uusia haasteita ja mahdollisuuksia. Mitä alueen innovaatioympäristöjen kehittäminen edellyttää elinkeinoelämältä ja julkiselta sektorilta? Tarkoitus on lisätä alueen päättäjien ja elinkeinoelämän ymmärrystä suurista kaupunkiseuduista innovaatioympäristöinä, erityisesti mitä tulee kaupunkien, yritysten ja yliopistojen yhteistyön haasteisiin (toteuttajat HY maantieteen laitos ja Helsingin kaupungin tietokeskus). Toiseksi selvitetään Helsingin alueen yhteistyö- ja kilpailuasemaa Itämeren markkinoilla sekä menestymisen edellytyksiä (toteuttaja Helsinki School of Economics /CEMAT).

Tältä pohjalta arvioidaan Helsingin nykyisten innovaatio- ja kansainvälistymisstrategioiden onnistumista sekä kehittämisen edellytyksiä ja tuotetaan työvälineitä Helsingin kaupungin ja metropolialueen strategiselle suunnittelulle. Hanke tuottaa tietoa myös Baltic Metropolises –verkoston, Helsinki-Tallinna Euregion, Uudenmaan liiton ja Pääkaupunkiseudun Markkinointi Oy:n käyttöön, sekä tukee BaltMet Inno-hanketta. Tutkimuksen yritys-kyselyä voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun elinkeinostrategiassa.

Hanke toteutetaan vuosina 2008–2009 Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskuksen (CEMAT), Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen ja Helsingin kaupungin tietokeskuksen yhteistyönä. Rahoitus perustuu konsortioon, jonka edustajista kootaan ohjausryhmä. Euregio ja Elinkeinoelämän valtuuskunta ovat yhteistyökumppaneita verkostoitumisen, seminaarien ja tulosten julkistamisen osalta. Yhteyshenkilöt ovat Helsingin yliopistossa Harry Schulman, Kauppakorkeakoulussa Riitta Kosonen ja tietokeskuksessa Markus Laine.

7 Luovat tilat itse-uudistumisen ytimessä – case Helsinki (SERE-HKI)

Kaupunkiseutujen pitkän aikavälin menestyksen yksi keskeisimmistä tekijöistä on kyky uudistua jatkuvasti. Tämä taas korostaa itse-uudistumisessa tarvittavien rakenteiden, prosessien ja kykyjen tietoista kehittämistä ja integroimista osaksi organisaatioiden arkea. Pääkaupunkiseudun innovaatiokapasiteetin entistä tehokkaammassa hyödyntämisessä nousee esille ainakin kaksi yleistä haastetta: 1) miten on mahdollista löytää moninaiselle ja suhteellisen heterogeeniselle toimijoukolle yhteisiä suuntia menettämättä moninaisuuden sisäänrakennettua dynamiikkaa ja 2) miten on mahdollista vahvistaa kaupunkiseudun itse-uudistumisen elementtejä. Hankkeen tutkimustehtävänä on tuottaa tietoa siitä, miten on mahdollista tietoisesti synnyttää ja kehittää luovia tiloja tukemaan kaupunkiseudun jatkuvaa uudistumista. Menetelmänä käytetään pehmeää systeemimetodologiaa, jonka avulla mallinnetaan laadullisesti kaksi Helsingin seudun kehityksen kannalta keskeistä kehitysalustaa ja niiden dynamiikkaa. Tutkimuskohteet ovat Helsingin seudun innovaatiostrategia

ja Forum Virium Helsinki. Tekijä Tampereen yliopistossa on Markku Sotarauta ja yhteishenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

8 Kaupunki kasvukoneena, tapaus Helsinki

Teesin kaupungeista kasvukoneina (engl. growth machine) esittivät John Logan ja Harvey Molotch jo 1980-luvun jälkipuoliskolla. Sen perusajatuksena on, että maahan sitoutuneen ns. parokkiaalisen pääoman omistajien intressinä on houkutella paikkakunnalle liikkuvaa ”metropolipääomaa”, koska näin myös maahan sitoutuneen pääoman arvo nousee. Historiallisessa katsannossa kaupungit ovat syntyneet jonkin vetoimatekijän ympärille, kuten kauppareittien solmukohtiin, jokien suistoalueille tai koskivoiman läheisyyteen. Kaupunkien rooli oli keskeinen kauppapaikkoina ja myöhemmin teollisuuden keskittyminen vahvisti kaupunkien asemaa. Noin kolme vuosikymmentä sitten alkanut talouden rakennemuutos kiinnittyi kaupungeissa maankäytön muutokseen. Kaupunkien keskustoissa sijainneet teollisuuslaitokset takoivat tonttinsa rahaksi ja siirtyivät reuna-alueille. Samaan aikaan alkoi kehkeytyä uudenlainen, aiempaa vahvemmin osaamiseen, innovatiivisuuteen, strategiaan suhteisiin ja monimutkaisuuden hallintaan perustuva toimintaympäristö. Kilpailun kenttä alkoi muotoutua aidosti globaaliksi. Tästä maaperästä nousee esiin alkuperäisen kasvukoneeteesin mielenkiintoinen suhde nykykehitykseen: miten globalisaatio ja tieto- ja innovaatiointensiivisyyden lisääntyminen ovat muuttaneet kaupunkien kilpailua ja kaupunkien kasvun logiikkaa? Tutkimuksella selvitetään yhtäältä metropolialueen kasvukoneen logiikan historiallista muutosta ja toisaalta tehdään analyysi kasvukoneen nykytilasta helsinkiläisiä ja mahdollisesti kansainvälisiä tapauksia tutkimalla. Tutkimuksen tekijät ovat Ari-Veikko Anttiroiko Tampereen yliopistossa ja Markus Laine tietokeskuksessa.

9 Julkisia ja yksityisiä palveluja integroivat markkinainnovaatiot – sovellutusten arviointi

Julkisten ja yksityisten palvelutuottajien varsin vakiintuneeseen työnjakoon kohdistuu muutospaineita. Uudistushakuiset viranomaiset ovat ryhtyneet kilpailuttamaan ja ulkoistamaan julkisesta palvelutuotannosta muitakin osia kuin vain tavanomaisia tuki- ja liitännäispalveluja. Tilaa- ja tuottajamalli on kilpailumekanismia hyödyntävä tunnettu innovaatio. Sen lisäksi joitakin muitakin kirjallisuudessa tunnistettuja ja hallintoon liitettyjä markkinainnovaatioita, kuten vaikkapa vuokratuolimalleja, palvelupankkeja, palveluseleitä, säännellyn yksityistuotannon malleja ja toimilupasopimuksia, on jo ryhdytty kokeilemaan. Näitä palvelutuotantotapoja voidaan kutsua kilpailuttamista painottaviksi markkinainnovaatioiksi. Toisaalta julkisten ja yksityisten palvelujen integroitumista voi tapahtua myös kumppanuutta painottavien markkinainnovaatioiden muodossa. Tällöin markkinatoimijat nähdään yhteistyöressurssina, joiden kanssa voidaan tehdä esimerkiksi yhteishankintoja, sitoumuksia strategisista alliansseista, organisoida palvelujen yhteistuotantoa ja perustaa yhteisyrityksiä. Tutkimusprojektissa analysoidaan markkinainnovaatioiden potentiaalia, kehitystä ja merkitystä ja selitetään niiden vaikutusta julkisten ja yksityisten palvelujen integroitumisen muotoihin, dynamiikkaan ja luonteeseen. Ensimmäisenä toiminnallisena tarkoituksena on tiivistää sellaisten hallinto-, talous- ja liiketaloustieteellisten tutkijoiden kotimaista verkostoa, jotka ovat kiinnostuneita hallinnon markkinaperusteisesta uudistumisesta. Toisena tarkoituksena on rakentaa kotimaisten tutkijoiden yhteyksiä alan kansainvälisiin huippututkijoihin ja edistää tutkijoiden työskentelyä ulkomaisissa yliopistoissa. Tutkimuksen päärahoittaja on Tekes ja tutkimus valmistuu vuonna 2010. Tutkimuksen tekijä

on Pekka Valkama Tampereen yliopistosta ja tutkimuksen yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

10 Sosiaalinen pääoma ja Helsingin kaupungin henkilöstön innovatiivisuutta tukevat hallinnolliset rakenteet

Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yleensä sitä, että sosiaalisen vuorovaikutuksen myötä syntyy vakiintuneita yhteistoiminnan muotoja, luottamusta ja kiinnostusta yhteisten asioiden hoitoon. Myös hallinnon tutkimuksessa sosiaalisen pääoman käsite on nähty tärkeäksi. Tällöin sillä viitataan tavallisesti organisaatioiden toimijaverkostojen valjastamiseen myönteisen kehityksen, yhteisöllisen oppimisen, edistämiseksi. Sekä vakiintuneet että spontaanit yhteistoiminnan muodot, toimijoiden välinen luottamus ja toimintaa ehdollistavat byrokrattiset rakenteet ovat keskeisessä asemassa siinä millä tavoin suurissa organisaatioissa kyetään sekä mahdollistamaan että tunnistamaan henkilöstön keskuudessa syntyviä innovatiivisia toiminnan tapoja. Tutkimushankkeen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin Helsingin kaupungin organisatoriset rakenteet ja toiminnan tavat edistävät tai ehkäisevät henkilöstön innovatiivista toimintaa henkilöstön omasta näkökulmasta. Kyse on perustutkimuksesta, jonka kautta pyritään antamaan kuvaus nykytilanteesta kehittämistoiminnan ja Helsingin kaupunkiorganisaation yleisen innovaatioprosessin laatimisen pohjaksi osana laatupalkintotyötä. Tutkimuksen aineisto muodostuu henkilöstölle tehtävästä kyselystä (mahdollisesti koko henkilöstölle suunnattu internetkysely), jossa kartoitetaan heidän omia kokemuksiaan innovatiivisen toiminnan edistämisestä sekä nykyisten hallinnollisten käytäntöjen dokumentoinnista. Tutkimukselle on esittänyt tarvetta Jukka Öberg ja Hannu Kurki /talous- ja suunnittelukeskus. Tutkimuksen tarkempi kysymyksenasettelu, rahoitus ja tekijät (yhteistyökorkeakoulut) pyritään varmistamaan yhteistyössä talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa alkusyksystä 2007. Mahdollinen yhteistyötaho on teknillisessä korkeakoulussa tutkija Mika Aaltonen. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Pia Bäcklund.

Kaupunkipolitiikka ja strateginen johtaminen

Metropolisoitumisen hallinnan näkökulmasta tärkeä tematiikka on myös strateginen suunnittelu ja sen toimijat ja välineet. Tärkeää on myös tunnistaa millä tavoin suunnittelun aikaperspektiivit pystyvät reagoimaan toimintaympäristössä tapahtuviin nopeisiin muutoksiin. Alkavalla kaudella tärkeitä tutkimuskysymyksiä kaupunkipolitiikan ja strategisen johtamisen kannalta ovat mm. seuraavat: millaisia uusia hallintajärjestelmiä strategiat ovat synnyttäneet ja miten nämä sopivat yhteen olemassa olevien organisaatioiden ja instituutioiden kanssa? Mitkä toimijat osallistuvat strategioiden valmisteluun ja toimeenpanoon ja millaisia paikallisen hallinnan muotoja nämä toimijat ja toimijaverkostot edustavat? Millaisia vaikutuksia uusilla hallintajärjestelmillä on resurssien jakautumiseen, päätöksenteon tehokkuuteen, tilivelvollisuuteen ja demokraattiseen legitimitettiin? Millaisia vaikutuksia eri suunnittelukulttuureiden välisillä eroilla on suunnittelustrategioihin ja yhdyskuntien alueelliseen kehitykseen metropolialueilla? Mikä on strategioiden merkitys metropolialueiden kehitykseen ja kansainväliseen kilpailukykyyn? Kysymys strategioiden ohjausvaikutuksesta ja strategisen suunnittelun ja konkreettisen päätöksenteon välisestä suhteesta on ajankohtainen myös tällä tutkimusohjelmakaudella.

11 Metropolialueiden innovatiiviset suunnittelustrategiat: Suunnittelua suurten hankkeiden, suurtahtumien vai alueellisten visioiden avulla? Helsingin ja Hampurin välinen vertailu

Hankkeessa vertaillaan suunnittelustrategioita ja paikallisen hallinnan rakenteita Helsingin ja Hampurin metropolialueella globalisaation kontekstissa. Hanke keskittyy kolmeen suunnittelustrategiaan, jotka ovat yleistyneet Euroopan metropolialueilla: 1) suuren mittakaavan hankkeisiin pohjautuva suunnittelu, 2) suurtahtumiin, sekä 3) alueellisiin visioihin liittyvät strategiat. Koska vertailevaa tutkimusta aiheesta on olemassa vain vähän, tarkastellaan tässä hankkeessa strategioita vertailevalla otteella kontekstissa, jota muokkaavat erilaiset suunnittelukulttuurit ja institutionaaliset perinteet. Hanke toteutetaan yhteistyössä TKK:n Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen (YTK) sekä Hafencity Universität Hamburgin Kaupunki-, alue- ja ympäristösuunnittelun laitoksen (HCU) kesken. Partnerit toteuttavat yksityiskohtaisia analyysejä omien erikoistumisalojensa mukaan. Analyysin aineistoina toimivat suunnitteludokumentit sekä Helsingin ja Hampurin keskeisten toimijaryhmien teemahaastattelut. Suomalainen 8 hengen tutkimusryhmä järjestää professori Peter Achen johdolla kaksi viikon mittaista tyoskentelyjaksoa Hampurissa (2007 ja 2008). Vierailujaksot mahdollistavat ekskursion paikallisiin suunnittelukohteisiin, teemahaastattelut sekä keskustelut alueen asiantuntijoiden kanssa. HCU:n tutkimusryhmä toteuttaa omat vastavierailunsa Helsinkiin. Vierailujen kuluessa valmistellaan julkaisuja ja yhteistä jatkotutkimushanketta. Viimeisen tapaamisen yhteydessä hankkeen tulokset vedettaan yhteen tyoseminaarissa, johon kutsutaan toimijoita molemmista kaupungeista. Hankkeen toteuttajina ovat Peter Ache, Kaisa Schmidt-Thomen, Lasse Peltonen/YTK, Kimmo Kurunmäki/HY, Marko Karvinen/ Taske ja yhteyshenkilönä tietokeskuksessa on Markus Laine.

12 Strategisen suunnittelun ohjausvaikutus – vertailututkimus paakaupunkiseudulla

Tutkimusohjelmatyon valmisteluun liittyvissä sidosryhmätapaamisissa on noussut vahvasti esille tarve selvittää strategisen suunnittelun ohjausvaikutusta virastojen ja laitosten käytäntöihin. Metropolisoituminen ja verkostomainen toiminantapa voivat mahdollistaa rinnakkaisten ja osin keskenaan ristiriitaistenkin strategioiden olemassaolon, jolla on puolestaan vaikutuksensa siihen millä tavoin eri hallintokunnissa pystytaan siirtamaan strategisia tavoitteita käytäntöihin. Hankkeen tarkempi kysymyksenasettelu, aikataulut ja tekijät varmistuvat syksyn 2007 aikana yhteistyössä talous- ja suunnittelukeskuksen (Marko Karvinen) kanssa. Alustavia neuvotteluja on käyty myös vertailututkimuksesta Espoon (Helena Elkala, Mari Immonen) ja Vantaan (Pauli Outila, Raila Pauku) kaupunkien kanssa. Strategisen suunnittelun prosesseja sekä strategioiden hyödyntämistä koskeva vertailututkimus paakaupunkiseudun kuntien välillä auttaisi tunnistamaan niitä yhtenevaisyyska ja eroja toimintatavoissa, joihin seututason strategisessa suunnittelussa tormataan. Hanke ajoittuu ohjelmakauden loppupuolelle. Hankkeen yhteyshenkilöt tietokeskuksessa ovat Pia Bäcklund ja Markus Laine.

Neuvottelu ja uudet toimintamallit sektoreiden rajat ylittävissä toimijaverkoissa

Olennainen osa metropolikehityksen hallintaa on kartoittaa uusia sektorit ylittavia yhteistyön toimintamalleja ja selvittää mitkä niistä ovat vakiintumassa. Toimintamallien vahvuuksia ja heikkouksia tiedon tuottamisessa ja hyödyntämisessä on syytä arvioida. Organisaatioiden välisessä tiedonsiirrossa tarvitaan ymmärrystä siitä, jattavatko nykyiset

yhteistyötavat esim. kaupungin hallintokuntien väliin tai kaupungin ja sen sidosryhmien väliin tiedon katvealueita, ja miten näitä voitaisiin paremmin tunnistaa. Organisaatioiden sisällä kysymys on siitä, millä tavoin eri ammattiryhmien tehtäviensä kautta saama tieto ja näkemys muodostuvat organisaation yhteiseksi osaamiseksi. Uusien toimintamallien kokeilun ja käyttöönoton tutkimuksessa ja arvioinnissa keskitytään metropolikehityksen toimijaverkkoihin ja niiden hallintaan. Ohjelmakaudella tarkastellaan myös perinteistä innovaatiotoimintaa keskittymällä tieteen, yritystoiminnan ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen analysoimalla osapuolten erilaiseen osaamiseen perustuvaa dialogia ja yhteistyötä.

13 Arabianrannan tietopalvelumalli eri osapuolten oppimishaasteena

Arabianranta on Helsingin kaupungin pilottikohde, jossa kokeiltiin vaihtoehtoisia tapoja tuottaa laajakaistaisia tietopalveluja kokonaisuudelle kaupunginosalle. Tutkimuksen aineistona on neuvotteluprosessi, jossa eri osapuolten kesken synnyttiin paikallisverkon opeointiin uudenlainen omistajuus- ja hallintojärjestely; erityinen ”Arabianrannan tietopalvelumalli”. Arabianrannan tietopalveluratkaisua tarkastellaan tutkimuksessa sosiaalisena innovaationa, jossa keskeiseksi nousee eri intressitahojen jännitteitä ylittämään synnyttetyt uudet institutionaaliset muodot. Tutkimus tarkastelee eri osapuolten oppimishaasteena sitä yhä yleisempää tilannetta, jossa kaupunkilaisten palveluja tuotetaan poikkisektoraaalisissa yhteishankkeissa. Näissä hankkeissa tuotetaan palvelujen ja infrastruktuurin lisäksi myös uusia neuvottelun ja organisoitumisen tapoja. Tutkimuksessa tarkastellaan prosessin aikana ilmenneitä yhteistoiminnan hallinnan haasteita ja välineitä. Tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Jonna Kangasoja.

14 Maankäytön konfliktien hallinta ja sovittelu – pilottihanke

Jatkona ympäristöministeriön rahoittamalle maankäytön konflikteja ja niiden ratkaisumahdollisuuksia käsittelevälle tutkimukselle YM rahoittaa vuoden mittaisen jatkohankkeen, jossa kehitellään konfliktin hallinnan ja -sovittelun menetelmiä käytännössä. Kyseessä on pilottihanke, jossa kehitellään suomalaista maankäytön konfliktien hallinnan ja sovittelun menetelmiä kaavoituksessa Etelä-Haagassa ja Lahden Anttilanmäessä. Hankkeen menetelmällinen pohja on toimintatutkimuksellinen, tietoa ja uusien toimintamallien kokeiluja tuotetaan yhdessä toimijoiden kanssa ristiriitaisten suunnitteluprosessien konfliktin hallinnan ja sovittelutarpeisiin. Hankeen vetovastuussa on YTK tutkijat Lasse Peltonen ja Sari Puustinen, kaupunkisuunnitteluvirastossa Juha-Pekka Turunen ja Maija Mattila. Hankkeen kesto on yksi vuosi (2007). Hankkeen tutkijana tietokeskuksessa on Jonna Kangasoja ja yhteyshenkilönä Markus Laine.

15 Julkisten palvelujen uudistaminen ja markkinoiden toiminta

Projektissa tutkitaan julkisten palvelujen muutosta, jonka taustalla on erilaisia, osin ristiriitaisia, käsityksiä julkisen sektorin tehtävistä ja palvelujen yksityistämisestä. Muutos edellyttää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä, mutta myös uusia ajatuksia markkinoiden toiminnasta. Tutkimus on teoreettisesti kunnianhimoisin ja se myös etsii empiirisiä todennuksia. Se kiinnittyy uuteen sosio-ekonomiseen ja hallinnan teoriaan ja siinä tutkitaan Helsingin kaupungin palvelutoiminnan uudistamista ja yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa. Analyysin kohteena ovat vakiintuneet ja uudet palvelujen tuotantotavat, toiminnan edellytykset sekä markkinoiden toiminta. Lisäksi tarkastellaan palvelujen uusia kehittämissympäristöjä ja niiden edellytyksiä edistää palveluinnovaatioiden syntymistä. Tutkimuskohteena

on Forum Virium Helsinki -klusterihanke, jonka tavoitteena on kehittää digitaalisia palveluja ja sisältöjä mm. liikennejärjestelmien alueella. Tutkimushankkeen toteuttaa Helsingin yliopistossa Vertailevan sosiologian tutkimusryhmä, joka kuuluu Helsingin yliopiston, Teknillisen korkeakoulun ja Helsingin kauppakorkeakoulun yhteiseen Helsinki Institute of Science and Technology Studies -verkostoon. Hanketta johtaa professori Marja Häyrinen-Alestalo ja tutkijoina toimivat VTM Antti Pelkonen ja valt. yo Suvi-Tuuli Waltari. Projekti on osa Tekesin Serve-Innovatiiviset palvelut -tutkimusohjelmaa ja se toteutetaan ajalla 1.10.2006–30.9.2008. Tutkimuksessa tehdään yhteistyötä Helsingin kaupungin elinkeinopalvelun, pohjoismaisen Nordregio-tutkimuslaitoksen ja norjalaisen NIFU STEPin kanssa. Siihen sisältyy myös vertailuja Helsingin, Tukholman ja Oslon välillä. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

16 Julkisen toiminnan rakenne ja suorituskyky kaupunkialueilla

Kaupunkialueet kasvavat, koska ne tarjoavat yrityksille tuottavan toimintaympäristön ja kuluttajille sekä työntekijöille kilpailukykyiset toimeentulomahdollisuudet. Siksi yritykset ja väestö muuttavat erityisesti suurkaupunkeihin, jotka ovat myös uusien yritysten ja innovaatioiden tärkeimpiä syntypaikkoja. Suurkaupungeilla on parhaat edellytykset omaksua uusia tuotteita ja prosesseja.

Tutkimuksen päätarkoitus on selvittää, mikä vaikutus julkisen toiminnan rakenteella ja organisoinnilla on julkisen ja yksityisen sektorin tehokkuuteen kaupunkialueilla. Asiaa pyritään tutkimaan sekä suomalaisen että kansainvälisen aineiston avulla. Suomen osalta käytetään tietoja toiminnallisista kaupunkialueista. Tarkoitus on täydentää aiemmin tehtyä tutkimusta uudemmalla aineistolla ja mahdollisuuksien mukaan sisällyttää siihen kuntaliitokset. Työn kansainvälinen osuus koskisi EU-maiden pääkaupunkiseutuja sekä mahdollisesti joitakin muita suurimpia kaupunkeja. Tarkoitus on ainakin jossain määrin arvioida julkisen sektorin suorituskykyä EU:n metropoleissa, tunnustaen kuitenkin että julkisen sektorin tehtävät vaihtelevat maittain. Myös yksityisen sektorin suorituskykyä kaupunkialueilla pyritään arvioimaan keskittyen siihen, mikä vaikutus julkisella toiminnalla on yksityisen sektorin tuottavuuteen. Useat maat ovat Suomen tavoin uusimassa julkisen sektorin rakenteita tai suunnittelevat tällaista reformia. Hankkeen eräs tavoite on tehdä yhteenvetoa joistakin tällaisista reformeista ja selvittää, mitä näyttöä niiden vaikutuksista on saatu.

Hanke on osa kaupunkitutkimusprofessorien laajempaa yhteistä hankekokonaisuutta, jolle on haettu Suomen Akatemian rahoitusta. Tutkimus toteutettaisiin vuosina 2007–2009 pääosin Helsingin yliopistossa ja yhteistyössä tietokeskuksen kanssa. Yhteyshenkilöt ovat Heikki A. Loikkanen, Helsingin yliopiston maantieteen laitoksella ja Ilkka Susiluoto tietokeskuksessa.

Asukkaiden kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen ja kulttuurinen diversiteetti

Asiantuntijatiedon lisäksi toimintojen suunnittelussa ja arvioinnissa tarvitaan organisaation työntekijöiden sekä kuntalaisten kokemuksellista tietoa. Erityisen haasteensa pääkaupunkiseudulle tuo väestön kulttuurinen diversiteetti: miten tunnistaa ja ymmärtää pääkaupunkiseudun jäsentymistä elämisen ympäristönä hyvin erilaisista kulttuurisista ja elämäntyyliin liittyvistä lähtökohdista? Verkostoituva hallinta muuttaa paitsi totuttuja hallinnon toimintatapoja myös laajentaa demokratian ja osallistumisen piiriä korostamalla kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen suoraa osallistumista edustuksellisuuden sijaan. Asiakaslähtöinen toimintatapa edellyttää toimiakseen myös erilaista demokraattista ohja-

usta kuin nykytilanteen edustuksellisen demokratian käytännöt. Kuntalaisten osaamispuuoman hyödyntäminen on perusteltua nähdä tärkeänä tekijänä myös Helsingin kilpailukyvyn kannalta. Osallistuminen ja osallisuus kytkeytyvät strategioissa myös eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisyyn, palveluiden vaikuttavuuden jatkuvaan arviointiin ja maahanmuuttajaväestön integraatioon.

17 Demokratiatilinpäätöshanke 2004–2008

Helsinki on pilottikuntana mukana Suomen hallituksen Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaan kuuluvassa Demokratiatilinpäätöshankkeessa (kaupunginhallituksen päätös 28.6.2004). Suurista kaupungeista hankkeessa ovat mukana myös Turku ja Tampere, osa hankkeeseen liittyvistä tutkimuksista tehdään yhteistyössä Espoon ja Vantaan kanssa. Hankkeen tarkoituksena on kehittää kuntademokratian tilaa kuvaava mittaristo kaikkien Suomen kuntien hyödynnettäväksi. Hankkeen ensimmäisessä osiossa (syksy 2004 – kevät 2005) analysoitiin vuoden 2004 kunnallisvaaleja. Hankkeen toisessa osiossa (syksy 2005 – kevät 2006) kartoitettiin kuntien toimintatapoja kuntalaisten osallistumiseen liittyen.

Alahankkeina tulevalle ohjelmakaudelle ovat 1) Helsinkiläisten käsitykset kuntademokratiasta ja 2) Kaupunginvaltuuston työskentelytapojen itsearviointi. Ensimmäisessä osahankkeessa tarkastellaan sitä, miten asukkaat kokevat heille tarjotut osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuudet ja millaisena he kokevat nykyisen suunnittelun- ja päätöksenteon käytännöt. Osahankkeen pääaineisto muodostuu noin tuhannelle helsinkiläisille tehdystä postikyselystä. Hankkeen viimeisessä vaiheessa (syksy 2007–kevät 2008) kuntademokratiaa lähestytään luottamushenkilöiden näkökulmasta. Demokratiatilinpäätöshankkeen IV vaihe jatkaa siten luottamushenkilöelinten työskentelyedellytysten tutkimus- ja kehittämistyötä. Hankkeen koordinoituvastuu Helsingissä on tietokeskuksella ja hankkeen ohjausryhmässä ovat mukana kaupunkisuunnitteluvirasto (Anneli Lahti), ympäristökeskus (Pekka Kansanen), talous- ja suunnittelukeskus (Vesa Paavola, Marko Karvinen), nuorisoasiainkeskus (Lasse Siurala), hallintokeskus (Pertti Vanne, Leila Oravisto) sekä Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitto ry HELKA Ry (Pirjo Tulikukka). Koko hankkeen koordinaattori Helsingissä on Pia Bäcklund tietokeskuksessa.

18 Kaupungin sähköisen tiedonjakelun ja kansalaisosallistumisen benchmarking Innovative Cities for the Next Generation (ICING) EU-hanke

Icing on EU 6.puiteohjelman rahoittama hanke (1.1.2006–30.6.2008) jossa tutkitaan kansalaisten keskinäisen ja kaupunkilaisten ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen tapoja. Siinä pyritään tuottamaan digitaalisia sovelluksia, jotka mahdollistavat sujuvamman yhteistyön kolmessa eurooppalaisessa kaupungissa: Helsingissä, Dublinissa ja Barcelonassa. Helsingissä koealueena on Arabianranta ja erityistä huomiota kiinnitetään fyysisessä ympäristössä tapahtuvaan tiedontuottamiseen mobiiliteknologian avulla. Hankkeen pääpartneri Suomessa on Taideteollinen korkeakoulu. Yhteyshenkilöinä ja tekijöinä tietokeskuksessa ovat Iina Oilinki, Ari Jaakola ja Pia Bäcklund, kiinteistöviraston kaupunkimittausosastolla Riku Raita, Matti Arponen ja Matias Hurme.

Icing-hankkeen yhteydessä toteutetaan vertaileva tutkimus kolmen suomalaiskaupungin (Helsinki, Lahti, Oulu) ja kahden eurooppalaisen kaupungin (Barcelona ja Dublin) kansalaisten sähköisistä osallistumiskanavista. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä millaisia strategioita, pilotteja ja olemassa olevia käytäntöjä näissä kaupungeissa on kansalaisten vaikutusmahdollisuuksille, kuinka digitaaliset välineet muuttavat osallistumisen tapoja ja

kuinka kuntalaisilta saatua tietoa käytetään päätöksenteon apuna. Tutkimus ajoittuu vuodelle 2007. Yhteyshenkilönä ja tekijänä tietokeskuksessa on Iina Oilinki.

19 Hesän Nuorten Ääni – arviointitutkimus eri toimijoiden näkökulmista

Hesän Nuorten Ääni -kampanja on Helsingin kaupungin opetus- ja nuorisotoimen yhteisstrategiana toteutettava hanke, jonka perusideana on ruohonjuuritasolta lähtevä lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen. Hesän Nuorten Ääni -kampanja käynnistyi vuoden 2000 alussa. Toukokuussa 2003 kampanjan kokemuksista tehtiin arviointitutkimus (Keskinen 2003). Kysely suunnattiin niihin 40 kouluun, jotka olivat olleet mukana toiminnassa vähintään vuodesta 2002. Vuonna 2006 mukana kampanjassa oli noin 130 helsinkiläistä koulua ja 50 nuorisotaloa. Nyt kampanjan piirissä on mukana 142 koulua eli lähes kaikki Helsingin koulut (ala-asteet, ylä-asteet, lukiot ja ammatilliset oppilaitokset). Viimeisin seuranta-tutkimus tehtiin toukokuussa 2007. Kohteina olivat koulujen rehtorit, ohjaavat opettajat, oppilaskuntien hallituksen jäsenet sekä muut oppilaat. Hanke on opetusviraston ja nuorisoasiainkeskuksen yhteishanke. Tutkimuksen vastuuhenkilö opetusvirastossa on Leena Hiillos, yhteyshenkilö nuorisoasiainkeskuksessa on Kirsi Autio ja tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

20 Monikulttuuristen nuorten kiinnittyminen yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja poliittisiin puolueisiin

Nuorten poliittisesta passiivisuudesta on yhteiskunnallisessa keskustelussa kannettu huolta jo joitakin vuosia. Aihetta koskevan tutkimuksen mukaan nuoret eivät näytä niinkään pettyneen politiikkaan sinänsä, vaan edustuksellisen järjestelmän perinteisiin osallistumismuotoihin. Nuorilla on kyllä mielipiteitä ja näkemyksiä yhteiskunnallisista asioista, mutta he kiinnittyvät puolueita mieluummin verkostoihin, jotka voivat tarpeen tulleen muodostua liikkeeksi ajaakseen tärkeiksi katsomiaan asioita. Monikulttuuriset ja uusiin etnisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret eivät kuitenkaan näy näissä tutkimuksissa omana ryhmänään. Pääkaupunkiseudulla kysymys ulkomaalaistaustaisten nuorten integraatiosta osallistumisen ja vaikuttamisen järjestelmiin on erityisen tärkeä. Ovatko nuorisokulttuurit universaaleja tai yli etnisten jäsenyyksien vaikuttavia, vai onko etnisellä taustalla ja perheen maahanmuuttohistorialla merkitystä nuoruusiän poliittiselle sosialisatiolle? Kun etniseltä taustaltaan suomalaisten nuorten yhteys edustuksellisen demokratian instituutioihin rakentuu heikosti, on aiheellista kysyä, rakentuuko se mahdollisesti vielä heikommin edustuksellisen demokratian ja niiden nuorten välille, joiden perhetausta ei tarjoa viitteitä mihinkään tiettyihin suomalaisiin puolueisiin. Entä miten suhtautuvat suomalaiseen yhteiskunnalliseen kenttään ne nuoret, joiden vanhemmat ovat joutuneet entisessä kotimaassa poliittisen vainon kohteeksi, tai ne, joiden perhe on muuten ottanut aikaisemmassa kotimaassa aktiivisesti osaa yhteiskuntaelämään? Hankkeen tutkimuskysymyksiä kehitellään ja rahoitusvaihtoehtoja selvitetään syksyllä 2007 yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston tutkijoiden kanssa. Hankkeen yhteyshenkilöt tietokeskuksessa ovat Pia Bäcklund ja Tuula Joronen.

21 Kulttuurinen monimuotoisuus ja kulttuuripolitiikka

Opetusministeriön maahanmuuttopolitiittiset linjaukset (2003) asettavat pitkän aikavälin tavoitteiksi vähemmistökuultuuritarpeiden entistä paremman huomioimisen osana opetusministeriön, taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien avustuspolitiikkaa sekä taidelaitosten toimintaa. Tämän tutkimuksen tarkoituk-

senä on tuottaa tulevaisuuden ennakkointia varten kuvaus ja analyysi kulttuuripolitiikan ja etnis-kulttuurisen monimuotoisuuden kohtaamisesta pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksessa tarkastellaan, millä tavalla lainsäädännölliset ja ohjelmalliset kulttuuri- ja kotoutumispoliittiset tavoitteet toteutuvat käytännössä sekä millä lailla taide/kulttuuri sekä maahanmuuttajat/uusi monikulttuurisuus kohtaavat eri sektoreilla ja instituutioissa.

Tutkimus koostuu useista osatutkimuksista. Vuonna 2007 tietokeskuksessa toteutetaan Kansainvälisen Kulttuurikeskus Caisan Ourvision Song Contest -yleisötutkimus sekä haastattelututkimus kilpailuun osallistuneiden maahanmuuttajien kokemuksista. Kulttuurisen monimuotoisuuden näkymistä pääkaupunkiseudun kulttuuritarjonnassa ja kulttuuripoliittisissa linjauksissa selvitetään keväällä 2007 kulttuurilaitoksille suunnatun kyselyn avulla sekä ja erittelemällä kuntien kulttuuristrategioita. Kyselyn tekee Cupore (Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö) ja pääkaupunkiseudun kuntien strategioita arvioidaan tietokeskuksessa. Myöhemmin tutkimusohjelmakaudella tehdään maahanmuuttajien kulttuuripalvelujen käyttöä ja palvelutarpeita koskeva selvitys, mahdollisesti yhteistyössä Stadian kanssa. Cuporessa ja Caisassa on tehty myös kulttuuriseen monimuotoistumiseen liittyvää mediaseurantaa, ja näiden aineistojen kautta pyritään selvittämään, miltä Helsingin ja pääkaupunkiseudun monikulttuurisuus näyttää mediassa, ja miten se näkyy mediakasvojen kautta. Tutkimustulosten avulla voidaan varautua odotettavissa olevaan kehitykseen, osoittaa mahdollisia politiikkatoimien katvealueita sekä nostaa esille esimerkkejä hyvistä käytännöistä ja huonoista kokemuksista. Yhteistyökumppanit ovat Pasi Saukkonen (Cupore), Johanna Maula (Caisa), koulutuspäällikkö Marja Louhija (Stadia). Yhteyshenkilö ja tekijä tietokeskuksessa on Tuula Joronen.

22 ACTS of Service

Stadian Helsinki ACTS - tutkimushankkeessa teatterin ja draaman toiminnallisia ja analyttisiä menetelmiä käytetään alueellisen kehittämisen välineinä niin tiedon kokoamisessa, sen prosessoinnissa kuin esittämisessäkin. Stadian Esittävän taiteen koulutuksessa on pitkäjänteisesti kehitetty monialaista tutkimusmenetelmäosaamista koulutukseen integroiduissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

Eläköityvien ihmisten käyttäjätarpeisiin liittyvä teknologiatutkimus yhdessä TKK/ HIIT: n kanssa on kirkastanut draaman metodista sovellettavuutta. Sosiaali- ja terveydenhoitoalan päihdetyöhön liittyvät foorumit ovat pohjustaneet jatkotoimintaa ”aikalaisjanon” luonteen hahmottamiseksi draaman keinoin, ja kaupunginosayhteisöissä alkanut ”Tuhat ja yksi tarinaa Arabiasta” on saanut jatkoa kaupunkisemioottisina esityksellisinä tutkielminä. Kulttuuriyhteisöjen toimintakonseptia on kehitetty lukuisissa teemaesityksissä Helsingin museoissa ja ammattiteatterien paikallishankkeissa. Hankekaudella 1.1.2007 – 31.12.2009 tutkimuksellisen tietotaidon kehittämistä soveltavan draaman keinoin jatketaan kaupunkisuunnittelua tukevissa hankkeissa, sosiaali- ja terveydenhoitoalan hyvinvointihankkeissa sekä taide – ja kulttuurilaitosten kanssa tehtävässä toimintakonseptien kehittämistyössä.

Kaupunkisuunnittelua tukevissa hankkeissa kartoitetaan muun muassa Arabianrannan ja muiden kaupunginosien asukastyytyväisyyttä ja kaupungin sisäistä muuttoliikettä. Laajempänä viitekehyksenä voidaan pitää toisaalta ihmisen kulttuurisia tarpeita ja toisaalta yhteiskunnallista ”onnellisuustutkimusta”, joka tarjoaa puitteet aikalaistoiminnan dynamiikan tarkastelulle.

Sosiaali- ja terveydenhoitoalan hyvinvointihankkeissa, joissa erityisen mielenkiinnon kohteina ovat päihdetyön ongelmat niihin liittyvine yhteiskunnallisine ja inhimillisine kysymyksineen sekä muuttuva työelämä ja sen mukanaan tuomat haasteet.

Taide – ja kulttuurilaitosten kanssa tehtävä toimintakonseptien kehittämistyö jatkuu Punavuorella ja Töölössä sijaitsevien ammattiteatterien kaupunginosan luonnetta tutkivissa esityshankkeissa. Valtion taidemuseon käyttäjätutkimusta tukevassa hankkeessa tutkitaan teatterin ja draaman keinoin kuluttajan kokemusta ja mahdollisuutta taiteiden kohtaamiseen uuden oivalluksen tuottajana.

Lisätietoa hankkeesta: http://www.stadia.fi/palvelut/yritysp/tk/acts_of_service.asp Vastuuhenkilöt: koulutuspäällikkö Marja Louhija ja opettaja Petri Pullinen/Stadia. Yhteistyökumppaneina: HY Maantieteen laitos ja Sosiologian laitos; TKK/YTK; OPM Taide- ja hyvinvointihanke ja Preventiimi-hanke; Valtion Taidemuseo; Ammattiteatterit Avoimet Ovet ja Universum; kaupunginosayhdistyksiä Arabianrannassa, Toukolassa ja Punavuorella. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Tuula Joronen

23 Urbaani luovuus - kulttuurialan osaamisyhteisön yhteishanke

Tulevaisuudessa kulttuurin merkityksen aluekehityksen dynamona sekä paikallisella että alueellisella tasolla nähdään vain kasvavan. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian kulttuurialat ovat pitkäjänteisesti kehittäneet menetelmäosaamistaan kaupunkikulttuurin kehittäjinä. Stadian kulttuurialojen soveltava ja tutkiva ote sekä viestintäosaaminen tarjoavat uuden lähestymistavan kaupunkikulttuuriin liittyvien ilmiöiden ja asukasnäkökulman tunnistamiseen. Urbaani luovuus-hankkeessa (1.1.2007–31.12.2010) sovelletaan ja kehitetään uutta teknologiaa ja interaktiivisia aineistonkeruumuotoja hyödyntäviä menetelmiä, jotka soveltuvat paikallisen kulttuurin vaikuttavuuden tutkimukseen. Hankkeen kohdealueiksi on valittu pääkaupunkiseudun tutkimusohjelmien kannalta keskeisiä kaupunginosia, alkuvaiheessa erityisesti Kumpula-Arabianranta-kampus. Alueen asukkaat ja heidän tarpeensa ja toiveensa tavoitetaan kahta eri reittiä: Toisaalta Arabianrannassa toteutettujen yleisötutkimusmenetelmäkokeilujen avulla ja toisaalta yhteistyössä Art and Design City Helsinki Oy (ADC) kanssa. ADC:n tarpeet liittyvät Helsinki Virtual Village -paikallisportaalin uudistus- ja kehittämistyöhön. Stadia on mukana kehittämässä sosiaalisen median sisältöjä ja tapoja aktivoida käyttäjiä sosiaalisen median sisältötuotantoon. Ammattikorkeakoulun metodein tapahtuva tiedonkeruu yhdistetään yliopistotutkimukseen, jolloin paikallinen kulttuuri ja sen merkitys houkuttelevalle kaupunkielämälle tehdään näkyväksi monitieteellisenä yhteistyönä. Stadian yhteistyökumppaneina ovat Helsingin metropolialueen kaupunkitutkimusverkosto, Helsingin yliopiston kaupunkimaantiede, Teknillisen korkeakoulun yhdyskunta- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö, Helsingin kaupungin tietokeskus, Art and Design City Helsinki Oy ja Helsinki Living Lab-verkosto. Hankkeen sivut ovat osoitteessa <http://urbaaniluovuus.stadia.fi>. Hankkeen vastuuhenkilöt ovat koulutusjohtaja Tuire Ranta-Meyer Stadia ja opettaja, FT Anna-Maria Vilks Stadia. Hankkeen yhteyshenkilöinä tietokeskuksessa ovat Markus Laine ja Iina Oilinki.

24 VIDEOS Video demokraattisessa osallistumisessa. Yhteisöllisen kansalaisvaikuttamisen uudet välineet

VIDEOS-hanke tutkii audiovisuaalisen materiaalin käyttöä kansalaisvaikuttamisen välineenä. Hankkeessa suunnitellaan ja tuotetaan ilmainen ja avoin selaimessa käytettävä yhteisöllinen videoeditori. Editorin toimivuutta ja käyttömahdollisuuksia kokeillaan useissa erityyppisissä kansalaisvaikuttamiseen tähtäävissä toiminnallisissa projekteissa. VIDEOS-hankkeen odotetaan kehittävän innovatiivinen audiovisuaalisen median vertaistuotantoprosessi ja laventavan kansalaisvaikuttamisen toimintamahdollisuuksia. VIDEOS tarjoaa tehokkaan tuotantovälineistön ja -metodin toimivalle, monisuuntaiselle kansalais-

journalismille. VIDEOS-hankkeessa toteutetaan yhteistyökumppanien kanssa kansalaisvaikuttamisen osaprojekteja, joissa testataan videon soveltuvuutta yhteistuotannollisissa yhteisöprojekteissa. Tällaisia osaprojekteja ovat esimerkiksi Helsingin Ruskeasuon koulun vaikeavammaisille opiskelijoille luotava oma voimaannuttava mediatyöpajakokonaisuus ja Live Lab Helsingin kansalaiskanavahankkeessa testattavat ohjelmakonseptit. Stadian viestinnän koulutusohjelma. Hankekausi: 1.1.2007–31.12.2009. Hankkeen johtaja on lehtori Juhana Kokkonen ja hanketta koordinoi Sari Penttilä. Yhteistyökumppaneina: Helsingin yliopisto Demonet-hanke, Elisa, Live Lab Helsinki, VTT/Otadigi ja YLE. Lisätietoa: <http://media.stadia.fi/videos/> Yhteishenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

Asuntomarkkinat ja asukkaat

Kaupunkialueiden välisen kilpailun näkökulmasta asumispalveluiden laatutekijöiden voidaan olettaa korostuvan. Samalla myös määrällinen asuntotuotannon tarve pysyy merkittävänä, koska kaupungistumiskehityksen oletetaan jatkuvan voimakkaana. Myös toimivien työmarkkinoiden näkökulmasta asuntosektorin hyvä toimivuus on myös tärkeää. Asuntotuotannon on kyettävä vastaamaan asuntokysyntään tavalla, joka mahdollistaa seudun tarjoamien työllistymismahdollisuuksien hyväksikäytön. Tämä on haaste koko Helsingin seudulle.

25 Sosiaalisen vuokra-asumisen asema asuntomarkkinoilla eräissä Euroopan maissa

Sosiaalisen vuokra-asumisen asema on useissa Euroopan maassa ollut heikkenemässä ja väestö marginalisoitumassa. Äärimmillään kehitys on johtanut vuokratalojen slummitumiseen ja asuntojen purkamiseen. Helsingissä kaupungin vuokra-asuntojen kysyntä on edelleen tarjontaa suurempaa eikä vastaavanlaisia rappeutumiskierteitä ole havaittavissa. Silti myös pääkaupunkiseudulla on näkyvissä joitain merkkejä kielteisestä kehityksestä.

Taantuvien vuokrataloyhtiöiden ja alueiden ongelmia on pyritty ratkaisemaan monin eri keinoin. Useissa Euroopan maissa (mm. Isossa-Britanniassa ja monissa Itä- ja Keski-Euroopan maissa) ongelmayhtiöitä ja taloja on purettu ja asuntoja on yksityistetty. Valtion tai kuntien vuokra-asuntojen myyminen asukkaille tai sijoittajille on ollut omistajille helppo tapa vetäytyä rappeutuvien asuntojen aiheuttamista kustannuksista ja vastuusta. Seurauksena on kuitenkin voinut olla talojen rappeutumisen kiihtyminen asukkaiden varojen puutteen vuoksi. Joissakin kasvavissa kaupungeissa sosiaalisen asuntotuotannon lopettaminen ja asuntojen myyminen on johtanut asunnottomuuden lisääntymiseen. Mitkään yksittäiset keinot eivät ole yleensä onnistuneet kääntämään kielteistä kehitystä. Parempiin tuloksiin on päästy yhdistämällä eri lähestymistapoja ja hyviä käytäntöjä.

Tutkimuksen tarkoituksena on eurooppalaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen ja keskusteluun perustuen kuvata sosiaalisessa vuokra-asumisessa viime vuosina tapahtuneita muutoksia ja ongelmakohtia ja tarjota Helsingin ja pääkaupunkiseudun olosuhteisiin soveltuvia hyviä käytäntöjä ja innovaatioita ongelmien ratkaisemiseksi. Tutkimus valmistuu vuonna 2007 ja tekijöinä tietokeskuksessa ovat Ari Niska ja Erkki Korhonen.

26 Viheralueet ja asuntojen hinnat

Vihreä asuin ympäristö on usein kyselytutkimuksissa esille tuleva asuin ympäristöön laatuun liittyvä toive. Viheralueiden hyödyt ovatkin moninaisia – ulottuen ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksista aina suojavaikutuksiin ja välittömiin terveysvaikutuksiin asti. Näiden hyötyjen arviointi on kuitenkin varsin haastavaa. Eräs tapa lähestyä kysymystä on käyttää

hyväksi asuntomarkkinoiden hintainformaatiota. Asuntojen laatuominaisuuksien voidaan olettaa kapitalisoituvan asuntojen hintoihin. Tässä tutkimushankkeessa selvitetään empiirisesti viherympäristön vaikutusta asuntohintoihin.

Hankkeessa käytetään niin sanottua hedonista regressiomallia. Tutkimus on jatkoa aiemmin Itä- ja Pohjois-Helsinkiä koskeville vastaaville tutkimushankkeille. Tutkimusalueena tässä hankkeessa on Helsinki. Tutkimusaineiston muodostavat VTT:n asuntokauppa-aineisto sekä erilaiset rekisteriaineistot ja ilmakuvista digitoidut aineistot. Hanke toteutetaan talven 2007–2008 aikana. Tutkimuksen tekijöinä ovat Henrik Lönnqvist, Liisa Tyrväinen (METLA) ja Hannu Kämäri (HY). Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Henrik Lönnqvist.

27 Arkkitehtuuri ja asuntojen hinnat

Kaupungistumisen myötä rakennetun ympäristön osuus asuinympäristönä korostuu. Suomalaisessa tutkimuskentässä on kuitenkin niukalti tutkimusta arkkitehtuurin vaikutuksista asuntojen hintoihin. Asuntomarkkinoita voidaan pitää eräänlaisena testinä arkkitehtuurille – millaista arkkitehtuuria kansalaiset markkinainformaation perusteella arvostavat?

Tutkimushankkeessa selvitetään hedonisen regressiomallin avulla arkkitehtuurin vaikutusta asuntojen hintoihin. Pyrkimyksenä on selvittää sekä arkkitehtuurin suoria hintavaikutuksia (vaikutukset asunnon hintaan) että arkkitehtuurin ulkoisvaikutuksia (vaikutukset asuinympäristöön) asuntohintojen kautta. Tutkimusaineiston muodostavat VTT:n asuntokauppa-aineisto, rekisteriaineistot sekä tutkimusta varten erikseen koottu rekisteri rakennuksista suunnittelijoihin. Tutkimusalueena on Etelä-Helsinki. Hanke toteutetaan talven 2007–2008 aikana. Tekijöinä ovat Henrik Lönnqvist ja Janne Pihlajaniemi (Oulun yliopisto). Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Henrik Lönnqvist.

28 Uudentyyppisten asuntorakentamisalueiden väestörakennevaikutukset

Uusiin asuntoihin muuttavan väestön ominaisuudet ovat riippuvaisia asunnon koosta, hallintasuhteesta ja myös talotyyppistä. Tämän ohella on havaittu, että sijainnilla on tärkeä merkitys edellä mainittujen lisäksi. Omistusasunto lähellä keskustaa vetää puoleensa selvästi vähemmän lapsiperheitä kuin vastaava esikaupungeissa ja eläkeikäisten osuus saattaa olla moninkertainen. Myös muissa asumismuodoissa saattaa esiintyä vastaavia eroja.

Helsingissä laaditaan vuosittain osa-alueittainen väestöennuste. Ennuste tarvitsee syötteekseen asuntorakentamisesta ajoitetun toteutumisenennusteen, jossa otetaan huomioon eri asumismuodoista seuraavat väestövaikutukset. Malli kaipaa tarkennusta kunkin asumismuodon sisäisen kehityksen osalta. Koska Helsinkiin on rakenteilla suuria asuntoalueita, jotka mahdollisesti eroavat väestörakenteeltaan nykyisistä, tarvitaan vertailutietoa esim. muihin Pohjoismaiden suuriin kaupunkeihin 2000-luvulla rakennetuista asuntoalueista.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Helsingin uusien asuinalueiden väestön määrää, asumisväljyyttä ja ikärakennetta rakennustasolla. Aineistoon pyritään liittämään mahdollisuuksien mukaan myös väestön sosioekonomisia ominaisuuksia, kuten koulutus ja tulotaso, kuvaavia tietoja. Tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Markku Lankinen.

29 Kerrostalorakentamisen uudet vaihtoehdot

Eurooppalaiset kaupungit ovat viime vuosina heränneet kehittämään kerrostalorakentamista. Arkkitehtonista omaleimaisuutta, jota olemme tottuneet näkemään vain yritysten pääkonttoreissa ja merkittävässä julkisissa rakennuksissa, halutaan myös asuinkestoaloihin. Tuore ja erityisen selvä halu kerrostalorakentamisen monipuolistamiseen löytyy Pohjoismaista. Viime vuonna valmistuivat sekä Euroopan korkein asuinrakennus, 57-kerroksinen

Turning Torso Ruotsin Malmöön, että Suomen korkein asuintalo, 26-kerroksinen Cirrus Helsingin Vuosaaren. Kerrostalojen kehittäminen on toki muutakin kuin korkeusennätysten rikkomista. Olennaista tällaisessa muutostilanteessa on tietää, miten uusia kerrostalorakentamisen vaihtoehtoja syntyy ja synnytetään? Tässä tutkimushankkeessa tutkitaan kerrostaloinnovaatioiden syntymistä ja läpimenoa Helsingin Arabianrannassa. Tutkimuksen tekijät tietokeskuksessa ovat Markus Laine ja Ari Niska.

30 URBA: Urbaanin asumisen tulevaisuuden konseptit – asumistarjonnan erilaistaminen ja attraktiivisuus pääkaupunkiseudulla

Pääkaupunkiseudun suuri haaste on, miten Helsingin ja pääkaupunkiseudun asumistarjonta saadaan vastaamaan kysyntää ja pysymään kilpailukykyisenä voimakkaasti tiivistymässä yhdyskuntarakenteessa ja asumisvaatimusten moninaistuessa. Samalla on pystyttävä uudistamaan asumistarjontaa. Asumisen t&k –toiminnalle on muuttuneessa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Tutkimushankkeen tavoitteena on tunnistaa ja arvioida kiinnostavia kansainvälisiä urbaanin asumisen konsepteja erityisesti pääkaupunkiseudun vetovoimaisuuden ja keskeisten asukasryhmien kannalta ja verrata niitä kansainvälisiin konsepteihin. Lisäksi tavoitteena on selvittää asumistarjonnan rakenteita pääkaupunkiseudulla, tuottaa tietoutta kansainvälisten asumiskonseptien kehittämiseen liittyneistä käyttökokemuksista, tuottaa asuin ympäristön vetovoimaisuuden kriteeristö ja asuinalueiden vetovoimaisuuden analyysityökalu sekä konseptien käytäntöön vienti yhteistyössä kumppaneiden (mm. Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki, Vantaan kaupunki). Hanke on osa 7-vuotista Asumisen osaamiskeskusohjelmaa. Tutkimuksesta vastaa Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksessa Hilka Lehtonen. Tutkimuksen yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markku Lankinen.

31 EU:n Kemikaaliviraston sijoittuminen Helsinkiin - tapaustutkimus

Päätös EU:n Kemikaaliviraston sijoittumisesta Suomeen, Helsinkiin tehtiin vuoden 2003 lopussa. Tässä tutkimuksessa selvitetään viraston ulkomaalaisten työntekijöiden vastaanottoon ja palveluiden järjestämiseen liittyvää valmistelua, jota on tehty erittäin laajassa yhteistyössä Helsingin kaupunginhallinnon, seudullisten toimijoiden ja valtionhallinnon kesken. Tämän prosessin kulkua ja sen kuluessa esiin tulleita haasteita on tarkoitus selvittää haastatteleamalla valmistelun ydinryhmään kuuluvia 20 henkilöä sekä heidän lisäksi myös muita työssä mukana olleita tarpeen mukaan. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa 2008 alkuun mennessä, eli niin kauan kuin kokemukset ovat mukana olleilla tuoreessa muistissa. Myöhemmin on tarkoitus neuvotella Euroopan komission kanssa mahdollisuudesta selvittää myös Kemikaaliviraston työntekijöiden kokemuksia ja heidän näkemyksiään vastaanoton onnistumisesta. Yhteyshenkilö hallintokeskuksessa on Anja Vallittu sekä tietokeskuksessa Tuula Joronen ja Markus Laine.

Kaupunkirakenteen kehitys ja ympäristön muutos

Kaupunkirakenne ja sen kehitys ovat toimivien yhteysien, asukkaiden viihtyvyyden ja ympäristön kestävyys kannalta keskeisiä haasteita. Kaupunkirakennetta koskevista keskusteluista voidaan erottaa hyvinkin erilaisia näkökulmia, kuten kestävän kehityksen vaatimukset eheästä ja tehokkaaseen joukkoliikenteeseen tukeutuvasta kaupunkirakenteesta sekä erilaiset kaupunkiseudun toimintoja ja kilpailukykyä korostavat näkökulmat. Tällä tutkimusohjelmakaudella erilaisten tapaustutkimusten rinnalle pyritään tuottamaan myös

ajallisesti ja paikallisesti vertailukelpoista sekä kaupunkiseututasoisesti kokoavaa tutkimustietoa. Näin pyritään tunnistamaan paitsi Helsingin ominaispiirteitä osana laajempaa kaupunkiseutua, myös koko Helsingin seudun ominaispiirteitä sekä niissä tapahtuvia muutoksia. Lisäksi tarkastellaan kaupunkirakenteen ja siinä tapahtuvien toimintojen välisiä suhteita. Tätä lähestymistapaa edustaa tutkimus, jossa tarkastellaan kaupunkirakenteen ja kulkumuodon valinnan välisiä suhteita.

Ympäristötutkimuksen teemat käsittelevät kaupunkiluonnon monimuotoisuutta, ympäristöasenteita, arkielämän ympäristöpolitiikkaa, ilmastokysymyksiä, kansalaisnäkökulmaa, hallintaa sekä ympäristöhistoriaa. Soveltava tutkimus keskittyy seuraaville osa-alueille, joilla on selkeät soveltamismahdollisuudet kaupunkisuunnittelussa, viheralueiden hoidossa sekä luonnonsuojelussa: (1) kaupunkimetsien ja niittyjen monimuotoisuuden tehokas hoito, (2) hyönteiset ja pesimälinnusto kaupunkien ekologisen tilan indikaattoreina, (3) ekologisen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimuksen integrointi kaupunkisuunnittelussa. Yhteiskuntatieteellinen ja historiallinen ympäristötutkimus tarjoavat puolestaan mahdollisuuden ympäristökysymysten parempaan ymmärtämiseen ja onnistuneempien toimintamallien löytämiseen.

32 Kaupunkirakenteen kehityspiirteet Helsingin seudulla sekä muilla Suomen suurilla kaupunkiseuduilla

Tutkimuksessa tarkastellaan kaupunkirakenteen kehityspiirteitä suurilla suomalaisilla kaupunkiseuduilla. Tutkimus hyödyntää Helsingin ja Turun kaupunkiseuduilla toteutetussa Kara-esitutkimushankkeessa testattuja menetelmiä. Tutkimuksessa kaupunkirakenteen kehitystä tarkastellaan useamman eri rakenneulottuvuuden kautta. Näitä ulottuvuuksia ovat mm. väestötiheys, väestön keskittyneisyys, rakennetun alueen jatkuvuus, ytimisyys, väestön ja työpaikkojen sekoittuneisuus sekä väestön ja työpaikkojen keskietäisyys. Tutkimusaineistona käytetään mm. Tilastokeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen YKR-aineistoa (Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmäaineisto), joka on hankittu tietokeskuksen käyttöön. YKR-aineisto on paikkatietoaineisto, joka sisältää erilaisia väestöä ja työpaikkoja kuvaavia tietoja 250 metrin tilastoruutuihin summattuna. Tutkimus on osa laajempaa KARA-kumppanuushanketta, jota toteuttavat Suomen ympäristökeskus ja seitsemän kaupunkia (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu ja Kuopio). KARA -hankekokonaisuutta koordinoidaan tietokeskuksessa ja hankkeen pääkoordinaattorina toimii Helsingin yliopistossa professori Harry Schulman. Tämän osatutkimuksen tekijöinä ja yhteyshenkilöinä tietokeskuksessa ovat Ari Jaakola ja Henrik Lönnqvist.

33 Päivittäistavarakauppa pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteessa

Tutkimushankkeessa tarkastellaan päivittäistavarakaupan myymälöiden sijoittumista pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksessa kysytään, miten päivittäistavarakaupan yksiköt sijoittuvat suhteessa suunnitelmassa määritellyyn palveluverkoston. Lisäksi kysytään, miten erityyppiset päivittäistavarakaupan yksiköt sijoittuvat suhteessa muuhun kaupunkirakenteeseen. Tarkastelu kohdistetaan erityisesti myymälöiden saavutettavuuteen eri kulkumuotoja käyttäen. Tutkimusaineistona käytetään pääkaupunkiseudulta kerättyä päivittäistavaramyymälöiden sijaintia kuvaavaa sekä muita pääkaupunkiseudun fyysisiä ja toiminnallisia rakenteita kuvaavia paikkatietoaineistoja. Työn on määrä valmistua vuoden 2007 aikana ja se on osa tietokeskuksen ja kaupunkisuunnitteluviraston välistä tutkimusyhteistyötä. Tutkimuksen tekijöinä ovat Teemu Holopainen ja Aimo Huhdanmäki kaupunkisuunnitteluvirastossa sekä Ari Jaakola tietokeskuksessa.

34 Kaupunkirakenne ja kulkumuodon valinta

Tutkimushankkeessa selvitetään kaupunkirakenteen ja kulkumuodon valinnan välistä yhteyttä. Tutkimuksessa kysytään, miten rakennetun ympäristön tiiveys ja rakentamistapa sekä joukkoliikenteen tarjonta vaikuttavat kulkumuodon valintaan? Mahdollisia valikoitumisvaikutuksia pyritään kontrolloimaan mm. vakioimalla erilaisia sosioekonomisia tekijöitä. Tutkimuksessa arvioidaan myös matka-ajan vaikutuksia kulkumuodon valintaan. Menetelmällisenä lähtökohtana on diskreetin valinnan malli (erityisesti logit-malli), jota variaatioineen on käytetty aiemmassa aihepiiriä koskevassa tutkimuksessa. Keskeisenä tutkimusaineistona käytetään YTV:n liikennetutkimusaineistoa joka valmistuu vuoden 2008 aikana. Tukiaineistona käytetään erilaisia kaupunkiympäristöä kuvaavia paikkatietoaineistoja, kuten YTV:n SePe -aineistoa. Hanke on osa Helsingin kaupungin ja kaupunkitutkimusprofessorien välistä yhteistyötä. Hanke ajoittuu tutkimusohjelmakauden loppupuolelle. Tutkimuksen tekijöinä ja yhteyshenkilöinä ovat professori Antti Talvitie Teknillisestä korkeakoulussa sekä Ari Jaakola ja Henrik Lönnqvist tietokeskuksessa.

35 Kaupungin henkilöstön ja päättäjien ympäristöasenteet ja ympäristötiedon tarve

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää henkilöstön ympäristöasenteita ja päättäjien näkemyksiä ympäristöpolitiikan painopisteistä. Ympäristöasenteiden kartoitus toteutetaan samanlaisesti kuudessa Suomen suurimmassa kaupungissa (6-pack). Tutkimuksessa käytetään osittain samoja kysymyksiä, jotka olivat helsinkiläisten ympäristöasennetutkimuksessa vuonna 2005. Selvityksessä pyritään vertailtavuuteen muissa kaupungeissa. Yhteyshenkilö ympäristökeskuksessa on Camilla von Bonsdorff ja tietokeskuksessa Markku Lankinen.

36 Urbaani biodiversiteetti ympäristönhoidossa, ympäristönsuojelussa ja maankäytössä

Helsingin kaupunkiluonnon monimuotoisuus -tutkimuksissa on havaittu, että Helsingin luonto on poikkeuksellisen omaleimaista ja merkittävästi monimuotoisempaa verrattuna keskieurooppalaisiin kaupunkeihin tai eteläsuomalaisiin maaseutukuntiin. KuntaMETSO -yhteistyö ja vuonna 2006 päivitetty Suomen biodiversiteetin toimintaohjelma korostavat kaupunkiekologista tietoa ekosysteemipalveluiden kohtalosta. Mitä tulisi tehdä tiivistyvässä maankäytössä, joka ennusteiden mukaan uhkaa pirstoa ja merkittävästi vähentää tätä resurssia? Helsingin kasvistoa ja kasvillisuutta koskeva maisemaekologinen tutkimushankekokonaisuus tutkii maankäytön ja luonnon monimuotoisuuden reunaehtoja, ympäristöpolitiikan tehokkuutta ja ympäristösuunnittelun luontomyönteisyyttä. Tutkimuksissa kiinnitetään vuosina 2007–2009 huomiota myös Helsingin biotooppiluokitukseen, niittyjen monimuotoisuuteen, linnoitteiden uhanalaisten lajien hoitoon ja historiallisten puistojen ennallistamiseen. Hankkeiden tuloksia voidaan hyödyntää mm. Helsingin yleiskaavatyössä, LUMO -toimintaohjelmassa sekä luonnonsuojeluohjelmatyössä. Yhteistyöhankkeita mm. HY kaupunkiekologian professorin Jari Niemelän ja Sirkku Mannisen tutkimusryhmien kanssa, tekijöinä mm. Stephen Venn ja Sonja Forss. Tutkijana osahankkeissa ja tutkimusten yhteyshenkilönä tietokeskuksessa on Inkeri Vähä-Piikkiö.

37 Urbaanit kedot

Suomen kaupungeissa uhanalaisten eliöiden enemmistö elää kulttuuriympäristöillä, joiden ekologiaa ei tunneta. Hankkeessa kysytään, mitkä tekijät vaikuttavat urbaanien niittyjen biodiversiteetin säilymiseen ja miten luonnon monimuotoisuutta voidaan mahdollisesti lisätä hoidon avulla.

Kesän 2007 aikana tutkitaan 20 Helsingissä sijaitsevan arvonitun putkilokasvillisuutta ja abioottisia tekijöitä, mm. maaperää. Rakennusviraston aloittaessa alueiden raivauksen vuonna 2007 sekä hoidon vuosina 2008 ja 2009, tutkimuksia on tarkoitus laajentaa hoito- menetelmien tehoa mittaavaksi. Hanke lisää merkittävästi tietoa erilaisten kaupunkiniittyjen ja -ketojen ekologiasta ja merkityksestä. Niittyjen hoitotutkimus koskee myös ihmisten lähiluontoa ja sitä kautta viihtyvyyttä. Tutkimuksen tekijänä toimii Sonja Forss ja työn ohjaajana toimii Sirkku Manninen (HY, bio- ja ympäristötieteiden laitos). Yhteyshenkilöinä rakennusvirastossa ovat Tuuli Ylikotila ja Eino Pursio sekä tietokeskuksessa Inkeri Vähä-Piikkiö.

38 Jokapäiväinen kulutus ja arkielämän ympäristöpolitiikka

Tutkimuksessa tarkastellaan lapsiperheiden arkea ympäristönäkökulmasta. Minkälaisiin ympäristökysymyksiin liittyvät asiat ja teot nousevat esille arjessa? Minkälaisia mielikuvia ihmisillä on vihreästä kuluttamisesta ja miten se heijastuu heidän omaan kuluttajaidentiteettiinsä? Kuinka ympäristömyönteisinä ihmiset pitävät itseään ja kuinka paljon heidän elämäntapansa kuormittaa ympäristöä? Entä minkälaisia muutoksen mahdollisuuksia arkiin elämään sisältyy?

Tutkimuksessa viikkiläisten lapsiperheiden arkeen paneudutaan elämäkerrallisten syvähaastattelujen avulla. Alustavien tulosten mukaan ympäristöajattelusta on tulossa luonteva osa tutkittavien arkista elämää, mutta harva pitää itseään vihreänä kuluttajana. Pyrittäessä vaikuttamaan ihmisten ympäristökäyttäytymiseen on huomionarvoista myös se, etteivät kiireiset lapsiperheiden vanhemmat juurikaan koe syyllisyyttä tekemättömistä ympäristöteoistaan. Väitöskirjatutkimuksen tekijä on Sanna Ahonen Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitokselta ja se valmistuu vuonna 2008. Tutkimus tehdään ympäristöpolitiikan professori (mvs) Ilmo Massan tutkimusryhmässä. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

39 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen kunnassa

Ilmasto on muuttumassa ja muutoksen uskotaan myös jatkuvan tulevaisuudessa. Ilmastonmuutoksen hillintä on välttämätöntä, mutta menneillä ja nykyisillä kasvihuonekaasujen päästöillämme olemme myös jo sitoutuneet ainakin jonkin asteiseen ilmastonmuutokseen, sillä ilmakehä reagoi hitaasti muutoksiin. Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin pitää myös sopeutua. Toisin kuin suuri osa ilmastonmuutoksen hillintätoimista, sopeutuminen tapahtuu paljolti paikallis- ja aluetasolla ja sopeutumisstrategiat ovat joko maan tasoisia tai paikallisia. Sopeutumisen hyödyt myös näkyvät aiemmin, usein välittömästi, ja ne koituvat toimijoiden itsensä hyödyksi suuremmin kuin hillinnästä saadut hyödyt.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten sopeutuminen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, kuten tulviin ja kuivuuteen, tapahtuu kuntatasolla Suomessa. Miten kunnassa (esimerkkeinä Pori ja Salo) on valmistauduttu ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin? Kuinka sopeutuminen kunnassa tapahtuu? Sopeudutaanko kunnassa ilmastonmuutokseen vai ilmaston vaihteluun? Onko olemassa mekanismeja, jotka estävät tai hankaloittavat sopeutumista? Miten kansallista sopeutumis-strategiaa toteutetaan kunnassa?

Tutkimusta varten on tarkoitus haastatella kohdekuntien maankäytön suunnittelijoita ja mahdollisesti päätöksentekijöitä siitä, miten kunnassa varaudutaan ilmastonmuutokseen ja nykyilmaston vaihteluun sekä sään ääri-ilmiöihin. Tarkoituksena on myös selvittää maankäytön muutosta viimeisten 10–15 vuoden aikana ja maankäytön kehitystä alueilla. Aineistona käytetään myös rakennuslupia, kaavoja, suunnitelmia, ohjelmia ja alueidenkäyttöä-

voitteita. Aineistoa analysoidaan laadullisin menetelmin, kuten teema-analyysin avulla, ja pyritään ymmärtämään kuinka kuntatasolla sopeudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Tutkimus tehdään ympäristöpolitiikan professori (mvs) Ilmo Massan tutkimusryhmässä ja sen tekijä on Susanna Kankaanpää. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

40 Kaupunkilaisten kokemuksia saastuneen maaperän ongelmista

Artikkeliväitöstutkimuksessa jatketaan Myllypuron Alakiventien ympäristöönnettomuuden merkityksen pohdintaa sekä tarkastellaan Helsingin uusia, vanhoille teollisuusalueille sijoittuvia asuinalueiden rakennushankkeita ja niiden mahdollisesti kohtaamaa vastusta. Kiinnostuksen kohteena on kaupunkilaisten, kaupungin instituutioiden ja viranomaisten välinen vuorovaikutus. Painopiste on kaupunkilaisten kokemuksessa vuorovaikutuksesta. Tavoitteena on kuvata sitä, minkälaiset syyt voivat johtaa ristiriitatilanteiden syntyyn kaupunkilaisten ja viranomaisten välillä ympäristöönnettomuuden ja -konfliktien kontekstissa. Väitöskirjan teoreettinen viitekehys ammentaa yhdysvaltalaisesta empiirisestä yhteiskuntatieteellisestä ympäristötutkimuksesta ja osallistuu keskusteluun riskien ja uhkien merkityksestä kaupunkilaisten elämässä sekä maallikoista asiantuntijana. Tutkimuksen aineistona hyödynnetään Helsingin Sanomien artikkeleita ja kaupunginasiakirjoja. Lisäksi kerätään yksilö- tai ryhmähaastatteluaineisto. Hanke on osa Suomen Akatemian vuonna 2007 käynnistytävää Urban Environmental Governance -hanketta. Tutkimuksen tekijä on VTM Paula Saikkonen. Tutkimus tehdään ympäristöpolitiikan professori (mvs) Ilmo Massan tutkimusryhmässä. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

41 Ilmansuojelun historiaa Helsingissä 1945 - 1982

Helsingin ympäristöhistoriaa on viime vuosina tutkittu enenevässä määrin ja esimerkiksi vesiensuojelun historian osalta on julkaistu useita tutkimuksia. Kaupunki-ilman saastumisen ja ilmansuojelun tutkimusta on kuitenkin tehty hyvin vähän. Väitöskirjatutkimuksessa analysoidaan Helsingin ilmansuojelupolitiikan historiaa toisen maailmansodan jälkeen. Hankkeessa pyritään selvittämään, miten kaupungin ilman laatu on muuttunut 1980-luvulle mennessä ja miten paikallinen ilmansuojelupolitiikka on kehittynyt vastauksena ilmanlaadun muutoksiin. Tutkimus suoritetaan Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen ja ilmakehätieteiden laitoksen yhteistyöprojektina ja sen ohjaajina toimivat professorit Ilmo Massa ja Markku Kulmala. Hanke rahoitetaan Maj ja Tor Nesslingin säätiön tuella sekä osana Suomen Akatemian vuonna 2007 käynnistytävää Urban Environmental Governance -hanketta. Tutkimuksen tekijä on Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkija Paula Schönach. Tutkimus tehdään ympäristöpolitiikan professori (mvs) Ilmo Massan tutkimusryhmässä. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

42 Metropolialueen ympäristöpolitiikan hallinta

Ympäristöpoliittisessa päätöksenteossa tapahtunutta kehitystä on alettu kuvata hallinnan (governance) käsitteen kautta. Tällä viitataan päätöksenteon verkostoitumiseen. Poliittisten päätösten keskiössä ei ole välttämättä vallanpitäjä, vaan ne syntyvät monimutkaisten kommunikaatioprosessien tuloksena. Projektin tarkoituksena on näiden prosessien tarkastelu Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan yhteydessä. Eräs Helsingin keskeisistä ympäristöpolitiikan muodoista on strategiatason ohjaus ympäristöohjelmien kautta. Nämä ohjelmat ovat myös hyviä esimerkkejä päätöksenteon verkostoitumisesta, sillä niiden suunnittelussa hallinnon sisäisen sekä yksityisten toimijoiden kanssa tehdyn yhteistyön merkitys oli keskeinen. Näiden ohjelmien syntyä tarkastellaan verkostanalyysin menetelmien avulla,

jolloin kommunikaatiorakenteen vaikutusta ympäristöhallintaan voidaan arvioida. Hanke on osa Suomen Akatemian vuonna 2007 käynnistyvää Urban Environmental Governance -hanketta. Väitöskirjatutkimuksen tekijä on Arho Toikka. Tutkimus tehdään ympäristöpolitiikan professori (mvs) Ilmo Massan tutkimusryhmässä. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

43 Vertaileva tutkimus Tukholman, Helsingin ja Pietarin merialueen ympäristöhistoriasta

Meri on Tukholman, Helsingin ja Pietarin olemassaolon perusta. Mutta kaupunkien modernisoituessa niistä muodostui uhka merelle. Tässä esiteltävä tutkimus on ensimmäinen, jossa selvitetään vertailevasti Tukholman, Helsingin ja Pietarin/Leningradin merialueiden pilaantumisen ja suojelun kehitystä 1800-luvun lopulta 2000-luvun vaihteeseen. Tutkimuksessa selvitetään näiden kaupunkien vesiensuojelun eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä päätöksenteon, tieteen ja tekniikan historian näkökulmasta. Miksi nämä kolme kaupunkia päätyivät hyvinkin erilaisiin ratkaisuihin vesiensuojelussa? Tutkimusongelmaa lähestytään jokaisessa kaupungissa luonnon, yhteiskunnan ja rakennetun ympäristön näkökulmasta samankaltaisen lähdeaineiston avulla. Tutkimus perustuu osaltaan hakijan johtamaan kansainväliseen Itämeren kaupunkien tutkimusprojektiin. Tulokset pyritään julkaisemaan englanninkielisenä monografiana 2009/2010. Tutkimuksen tekee Simo Laakkonen. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

44 Poikkileikkausanalyysi Helsingin arjen ja vapaa-ajan ympäristön historiasta

Helsinki on toistaiseksi ainoa kaupunki Euroopasta, jonka ympäristöhistoriasta on koostettu kokonaiskuva (Laakkonen, Laurila, Kansanen, Schulman (toim.): Näkökulmia Helsingin ympäristöhistoriaan. Helsinki, Edita/Tieke 2001). Vastaava kokonaisuus on tehty tähän saakka ainoastaan muutamasta Yhdysvaltain kaupungista. Niiden ja Helsingin ympäristöhistoriasta toimitetut kirjat ovat lähestyneet aihettaan temaattisesti, jolloin kaupunkiympäristön eri sektoreiden kehitystä on kuvattu ajassa. Poikkileikkausanalyysi pyrkii lähestymään Helsingin ympäristöhistoriaa rakennekehityksen näkökulmasta, jolloin tavoitteena on koota sosioekologinen vertaileva kokonaiskuva kaupungin, sen asukkaiden ja ympäristön vuorovaikutuksesta kaupungin eri kehitystasoilla. Tavoitteena on koostaa Helsingin arjen ja vapaa-ajan ympäristöhistorian näkökulmasta englanninkielinen kirja, joka pyritään julkaisemaan vuonna 2009. Tutkimuksen tekevät Simo Laakkonen ja Sari Laurila. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

Suurtapahtumat ja kulttuurin talous

Helsingin kulttuuritarjonta on laajaa. Kiinnostavaa ohjelmaa löytyy eri-ikäisille ja erilaisen taustan omaaville ihmisille. Helsingissä järjestettävien suurtapahtumien tutkimusperinnettä jatketaan tutkimuksella, jossa tarkastellaan vuoden 2007 Euroviisujen taloudellisia, sosiaalisia ja imagovaikutuksia. Kiinnostava ja ajankohtainen tutkimuskohde on myös kulttuuriteollisuuden klusteroituminen. Helsinkiin on muodostunut useita kulttuuriteollisuuden keskittymiä, mutta millaisia yrityksiä näissä klustereissa toimii, onko niillä erilaisia profileja ja muodostuuko näiden ympärille kulttuuriskenejä?

45 Euroviisut

Helsingissä järjestettiin toukokuussa 2007 Euroviisut. Pasilan Areenalla järjestetyt loppukilpailut televisioitiin ympäri Euroopan. Laulukilpailujen ohkeen järjestettiin paljon tapahtumia kaupunkilaisille. Euroviisujen ympärille muodostuu useamman osatutkimuksen kokonaisuus. Tarkoitus on tutkia tapahtuman organisaatiota, kaupunkilaisten kokemuksia ja suhtautumista niihin, viisujen talousvaikutuksia sekä kilpailun vaikutuksia kaupungin muuhun kulttuuritarjontaan (ks. tarkemmat kuvaukset alla). Myös kansainvälisessä kulttuurikeskus Caisassa järjestettyä Our vision -laulukilpailua tutkittiin osana toista tutkimushanketta. Artikkelikokoelman kirjoittajia on kymmenkunta.

Yhteistyökumppaneina ovat Helsingin kauppakorkeakoulussa Annukka Jyrämä), jonka kanssa tietokeskus on ennenkin tutkinut suur tapahtumia, sekä euroviisutoimistossa Risto Kuulasmaa. Yhteishenkilöt tietokeskuksessa ovat Vesa Keskinen ja Markus Laine.

46 Kulttuuriklusterit ja skenet

Kulttuuritoiminnoilla on taipumus klusteroitua. Erityisesti vanhoihin teollisuustiloihin on useassa Euroopan kaupungissa syntynyt tai synnytetty luovia keskittymiä. Helsingissä hyvän esimerkin tarjoaa Kaapelitehdas, jonka taiteilijat valloittivat 1980–1990-luvun vaihteessa. Tehtaasta on tullut kulttuurikeskittymä, jossa on taiteilijoiden työskentelytiloja, bändien harjoitustiloja, museoita, gallerioita, kulttuuriteollisuuden alan yrityksiä jne. Parhailiaan Sörnäisiin suunnitellaan ”Idän Kaapelitehdasta” vanhalle voimala-alueelle.

Kaupunki tuli Kaapelitehtaan toimintaan mukaan vasta pioneerien asettauduttua sinne, mutta Sörnäisissä se on ottanut aktiivisemmän roolin. Myös kansalaisjärjestöt voivat olla aktiivisia kulttuurikeskittymien luojia. Sörnäisten Kurviin on m-cult - Uuden median keskuksen johdolla syntymässä useiden kansalaisjärjestöjen sisällöntuottajaverkosto. Tarkoituksena on luoda uutta kaupunkimediaa.

Kulttuurikeskittymiä syntyy myös, kun tietyn alan yrityksiä kerääntyy vähitellen jonkin kaupunginosan alueelle. Helsingissä esimerkiksi Punavuori on tällainen kulttuurialan yritysten keskittymä. Kun kulttuuriklusterit kiinnittyvät tiukemmin paikkaan, skenet ovat paremminkin sosiaalisesti konstruoituja minimaailmoja, jonkin tietyn genren harrastajien sosiaalisia yhteisöjä. Myös skeneillä on omat tietyt avainpaikkansa kaupungissa.

Tutkimushanke koostuu useista osatutkimuksista, joista osa koskee kulttuuriklustereiden sijoittumista ja niiden rakentumista, osa kulttuurin kuluttajien näkemyksiä näistä keskittymistä. Tutkimus on luonteeltaan sekä määrällistä että laadullista. Skeneihin paneudutaan nimenomaan laadullisen analyysin avulla. Yhteistyökumppanit: Aku Alanen, Tilastokeskus, Stuba Nikula, Kaapelitehdas ja m-cult. Tietokeskuksessa yhteishenkilö on Markus Laine.

Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys

Suomen kunnilla on muihin eurooppalaisiin kuntiin verrattuna laaja itsehallinto, joka on mahdollistanut itsenäiset päätökset. Kunnat ovat järjestäneet tai organisoineet merkittävän osan kansalaisten palveluista ja valtio on osallistunut palvelujen rahoittamiseen myöntämällä kunnille valtionosuuksia. Valtio on kuitenkin talouttaan vahvistaakseen leikannut valtionosuuksia ja jättänyt kuntien tulopohjan tasauksen entistä enemmän kuntien kesken tapahtuvaksi. Menettäjinä ovat olleet muita vahvemman veropohjan kunnat. Kuntien toimintaympäristöstä on tullut epävakaa, kun valtionosuus- ja verojärjestelmiä on jatkuvasti pyritty uudistamaan. Tämä on heikentänyt myös Helsingin talouden suunnittelun edellytyksiä.

Kunnallista verotusoikeutta on pidetty eräänä kunnallisen itsehallinnon peruskivenä. Yritykset ovat maksaneet kunnille kunnallisveroa ja vuodesta 1993 alkaen kunnille on kohdistettu osa yhteisöjen maksamien verojen tuotosta. Valtio on kuitenkin kaventanut kuntien osuutta yhteisöverojen tuotosta eri yhteyksissä, mikä on tuottanut kunnille ongelmia.

Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys edellyttää jatkuvaa tutkimusta. Helsingin verotulot ovat viime vuosina kasvaneet koko maan keskiarvoa ja muita suuria kaupunkeja hitaammin. Heikon kasvun taustoja on selvitettävä, jotta kaupunki voisi tehdä oikeansuuntaisia ratkaisuja veropohjan vahvistamiseksi. Samalla on analysoitava vero- ja valtionosuusjärjestelmien uudistamiseen liittyviä vaihtoehtoja Helsingin ja muiden suurten kaupunkien näkökulmasta.

Helsingin tarjoamien palvelujen kustannukset ovat muita suuria kaupunkeja merkittävästi suuremmat. Siksi myös näiden palvelujen kustannuksia on seurattava säännöllisesti, varsinkin kun peruspalveluiden normaali rahoituspohja ei riitä niiden kattamiseen. Helsingin talouden tasapaino onkin viime vuosina saatu aikaan liikelaitosten poikkeuksellisen suurilla tuloutuksilla, joihin kaupungin talouden tasapaino ei voi pitkän päälle perustua.

Aluetalouden näkökulmasta pelkkä Helsinki ei taas aina riitä tutkimusalueeksi, koska työmarkkina-alueen eri osat vaikuttavat toisiinsa. Aluetaloudelle on tärkeää varmistaa pitkällä ajalla tarvittavien voimavarojen riittävyys, mikä luo edellytyksiä selvittää myös hankalammista suhdannevaiheista.

Helsingin aktiivisuus ja menestyminen alueiden välisessä kilpailussa ja yhteistyössä on varmistettava kansainvälisesti ja kotimaisesti. Mutta vaikka kilpailu on kovaa, on myös yhteistyö enemmän kuin nollasummapeliä. Kansainvälisesti alue vertautuu muihin pieniin metropoleihin, jolloin Helsingillä on joukko etuja, kuten korkea koulutustaso ja teknologia, mutta haittoina mm. syrjäinen sijainti. Imagon ja näkyvyyden merkitys näyttää jatkuvasti lisääntyvän, mutta alueen reaalityö pohjaa ei sen takia saa unohtaa. Suomesta ei Helsingin seudulle löydy saman kokoluokan taloudellista kilpailijaa, ja talous onkin yhä enemmän keskittynyt tänne. Kuitenkaan ei voida pitää itsestään selvänä, että näin on myös jatkossa, ja myös valtion toimenpiteet vaikuttavat Helsingin tulevaisuudennäkymiin.

Potentiaaliset kasvuklusterit ja –sektorit ovat eräs avaintekijä pitkän ajan kehityksen kannalta. Klusterien löytäminen ja tukeminen on keskeinen mutta vaikea tehtävä. Mm. informaatioalat ja teknologiayritykset ovat saaneet viime aikoina runsaasti huomiota Helsingissä. Kaupungin oman toiminnan kannalta on klustereihin liittyen hyvä kysyä, miten sen yritys- ja elinkeinopolitiikka voi parhaiten auttaa kehitystä.

Markkinatalouden kehitysmekanismit ohjaavat aluetalouden kasvua, mutta myös seudun yhteiskunnalliset ja sosiaaliset reunaehdot pitää ottaa huomioon. Siksi tulee tutkia myös

kunnallisten palvelujen riittävyyttä ja taloudellisuutta sekä taloudelliseen ja alueelliseen eriytymiseen liittyviä kysymyksiä. Kestävän talouden näkökulman pitäisi myös olla esillä. Nämä ongelmat ylittävät jo perinteisen taloussektorin rajat.

Tiedon saaminen alueen haasteista vaatii kansainvälistä tutkimusyhteistyötä. Tilastojen vertailukelpoisuuden ongelma tulee nopeasti esiin useita maita tarkasteltaessa. Silti on tärkeää olla mukana sellaisissa hankkeissa, joissa Helsinkiä verrataan lähtökohdiltaan samantapaisiin Euroopan kaupunkeihin.

Helsingin seudun työmarkkinoilla on ongelmaksi nousemassa työvoiman riittävyys ja sen kohdentuminen tulevien työvoimatarpeiden mukaan. Työelämästä poistuvat ikäluokat ovat seudulla nyt suurempia kuin sinne tulevat. Pienet ikäluokat eivät siis pysty korvaamaan työelämästä poistuvia suuria ikäluokkia, joten työmarkkinoiden on sopeuduttava uuteen tilanteeseen. Ongelmaa ei myöskään pystytä ratkaisemaan pelkästään työllistämällä työttömiä. Helsingin työttömyys on viime aikoina pienentynyt selvästi, mikä näkyy myös pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyydessä. Työttömyyden pitäminen kurissa on tietysti jatkossakin alueen työmarkkinoiden oleellinen tehtävä. Myöskään työvoiman ulkopuolelta ei saada riittävästi henkilöitä työvoiman riittävyysongelman ratkaisemiseksi. Jos työpaikkamäärä pysyy ennallaan tai kasvaa, on nykyistä laajempi työperäinen muuttoliike seudulle tarpeen. Myös ammatillinen koulutus tulee olemaan haasteiden edessä, ja tulevan työvoiman ammattirakenteesta ja laatuvaatimuksista on saatava tutkimustietoa. Työmarkkinoiden tutkiminen ja työvoimatarpeiden ennakointi ovat jatkossa tärkeitä päätöksenteon apuvälineitä. Nykyinen tilastotuotanto antaa hyviä mahdollisuuksia tämän tehtävän toteuttamiselle.

Kaupungin talous

Julkisten palvelujen kysyntä kasvaa tulevaisuudessa muun muassa väestön ikääntymisen myötä, mikä aiheuttaa taloudellisia paineita kaupungille. Verotulojen kasvunopeuden turvaaminen asettaa omat haasteensa, mihin liittyen valtion päätösten vaikutus kuntien talouteen koskettaa suoraan myös Helsinkiä. Kaupungin taloudellisen pohjan tutkiminen viime aikojen pyörteisessä suunnitteluympäristössä onkin keskeinen tehtävä. Hyvinvointipalvelujen tuottavuus, riittävyys ja kohdentuminen nousevat samalla esiin. Kaupungin talouden hankkeet liittyvät ohjelmakaudella valtionosuuksien ja verotulojen kehitykseen, talouden tilan yleiseen kuvaamiseen, palvelukustannuksiin ja menotasoon sekä väestörakenteen, asuinalueiden ja kaupungin verotulopohjan välisiin yhteyksiin.

47 Vero- ja valtionosuusjärjestelmien kehitys -hankekokonaisuus

Tutkimus jakautuu päätutkimukseen sekä kahteen jatkohankkeeseen. Päätutkimus ilmestyy vuonna 2007, ja se käsittelee kunnallistalouden uudistuksia vuosina 1990–2006. Tämä osuus sisältyi suppeammassa muodossa jo edelliseen tutkimusohjelmaan. Julkaisun työnimi on ”Tapausten kulku. Valtionosuus- ja verouudistukset, uudistussuunnitelmat sekä kuntien ja valtion suhteet 1990–2006”. Tutkimuksessa tarkastellaan kaikkia vuosina 1990–2006 tehtyjä valtionosuusuudistuksia, uudistusyriytyksiä ja niihin liittyviä selvityksiä. Samalla tavalla kuvataan kaikki keskeiset kuntien verotuloihin liittyvät muutokset. Kuntien ja valtion välisen ilmapiirin kehitystä kuvataan Helsingin Sanoman verkkoarkiston uutisten ja keskeisten toimijoiden tiedotteiden kautta. Tutkimusta täydennetään vuosittaisilla kunta-valtio-suhteen muutoksilla. Tällaisen kartoituksen tekoa on vaikeuttanut tietojen vähäisyys aiheeseen liittyvissä julkisissa asiakirjoissa.

Jatko-osina laaditaan kaksi julkaisua: Kuntatalouden kehitys 1990-2006 sekä Helsingin talous 1990-2007. Ensimmäisessä kuvataan kunnallistalouden kehitystä keskeisimpien talousmuuttujien avulla. Jälkimmäinen on 2000-luvulle ulottuva laajennus tekijän Helsingin kaupungin sodanjälkeistä taloutta kartoittaneelle aiemmalle tutkimukselle. Se on myös jatkoa tekijän vuonna 1994 laatimalle julkaisulle ”Minne menivät Helsingin veromarkat? Helsingin talous ja toiminta 1980–1992”. Tämä osuus laadittaneen vuonna 2009. Tekijä tietokeskuksessa on Heikki Helin.

48 Helsingin ja suurten kaupunkien talousarvioihin ja tilinpäätöksiin liittyvät tarkastelut.

Kymmenen suurimman kaupungin talousarvioista ja tilinpäätöksistä laaditaan vuosittain julkaisut. Lisäksi analysoidaan tarvittaessa verotulojen kehitystä joko erillisjulkaisuissa tai em. vuosittaisissa tarkasteluissa. Tekijä tietokeskuksessa on Heikki Helin.

49 Helsingin palvelukustannukset

Vuoden 2006 tilinpäätösten perusteella tehdään kymmenen suurimman kaupungin palvelukustannuksia koskeva tarkastelu. Julkaisu laaditaan joka kolmas vuosi. Tutkimus valmistuu vuonna 2008, Tekijä tietokeskuksessa on Heikki Helin.

50 Kuntien menotaseon vaikuttavat tekijät 1994–2004

Tutkimuksessa selvitetään, mitkä tekijät ovat menotaseerojen taustalla, kun kunnat tarjoavat asukkailleen hyvinvointipalveluja. Mikä on koon, väestörakenteen, sosioekonomisen aseman ja muiden seikkojen merkitys? Miten eri kunnat ja erityisesti suurimmat kaupungit sijoittuvat, kun tällaisten taustatekijöiden vaikutus otetaan huomioon? Tutkimus on tekeillä ja valmistuu vuonna 2007. Tutkimus tehdään tietokeskuksen ja Helsingin yliopiston (Heikki Loikkanen) yhteistyönä. Yhteyshenkilö ja tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Ilkka Susiluoto.

51 Asuinalueiden ja asuntorakentamisen vaikutukset kaupungin talouteen

Hankkeessa tutkitaan toisaalta viimeaikaisen asuntotuotannon ja tulevien uusien asuinalueiden vaikutuksia kaupungin talouteen, toisaalta yleisemmin kaupunginosien ja niiden asukkaiden merkitystä kaupungin verotuloille.

Asuntotuotannon rakenne on 2000-luvulla muuttunut omistusasuntovaltaisemmaksi. Kokonaistuotanto on laskenut, mikä on liittynyt aravatuotannon vähenemiseen. Myös hintataso on noussut tuntuvasti. Uusia erityiskohteita on syntynyt, kuten Kampin keskus, Merikannontie, Katajanokan uusin rakentamiskohde sekä Eiranranta. Näissä neliöhinnat ovat korkeat, mistä seuraa selviä valikoitumisefektejä. Verotusjärjestelmän 1993 muutoksen johdosta ei kuitenkaan enää ole selvää, että kunnallistaloudelle paras veronmaksaja löytyisi aina tämän tyyppisistä kohteista. Tulevaisuudessa Helsingin kantakaupungin alueella on puolestaan lähdössä liikkeelle viimeisiä suuria aluerakentamishankkeita, kun Jätkäsääri ja Sompasaari/Kalasadama vapautuvat muuhun rakentamiskäyttöön. Tärkeä rooli tulee olemaan asuntorakentamisella. Tutkimuksessa kysytään, minkälaisia kunnallistaloudellisia vaikutuksia näiden alueiden toteuttamisesta seuraisi keskipitkällä ja pitkällä ajalla, kun tutkitaan erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia menotalouteen ja tulokertymään.

Lisäksi tutkitaan millaisia kaupunginosat ja niiden asukkaat ovat kokonaisuutena kaupungin verotulojen kannalta. On voitu todeta, että nykyään kaupungin verotulojen kerty-

mä ei enää riipu lineaarisesti kokonaistulojen määrästä, koska pääomatulot on poistettu kunnallisveropohjasta. Myös kunnallisveropohjaa alentava vähennysjärjestelmä kohdistuu vaihtelevin tavoin eri tulosaajaryhmiin ja tuloluokkiin. Millainen siis on koko kaupungin mittakaavassa maksimaalinen tai optimaalinen veromaksaja, ja miten Helsingin eri alueet eroavat toisistaan tällaisessa vertailussa? Tutkimuksessa tullaan tekemään yhteistyötä kaupunkisuunnitteluviraston ja talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa. Tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Markku Lankinen.

Aluetalous ja elinkeinot

Aluetalouden haasteet liittyvät koko Helsingin seudun taloudelliseen asemaan kansainvälisesti ja kansallisesti, seudun uudistumiskykyyn, innovaatioihin ja taloudelliseen perustaan. Alueen kasvutekijöitä pyritään ohjelmakaudella hahmottamaan kokonaistaloudellisesta näkökulmasta. Näihin yleisiin haasteisiin vastaavien hankkeiden ohella kartoitetaan erityiskysymyksiä Itämeren piirin kehitystä Helsingin kannalta sekä satamatoiminnan kokonaismerkitystä. Kansainvälisen yhteistyön on tarkoitus näkyä sekä tutkimustoiminnan yhteistyötahoissa että tutkimuskohteissa.

52 Elinkeinotoiminnan, tuotannon ja tuottavuuden kehitys kaupungeissa

Elinkeinotoiminnan kuntatason kehitys vaikuttaa verotulojen kautta kuntien talouteen ja edellytyksiin tarjota riittävät palvelut kuntalaisille. Lisäksi elinkeinoelämästä seuraavat työllisyys- ja tulovaikutukset ovat asukkaiden aineellisen hyvinvoinnin perusta. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää suurimpien kaupunkialueiden tuotannon kasvua pitkällä ajalla. Samalla kartoitetaan, mitkä taustatekijät selittävät kuntien välisiä kasvueroja. Tällaiset tekijät voivat liittyä kunnan kokoon ja niiden välisiin kontakteihin, sijaintiin, oppilaitoksiin, tietoon ja teknologiaan ym. Helsingin alue pyritään mahdollisuuksien mukaan jakamaan osiin. Tutkimuksen perusaineisto saadaan erityisselvityksenä Tilastokeskuksesta. Kysymystä ei aiemmin ole Suomessa selvitetty, sillä perustietojen puute on rajoittanut kuntatason taloudellista tutkimusta. Erityisenä haasteena työssä ovat ongelmat, jotka aiheutuvat taloudellisen toiminnan liikkumisesta kuntarajojen yli.

Eräänä tehtävänä on selvittää kaupunkialueiden tuottavuuskehitystä määrääviä mikro-tason tekijöitä. Korkea ja kasvava tuottavuus ovat kaupunkien talouden menestymisen ja kilpailukyvyen edellytyksiä, ja ne vaikuttavat suoraan myös kunnallissektorin talouteen. Lähtökohtana on eri sektoreilla toimivien yritysten toiminta, osaavat työntekijät sekä näiden väliset kontaktit ja verkostot. Tutkimuksen tämän osuuden toteuttaminen edellyttää yksikkötason tutkimusaineistojen saamista käyttöön.

Tietokeskuksen osuus kuuluu laajempaan kansainvälisen hankekokonaisuuteen, joka liittyy alueellisen kehityksen konvergointiin EU-maissa. Suomen osuuden vastuutahona on Helsingin yliopisto/Heikki Loikkanen, ja Suomesta kansainväliseen hankekokonaisuuteen osallistuu myös Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Tutkimukselle haetaan EU-rahoitusta, jonka saaminen on edellytyksenä hankkeen toteutumiselle. Pääkoordinaattori on ranskalainen Rennesin yliopisto ja osallistujia on alustavasti kuudesta maasta. Suunniteltu ajoitus on 2008–2009 ja yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Ilkka Susiluoto.

53 Helsingin sataman taloudellinen vaikuttavuus

Satamatoiminta on kasvava ala, jonka tulevaisuudennäkymiä pidetään suotuisina. Kuitenkin Suomessa on satamatoiminnan toimintamekanismeja ja vaikutuksia tutkittu vähän alan

taloudelliseen volyymiin nähden. Helsingin Satamalla oli vuonna 2006 kasvuvuosi, ja kasvunäkymät ovat edelleen hyvät vuodelle 2007. Vuosaaren sataman käyttöönoton myötä Helsingin satamatoiminta tulee muuttumaan, mikä osaltaan lisää tutkimuksen tarvetta.

Tutkimuksessa laaditaan ensinnäkin Helsingin Satamaa koskeva perusselvitys, jossa kartoitetaan sataman välitön toiminta ja kuvataan sitä käytettävissä olevien perustilastojen avulla. Kuinka suuri on välittömän satamatoiminnan volyymi, rahallinen merkitys ja työllistävyys, mitä toimintoja satamaan välillisesti liittyy ja millainen on sataman työntekijöiden rakenne sekä tulonmuodostus? Millaisia verkostoja ja yritysryhmiä satamatoimintaan liittyy? Edelleen selvitetään tavarasataman vaikuttavuutta. Miten tavarasatama tukee aluetaloutta ja miten erityisesti sataman ja lentoliikenteen yhteys toimii? Kolmanneksi kartoitetaan matkustajasataman vaikuttavuutta. Tämä osuus keskittyy matkailuliikenteen rahankäyttöön sekä matkustajasataman mahdollisuuksiin kaupunkikuvan elävöittäjänä. Työn vastuuvirasto ja tilaaja on Helsingin Satama, missä yhteyshenkilö on Eve Tuomola-Oinonen. Tutkimuksen laatii konsultti, se on tarkoitus tehdä vuoden 2007 kuluessa. Ilkka Susiluoto tietokeskusta on tutkimuksen ohjausryhmän jäsen.

54 Seutukuntien kasvu ja siihen vaikuttavat tekijät

Selvitetään Helsingin talousalueen ja muiden kaupunkialueiden kasvua keskeisten taloudellisten muuttajien valossa (varsinkin Tampere, Turku ja Oulu suhteessa Helsinkiin). Miten Helsingin seudun kehitys suhteutuu muihin alueisiin? Miten eri rakennetekijät, kuten toimiala- ja ammattirakenne vaikuttavat Helsingin seudun kansantuotteeseen? Verrataan mahdollisuuksien mukaan Helsingin seudun kehitystä muihin Euroopan metropoleihin. Perusaineisto saadaan Tilastokeskuksen aluetilinpäädystä sekä muista aluetilastoista. Tutkimus ajoittuu vuosille 2008–2009 ja hanke tehdään yhteistyössä Helsingin yliopiston (Heikki Loikkanen) kanssa. Yhteyshenkilö ja tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Ilkka Susiluoto.

55 PK-yritysten ekotehokkuus niiden taloudellisen kannattavuuden edistäjänä

PK-yritysten ympäristötehokkuuden parantaminen on ympäristökeskuksessa alkanut hanke. Sen tarkoituksena on osoittaa, että ekotehokkuuden parantamisella voidaan vaikuttaa positiivisesti sekä yrityksen kilpailukykyyn että ympäristön tilaan. Usein näitä pidetään keskenään ristiriitaisina asioina ja ekotehokkuuden arvellaan aina maksavan tavallista enemmän. PK-aiheista tutkimustietoa tarvitaan, jotta sen pohjalta voitaisiin toimia suunnitella taloudellisen kannattavuuden ja ympäristön yhteensovittamiseksi ja taloudellisten innovaatioiden aikaansaamiseksi. Projektityhteistyössä on mukana mm. Riika ja pohjoismaisia suuria kaupunkeja. Yhteyshenkilö Helsingin kaupungin ympäristökeskuksessa on Mira Jarkko ja tietokeskuksessa Markus Laine.

Työvoima- ja työllisyyskysymykset

Työvoiman riittävyys tulevaisuudessa ja sen rakenteellinen ja ammattitaidollinen yhteensopivuus elinkeinoelämän tarpeiden kanssa ovat tämän osa-alueen tärkeimmät haasteet. Kaupungin kannalta voidaan asettaa aivan vastaava kysymys: millaista työvoimaa ja kuinka paljon tarvitaan, jotta kuntalaisten tarvitsemat hyvinvointipalvelut voidaan parhaalla tavalla tuottaa? Lisäksi on tarpeen seurata työttömyyden kehitystä, työvoiman rakenteen siirtymiä sekä muutoksia työsuhteiden kirjossa.

56 Helsingin seudun työvoima- ja koulutustarvetutkimus

Työvoimatarpeen ennakoinnissa metodina käytetään ns. työvoimamallin sovellusta, joka jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen keskittyy työelämän tarpeisiin. Arviointityössä ennakoidaan elinkeinoelämän tarvitseman uuden työvoiman kysyntää. Tarkoituksena on vastata kysymykseen, kuinka paljon ja millä tavalla koulutettua työvoimaa elinkeinoelämä tulee tarvitsemaan ennustejaksolla. Laskelmat koostuvat työvoiman kysynnän muutostenusteista ja työvoiman poistuma-arvioista, ja niitä tehdään toimiala-, ammatti- ja koulutusluokituksen mukaisina.

Metodin toinen osa käsittelee työvoiman tarjontaa. Uutta työvoimaa tulee lähinnä uusista nuorisokäluokista. Alueelliseen työvoiman tarjontaan vaikuttavat myös työvoimaosuksien ja työllisyysasteiden muutokset sekä muuttoliike ja alueen rajan ylittävä työmatkaliikenne eli sukkulointi. Laskelmissa arvioidaan myös työttömistä saatava työvoimatarjonta sekä aikuiskoulutuksen vaikutus koulutustarpeeseen ja työvoiman kvalifikaatorakenteeseen.

Laskelmien tuloksia käytetään lähinnä ammatillisen koulutuksen suuntaamiseen niin, että koulutus mahdollisimman hyvin vastaisi työelämän ja sen kehittämisen tarpeita sekä mahdollisten työvoimakapeikkojen ennakointiin ja yleisemmin työvoiman riittävyystarkasteluun.

Tutkimus tehdään 2008–2009. Alueellisia, pääkaupunkiseutua tai Helsingin seutua koskevia työvoima- ja koulutustarvetutkimuksia on aiemmin tehty viisi kappaletta. Yhteyshenkilö ja tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Seppo Montén.

57 Työvoimatutkimusaineiston analyysi

Tietokeskukseen on tilattu Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta taulupaketti, joka sisältää moninaista tietoa vuosineljänneksittäin ja koko vuotta koskien. Tilastokeskus sai aineiston valmiiksi syksyllä 2006, ja se kattaa aikasarjatietoja vuodesta 1995 ja joidenkin muuttujien osalta vuodesta 1997. Tiedostot päivitetään siis neljännesvuosittain, ja ne saadaan käyttöön kohtalaisen nopealla aikataululla.

Tietokeskuksessa analysoidaan hankittua dataa tilasto- ja tietopalveluyksikön ja tutkimusyksikön yhteishankkeena. Tarkastelun kohteena ovat mm. yleinen työllisyyskehitys iän ja sukupuolen mukaan, toimialaseuranta ja tehtyjen työtuntien kehitys sekä alueella asuvien että alueen työpaikkojen osalta, pendelöinti iän, työllisten ja tehtyjen työtuntien mukaan sekä muutokset työsuhteessa ja työajassa toimialan, iän ja sukupuolen mukaan. Työttömyyden kehitystä kuvataan erikseen nuorten osalta ja yleisemmin iän, sukupuolen ja asuinalueen mukaan. Analyysi keskittyy Helsinkiin ja Helsingin seutuun, mutta vertailuja tehdään myös muihin alueisiin. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Seppo Montén.

58 Helsingin kaupungin henkilöstötarpeen ennakointi

Hankeessa kehitetään HEPRO -mallia tukevaa, koko kaupungin tason työvoimatarpeen ennakointimenetelmää. Lisäksi ennakointijärjestelmästä tehdään soveltamiskelpoinen laskentamalli. Työ pohjautuu Hijat -järjestelmään, jonka ammattinimikkeistä muodostetaan koulutuksellisesti toisilleen läheisiä ammattiryhmiä. Sen avulla arvioidaan näiden ammattiryhmien poistumat (työkyvyttömyys, kuolleisuus, vanhuuseläkkeelle siirtyminen sekä siirtyminen toiseen ammattiryhmään tai kaupungin ulkopuolelle). Kun vielä arvioidaan ammattiryhmäkohtaiset työvoiman tarpeen muutokset ammattiryhmittäin, saadaan arvio työvoiman rekryointitarpeesta. Hanke tekee mahdolliseksi herkkyyksianalyysit ja erilaisten tulevaisuuskuvioiden vertailun. Kyseessä on tietokeskuksen, henkilöstökeskuksen sekä talous-

ja suunnittelukeskuksen yhteishanke, joka oli kaupungin tutkimusohjelmassa 2004-2006. Hanke käynnistyy 2007 syyspuolella. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Seppo Montén.

59 Sosiaalisen yrityksen mahdollisuudet hoiva-alan tukipalveluiden tuottajana Helsingissä

Julkisten sosiaali- ja terveystalouden monopolin on korvannut malli, jossa julkinen sektori, yritykset ja järjestöt jakavat vastuun palveluiden tuottamisesta. Voittoa omistajilleen jakavien liikeyritysten palvelun tuotannon esteet ovat taloudellisia; sosiaalisten yritysten palveluiden tarjoamisen esteet voivat olla taloudellisia tai sosiaalisia. Sosiaaliset yritykset voivat kuitenkin nähdä yritysmahdollisuuksia niissäkin tilanteissa, joissa voiton jakamisen mahdollisuudet ovat niukat. Sosiaali- ja terveystalouden tuotanto on riippuvaista julkisesta taloudellisesta tuesta ja useissa Euroopan maissa osakkeen omistajien taloudelliseen voittoon tähtäävää toimintaa sosiaali- ja terveystalouksissa on pyritty rajoittamaan ohjaamalla julkisia hankintoja sosiaalisille yrityksille. Tutkimuksessa selvitetään hoiva-alan tukipalveluita tuottavan sosiaalisen yrityksen perustamismahdollisuuksia ja markkinoille pääsyn mahdollisuuksia: asiakaspohjaa, henkilöstön hankintaa, henkilöstön koulutusta, yrityksen palveluvalikoimaa sekä organisaatiovaihtoehtoja. Tutkimuksen yhteydessä laaditaan liiketoimintasuunnitelma, tehdään kannattavuuslaskelmat ja ehdotus yrityksen omistajapohjasta, organisaatiomuodosta sekä pääoman tarpeesta. Lisäksi kehitetään hoiva-alan sosiaalisen yrityksen malli. Tutkimus tukee liiketaloudellisesti kannattavan sosiaalisen yrityksen perustamista. Tutkimuksen tekijät ovat Juha Nyman, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto ja Eveliina Pöyhönen, Stakes. Tutkimuksen yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

Asukkaille hyvä Helsinki

Maamme taloudessa menee juuri nyt hyvin, kansantuote kasvaa ja työllisyys paranee. Myös yhteiskunnan hyvinvointipalvelujen tehokkuutta ja laatua pidetään hyvänä. Silti valtakunnan julkisuuteen tulee viestejä päiväkotien vajaamiehityksestä, koulujen lakkautuksista, vanhusten hoidon heikosta tilasta sekä terveydenhoidon työvoimapulasta ja ongelmista.

Viime vuosien hyvinvointikehitykselle on ollut ominaista myös eriarvoisuuden lisääntyminen, suhteellisen köyhyden kasvu ja hoivaköyhyydeksi kutsuttu hoivan resurssien niukkeneminen. Väestö myös ikääntyy ja kulttuuriset erot kasvavat. Useammaltakin taholta on nostettu esiin tarve selvittää pääkaupunkiseutulaisten elinoloja, joko erillisellä tutkimuksella tai esim. Stakesin joka toinen vuosi toteuttaman Hyvinvointi ja palvelut -hankkeen yhteydessä.

Hyvinvointipalveluiden tuottamisen järjestelmä on ollut Suomessa 1980-luvun lopulta alkaen muutoksessa. Kustannusten karsimiseksi julkisia palveluja on yksityistetty ja palveluverkostoa on harvennettu ja yhdistetty suuremmiksi yksiköiksi (esim. yksityisten lääkäripalvelujen ostaminen, pienten koulujen yhdistäminen). Osa tehdyistä muutoksista on perustunut väestörakenteellisiin muutoksiin, esimerkiksi kouluikäisten määrän vähenemiseen.

Suuremmat muutokset julkiseen palvelujärjestelmään lienevät vasta edessä. Päävastuu perinteisten hyvinvointipalvelujen: koulutuksen, terveydenhoidon ja sosiaalitoimen ja osin asumisenkin järjestämisestä kuuluu edelleen kunnille. Kuntien rajallisten resurssien takia kuntien palveluvastuusta käydään parhaillaan vilkasta keskustelua. Tällaisessa tilanteessa on kasvavaa tarvetta myös kaupungin ulkopuoliselle arvioinnille. Olisi kyettävä mahdollisimman objektiivisesti selvittämään miten palveluverkoston karsiminen, palvelujen yksityistäminen ja yksikköjen koon kasvattaminen ovat vaikuttaneet palveluiden käyttäjien kokemuksiin palveluiden saatavuudesta ja laadusta? Entä ovatko uudet palvelujärjestelmät osoittautuneet merkittävästi halvemmiksi?

Hyvinvointipalveluiden tarkastelussa on tarpeen kiinnittää huomiota niin palveluiden tuottamisjärjestelmään kuin palvelun käyttäjien kokemuksiin. Palveluiden käyttäjien tyytyväisyyttä on selvitetty toistuvilla kaupunkipalvelututkimuksilla. Sen sijaan palveluiden tuottamisjärjestelmän muutosten ja muutosten vaikuttavuuden arviointi on jäänyt vähemmälle. Monet virastot seuraavat itse aktiivisesti palvelujärjestelmään tehtyjen muutosten vaikutuksia. Lisäksi esimerkiksi asukkaiden näkemyksiä asuinalueillaan sijaitsevista kulttuurikeskuksista on kartoitettu erillistutkimuksella.

Asuntomarkkinoiden seurantatiedot osoittavat, että asuntotarjonnan seudulliset hintaerot sekä omistus- että vuokra-asuntokannoissa ovat kasvaneet. Helsingin keskusta on entistä selvemmin seudun kallein asuinalue ja toisaalta omakotitaloihin kohdistuu maksukykyistä kysyntää, joka suuntautuu yhä kauemmaksi seudulle. Asumistoiveissa vaatimustaso näyttää jatkuvasti nousevan, mutta maksukyky ei välttämättä kehity samaan tahtiin. Ohjelma-kauden alkupuolella saadaan käyttöön pääkaupunkiseutua ja myös koko maata koskeva tutkimusaineisto, jonka avulla voidaan valottaa asumisvalintojen, asumistoiveiden ja varallisuuden välisiä suhteita.

Pääkaupunkiseudun kerrostalovaltaiset lähiöt ovat asumistoiveiden ja taloudellisten mahdollisuuksien ristipaineissa sekä haaste että mahdollisuus. Niissä asuntojen hinnat ovat kehittyneet hitaammin ja ne muodostavat suhteellisen edullisen asuntokannan suuren keskittymän. Haasteen muodostaa näiden alueiden kehitys haluttuina asuinpaikkoina. Toisaal-

ta ne voivat olla myös metropolialueen mahdollisuus välttää monista kansainvälisistä yhte-yksistä tutun ongelman, että pienipalkkaisilla työntekijöillä ei ole varaa asua työpaikkansa läheisyydessä, mikä samalla vaikeuttaa työvoiman saatavuutta.

Turvallisuus on sekä vetovoimatekijä että asukkaiden hyvinvoinnin yksi peruspilari. Kansainvälisissä kaupunkien turvallisuusvertailuissa Helsinki on vakiinnuttanut paikkansa kärkipaikalla. Sitä vastoin muihin suomalaisiin verrattuna helsinkiläiset kokevat selvästi enemmän väkivaltaa arjessaan. Väkivallan vähentämisen kaupunki on ottanut haasteena vastaan ja asettanut tavoitteeksi, että väkivallan määrä ja turvattomuuskokemukset vähenevät. Tiedollisena haasteena on väkivallan ja turvattomuuden esiintymisen tarkka seuranta ja tutkimus, joka voi tuottaa myös lähtökohtia turvallisuutta edistäville, vaikuttaville toimenpiteille. Kaupunkilaisten elämänlaatuun vaikuttavat voimakkaasti myös terveyttä edistävi-en käytäntöjen kehittäminen sekä kaupunkitilan siisteys ja viihtyisyys.

Helsingin ja pääkaupunkiseudun monipuoliset kulttuuripalvelut ja tapahtumat ovat eräs metropolialueen vetovoimatekijöistä. Parhaimmillaan ne lisäävät myös kaupunkilaisten viihtyvyyttä ja rakentavat kaupunkia asukkaidensa näköiseksi. Perustuotannon siirtyessä kiihtyvää tahtia halvan työvoiman maihin kulttuurilla ja kulttuuripalveluilla on oma tärkeä merkityksensä viihtyisän ja houkuttelevan kaupungin rakentumisessa.

Asumisviihtyvyys ja asumisen kustannukset

Korkeat asumismenot ja niistä selviäminen on jatkuvasti ajankohtainen asia Helsingis-sä ja pääkaupunkiseudulla. Tätä ja asumistoiveita selvitetään Tilastokeskuksen keräämän laajan asumis- ja varallisuustutkimuksen aineiston avulla. Kaupungin omistamien asun-tojen asukastyytyväisyyttä seurataan tulevallakin ohjelmakaudella laajoilla survey-tutki-muksilla. Vertailutiedon hankinta muista vuokranantajista voisi olla kiinnostava avaus. Myös erityisryhmien kuten vanhusten asumisolojen tutkimus on entistä ajankohtaisempaa. Kerrostalolähiöiden kehityksen seuranta on kohdistunut lähiöprojektin ja Urban ohjelmien kohdealueille. Jatkossa on aiheellista laajentaa tarkastelukulmaa koko Helsinkiin ja laa-jemminkin pääkaupunkiseudulle kaupunkikehityksen päälinjojen selvittämiseksi.

60 Asumistoiveiden ja varallisuuden suhteet

Tilastokeskus keräsi vuonna 2004 haastattelu- ja rekisteritutkimuksen yhdistelmällä Asu-mis- ja varallisuustutkimuksen aineiston, jossa on myös pääkaupunkiseutua koskevaa da-taa. Haastatteluaineisto sisältää lukuisan joukon asumiseen ja asuntomarkkinoihin liittyviä kysymyksiä sekä vuokralaisen että asunnonomistajan näkökulmasta. Myös varallisuuden määrää tutkitaan. Omistusasunnon ja vapaa-ajan asunnon lisäksi kyselyn kohteena ovat kulkuvälineet, perinnöt, arvopaperit sekä vakuutus- ja eläkesäästäminen. Aineiston avulla voidaan tuoda valoa toteutuneen asumistason ja varallisuuden väliseen yhteyteen. Mm. asumismenoista selviytyminen on tärkeä väliin tuleva tekijä.

Tutkimuksessa tiedustellaan myös asuinympäristössä koettuja ongelmia. Asumisprefe-renssejä selvitetään tiedustelemalla mm. asunnonvaihdon syitä, vaihto- ja tavoiteasunnon aluetyyppejä, talotyyppiä, hallintasuhdetta ja kokoa. Tutkimuksen otosaineisto on korotettu väestötasolle otosvinoutumien korjaamisen yhteydessä. Tavoitteena on tehdä tästä aineis-tosta pääkaupunkiseutua koskeva erillisraportointi, jossa tehdään vertailuja myös muuhun maahan. Aineisto on saatu Tilastokeskuksesta helmikuussa 2007 ja tutkimus valmistuu vuoden 2007 kuluessa. Tietokeskuksessa yhteyshenkilöt ja tekijät ovat Markku Lankinen ja Ari Niska.

61 Asumisviihtyvyys kaupungin vuokra- ja asumisoikeustaloissa 2008

Ensimmäinen laaja kaupungin vuokratulojen asumisviihtyvyyttä ja -palveluja koskeva kysely tehtiin vuonna 2001. Vastaavanlainen kysely uusittiin vuoden 2005 keväällä. Kyselyyn valittiin mukaan kaikki kaupungin 21 alueellista vuokratulo-yhtiötä, erillisyhtiöt sekä myös asumisoikeusyhtiöt (yhteensä noin 48 000 asuntoa). Kysely lähetettiin joka neljännellen vuokratulo- ja asumisoikeustalouteen (12 000 talouteen) ja vastauksia saatiin takaisin 7150 (60 %).

Samassa yhteydessä sovittiin, että tietokeskuksessa tehdään asumisviihtyvyydestä ja ongelmista uusi asukaskysely ja tutkimus vuonna 2008. Tutkimuksessa analysoidaan kaupungin vuokra-asumisen vahvuuksia ja heikkouksia sekä seurataan tapahtuneita muutoksia vuodesta 2001. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat mm. miten asumisolot ja viihtyvyys ovat kehittyneet, mitä eroja on eri yhtiöiden ja kiinteistöjen asumisviihtyvyydessä, turvallisuudessa ja saamista asumispalveluissa, ja mistä erot johtuvat. Lisäksi tuodaan esiin asukkaiden omia asumistaan koskevia kehittämisehdotuksia ja kommentteja vapaamuotoisiin vastauksiin perustuen. Tutkimus valmistuu v. 2008–2009. Tietokeskuksessa yhteyshenkilöt ovat Erkki Korhonen ja Ari Niska.

62 Senioriasuntojen rakentamisen seurannaisvaikutukset

Toinen kysymyksiä herättävä asuntotuotannon muoto kaupungin vuokra-asuntojen ohella koskee ns. senioriasuntoja. Niiden tuotanto ei lisää suurempia huoneistoja, joten asunto-ohjelman tavoitetta 75 m² keskikoosta on vaikea tavoittaa. Toisaalta on mahdollista tutkia, seuraako senioriasuntoihin muutosta avautuvista muuttoketjuista suurempien perheasuntojen vapautumista. Myös on aiheellista selvittää, mistä kunnista näihin muuttavat seniorit tulevat. Onko kysymys pelkästään Helsinki-lähtöisestä muutosta vai kauempaakin tulevasta? Muuttoliiketilastot tosin osoittavat, että eläkeikään siirtyvien nettomuuttotappio on voimistunut viime vuosina, joten tämä kysymys ei liene keskeisimpiä.

Tutkimusaineisto vuosien 2001–2005 (-2006) asuntotuotannosta tulisi hankkia siten, että omistusasumisen eri tuotantomuodot ja muut asumismuodot olisivat eroteltuina ja että senioriasunnoiksi tarkoitetut kiinteistöt olisivat omana luokkana. Aineisto tulisi muodostaa vuoden 2002 tapaan niin, että siinä olisi mukana myös muutosta seuraavien muuttoketjujen ensimmäinen lenkki. Tämä mahdollistaa paremmin vaikutusarvion tekemisen kuin pelkästään uusiin asuntoihin muuton seuraaminen. Tutkimuksesta vastaa tietokeskuksessa Markku Lankinen.

63 Lähiöiden seuranta

Urban II -ohjelma loppui vuonna 2006 ja lähiöprojekti loppuu vuonna 2007. Lähiöiden kehittäminen jatkuu kuitenkin tämänkin jälkeen. Jatkossa huomio kiinnitetään laajemmalle lähiökenttään erilaisten kehitysprosessien tunnistamiseksi. Tutkimusta lähiöelämän muutoksista jatketaan asukkaille suunnatulla haastattelututkimuksella sekä tilastollisiin indikaattoreihin nojautuvalla seurannalla. Koko lähiökentän muutosta tutkitaan suhteessa kaikista lähiöistä laskettuun keskiarvoon. Näin saadaan erotetuksi erilaisia muutostyyppisiä. Lähiöprojekti- ja Urban II -ohjelma-alueita koskeva haastattelututkimus ja tilastollisten indikaattorien seurantaan perustuva tutkimus valmistuu vuonna 2007. Vastuuhenkilöt tietokeskuksessa ovat Erkki Korhonen ja Markku Lankinen.

64 Maahanmuuttajien työmarkkina-aseman kehitys

Tutkimuksen kohteena on Suomen maahanmuuttajien työmarkkina-asemien kehitys 1990-luvun alusta vuoteen 2006. Keskeisiä tutkimusaiheita ovat maahanmuuttajien työmarkkina-integraation laajuus, erot eri alkuperä-, ikä-, sukupuoli- ja koulutusryhmien osallisuudessa työmarkkinoilla, tulonjakoon liittyvät kysymykset sekä kysymykset poismuuttaneiden ja toisaalta Suomeen jääneiden maahanmuuttajien sosioekonomisesta asemasta.

Aineistona on Tilastokeskuksen työhallinnon rekistereistä kokoama yksilötason pitkätaisaaineisto. Se sisältää 33 prosentin tasaväliotannan vuosina 1989–1993 Suomeen tulleista maahanmuuttajista. Aineisto on päivitetty maahantulo vuoden jälkeen vuosina 1996, 1997, 2000, 2001 ja 2004. Tarkoituksena on lisäksi päivittää aineisto vuoden 2006 tiedoilla. Aineisto sisältää muuttajia, jotka kuvaavat muun muassa sukupuolta, ikää, lähtömaata, kansalaisuutta, maahantulo vuotta, asuinläänää, poismuuttaneen kohdemaata, pääasiallista toimintaa, toimialaa, ansiotuloja, sosiaalisia tulonsiirtoja, työttömyyskuukausia, työssäolokuukausia, koulutuksen tasoa, koulutuksen suoritusmaata jne.

Aineisto mahdollistaa varsin monipuolisen maahanmuuttajien työmarkkina-integraatioon liittyvän tarkastelun. Sen käyttöarvoa lisää se, että sen avulla integraatiota voidaan tutkia yksilötason prosessina pitkällä aikavälillä. Tutkimuksen tekee Suvi Linnanmäki.

65 Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin – alueelliset erot

Tutkimuksessa verrataan toisiinsa pääkaupunkiseudulla, muissa kaupungeissa ja maaseudulla asuvien suhtautumista ulkomaisten työnhakijoiden, pakolaisten, virolaisten, venäläisten, puolalaisten, kiinalaisten ja somalialaisten maahanmuuttoon. Raportti perustuu vuosina 2003 ja 2007 kerättyihin aineistoihin. Tutkimuksen tekee Kuntoutussäätiön erikoistutkija Magdalena Jaakkola ja Helsingin kaupungin tietokeskus osallistuu tarjoamalla julkaisuforumin. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Tuula Joronen.

66 Pääkaupunkiseudun uudempien asuntoalueiden lähi- ja kaukomuuton alueellinen suuntautuminen vuosina 1986–2005

Tutkimus jäsentyy neljän pääkysymyksen mukaan. Ensin selvitetään, miltä alueilta pääkaupunkiseudun uudemmille, 1986–2005 rakennetuille asuinalueille muuttaneet perheet tulevat ja minkälaisia nämä tulomuuttajat ovat iältään ja asuntokuntarakenteeltaan sekä sosio-ekonomisilta ominaisuuksiltaan. Toiseksi tutkitaan, minkä kokoluokan, hinta- ja varustelutason sekä palvelutason ja ympäristön laadun omaaville uudemmille asuntoalueille tulomuuttajat suuntaavat. Kolmanneksi selvitetään, kuinka kauas poismuuttajat suuntaavat ja neljänneksi tehdään johtopäätöksiä siitä, miten hyvin tutkittavilla pääkaupunkiseudun uudemmilla asuntoalueilla eri elämänvaiheisiin pohjautuva sisäinen muuttokierto toteutuu.

Tutkimuksen aineiston keräämisestä, kirjallisen selvityksen sisällön laadinnasta ja taulukoiden laatimisesta vastaa pääosin tutkimussuunnitelman laatija FM Tuomo Valkonen. Tutkimuksen aineiston kerääminen ja tulosten, kuten kuvioiden ja teemakarttojen laatiminen, tehdään tutkimuksen vastuullisen laatijan ja Helsingin kaupungin tietokeskuksen muiden tutkijoiden yhteistyönä. Yhteyshenkilö ja tutkija tietokeskuksessa on Markku Lankinen.

Palveluiden saatavuus ja laatu

Meneillään olevan palvelurakenteen muutoksen hahmottamiseksi ja esiin nouseviin haasteisiin vastaamiseksi tarvitaan tutkimusta niin yksittäisten palvelujen kehityksestä kuin palvelutarjonnan tuotantotavoista ja kokonaiskuvasta. Palvelujen saatavuutta kuvaavien ja määrällisten mittareiden ohella tarvitaan tietoa myös palvelujen laadullisista piirteistä ja 'heikoista signaaleista'. Palvelujen määrän ja laadun kannalta keskeisiä haasteita ovat mm. työvoiman saatavuus väestön ikääntyessä, asiakkaiden etninen ja kielellinen kirjavuus sekä urbaani huono-osaisuus.

67 Kuntapalvelututkimus 2008

Asukkaiden mielipiteitä asuinkunnastaan ja sen palveluista on selvitetty samansisältöisillä tutkimuksilla vuosina 1983, 1989, 1991, 1997, 2001 ja 2005. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat kaupunkien 18–70-vuotias väestö. Helsingin ”korotettu” otoskoko on ollut 4000. Suurista kaupungeista Espoo ja Tampere ovat olleet Helsingin ohella mukana tutkimuksessa. Lomakekyselyllä toteutettavan kyselyn taustalla on Suomen Kuntaliitto ja sen toteuttaa Efeko Oy. Seuraava tutkimus toteutetaan ehkä jo ennen valtuustokauden päättymistä syksyllä 2008, jolloin kyselyssä esiin nousevat asiat voisivat olla mukana teemoina kunnallisvaaleissa. Aiemmin tutkimus on toteutettu uuden valtuustokauden alussa keväisin. Tutkimuksen suunnittelu alkavan vuoden 2008 alussa. Yhteyshenkilö ja tutkimuksen tekijä tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

68 Pääkaupunkiseutulaisten hyvinvointi 2008

Stakesin Hyvinvointi ja palvelut -tutkimus on joka toinen vuosi toteutettava tutkimus, joka koostuu perusosioista ja vaihtuvasta lisäosioista. Vuonna 2004 lisäosiossa keskityttiin ikääntyneisiin, vuonna 2006 lapsiperheisiin. Kyseessä on kyselytutkimus, jossa yhdistetään puhelin- ja käyntihaastatteluja, postikyselyä ja rekisteriaineistoja. Aineiston kerääjänä on Tilastokeskus. Tutkimus kuvaa väestön elinoloja, kokemuksia palvelujen käytöstä ja hyvinvoinnin vajeita. Vuoden 2006 aineisto koostuu 4500 vastaajan (18–79-v.) tiedoista ja sosiaali- ja terveystalouden asiakkaina olleiden tiedoista. Pääkaupunkiseudulla asuvia vastaajista on 870. Yhteenvedo pääkaupunkiseutulaisten hyvinvoinnista 2004–2006 saadaan artikkelimuodossa ja se julkaistaan Kvartti-lehdessä 3/2007 (Anu Muuri, Stakes).

Vuoden 2008 tutkimukseen Helsinki ja pääkaupunkiseutu varautuu lähtemään mukaan kasvattamalla alueeltaan otosta ja ostamalla muutaman suurkaupunkinäkökuulmasta lähtevän lisäkyselyn. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

69 Pääkaupunkiseudun kuntien yhteinen hyvinvointitutkimus

Stakesissa tehtävää koko maata käsittävää palvelututkimusta (katso edellinen hanke), Pääkaupunkiseutulaisten hyvinvointi 2008, täydennetään pääkaupunkiseudulla tehtävällä erillistutkimuksella. Tutkimuksen avulla halutaan tuottaa kunnille kokemusperäistä tietoa kuntalaisten hyvinvoinnin/pahoinvoinnin tilasta. Ajatuksena on tutkia hyvinvointia nimenomaan asukasnäkökulmasta, tehdä metropolialueen oma kyselytutkimus, jota täydennetään erityisryhmien osalta haastatteluin. Tutkimuksen ensimmäinen suunnittelupalaveri oli 13.2.2007. Hanketta lähti vetämään Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus (SOCCA). Kevään 2007 aikana täsmennettiin tutkimuksen sisältöä, aikataulua ja menetelmiä. Tutkijan haku on meneillään. Hän aloittaa 1.8.2007. Tutkimusongelman ja kohteen hahmottamiseksi järjestetään syksyllä 2007 asiantuntijaseminaari. Tutkimuksen aineiston-

keruu ajoittunee vuoden 2008 alkuun. Hankeen vetäjänä on Ulla-Maija Seppälä Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Yhteyshenkilöt tietokeskuksessa ovat Vesa Keskinen ja Ari Niska.

70 Asukaslähtöisen palvelurakenteen kehittäminen Helsingin kaupunginosissa (AL-PAKKA)

Arjen palvelut, hoiva-, hyvinvointi- ja kaupan palvelut sijaitsevat usein hajallaan asuinympäristöissä. Urbaani elämänrytmi vaatii palveluita, joita voi vertailla ja käyttää joustavasti. Ratkaisuna on paikallisen palvelu- ja osallisuusrakenteen kehittäminen sekä palvelumallien ja asukaspalautejärjestelmien integroiminen. Alueiden vetovoimaisuuden, asiakaslähtöisyyden ja asukkaiden arjessa selviytymisen paranemisen ohella tämä tukisi julkisten palveluiden ja elinkeinotoiminnan kehittämistä. Hankkeen päämääränä on tutkia ja kehittää Helsingin kaupunginosakohtaisia osallisuusrakenteita. Sen alatavoitteena on räätälöidä ja sovittaa yhteen palvelumalleja, jotka mahdollistavat asukkaiden osallistumisen ja palveluiden yksilöllisen ja yhteisöllisen tuotannon. Toisena alatavoitteena on lisätä kaupungin hallintokuntien edellytyksiä koordinoida asuinalueella sijaitsevia palveluja. Hankkeen hyödynsaajia ovat asukkaat, palvelutoimintaa harjoittavat yrittäjät ja yhteisöt sekä Helsingin kaupunki ja sen eri hallintokunnat, erityisesti sosiaalivirasto ja kirjasto. Yhteistyökumppaneina tutkimuksessa ovat Helsingin kaupunginosayhdistysten Liitto HELKA ry, tutkija Sirkku Wallin (v. 2007-09) ja Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK/TKK). Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Pia Bäcklund.

71 Nuoret väliinputoajat

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää peruskoulun jälkeisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle jääneiden ja järjestelmästä pudonneiden nuorten elämäntilannetta. Tutkimuksessa seurataan tilastollisesti yhtä tai useampaa peruskoulun päättävää ikäluokkaa ja tehdään syventäviä kyselyitä tai haastatteluja koulujärjestelmän ulkopuolelle jääneille. Tutkimus laaditaan yhteistyönä tietokeskuksen, henkilöstökeskuksen sekä mahdollisesti opetusviraston, nuorisoasiainkeskuksen ja sosiaaliviraston kesken. Hankkeen yhteistyökumppaneita voivat olla myös Nuorten työpajat, TE -keskus ja työvoimahallinto. Yhteyshenkilöt tietokeskuksessa ovat Seppo Montén ja Vesa Keskinen.

72 Helsingin koululaiskysely

Helsingissä on tutkittu nuorten vapaa-aikaa ja harrastuksia laajoilla koululaiskyselyillä sekä 1980-, 1990- että 2000-luvun alussa. Viimeisin oli Vesa Keskinen tutkimus ”Kiirettä pitää. Kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Helsingissä 2000”. Sidosryhmien kuulemiskierrosten yhteydessä tuli esille, että tutkimuksen uusimiselle olisi tilausta jo ennen vuotta 2010. Hankkeen suunnittelu alkaa 2009. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

73 Kehittämistutkimus 9–12 -vuotiaiden tilanteesta, odotuksista ja palveluista

Tavoitteena on selvittää 9–12 -vuotiaiden lasten ajankäyttöä ja odotuksia iltapäivätoiminnaksi, kartoittaa käytettävissä olevia tiloja sekä selvittää minkälaisin henkilöstö- ja toimintaresurssein ikäryhmälle suunnattua toimintaa voitaisiin mahdollisesti järjestää. Tutkimus suoritetaan jollakin tyyppillisellä, monipuolisen sosiaalisen taustan asuinalueella. Kyseessä on kehittämistutkimus, jonka aineistona on (1) olemassa oleva tutkimus- ja tilastotieto, (2)

eri hallintokuntien työntekijöiden ja muiden alueen toimijoiden kokemuksellinen tieto sekä (3) lasten omat käsitykset.

Hankkeelle pyritään löytämään kesän 2007 aikana tutkija sekä tekemään yksityiskohtainen tutkimussuunnitelma. Yhteistyökumppaneita ovat opetusvirasto, nuorisosiainkeskus ja sosiaalivirasto. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

74 Urbanin köyhyyden monet kasvot

Köyhyyden kasautuminen tietyille väestöryhmälle tai tiettyihin osiin pääkaupunkiseutua on epätoivottavaa. Sosiaalisesti ehyt kaupunkirakenne Helsingissä on alkanut yhä enemmän hajautua pistemäisiksi huono-osaisuuden taskuiksi. Tästä voi olla seurauksena monella eri indikaattorilla tunnistettavaa urbaania köyhyyttä, jossa epätoivotut kehityspiirteet jollakin elämänosa-alueella (esim. työllisyys) saattavat kumuloitua myös jollakin toisella osa-alueella (esim. sosiaaliset suhteet). Tutkimushankkeen tarkoituksena on selvittää kaupunkiköyhyyden tilaa ja muotoja pääkaupunkiseudulla. Köyhyyttä lähestytään monesta eri näkökulmasta niin taloudellisena, sosiaalis-poliittisena, toiminnallisena kuin kulttuurisenakin kysymyksenä. Tilastollisten kuvausten lisäksi köyhyyttä tarkastellaan myös henkilökohtaisina kokemuksina ja pyritään ymmärtämään yllä mainittujen näkökulmien keskinäisiä suhteita. Tutkimushanke on monitieteinen yhteistyöhanke pääkaupunkiseudun yliopistojen ja korkeakoulujen, sekä muiden tutkimuslaitosten kanssa. Hankkeen tulokset kootaan artikkeleiksi erillisjulkaisuun. Hanke ajoittuu vuodelle 2008, yhteyshenkilönä tietokeskuksessa on Markus Laine.

Turvallinen, terveellinen ja siisti kaupunki

Kaupunkilaisten turvallisuus ja kaupungin siisteys luovat perustan asukkaiden viihtyvyydelle. Näihin asioihin on viime vuosina alettu kiinnittää enenevästi huomiota muun muassa uudessa turvallisuusstrategiassa ja monissa erillisprojekteissa, kuten lähiöprojektissa ja Urban-ohjelmissa sekä rakennusviraston siisteyskampanjoissa. Myös terveystieteelliset tutkimukset ovat nousseet entistä tärkeämmiksi. Yksi osoitin tästä on Helsingin julistautuminen savuttomaksi kaupungiksi, joka on pitkäkestoinen terveyden edistämishanke. Vaatimukset kaupungin turvallisuuteen (mukaan lukien terveydelliset olot ja terveystieteelliset palvelut) ja siisteyteen ovat jatkuvasti nousussa. Tästä muuttuvasta toimintaympäristöstä ja myös toimenpideohjelmien vaikuttavuudesta tarvitaan enenevästi myös tutkimustietoa.

75 Vanhusten selviytyminen ja turvattomuuskokemukset

Vanhusten selviytyminen kodissaan ja kaupunkiympäristössä on noussut entistä tärkeämmäksi hyvinvoinnin haasteeksi ja tutkimuskohteeksi. Kiinnostavaa olisi tutkia esim. 70 – 90 -vuotiaiden selviytymistä ja turvattomuuskokemuksia kodissaan. Näitä ovat mm. asunnon epäkohdista johtuvat kotitapaturmat, ulkoa tulevat uhat kuten asuntomurrot, epärehelliset rahankerääjät ja kauppiat sekä ulkona liikkua mm. metron hissit ja rullaporaatit, busset, lähijunat jne. Mielenkiintoinen tutkimusaihe on myös se, miten ikääntyvät pystyvät omaksumaan ja käyttämään uutta arjen tekniikkaa kuten matkakortteja ja -automaatteja. Jäävätkö vanhuksat mieluummin kotiin, jos pelkäävät liikkua ulkona eivätkä osaa käyttää matkakortti-automaattiikkaa. Taksikortteja ikääntyvät saanevat tulevaisuudessa yhä vähemmän. Mahdollinen aiheeseen perehtynyt tutkija on Tuula Laukkanen. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Erkki Korhonen.

76 Helsingin turvallisuustutkimus

Helsingin turvallisuusstrategian toteutumisen keskeinen seurantainstrumentti on kolmen vuoden välein tehtävä turvallisuutta kartoittava väestökysely. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksikkö teki ensimmäisen tällaisen kyselyn Helsingissä vuonna 2003 ja tietokeskus on kerännyt samalla menetelmällä seurantatutkimuksen aineiston vuonna 2006. Postikyselynä toteutettavan tutkimuksen otos on niin suuri, että tiettyjä tunnuslukuja voidaan esittää myös peruspiireittäin. Näin tutkimus tuottaa tietoa myös kaupungin sisäisen erilaistumisen tutkimiseen. Vuonna 2007 valmistuvassa ensimmäisessä seurantaraportissa vastataan muun muassa kysymyksiin, miten turvallisuuden tunne on kehittynyt, kuinka rikosten uhriksi joutuminen on muuttunut ja miten kaupunkilaiset kokevat poliisin palvelut. Tutkimusaineistot kerätään yhteistyössä Helsingin poliisilaitoksen kanssa ja seuraava aineiston keruu tehdään syksyllä 2009. Tutkimuksen tekee tietokeskuksessa Martti Tuominen.

77 Nuorten väkivalta Helsingissä

Nuorison väkivaltaistumisesta käytiin huolestunutta keskustelua 1990-luvun loppuvuosina. Puhuttiin nuorison yleisestä väkivaltaistumisesta. Tutkimukset kertovat, että nuorten joukko näyttäisi polarisoituvan: suuri enemmistö on vastuullisia ja kunnollisia jopa enenevässä määrin, mutta samanaikaisesti pienellä joukolla menee monella tavalla entistä huonommin. Tässä ryhmässä myös rikollinen käyttäytyminen saattaa kulkea vakavampaan suuntaan.

Rikostilastojen mukaan nuorten väkivallan yleisyydessä ei ole tapahtunut Helsingissä suuria muutoksia viime vuosien aikana. Tilastot eivät kuitenkaan kerro, miten tekojen luonne on mahdollisesti muuttunut. Siksi on perusteltua tutkia helsinkiläisnuorten väkivaltaisen käyttäytymisen mahdollisia laadullisia muutoksia. Tutkimus perustuu poliisin tietoon tulleiden nuorten pahoinpitelyrikosten analyysiin. Aineisto on poimittu vuosilta 1997 ja 2005. Rikosilmoitusten selosteosia analysoimalla on mahdollista tutkia, miten pahoinpitelyjen ominaispiirteet – esimerkiksi tekotapa ja vammat – ovat mahdollisesti muuttuneet kyseisenä aikana. Tutkimus valmistuu vuonna 2007 ja sen tekee tietokeskuksessa Martti Tuominen.

78 Kameravalvonnan vaikuttavuus

Vuonna 2006 Helsingin kaupunki rahoitti 25 valvontakameran hankinnan ja sijoittamisen eri puolille kaupunkia turvaamaan yleistä järjestystä. Kamerate asennettiin poliisin määrittelemille ns. ”hot spot” –alueille. Kamerate asennettiin vuoden 2006 loppuun mennessä ja ne ovat poliisin käytössä.

Tutkimushankkeessa selvitetään kameroiden vaikutusta rikollisuuden kehitykseen ja rikolliseen käyttäytymiseen. Kameroiden kattamilta valvonta-alueilta kerätään tiedot tietoon tulleesta rikollisuudesta ja muodostetaan ennen – jälkeen tutkimustilanne. Seuranta-jakson tulee olla riittävän pitkä, esimerkiksi vuosi ennen kameroiden asentamista ja vuosi kameroiden asentamisen jälkeen. Todellista vaikutusta kontrolloidaan myös ympäröivien alueiden rikostilastojen seurannalla sen varmistamiseksi, ettei kyseessä ole vain ongelmien siirtyminen naapurikortteliin. Lisäksi voidaan selvittää, millaiseksi kameroiden käyttö muotoutuu poliisin työssä ja miten se mahdollisesti muuttaa poliisin toimintatapoja. Edelleen tutkimus voisi jatkua kysymyksellä, miten kertyvää kuvamateriaalia käytetään rikostutkinnassa. Tutkimus tehdään yhteistyössä Helsingin poliisilaitoksen kanssa ja ajoittuu vuodelle 2008. Tutkimuksen tekee tietokeskuksessa Martti Tuominen.

79 ECAD-tutkimus

Nuorten siirtyminen murrosiän kautta kohti aikuisuutta sisältää monia riskejä. Eräs suurimpia niistä on huumeiden kokeilu tai muu päihteiden ja muiden riippuvaisuutta aiheuttavien aineiden käyttö tai tapojen omaksuminen. Euroopan kaupunkien piirissä on herännyt huoli nimenomaan huumeiden käytön levittämisestä ja leviämisestä nuorison keskuudessa. Tätä torjumaan on perustettu järjestö nimeltään ECAD - European Cities Against Drugs. Siihen on liittynyt 257 kaupunkia tähän mennessä. Toiminta perustuu kampanjointiin, jonka tietopohjaa vahvistetaan tutkimuksella. Vuonna 2006 aloitettu tutkimus peruskoulun päätöluokan oppilaille suunnattuna kyselynä toteutettiin joulukuussa 2006 yhteensä 13 Euroopan kaupungissa, myös Helsingissä. Helsingin kouluissa on niin korkeatasoinen ja kattava tietotekninen varustus, että ainoana kaupunkina tutkimus voitiin toteuttaa internet-kyselynä. Tutkimuksen pääraportointi tapahtuu Islannin yliopiston kokoaman tutkimusryhmän toimesta. Kukin kaupunki on oikeutettu laatimaan myös maakohtaisen raportin. Raportti on luvattu toimittaa tutkimukseen osallistuneiden koulujen käyttöön ja laajempaan julkisuuteen.

Tutkimuksen strategia rakentuu pitkittäisseurannasta. Muutoksen suuntaa etsitään kolmen havaintopisteen avulla, jota ovat 2006, 2008 ja 2010. Kultakin ajankohdalta otetaan tutkimukseen mukaan peruskoulun päätöluokka. Nämä ajankohdat limittyvät sopivasti Koululaisten terveystutkimuksen parittomien toteuttamisvuosien kanssa, joten tiettyjen kysymysten osalta voidaan muodostaa vuotuista aikasarjaa. Hankkeen toteuttamiseen osallistuvat tietokeskus, opetusvirasto ja terveyskeskus. Tutkija tietokeskuksessa on Markku Lankinen ja yhteyshenkilö Markus Laine.

80 Tutkimus Savuton Helsinki -ohjelman toteutumisesta

Helsingin kaupunki julistautui vuoden 2007 alussa kaupunginvaltuuston 29.11.2006 tekemällä päätöksellä savuttomaksi kaupungiksi. Samalla hyväksyttiin tupakoinnin ehkäisy- ja vähentämishankkeen vuosille 2007–2015. Ohjelman tavoitteena on tukea lasten ja nuorten tupakoimattomuutta, saada helsinkiläiset vähentämään tupakointia, luoda tupakointia vähentäviä rakenteellisia ja pysyviä ratkaisuja ja käytäntöjä, luoda pysyviä tukitoimia ja pitkäkestoisia kehittämishankkeita tupakoinnin ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä tehostaa Helsingin kaupungin eri hallintokuntien, kansalaisjärjestöjen ja seurakuntien verkostoitumista tupakoinnin ehkäisy- ja vähentämistyössä. Tupakoinnin vähentämiselle on asetettu prosentuaaliset tavoitteet. Koska Savuton Helsinki -ohjelma on laaja ja pitkäaikainen terveyden edistämisen hanke, on ohjelmaan kirjattu hankkeen toteutumisen seurantatavoite. Kaupunginhallitus velvoitti seuraamaan helsinkiläisten tupakointitottumusten muutoksia erilaisten tutkimustulosten ja muista lähteistä saatavien tilastotietojen avulla. Kaupunkitasoisena tutkimuksena on perusteltua selvittää Savuton Helsinki -ohjelman läpivientä ja onnistumista kaupungin hallintokunnissa sekä helsinkiläisten tupakointiin liittyviä muutoksia vuosina 2008–2009. Tutkimuksen rahoitusta selvitetään yhdessä terveyskeskuksen kanssa. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

81 Terveellinen kaupunginosa -hankkeen vaikutukset

Kaupunginjohtajisto päätti kokouksessaan 14.2.2007 käynnistää Terveellinen kaupunginosa -hankkeen osana Forum Virium Helsinki -hankekokonaisuutta. Kehityshankkeen tavoitteena on löytää uudenlaisia ja asiakastarpeesta ohjautuvia keinoja terveyspalvelujen kysynnän hallintaan ja ohjaukseen sekä resurssien kohdentamiseen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseksi. Terveellinen kaupunginosa -hanke on julkisten ja yksityisten toi-

mijoiden yhteinen hanke, jossa kehitetään public-private -palvelumuotoja. Hanke hakee merkittäviä vaikutuksia terveystalouden, innovaatiopolitiikan ja elinkeinopolitiikan alueilla. Kehitystyön tuloksia on tarkoitus hyödyntää ja monistaa Helsingissä kaupunkitasolla ja sen lisäksi kansallisesti ja kansainvälisesti. Hankkeen vastuuvirasto on terveyskeskus ja muita ydintoimijavirastoja ovat sosiaalivirasto, opetusvirasto ja liikuntavirasto. Kehityshanke edellyttää vahvaa tutkimuksellista tukea. Vuonna 2007 on tarkoituksena laatia valitusta kaupunginosasta perusselvitys ja vuonna 2009 tutkia ensimmäisten kehityshankkeiden vaikutuksia asiakasnäkökulmasta. Tutkimuksen rahoitusta selvitetään yhdessä terveyskeskuksen kanssa. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

82 Elinympäristön roskaantumisen ja sotkemisen ehkäiseminen – toimijat, vastuut ja keinot

Yksilöllistymiskehitys ja kaupunkikulttuurin muutos ovat tuoneet uusia haasteita elinympäristöongelmien hallinnalle. Haasteet näyttäytyvät kaupunkilaisten virastoihin tekemissä valituksissa, jotka koskevat elinympäristön roskaantumista ja tahallista sotkemista. Kaupunki on elinympäristöongelmien hallinnassa yhä enemmän asukkaidensa kumppani ja liittolainen kuin määräävä viranomainen. Ongelmien ehkäisemiseen liittyvistä toimijoista ja vastuista tarvitaan siksi enemmän tietoa. Hankkeen tavoitteena on: Tuottaa tietoa toimivista keinoista kaupunkilaisille yhteisen elinympäristön suojelemiseksi, edistää kaupunkilaisten myönteistä suhtautumista ja omatoimisuutta huolehtia elinympäristöstään sekä vahvistaa kaupunkilaisten ja viranomaisten kumppanuutta ja yhteishenkeä ongelmien ennaltaehkäisemisessä. Yhteistyökumppaneita ovat rakennusvirasto ja ympäristökeskus. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Risto Haverinen.

Kaupunkikulttuuri

Helsingin kulttuuritarjonta on varsin laajaa. Kiinnostavaa ohjelmaa löytyy eri-ikäisille ja erilaisen taustan omaaville ihmisille. Lukuisat kansalliset ja kaupungin omat kulttuurilaitokset tarjoavat palveluja asukkaille. Myös järjestöt ovat aktiivisia kulttuuritoimijoita, samoin jotkin yksittäiset kansalaisaktiivit, joita ilman esimerkiksi moni kaupungin festivaaleista olisi jäänyt syntymättä. Vaikka kulttuuritarjonta keskittyy keskustaan, kaupunki on pyrkinyt tarjoamaan kulttuuripalveluja myös lähiöissä. Erityisesti lasten ja nuorten taidekasvatukseen on panostettu. Taiteella on oma itseisarvonsa, mutta sitä voidaan hyödyntää myös välineenä oman asuinalueen hahmottamisessa ja kaupunkiympäristön ymmärtämisessä.

83 Festivaalit

Taide- ja kulttuurifestivaalien määrä on ollut maailmanlaajuisesti huimassa nousussa viimeisen vuosikymmenen aikana. Ilmiö on havaittavissa myös Helsingissä ja muualla pääkaupunkiseudulla, jossa järjestetään vuosittain yli 80 taide- ja kulttuurifestivaalia. *Festivaalien Helsinki – Urbanin festivaalikulttuurin kehitys, tekijät ja kokijat* -kirjassa syvennyttään helsinkiläisten festivaalien historiaan ja kehitykseen, järjestäjien näkemyksiin ja asukkaiden kokemuksiin niistä sekä festivaalikaupunkiin. Samalla kirja hahmottaa vapaan taidekentän verkostoja ja toimintatapoja – sitä mielenkiintoista aluetta, joka usein jää taidelaitoksiin keskittyvän kulttuuripolitiikan varjoon. Kirjoittajat ovat kulttuurintutkijoita, -tuottajia, toimittajia ja taiteilijoita. Kirja on yhteisjulkaisu Helsingin kaupungin kulttuuri-

asiainkeskuksen kanssa ja se julkaistiin toukokuussa 2007. Yhteyshenkilö ja tutkija tietokeskuksessa on Satu Silvano.

84 Keväisen viikonlopun konserttitarjonta

Tilastot eivät kerro monista kaupallisista musiikkitapahtumista, joita Helsingissä on tarjolla joka päivä. Tätä tietoaukkoa paikkaamaan Helsingin musiikkitarjonnasta tehtiin viikonlopun 16.4.–18.4.2004 suhteellisen laaja, noin kymmentä lehteä koskeva lehdistöseuranta. Tarkastelu kattoi sellaiset tapahtumat, joita niiden järjestäjät olivat mainostaneet joko maksullisella ilmoituksella tai toimittaneet lehdistötiedotteen tai kertoneet muuten (esimerkiksi fax tai sähköposti) ohjelmatiedot lehdille. Selvityksen tiedot julkaistiin Helsingin kaupungin vuoden 2004 kulttuuritilastossa (Arts & Culture in Helsinki). Helsingissä järjestettiin maaliskuun 2004 puolivälissä satakunta musiikkitapahtumaa kirjon ollessa yhden esiintyjän pubikeikasta oopperaan. Keväällä 2006 seuranta uusittiin. Tuolloin tapahtumia oli viidenneksen enemmän kuin 2004 eli 127. Tarjontaa lisäsivät kaksi viikonloppuun sijoittunutta festivaalia; Kirkko soikoon ja venäläistä rockia esittelevä Tusovkarock 2006 -festivaali. Maailmantähdistä Helsingissä esiintyi ruotsalainen Gardigans loppuunmyydyllä Tavastialla. Keväällä 2007 aihetta tutkittiin kolmannen kerran. Yhteenvedo kevyen musiikin tarjonnasta 2004–2007 musiikin lajityypeittäin, toimijoiden, sisällön jne. näkökulmasta julkaistaan artikkelina tietokeskuksen Kvartti-lehdessä. Yhteyshenkilö ja tutkimuksen toteuttaja tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

85 Pääkaupunkiseudun nuorisotyön ja -kulttuurin tutkimus

Internetissä (www.kommentti.fi/ytimet -sivustolla) avattiin helmikuun alussa 2007 täysin uudenlainen, yhteiskuntatieteellinen tutkimus, jonka kohteena ovat nuorisokulttuurit ja nuorisotyön uudet muodot. Tutkimus on Helsingin, Espoon ja Vantaan nuorisotoimien, Helsingin kaupungin tietokeskuksen, Humanistisen ammattikorkeakoulun sekä Nuorisotutkimusverkoston yhteishanke, jota toteuttaa tutkija Mikko Salasuo.

Vuoden ajan netissä reaaliaikaisesti päivittyvä tutkimus avaa tutkimuksen tekemisen käytännöt kaikille näkyviksi ja kommentoitaviksi. Tutkimustapa, blook (looks like a book) mahdollistaa keskustelun ja osallistumisen kaikille halukkaille. Se ammentaa muotonsa blogin kaltaisesta ideasta, mutta nyt ympärille on rakennettu moniulotteinen sivusto. Blook-muotoa on aiemmin käytetty pääasiassa kaunokirjallisuuden parissa. Formaatti on toimissaan vastaus useiden moniammatillisten alojen uudenaikaiseen kehittämiseen ja eteenpäin viemiseen. Äänessä ovat paitsi tutkijat ja nuorisotyöntekijät, myös nuoret itse! Avoin pääsy ja näkyvyys kaikille takaavat myös helpon saatavuuden. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

86 Lasten ja nuorten taidekasvatus Helsingissä

Taidekasvatuksesta keskustellaan nyt niin valtakunnallisella, seudullisella kuin kunnallisellakin tasolla. On kaivattu julkaisua, joka esittelisi helsinkiläisten koulujen ja päivähoidon ulkopuolella - lasten nuorten vapaa-ajalla – tehtävää taidekasvatusta.

Tutkimus pitäisi sisällään seuraavia teemoja ja näkökulmia: Kulttuuriasiainkeskuksen taidekasvatustoiminta Annantalon taidekeskuksessa, taiteen perusopetus ja muu järjestetty taideopetus Helsingissä, taide- ja kulttuurilaitosten yleisötyö ja kohdistetut ohjelmat erityisryhmille sekä nuorisotietokeskuksen ja kaupungin muiden hallintokuntien lapsille ja nuorille suunnattu kulttuuritoiminta.

Taiteen keskustoimikunta toteuttaa vuonna 2007 tutkimuksen lastenkulttuurista – käsitteen synty ja sen muutokset, valtion rahoituksen kehitys ja suuntautuminen. Hankkeessa vastataan kysymykseen siitä, mitä lastenkulttuuri ja sen tukeminen merkitsee pääkaupungissa.

Lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikasvatus Helsingissä -hanke toteutetaan kirjahankkeena (artikkelikokoelma), jossa tutkimusteema otetaan monipuolisesti haltuun (haastatteluja, toimintakertomusten analyysia yms.). Kirjalle on tärkeää löytää alan tunteva toimittaja. Työ alkaa 2007 ja kirja valmistuu 2008. Yhteistyökumppanit ovat kulttuuriasiainkeskus (Johanna Lindstedt) ja Taiteen keskustoimikunta. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Vesa Keskinen.

87 Taidetoiminnan edellytykset lähiöissä

Alueellinen taidetoiminta on ollut Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskuksen toiminnan keskiössä sen perustamisesta (1979) lähtien. Toiminta on 1980–1990-luvuilla keskittynyt alueellisiin kulttuurikeskuksiin (Stoan, Kanneltalo ja Malmitalo ym.). Kulttuurikeskukset tarjoavat alueen asukkaille harrastusmahdollisuuksia ja taiteilijoille työskentelytilaisuuksia. Kaupunki on työllistänyt lähiöissä myös yhteisötaiteilijoita ja parhaillaan *Työllistyvät taiteilijat* -hankkeessa haetaan asukkaiden ja taiteilijoiden välille uusia yhteistyömuotoja. Kaupunki on myös rakentanut Vuosaaren taiteilijoiden asuintalon. Hankkeella on toisaalta pyritty tukemaan taiteilijoita ja toisaalta elävöittämään aluetta.

Taiteilijoille toimiminen lähiöissä ei kuitenkaan ole helppoa, vaikka halua luoda yhteyksiä esimerkiksi omaan asuinalueeseen olisikin. Tarvittavia työ- ja esiintymistiloja ei ole tarjolla, rahoitusta saa harvemmin lähiöissä tehtäviin projekteihin ja yleisöäkään ei aina ole tarpeeksi. Tutkimus pureutuu taidetoiminnan edellytyksiin lähiöissä nimenomaan taiteilijoiden näkökulmasta. Aiheesta kirjoitetaan artikkeli vuonna 2007. Tutkimuksen toteuttajana ja yhteyshenkilönä tietokeskuksessa on Satu Silvanto.

88 Hearing Helsinki

Hearing Helsinki on Helsingin äänimaisemaa käsittelevä Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian tutkimus- ja kehityshanke, jonka tarkoituksena on tehdä helsinkiläiset tietoisiksi omasta ääniympäristöstään. Kaupunkilaisille annetaan erilaisia taiteellisia, teknisiä tai kokemuksellisia työkaluja ääniympäristönsä kokemiseen ja kokemustensa ilmaisemiseen. Projektin kokoamaa tietoa kaupunkilaisten kokemuksista tarjotaan tutkijoiden ja kaupunkisuunnittelijoiden käytettäväksi. Projekti lisää yksilön mahdollisuuksia kaupunkiympäristönsä ymmärtämiseen ja hallintaan. Projekti koostuu itsenäisesti toteutettavista interaktiivisista taideteoksista ja -tapahtumista, joihin liitetään tutkimuksellinen osuus: 1) Helsingin kaunein ääni, 2) Kännyköillä toteutetut ääni-improvisaatiot helsinkiläisille koululaisryhmille, 3) Kokeellinen ääntä ja kehon liikettä yhdistävä ilmaisupaja helsinkiläisille päiväkotilapsille ja 4) Kaunis melu – kaupunkimelun anatomia. Hanke toteutetaan 1.9.2006–31.12.2008.

Tutkimuksen vastuuhenkilöinä Stadiassa ovat lehtori Päivi Takala-Gould ja koordinaattori Auli Neuvonen. Yhteyshenkilö tietokeskuksessa on Markus Laine.

Kaupunkihistorian ymmärtäminen

Kaupunkihistoriallisen tutkimuksen alkuna Helsingissä voidaan pitää kaupungin 1950- ja 1960-luvuilla julkaisemaa yhdeksänniteistä Helsingin kaupungin historiaa, jossa kaupungin muutoksia kuvattiin vuoteen 1945 saakka. Historiankirjoitusta johti kaupungin asettama historiatoimikunta. Sen lisäksi on vuosien mittaan julkaistu Helsingin kaupunginvaltuuston historia sekä useita virastojen ja laitosten historioita.

Historiatoimikunnan puheenjohtajana toimii Helsingin yliopiston historian emeritusprofessori Matti Klinge. Toimikunnan ohjauksessa on pitempään ollut tekeillä uuden teossarjan kirjoittaminen sotienjälkeisestä ajasta Helsingin historiassa. Kirjoittamisen ensimmäisessä vaiheessa käynnistyneet tutkimukset ovat valmistuneet ja niistä on julkaistu kolme osaa. Ensimmäisessä osassa, joka julkaistiin 1997, käsiteltiin väestöä, elinkeinoelämää ja kaupunkisuunnittelua, vuonna 2000 valmistuneessa toisessa osassa Helsingin suunnittelua ja rakentumista, sosiaalisia ongelmia ja urheilua. Kolmannessa osassa vuodelta 2002 keskityttiin kunnallishallintoon ja -politiikkaan sekä kunnallistalouden kehitykseen.

Teossarjan neljännessä osassa tutkimuksen näkökulma laajentuu koskemaan Helsingin sotienjälkeistä arkkitehtuurihistoriaa ja helsinkiläisten arkielämää, kaupunkilaisuutta. Se ilmestyy vuonna 2008. Lisäksi ovat valmisteilla Helsingin tiedon ja koulutuksen historia sekä Helsinki kulttuurikaupunkina. Teossarjan hankkeet edustavat alan tutkimuksen uusia linjauksia ja liittyvät Euroopassa viime vuosikymmeninä virinneeseen kaupunkihistorialliseen kiinnostukseen. Vertaileva kaupunkihistoriallinen näkökulma, jossa Helsinkiä tarkastellaan osana eurooppalaista kaupunkikehitystä, tuo pitempää ajallista perspektiiviä myös muuhun kaupunkitutkimukseen.

Historiatoimikunnan aloitteesta on myös aloitettu Helsingin varhaisemman, ennen vuotta 1945 tapahtuneen historiankirjoituksen uudistaminen. Ensimmäinen tutkimus kohdistuu Ruotsin vallan aikaan. Muita kaupunkihistoriaan liittyviä hankkeita ovat mm. Helsingin kaupungin historiallinen atlas ja kaupunginmuseon tutkimus lähiöiden elämästä, Helsingin kaupunginkirjaston 150 -vuotishistoriikki (2010), pelastuslaitoksen 150-vuotishistoriikki (2011) ja Helsingin sotasurmat 1914–1922 -tutkimushanke.

Kaupunkihistorialliselle tutkimukselle tärkeitä ovat yhteistyöverkostot. Yhteistyötä on toteutettu mm. järjestämällä seminaareja, joihin on kutsuttu kansainvälisiä esitelmöitsijöitä. Kansainvälistyminen ja monipuolisten yhteyksien luominen kaupunkihistorian tutkimuksen kannalta tärkeisiin instituutioihin ja henkilöihin laajentavat näkökulmia. Kaupunkihistorian professuuri Helsingin yliopistossa tarjoaa merkittävän lisän alan tutkimukseen ja koulutukseen. Helsingin yliopiston eri historiatieteiden laitosten ohella keskeisiä tahoja ovat Helsingin kaupungin historiatoimikunta, tietokeskuksen kaupunginarkisto ja kaupunginmuseo. Tutkijoiden verkostot ovat tätäkin laajempia ja kattavat muun muassa eri maiden yliopistoja ja korkeakouluja, erilaisia museoita sekä tieteellisiä yhteisöjä ja kansalaisjärjestöjä, joista mainittakoon esimerkiksi Suomen kaupunkitutkimuksen seura, Helsinki-Seura ja European Association of Urban History.

III Kaupunkitutkimusprofessorien tutkimushankkeet

Kaupunkitutkimusprofessoreiden vetämät tutkimushankkeet sisältyvät nyt ensi kertaa tutkimusohjelmaan. Kaupunkitutkimusprofessorit kuuluvat laajaan kaupunkitutkimuksen yhteishankkeeseen, joka on Helsingin metropolialueella käynnissä vuosina 1998–2010. Ensimmäisessä vaiheessaan 1998–2003 hanke rakentui kuuden kaupunkitutkimuksen professuurin varaan. Toiminnan rahoittivat yhdessä opetusministeriö, Helsingin yliopisto ja Helsingin kaupunki. Vuonna 2003 hankesopimusta laajennettiin kolmella uudella professuurilla. Rahoittajiksi tulivat edellisten lisäksi mukaan Teknillinen korkeakoulu sekä Espoon, Lahden ja Vantaan kaupungit. Professuurit ja niiden nykyiset haltijat Helsingin yliopistossa ovat: Anne Haila, Jari Niemelä, Heikki Loikkanen, Peter Clark, Mari Vaattovaara, Heikki Setälä ja Matti Kortteinen. Teknillisen korkeakoulun professuurien haltijat ovat Peter Ache ja Antti Talvitie. Näiden lisäksi hankkeessa työskentelee koordinaattori TkT Kimmo Kurunmäki. Hankkeen nykyinen rahoituskausi päättyy vuoden 2010 lopussa. Tällä hetkellä (6/2007) professuureista kolme (sosiaalipolitiikka, kaupunkiekologia ja kaupunkimaantiede) on vakinaistettu. Kokonaisuudessaan kysymys on sekä kansallisesti että kansainvälisesti ainutlaatuisesta yhteistyöhankkeesta. Kaupunkitutkimusyhteistyön sopimuksessa mainitaan hankkeen tavoitteista seuraavaa:

”Yhteistyön tavoitteena on Helsingin metropolialueen kehittämistä tukevan kaupunkitutkimuksen vakiinnuttaminen yliopistollisena tutkimus- ja koulutus- alana ja Helsingin metropolialueen ja sen kaupunkien innovaatiojärjestelmän vahvistaminen.” (Sopimus kaupunkitutkimusyhteistyöstä, 6.5.2003)

Hankkeen keskeinen tavoite on kehittää Helsingin metropolialueen kaupunkitutkimusyhteistyötä. Tätä varten se kokoaa akateemisen ja kuntatasoisen tutkimuksen yksiköt ja pyrkii tehostamaan niiden välistä vuorovaikutusta. Samalla hanke vakiinnuttaa kaupunkitutkimusta yliopistollisena tutkimus- ja koulutus- alana sekä vahvistaa Helsingin metropolialueen innovaatiojärjestelmää. Yhteishankkeen tärkeänä pitkän tähtäimen tavoitteena on kaupunkien ongelmia ymmärtävien akateemisten kansalaisten kouluttaminen: yliopistotutkintoihin tulee kaupunkien näkökulmasta kiinnostavaa, tutkimukseen perustuvaa sisältöä. Samalla yliopistot varmistavat, että tehtävä tutkimus on laadukasta, kuten sopimuksessa kaupunkitutkimustyössä todetaan: yliopistot ”vastaavat tämän sopimuksen mukaisen tutkimuksen korkeatasoisuudesta yhteistyössä perustettavan kansainvälisen tieteellisen neuvottelukunnan kanssa” (Sopimus kaupunkitutkimusyhteistyöstä, 6.5.2003).

Kaupunkitutkimusprofessoreiden joukko on monitieteinen. Siksi seuraavaksi kuvattavat hankkeet käsittelevät eurooppalaista suurkaupunkisuunnittelua (Peter Ache), eurooppalaista kaupunkihistoriaa (Peter Clark), sosiaalipolitiikkaa, erityisesti kaupunkitutkimusta (Anne Haila), kaupunkisosiologiaa (Matti Kortteinen), kaupunkitaloustiedettä (Heikki Loikkanen), kaupunkiekologiaa (Jari Niemelä), kaupunkiekosysteemitutkimusta (Heikki Setälä) ja, ja kaupunkien teknisiä järjestelmiä (Antti Talvitie) kaupunkimaantiedettä (Mari Vaattovaara). Kaupunkitutkimusprofessorit ovat itse vastanneet kuvausten tekemisestä.

Eurooppalaisen suurkaupunkisuunnittelun professori Peter Achen tutkimusprojektit

Peter Ache on erikoistunut alueellisen kehityksen vertailevaan tutkimukseen ja eurooppalaisen suunnittelun tutkimukseen. Hän pyrkii tutkimuksellaan luomaan kehykset paremmalle metropolikehityksen ymmärtämiselle. Tutkimuksen taustalla on ajatus, että strategista näkemystä tarvitaan metropolien oman paikan löytämiseksi, kun Eurooppa integroituu, muutos on maailmanlaajuisista ja alueet rakentuvat uudelleen yhä nopeammin.

Viime aikoina Peter Achen mielenkiinnon kohteina ovat olleet monitaso- ja monitoimijastrategiat sekä eurooppalaisten kaupunkiseutujen johtamisrakenteet. Tähän liittyviä projekteja ovat: kilpailukyvyn ja sosiaalisen eheyden yhteensovittamista koskeva COST Action (COST A26, European cooperation in science and technological research, hankkeesta ilmestyy kirja v. 2007); alueellista viranomaisjohtamista koskevat ESPON-projektit (European spatial planning observation network); (ESPON 2.3.2, University of Valencia et al. 2006) sekä ESDP:ssä (European Spatial Development Perspective, ESPON 2.3.1, Nordregio et al. 2006) vielä käsittelyssä oleva tutkimushakemus.

Peter Ache tekee myös konsulttityötä EU:n Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosastolle koskien maaseutualueiden työllisyysnäkömiä. Hän oli myös päätoimittajana Edinburghin Heriot-Watt Universityn Interact-SPARC (Spatial Planning and Regional Competitiveness) -projektin eurooppalaisen alueellisen yhteistyön etäoppimismateriaalille.

Peter Ache on hiljattain tehnyt anomuksen Suomen Akatemialle koskien viranomaisjohtamista ja metropolikehitystä. Tämä avaus on usean Kaupunkitutkimusverkoston professorin yhteishanke. Tavoitteena on tarkastella olennaisia kehityssuuntia Helsingin seudulla lähtökohtana sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen eheyden kestävyyskolmio. Peter Ache on seitsemännen puiteohjelman (FP 7) kaupunkien ja sosiaalisen eheyden sosiaalisen alustan yksi partneri. Paraikaa hän valmistele johtavana partnerina EY:n kehysohjelma FP7:n Social Sciences and Humanity jaostolle ehdotusta Suomen, Venäjän ja Eestin välisen yhteistyöhön liittyvän viranomaisjohtamisen tutkimisesta.

Kaupunkihistorian professori Peter Clarkin tutkimusryhmän tutkimushankkeet

Leena Hakalan (FM) väitöskirjatyö *Guilds and Community - Guilds and Fraternities in Flensburg, Stockholm, Riga and Reval in the late Middle Ages and the Early Modern period*. Työssä vertaillaan kiltoja ja veljeskuntia neljässä Itämeren piirin kaupungissa. Lähtökohtana on, että Flensburgin ja Tukholman avoimemmassa kaupunkiyhteisössä myös killat ja veljeskunnat hyväksyivät jäsenikseen hyvin laajan joukon kaupunkilaisia. Liivinmaan kaupungeissa, joissa killoilla oli erittäin vahva asema kaupunkien raatien rinnalla, killat olivat huomattavasti valikoivampia jäseniä hyväksyessään.

Matti Hannikaisen (FM) väitöskirja *London's Green Spaces in Change 1945-1999* tutkii Lontoon viheralueita kuten puistoja osana modernia kaupunkia. Tutkimuksessa tarkastellaan erilaisten viheralueiden luonnon ja roolin muutoksia verrattuna ihmisten suhtautumiseen viheralueisiin ja luontoon suurkaupungissa.

Niko Lipsanen (FM, maantiede) tutkii paikkojen ja paikkaisuuden muotoutumista viheralueilla Helsingissä. Väitöskirjatyön tavoitteena on paikkaverkoston kautta selvittää niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat eroihin viheralueiden eri osien käytössä. Tutkimuksessa on karotettu paikkaverkostoja Uutelan alueella Itä-Helsingissä kiinnittäen huomiota vuodenaikojen välisiin eroihin. Tällä hetkellä työn alla on pääosin valokuva-aineistoon perustuva vertailututkimus viheralueilla sijaitsevista ulkoliikuntapaikoista ja niiden roolista paikkoina vuosina 1976 ja 2006.

Suvi Talja (FM) tutkii väitöskirjatyössään *Planning and Provision for Sport and the Question of Access in Finland and Britain after 1960* vapaa-ajan liikuntapaikkoja esimerkkikaupungeissa Suomessa (Helsinki) ja Britanniassa. Vertailututkimuksessa tarkastellaan kahden erilaisen yhteiskunnan kaupunkisuunnittelun tavoitteiden ja ihanteiden vaikutuksia liikuntapaikkojen suunnitteluun, julkisen ja yksityisen tarjonnan muutoksien vaikutusta liikuntapaikkojen sijaintiin sekä tavoitettavuuteen eri väestöryhmien kesken.

Jussi Wacklin (FM) tutkii projektissaan *Public Drinking and Control of Urban Space in St. Petersburg/Leningrad and Helsinki 1917-1990s: A Comparative Study* julkisen juomisen ja sen kontrollin vaikutuksia kaupunkitilan käyttöön ja muotoutumiseen. Tutkimuksessa tarkastellaan erilaisten anniskelupaikkojen, kuten ravintoloiden ja baarien lisäksi myös katujen, puistojen ja työpaikkojen merkitystä ja kehitystä juomisen paikkoina pitkällä aikavälillä. Juomisen kontrollin muutosten kautta tutkimuksessa valotetaan Helsingin ja Pietarin erilaisia strategioita kontrolloida kaupunkitilan käyttöä.

Projektissaan *Green Space, Sport and the City* professor **Peter Clark** tutkii vuorovaikusta urheilun ja virkistystoiminnan kehittämisen, kuntien toiminnan, sekä kaupunkien viheralueiden välillä, erityisenä huomion kohteena kaupunkiekologia. Lisäksi Peter Clark on viimeistelemässä kirjaa, joka tutkii Euroopan keskiaikaisen kaupunkijärjestelmän syntyä, kaupunkien kyvyttömyyttä hoitaa monia sosiaalisia, poliittisia ja muita ongelmia modernin ajan varhaisvaiheissa, sekä kaupunkien nopeaa kasvua ja kaupunkiyhteiskunnan modernisaatiota 1800-luvun lopulta alkaen.

Kaupunkitutkimuksen professori Anne Hailan tutkimusryhmän tutkimushankkeet

Kaupunkitila

Annika Teppo (kaupunkitutkimuksen dosentti) tutkii *julkista kaupunkitilaa* sekä *rotusuhteiden, pyhyiden, noituuden ja magian ilmenemistä kaupunkitilassa*. Julkista kaupunkitilaa verrataan useissa kaupungeissa (mm. Soulissa, Pekingissä, Ankarassa, Mexico Cityssä ja Kapkaupungissa). Rotusuhteita, pyhyyttä, noituutta ja magiaa koskevan projektin tutkimuskohteena on Etelä-Afrikan Kapkaupunki.

Sampo Villasen (VTM) väitöskirjatyö ”*Mitä tila tekee – kaupunkitila osana poliittista ja kaupallista toimintaa*” tarkastelee kaupunkitilan kehitystä tilan käyttäjien näkökulmasta. Kaupunkitilan kaupallistumisen on arveltu yksipuolistaneen ja rajoittaneen kaupungin käyttöä markkinatoimijoiden intressien mukaiseksi kuluttamiseksi. Myös Helsingin keskustassa kaupallinen tila on lisääntynyt ja yhä suurempi osa keskustassa vietetystä ajasta kuluu erilaisten mainosten ja myytävän tavaran äärellä, yksityisten omistamissa ja hallinnoimissa tiloissa. Poliittisesti kyse on kansalaisten toimintavapauden rajoittamisesta, sekä valvonnan ja kontrolloinnin lisääntymisestä. Tutkimuksessa vertaillaan Helsinkiä ja Berliiniä ja analysoidaan sitä, mitä ihmiset tekevät käyttäessään kaupunkitilaa poliittisesti ja kaupallisesti.

Kaupunkikulttuuri

Hanna Harrisin (VTL) englanninkielinen väitöskirjatyö ”*Streets and Screens - Producing the Cultural City on European Scales*” tutkii miten kulttuuri ja kaupunki ovat kietoutuneet yhteen tämän päivän ”urbaanissa”. Tarkastelun alla ovat niin kulttuurin infrastruktuurit, tapahtumat, prosessit kuin suunnittelu. Tapaustutkimuksena on Helsinki. Kulttuurikaupungin tuottamista analysoidaan kulttuurivuosi 2000:n jälkimainingeista nykyiseen keskusteluun ”luovasta kaupungista”. Lisäksi pohditaan lisääntyneen tapahtumallisuuden, julkisen tilan käytön ja uusien urbaanien medioiden suhdetta.

Giacomo Bottà (kirjallisuustieteen tohtori) tutkii projektissaan ”*Urbaani luovuus ja populaarimusiikki*” musiikkia kaupungissa, tapauksina Helsinki, Berliini ja Manchester. Tutkimuksessa kartoitetaan populaarimusiikin välittämää kuvaa ja imagoa kaupungista (kaupungin mielentila), populaarimusiikin paikkoja kaupungissa (äänitysstudiot, harjoitustilat, levykaupat, klubit ja musiikkitapahtumat) ja musiikkiin liittyvää kaupunkien tuotemerkkeistä ja markkinointia.

Kaupunkipolitiikka

Jussi Kulonpalon (VTM) englanninkielinen väitöskirjatutkimus ”*New Modes of Urban Governance and Town Planning in 21st Century: New Neighborhood Development in Helsinki and Paris Compared*” tarkastelee hallinnan, kaupunkipolitiikan ja kaupunkisuunnittelun uusia muotoja. Helsingin Arabianrannan kehityshanketta verrataan Pariisin Paris Rive Gauche -kehityshankkeeseen. Tutkimus analysoi globaalin sekä paikallisen tason kilpailun vaikutuksia poliittiseen säätelyyn.

Anne Haila (professori) tutkii projektissaan ”*Tilallisesta keynesiläisyydestä urbaaniin politiikkaan*” valtion ja kaupungin muuttuneita tapoja omistaa ja käyttää kiinteistöomaisuuttaan. Tutkimuskohteena on Helsinki ja erityisesti Kamppi. Analyysin kohteena ovat kaupunkisuunnittelun ja kaupunkipolitiikan uudenlaiset muodot, valtion ja kaupungin yhteistyö sekä ulkomaisten kiinteistösijoittajien vaikutus.

Kaupunkisosiologian professori Matti Kortteisen ja kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaaran tutkimusryhmän tutkimushankkeet

Tutkimusohjelmakaudella yliopiston sosiologian ja maantieteen laitoksilla tullaan järjestämään yhteisopetusta ja tutkimusseminaareja. Niissä koulutetaan ja organisoidaan opiskelijoita tekemään opinnäytteitä kaupunkitutkimuksen alaan kuuluvista teemoista. Tältä perustalta syntyvä tutkimustyö voidaan jakaa seuraaviin, toisiaan täydentäviin temaattisiin kokonaisuuksiin.

Osa 1: Miten tehdä kaupunkitutkimusta?

Oppikirja kaupunkitutkimuksen menetelmistä

Alueellisen näkökulman yhdistäminen sosiaaliseen tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia uudentyyppiseen makroanalyysiin ja erityyppisten aineistojen – väestötilastojen, edustavien survey –aineistojen ja paikallisten tapaustutkimusten - yhdistämiseen. Uusi näkökulma empiiriseen tutkimukseen avaa monia vaikeita tieteenfilosofisia ja metodisia kysymyksiä. Tutkimusohjelmakaudella tullaan julkaisemaan yliopistolla pidettyihin luentokursseihin nojaava, artikkeliperustainen oppikirja, jossa kiteytetään niitä ratkaisuja, joihin vuodesta 1998 käynnistyneen tutkimusyhteistyön kuluessa on päädytty.

Osa 2: Tutkimukset kaupunkirakenteen eriytymisestä Helsingin seudulla

Metropolin synty – Tutkimus Helsingin seudun kehityksestä 1980- 1990-lukujen taitteesta alkaen

Vuodesta 1999 kirjoittajakaksikko Kortteinen ja Vaattovaara ovat julkaisseet kokonaisen sarjan Helsingin seudun kehitystä kuvaavia, empiirisiin aineistoihin nojaavia artikkeleita. Tämän lisäksi Vaattovaara on julkaissut useita samaan teemaan liittyviä tutkimuksia muiden kirjoittajien kanssa Helsingin kaupungin tietokeskuksen sarjoissa. Tutkimustapa on ollut aineistolähtöinen ja yksittäisiin tutkimuskysymyksiin painottuva. Erilliset artikkelit ja tarkastelut täydentävät toisiaan ja muodostavat kokonaiskuvaa seudun kehityksestä. Tätä kokonaiskuvaa ei ole kirjoitettu missään auki. Tarkoituksena on julkaista artikkeliperustainen kirja, joka kokoaa yhteen tähänastisen tutkimustyön keskeiset tulokset siltä osin kuin ne koskevat Helsingin, pääkaupunkiseudun tai Helsingin seudun rakenteen kehitystä 1980- 1990-lukujen taitteen jälkeen. Teos sidotaan paitsi moderniin eurooppalaiseen kaupunkitutkimuskeskusteluun myös keskusteluun seudun kehittämisestä.

Accommodating Creative Knowledge: Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union (ACRE)

Viime vuosikymmenen kuluessa kansainvälisessä kaupunkitutkimuksessa ja –keskustelussa on alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota kaupunkiseutujen kilpailukykyyn ja –strategioihin: kyse on siitä, millä keinoin Euroopan eri metropoliseudut pystyvät säilyttämään ja kehittämään taloudellista menestystään globalisoituvan talouden oloissa. Suuri osa keskustelusta on kiinnittynyt tavalla tai toisella ”uusien toimialojen” tai ”luovan luokan” teemoihin. Keskeiseksi tutkimuskysymykseksi on noussut ihmisten, yritysten ja toimialojen sijoittuminen, erityisesti ns. pehmeät tekijät ja niiden merkitys menestyksessä. Tutkimushankkeessa tutkitaan tästä näkökulmasta useiden eurooppalaisten metropolialuei-

den viimeaikaisia kehityssuuntia (Amsterdam, Barcelona, Birmingham, Budapest, Dublin, Helsinki, Leipzig, Milan, Munich, Poznan, Riika, Sofia ja Toulouse). Tavoitteena on selvittää, millä metropoliseuduilla on edellytyksiä kehittyä ns. luovien toimialojen keskuksiksi, ja millä ei. Tutkimus perustuu tilastoihin ja haastatteluihin. Hanketta tekemässä ovat alan johtavat eurooppalaiset asiantuntijat, Suomesta prof. Vaattovaara. Hanketta johtaa ja koordinoi Sako Musterd.

Asuinalueiden sosiaalinen erilaistuminen ja kaupunkirakenteen muutos Helsingin seudulla

Tutkimuksessa tarkastellaan asuinalueiden sosiaalista erilaistumista ja sen yhteyttä kaupunkirakenteen muutokseen. Tutkimusalueena on pääkaupunkiseutu ja sen naapurikunnat, jotka yhdessä muodostavat yhä kiinteämmän toiminnallisen kaupunkiseudun. Kaupunkirakenteen muutoksessa erityisen kiinnostuneita ollaan Helsingin seudun kaltaisen laajenevan kaupunkiseudun keskusrakenteen muutoksesta ja kasvavan kaupungin sisälle jäävistä entisistä reuna-alueista. Millaista väestöä muuttaa kaupungin uusille asuinalueille? Millaisia rooleja kaupungin keskukset saavat sosiaalisen erilaistumisen näkökulmasta? Mitä tapahtuu entisten, tyypillisesti hyvin väljästi rakennettujen, kaupunkiseudun laidalla sijaitsevien alueiden väestölle, kun rakentamispaineet ja maan hinta kohoavat?

Tutkimuksen tilastollisena aineistona on Tilastokeskuksen tuottama ruututietokanta sekä 250 x 250 m ruutukoolla että 1 km² ruutuina. Tilastoanalyysien avulla pyritään selvittämään alueellisen erilaistuneisuuden nykytilannetta ja hahmottamaan yleiskuvaa niistä alueista, jotka osoittautuvat kaupunkirakenteen muutoksen kannalta erityisen mielenkiintoisiksi. Valituilla alueilla tehdään yleiskuvaa tarkentavaa laadullista tutkimusta, joko postikyselyin tai haastatteluin. Tavoitteena on saada tilastollista tutkimusta laajempi kuva siitä, mikä merkitys sosiaalisella erilaistumisella ja kaupunkirakenteen havaitulla muutoksella on ihmisten käytännön asumispäätöksille. Tutkimuksen toteuttaa Helsingin yliopiston maantieteen laitoksella tohtorikoulutettavana työskentelevä FM Hanna Ristisuo.

Asukkaiden päivittäisten toimintojen ja liikkumisen alueellinen jäsentyminen Helsingin seudulla

Tutkimuksessa tarkastellaan asukkaiden päivittäisten toimintojen – esimerkiksi työn, kulluttamisen ja sosiaalisten kontaktien - sekä näihin liittyvän liikkumisen jäsentymistä kaupunkirakenteelliselta asemaltaan erityyppisillä alueilla Helsingin seudulla. Kaupunkien keskustojen, esikaupungin ja kaupunkiseudun reunojen voidaan jokaisen ajatella tarjoavan puitteet omanlaisensa elämäntavan ja liikkumisen toteuttamiseen. Tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomioita alueellisiin piirteisiin asukkaiden päivittäisten toimintojen sijainnissa, matkustustavoissa, ja yksilöllisesti rakentuvissa toimintaverkostoissa. Tavoitteena on selvittää kaupunkirakenteellisten muutosten vaikutuksia siihen, miten asukkaat arjessaan liikkuvat.

Tutkimus toteutetaan osissa ja se kytkeytyy useisiin eri tutkimushankkeisiin. Tutkimusaineisto koostuu pääosin postikyselyistä sekä valituilla alueilla tehtävistä asukashaastatteluilta. Asukkaiden liikkumista tarkastellaan paikkatietomenetelmien ja tilastollisten menetelmien avulla. Asukkaiden kokemuksia ja heidän tekemiään, liikkumiseen liittyviä valintoja avaava haastatteluaineisto analysoidaan laadullisin menetelmin. Tutkimuksen on määrä valmistua vuonna 2009 ja sen tekee tohtorikoulutettava, FM Rami Ratvio Helsingin yliopiston maantieteen laitokselta.

Osa 3: Tutkimushankkeet kaupunkirakenteen eriytymisen vaikutuksista ja merkityksistä

Naapurustoeffekti työttömyyden pitkittymisessä Helsingin seudulla

Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, missä määrin alueella tai naapurustolla on ollut vaikutusta työttömyyden pitkittymiseen pääkaupunkiseudulla 1990-luvun laman jälkeen. Lähtökohtana on ajatus, että uudelleentyöllistymisen todennäköisyys riippuu pääosin monista, työttömän työmarkkina-asemaan liittyvistä yksilöllisistä seikoista (mm. ikä, sukupuoli, koulutus, ammatti ym.), mutta tämän lisäksi myös alueella saattaa olla vaikutusta. Jos työllistymisen todennäköisyys on ollut merkittävästi heikompaa sellaisilla alueilla, joilla työttömyys on noussut keskimääräistä korkeammaksi, voi olla perusteita kysyä sitä, onko alueelle syntynyt jonkinlaisia erityisiä alueellisia rakenteita tai mekanismeja, jotka pitävät korkeaa työttömyyttä yllä.

Kysymyksen tutkiminen edellyttää alueellisen tietokannan yhdistämistä sellaiseen yksilökohtaiseen tietokantaan, joka pitää sisällään seurantamuotoisia tietoja yksilöllisistä työmarkkinaurista. Tällainen tietokanta on pääkaupunkiseudun osalta muodostettu Suomen Akatemian rahoituksella (Vaattovaara – Kortteinen 2004) osana sellaista kansainvälistä vertailua, jossa ovat mukana sekä Alankomaat (Sako Musterd) että Ruotsi (Roger Andersson). Tutkimuksen suorittamisesta vastaa valtiot. tohtori, erikoistutkija Timo Kauppinen (Stakes).

Naapurustoeffekti ja naapuruston sosiaalinen rakenne Helsingin seudulla

Suuri osa naapurustoeffektiin liittyvää tutkimuskirjallisuutta nojaa erilaisiin oletuksiin siitä, millaisia sosiaalisia suhteita ja ympäristöjä erilaisilla alueilla rakentuu. On näyttöä siitä, että ns. heikot sosiaaliset suhteet – ennen muuta laaja tuttavapiiri - on uudelleentyöllistymisen kannalta keskeinen resurssi. Kiinnostavaa on myös kysyä, missä määrin huono-osaisten alueilla rakentuu sellaisia paikallisia ja suljettuja verkostoja, joiden toiminnassa päihteet ovat keskeisellä sijalla, ja joiden merkitys terveyteen ja uudelleentyöllistymiseen on lähinnä kontraproduktiivinen. Kaiken kaikkiaan on kiinnostavaa kysyä, missä määrin sosioekonomiselta asemaltaan erilaisten ihmisten sosiaaliset verkostot vaihtelevat sen mukaan, millaisella alueella he asuvat.

Näiden kysymysten tutkiminen edellyttää alueellisen tietokannan yhdistämistä sellaiseen yksilökohtaiseen aineistoon, joka pitää sisällään myös tietoja ihmisten sosiaalisista verkostoista ja terveyskäyttäytymisestä. Tällainen tietokanta on pääkaupunkiseudun osalta kerätty Suomen Akatemian rahoituksella (Vaattovaara – Kortteinen 2004). Tutkimuksen suorittamisesta vastaa valtiotieteiden ylioppilas Lasse Tarkiainen sosiologian laitoksella.

Eriarvoisuus terveydenhoidossa pääkaupunkiseudulla

Sosiaalilääketieteellinen tutkimus tuottaa toistuvasti tuloksia, joiden mukaan sosioekonomisesti heikossa asemassa elävät ihmiset sairastavat muuta väestöä enemmän. On kiinnostavaa kysyä, missä määrin huono-osaisuuden alueellinen kasautuminen pääkaupunkiseudulla on yhteydessä tähän. Erilaisia oletuksia tai kysymyksiä on mahdollista esittää: onko esimerkiksi niin, että huono-osaisten keskittymissä ihmiset tulevat hoidetuiksi keskimääräistä huonommin ja että heidän terveydentilansa on tästä syystä näillä alueilla heikompi kuin muualla? Jos tällaista ilmenee, kiinnostavaa olisi myös yrittää paikantaa, mitkä sairaudet ja missä hoitoketjun vaiheessa tulevat erityisen huonosti hoidetuiksi. Tällaisilla tiedoilla olisi merkitystä terveydenhuollon tulevassa kehittämisessä.

Tutkimuksen suorittaminen edellyttää alueellisen ja yksilöllisen tietokannan yhdistämistä tavalla, joka mahdollistaa hoitojaksoja ja sairastavuutta koskevien tietojen analyysin pääkaupunkiseudulla. Tällainen aineisto on koottu Stakesissa. Pääkaupunkiseutua koskevasta analyysistä vastaa professori Kortteinen.

Pääkaupunkiseudun alueellinen eriytyminen, koulutus ja aluevaikutus

Tutkimuksessa tarkastellaan pääkaupunkiseudun alueellisen eriytyminen yhteiskunnallisia vaikutuksia koulutuksen kautta. Erityinen painopiste tutkimuksessa on aluevaikutuksessa, eli kysymyksessä siitä, onko asuinalueilla itsenäisiä vaikutuksia asukkaidensa elämäntilaisuuksiin. Koulutustarkasteluissa keskitytään pääosin peruskoulutukseen, sillä menestys peruskoulussa määrittää voimakkaasti yksilön tulevia koulutusmahdollisuuksia ja syrjäytymisen riskiä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa kaupungin alueellisen kehityksen vaikutuksista, tarkastella aluevaikutusteoriaa suomalaisessa kontekstissa ja toisaalta tarjota välineitä koulujen toimintaedellytysten kehittämiseen.

Onko asuinalueella tai koululla itsenäistä vaikutusta peruskoululaisten oppimistuloksiin, jos perhetausta vakioidaan? Mitkä tekijät ennustavat parhaiten peruskoululaisten oppimistuloksia ja hyvinvointia? Tutkimus perustuu pääosin kvantitatiivisiin menetelmiin, ja tutkimusaineistoina on pääkaupunkiseudun kuntien oppimistulos- ja hyvinvointiaineistoja sekä Tilastokeskuksen tietoja kaupunkialueiden fyysisestä ja sosiaalisesta kaupunkirakenteesta. Tutkimus toteutetaan osissa integroituna useisiin eri tutkimushankkeisiin, ja se on kokonaisuudessaan valmis vuoden 2009 lopulla. Tutkimuksen tekee tutkija Venla Bernelius (FM, tohtorikoulutettava) Helsingin yliopiston maantieteen laitokselta.

Somalialais- ja venäläistaustaisten asumistarpeet, -toiveet ja valinnat pääkaupunkiseudulla

Tutkimuksessa tarkastellaan pääkaupunkiseudulla asuvien somalialais- ja venäläistaustaisten henkilöiden asumista. Millaisia asumistarpeita ja asumiseen liittyviä arvostuksia näillä ryhmillä on? Mitä he toivovat asunnoltaan ja asuinympäristöltään? Millaisena he kokevat asumisen suomalaisella asuinalueella? Miten heidän asumistarpeensa ja -toiveensa sekä kokemuksensa heijastuvat heidän asumisvalintoihinsa ja asuinolosuhteisiinsa?

Tutkimuksen aineisto koostuu pääosin pääkaupunkiseudulla asuvien somalialais- ja venäläistaustaisten henkilöiden sekä maahanmuuttajien asumiskysymyksiä tuntevien viranomaisten haastatteluista. Tutkimuksessa tarkastellaan omana ryhmänään Suomeen hyvin nuorena muuttaneita tai Suomessa syntyneitä yli 18-vuotiaita nuoria. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuonna 2009 ja sen tekee tohtorikoulutettava, HTM Hanna Virtanen Helsingin yliopiston maantieteen laitokselta.

Osa 4: Erilaisten kaupunkipoliittisten toimien vaikutuksista ja merkityksistä Helsingin seudulla

Keskustan kehittäminen - kolme tapaustutkimusta

Keskeinen kysymys metropolialueen sisäisessä kilpailussa on, millä keinoin Helsinki pystyy kilpailemaan reunakuntien kasvavan omakotitarjonnan kanssa ja tältä kannalta on keskeistä se, kuinka Helsinki pystyy hyödyntämään ydinkeskustansa urbaania vetovoimaa. Tutkimuksessa selvitetään, millaisia tuloksia saavutetaan, jos/kun yhdyskuntasuunnittelun sisällä ei tapahdu olennaisia, asutosuunnittelun tapoihin tai –käytäntöihin liittyviä uudelleenarvioita. Tätä tarkoitusta varten tutkittaviksi on poimittu kolme keskustassa toteutettua uudisrakennus- tai peruskorjauskohdetta. Niitä on tutkittu sen selvittämiseksi, miten ne on

suunniteltu ja rakennettu, millainen asukasrakenne kohteisiin on muodostunut ja miten erilaiset ihmiset arjessaan viihtyvät. Vertailujen kautta yritetään tuottaa tuloksia, joista voisi olla apua keskustan tulevassa suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tutkimus perustuu tilastojen, haastattelujen ja kyselyaineistojen yhdistämiseen ja sitä tekemässä on kurssillinen maantieteen opiskelijoita, joita ohjaavat professorit Vaattovaara ja Kortteinen.

Matala, urbaani ja tiivis - tutkimus uudentyyppisen täydennysrakentamisen sosiaalisista vaikutuksista ja merkityksistä

Ajatus matalan, urbaanin ja tiiviin täydennysrakentamisen merkityksestä on nopeasti nousut tärkeään asemaan keskusteltaessa yhdyskuntarakenteen eheyttämisestä ja/tai ns. taantuvien lähiöalueiden sosiaalisesta peruskorjauksesta. Tutkimusta varten on poimittu kolme sellaista, eri aikakausina rakennettua täydennysrakentamiskohdetta Helsingin sisältä, jotka ovat riittävässä määrin matalia, urbaaneja ja tiiviitä. Näillä alueilla on selvitetty tilastojen, kyselyiden ja haastatteluiden avulla sitä, miten ne on suunniteltu ja rakennettu, millä tavalla asukkaat ovat valikoituneet ja millä tavalla he alueellaan verkostoituvat ja viihtyvät. Analyysi ja tulokset yritetään tehdä tavalla, joka voisi pohjustaa käynnissä olevien täydennysrakentamishankkeiden suunnittelua.

Tutkimusta tekemässä on kurssillinen sosiologian ja maantieteen opiskelijoita. Ohjaajina toimivat professorit Kortteinen ja Vaattovaara.

Sosiaalinen sekoittaminen ja koettu hyvinvointi pääkaupunkiseudulla

Kansainvälisessä kaupunkitutkimuksessa esitetään usein, että sosiaalisen sekoittamisen vaikutukset ja merkitykset vaihtelevat sen mukaan, kuinka suurina ovat sosioekonomiset ja kulttuuriset erot: jos erot ovat kovin suurina, sekoittaminen ei välttämättä tuotakaan tavoiteltua sosiaalista integraatiota vaan päinvastoin korostuneita koettuja vastakohta-asetelmia, ja koetun hyvinvoinnin laskua. Tuloerojen ja etnisten vähemmistöjen kasvun oloissa tämä kysymys on noussut ajankohtaiseksi myös Suomessa.

Kysymystä on mahdollista tutkia selvittämällä sitä, missä määrin asuinympäristössä koetut sosiaaliset häiriöt ja koettu hyvinvointi (GHQ) ovat yhteydessä toisiinsa ja siihen, millaisella alueella vastaaja asuu. Erityisen kiinnostavaa on tällaisessa asetelmassa jaotella vastaajat sosioekonomisen aseman mukaan ja alueet niiden sosioekonomisen tason ja sekoittuneisuuden mukaan ja selvittää koettujen häiriöiden ja koetun hyvinvoinnin vaihtelua tällaisessa kentässä.

Tutkimus perustuu pääkaupunkiseudulla kerättyyn, alueellisesti ositetuun kyselytutkimukseen (N=10 000). Sen suorittamisesta vastaa valtiot.yo Katarina Koskela sosiologian laitoksella.

Arabianrannan yhteispihat, sosiaalinen sekoittaminen ja integraatio

Korttelitasoisen sosiaalisen sekoittamisen yhtenä tavoitteena on luoda sosioekonomiset ja kulttuuriset rajat ylittävää yhteisyyttä, sosiaalista integraatiota. Tutkimuksia siitä, missä määrin ja keiden kesken näin todella tapahtuu, on tehty varsin niukasti. Arabianrannan uudisrakennusalueella on asukkaiden välisen sosiaalisen integraation edistämiseksi rakennettu yhteisiä piha-alueita, ns. yhteispihoja. Tässä ratkaisussa piha-alue, joka sijaitsee sosiaalisesti sekoitetun korttelin keskellä, on kaikkien korttelissa asuvien yhteisessä käytössä ilman että lainkaan jakautuisi erillisten talojen – ja esim. erilaisten hallintasuhteiden – mukaan. Kyseessä on siis eräänlainen laboratorio, jossa voidaan selvittää, millä tavalla

pihasosiaalisuus rakentuu tilanteessa, jossa erilaiset hallinnolliset ja taloudelliset seikat eivät ole synnyttämässä erontekoa ja rajalinjoja asemaltaan ja taustaltaan erilaisten ihmisten välille.

Tutkimuksen tekeminen edellyttää läheistä perehtymistä kortteliyhteisöjen elämään, osallistuvaa havainnointia ja vapaamuotoisia teemahaastatteluita. Tutkimuksen tekemisestä vastaa valtiot.yo Aino Verkasalo ja ohjauksesta prof. Matti Kortteinen. Tutkimus kytkeytyy osaksi Helsinki – Pietari –vertailuja, jotka rakentuvat sosiologian laitoksen verkostotutkimusryhmän piirissä käynnissä olevien hankkeiden kautta (dosentti Markku Lonkila, prof. Risto Alapuro).

Alueellinen eriytyminen ja maahanmuuttajat

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttavista mekanismeista sekä analysoida asuntopolitiikan ja kotouttamispolitiikan merkitystä maahanmuuttajien alueellisen keskittymisen näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, miten kantaväestön ja maahanmuuttajien valikoiva muuttoliike ovat vaikuttaneet alueellisen eriytymisen kehittymiseen Helsingissä sekä toisaalta, miten tähän kehitykseen suhtaudutaan kaupungin poliittisissa ohjelmissa. Koska maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen on Helsingissä erityisesti kaupungin vuokra-asunosektoria koskeva ilmiö, kiinnitetään tutkimuksessa erityistä huomiota kaupungin vuokrataloalueilla tapahtuvien muuttoliikeprosessien tarkasteluun.

Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin väestö- ja asuntokantaa koskevista tilastoista sekä kaupungin asunto- ja kotouttamisohjelmista ja asiantuntijahaastatteluista. Maahanmuuttajien alueellista keskittymistä ja väestön muuttoliikettä tarkastellaan tilastollisten menetelmien ja paikkatietomenetelmien avulla. Kaupungin asunto- ja kotouttamispolitiikkaa analysoidaan laadullisin menetelmin. Tutkimuksen on määrä valmistua vuoden 2009 loppuun mennessä. Tutkimuksen toteuttaa Helsingin yliopiston maantieteen laitoksella tohtorikoulutettavana työskentelevä FM Katja Vilkkamaa.

Osa 5: Kaupunkitutkimus ja yhdyskuntasuunnittelun kehittäminen

Urban Knowledge Arena – Developing a European Arena for Cross-Boundary Cooperation in Production of Knowledge and Know-how on Complex Urban Problems (COST C20)

Missä tahansa yksittäisessä suunnittelutehtävässä – oli sitten kysymys rautatieaseman tai asuinalueen rakentamisesta – suunnittelussa joudutaan käyttämään rinnan erityyppisiä, kohdetta kuvaavia tietoaineistoja. Näitä tuottamassa on hyvin erilaisia tieteenaloja ja ammattikuntia (mm. arkkitehtejä, insinöörejä, sosiaali- ja muita tutkijoita). Jo yksin monitieteellinen keskustelu näiden tieteenalarajojen ylitse on haastava tehtävä, mutta varsinainen ongelma on siinä, millä tavalla tämä kaikki erityyppinen, kohdetta koskeva tieto olisi mahdollista integroida yhdeksi ehjäksi ja onnistuneeksi suunnittelukäytännöksi, jossa kaikki relevantti tieto otetaan tasapainoisesti huomioon. Hankkeeseen osallistuu kaikkiaan 21 Euroopan maata ja siinä etsitään tähän liittyviä erilaisia ratkaisuja ja käytäntöjä, tehdään niitä koskevia tapaustutkimuksia ja kerätään kokemuksia yhteen ns. parhaiden käytäntöjen määrittämiseksi. Kysymys on Euroopan Unionin COST C 20 –hankkeen kautta rahoittamasta projektista, jota johtaa Henrik Nolmark, ja jossa Suomea edustavat professorit Kortteinen ja Vaattovaara.

Asumispreferenssit, asumisen arki ja kestävä yhdyskuntarakenne

Aikaisempien laajojen kyselytutkimusten pohjalta tiedetään, että luonnonläheisyys, rauhallisuus ja pientaloasuminen ovat keskeisimpiä asumiseen liittyviä toiveita, jotka toistuvat alueesta, tulotasosta, koulutuksesta ja ammatillisesta suuntautuneisuudesta riippumatta. Kuitenkin hyvin vähän tiedetään siitä, miten asunnon hankintatilanteessa vaikuttaneet preferenssit kestävät asumisen arkea ja elämäntilanteiden muutoksia. Asumisen arki voi paljastaa yllättäviä hyviä ja huonoja puolia asunnosta ja elinympäristöstä. Tutkimuksessa pyritään selvittämään jokapäiväisen elämän toteutumista erityyppisillä asuinalueilla asumispreferenssien ja asumisolojen välisen jännitteen näkökulmasta.

Tutkimus toteutetaan vaiheittain ajalla 1.8.2006-31.12.2008, ja siinä mukana on tutkijoita Teknillisestä korkeakoulusta, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksesta sekä Helsingin yliopiston maantieteen laitokselta. Lisätietoja hankkeesta löytyy internetistä: <http://www.tkk.fi/Yksikot/YKS/fin/tutkimus/hankkeet/preferenssit.htm>

Tieto/valta kaupunkikehityksessä

Tutkimushankkeessa tarkastellaan empiirisesti tiedon ja asiantuntemuksen erilaisia muotoja kaupunkikehityksessä (esim. kaupunkisuunnittelu, yhdyskuntasuunnittelu, kaupunkipolitiikka, hallinto ja oikeudellinen argumentointi). Tiedon hankintaa ja rakentamista tutkitaan kolmella tasolla: yksittäisten kaupunkisuunnitteluhankkeiden, kaupunkitason kehittämisen ja politiikan sekä metropolialueen suunnittelun ja kehittämisen tasoilla. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu Foucault'n tieto/valta-käsitteeseen, jota on sovellettu suunnitteluteoriaan ja yleisemmin kaupunkipolitiikan tutkimukseen. Projekti edustaa samalla Flyvbjergin tunnetuksi tekemän rationaalisuus-valta-dikotomian kritiikkiä. Tutkimuksessa sovelletaan useita rinnakkaisia menetelmiä, kuten kontekstualisoitua diskurssianalyysia, argumentaatioanalyysia ja episteemistä analyysia aineistoihin, joihin kuuluvat suunnittelu- ja politiikkadokumentit, haastattelut sekä kaupunkikehityksen kvantitatiiviset taustatiedot.

Hankkeen vastuullinen johtaja Prof. Kimmo Lapintie TKK - muut hankkeeseen osallistuvat tutkijat: Mari Vaattovaara ja Veli-Pekka Tynkkynen, HY maantieteen laitos sekä Hanna Mattila TKK. Tutkimushanke rahoitetaan ja toteutetaan osana Suomen Akatemian Valta Suomessa - tutkimusohjelmaa.

Kaupunkitaloustieteen professori Heikki A. Loikkasen tutkimusryhmän tutkimushankkeet

Professori Loikkasella on ohjauksessaan väitöskirjan tekijöitä eri yliopistoista. Heistä osa työskentelee hänen Suomen Akatemian hankkeessa, osa osallistuu hänen talousmaantieteen ja kaupunkitaloustieteen jatkokoulutusseminaariinsa. Lisäksi hänellä on yhteistyöhankkeita Helsingin kaupungin tietokeskuksen kanssa, joista on tietoa ohjelman luvussa Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys. Seuraavassa esitellään lyhyesti vain Suomen Akatemian hanketta.

Loikkasen johtamassa Suomen Akatemian kolmivuotisessa (2005-2008) ”Asumisen talous” hankkeessa aiheena ovat kaupunkikehityksen, säätelyn purkamisen ja vero- ja tukireformien asunto-markkinavaikutukset Suomessa. Pääomamarkkinoiden vapauttaminen 1980-luvun puolivälin jälkeen ja myöhempi EU sekä EMU jäsenyys ovat muuttaneet asuntorahoitusta olennaisesti. 1990-luvun alussa luovuttiin myös vuokrasääntelystä ja tehtiin asumiseen vaikuttavia vero- ja tukireformeja. 1990-luvun laman jälkeisessä talouden nousussa myös työpaikkojen ja väestön aluerakenne on muuttunut muuttoliikkeen tuloksena. Hankkeessa tutkitaan, miten muuttuneet olosuhteet vaikuttivat asuntomarkkinakehitykseen eri näkökulmista. Tutkimushanke koostuu kolmesta väitöskirjaan tähtäävästä osahankkeesta, joissa tutkijoina ovat Teemu Lyytikäinen (VATT), Henrik Lönnqvist (tietokeskus) ja Tuukka Saarimaa (Joensuun yliopisto).

Kaupunkiekologian professori Jari Niemelän tutkimusryhmän tutkimushankkeet

Ympäristö ja ekosysteemipalveluihin liittyvät tutkimukset (<http://www.helsinki.fi/biosci/jariniemela/>) käsittelevät laajasti kaupunkiluonnon monimuotoisuutta sekä ekologisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen integrointia. Tutkimus keskittyy seuraaville osa-alueille, joilla tapahtuvalla tutkimuksella on selkeät soveltamismahdollisuudet kaupunkisuunnittelussa ja mm. viheralueiden hoidossa:

- (1) kaupunkimetsien puuston monimuotoisuus ja siihen vaikuttavat tekijät (FT Susanna Lehvävirta, FM Minna Malmivaara - Lämsä, FM Meeri Mäki),
- (2) hyönteiset kaupunkien ekologisen tilan tunnistimina (FM Stephen Venn),
- (3) kaupunkien kasvillisuuden monimuotoisuus (FM Pertti Ranta),
- (4) urheilualueiden biologinen monimuotoisuus, erityisesti golf-kentillä (FM Jarmo Saarikivi) ja
- (5) ekologisen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimuksen integrointi kaupunkisuunnittelussa (FT Vesa Yli-Pelkonen).

Prof. Niemelä tutkimusryhmällä on useita yhteistyöhankkeita muiden tutkijoiden kanssa. Prof. Liisa Tyrväisen kanssa on Suomen Akatemian rahoittama hanke, jossa on mukana FT Vesa Yli-Pelkonen ja MMM Maija Sipilä jatko-opiskelijana. Urheilualueiden biologinen monimuotoisuus-hanke toteutetaan yhteistyössä kaupunkihistorian professori Peter Clarokin kanssa. Prof. Niemelä ryhmä (FM S. Venn) on myös mukana EU-hankkeessa UrbanEcoStudio, jossa kehitetään kaupunkiekologista opetusmateriaalia yliopistokäyttöön.

Päättäneistä kaupunkiekologisista hankkeista mainittakoon kaupunkien pienvesiä tarkastellut hanke (Niemelä, J., Helle, I. & Jormola J. 2004: Purovesistöjen merkitys kaupunkiluonnon monimuotoisuudelle. Suomen ympäristö 724.). Alla kuvaukset meneillään olevista hankkeista.

Urbaanit 'ruohostot'

Englanninkielessä käytetään usein termiä 'semi-natural' vegetation, kun puhutaan niityillä ja kedoilla kasvavista ruohovartisista kasveista eli ihmisenkin elinympäristönsä viihtyvyyden kannalta arvostamista 'kukkaketojen ja -niittyjen' lajeista. Termi 'semi-natural' sisältää suuremman tai vähäisemmän ihmistoiminnan vaikutuksen vastakohtana luonnonkasvillisuudelle, johon katsotaan kuuluvaksi ennen kaikkea metsien ja soiden kenttä- ja pohjakeroksen kasvillisuus. 'Semi-natural', siis käsittää pitkälti sen, minkä katsotaan edustavan pienialaista ns. perinnebiotooppien kasvillisuutta samoin kuin esim. kaupungeissa myös vähäisen hoidon piirissä olevien puistojen, vanhojen linnoitus-alueiden, kartanoympäristöjen sekä hylättyjen viljely- ja ruderaattialueiden kasvillisuuden. 'Grassland' (ruohosto) sen sijaan viittaa yleensä laajempi alaisiin laidunmaihin, jotka voivat olla myös kylvettyjä laitumia. Tässä hankkeessa suomenkielisellä termillä ruohosto tarkoitetaan kaikkia ruoho- ja heinävaltaisia terrestrisiä biotooppeja.

Kun verrataan urbaaneja ruohostoja maaseudulla sijaitseviin ruohostoihin, voidaan kaupunkiruohostojen olettaa eroavan etenkin useiden abiottisten ympäristötekijöiden suhteen vastaavista maaseutubiotoopeista. Kaupungeissa globaali ympäristönmuutos siihen liittyvine ilmastonmuutoksineen on ollut todellisuutta jo kymmeniä vuosia etenkin korkeampi-
ne lämpötiloineen ja toisaalta typpilaskeumineen (mukaan lukien koirien ulosteiden tuoma

typpilisäys) ja kulutuspaineen. Ihmisen tahallisesti tai tahattomasti tuomia lajeja on kaupungeissa myös monin paikoin enemmän kuin maaseudulla. Toisaalta osaa kaupunkialueen ruohostoista uhkaa umpeenkasvu ja biodiversiteetin väheneminen korkeakasvuisten ja varjostusta hyvin sietävien lajien (esim. heinät, nokkonen, horsma, pujo) syrjäyttäessä maaperän alhaiseen ravinnepitoisuuteen sopeutuneet ja toisaalta runsaasti valoa vaativat niittyjen ja ketojen ruohovartistiset lajit. Ainakaan Helsingissä ei ole myöskään toistaiseksi ohjelmaa ja kokemuksia kaupunkiruohosten hoidosta niiden biodiversiteetin ja muidenkin ekosysteemipalvelujen ylläpitämiseksi lukuunottamatta niiton vaikutuksista maakiitäjäisiin lähinnä ns. heittopeltojen eli savimailla olevien entisten peltojen osalta. Nuo ns. heittopellot ovat kuitenkin kasvilajistoltaan yksinkertaisimpia kuin ns. arvonniityt, jotka monipuolisemman ruohokasvillisuutensa perusteella voivat pitää yllä myös suurempaa hyönteisbiodiversiteettiä (esim. mesipistiäiset ja perhoset).

Tässä hankkeessa kartoitetaan Helsingin ruohostojen kasvillisuutta aikaisempaa tarkemmin. Jo nythän on olemassa lajilistoja eri kohteiden kasvillisuudesta, mutta varsinaista ekologista tutkimusta noilla kohteilla ei ole tehty - siis mitkä tekijät vaikuttavat biodiversiteetin säilymiseen tai miten sitä voidaan mahdollisesti lisätä, esimerkiksi:

- ovatko (etenkin uhanalaisten lajien kuten esim. keltamatara, ketoneilikka) osapopulaatiot tarpeeksi isoja, elinvoimaisia ja lähellä toisiaan, jotta lajin säilyminen on todennäköistä,
- mitkä abioottiset tekijät ovat tärkeimpiä urbaanien ruohostobiotooppien säilymisen kannalta (maaperä, laikkujen koko, typpikuormitus ja/tai koko ajan kohoava alailmakehän otsonipitoisuus ym.)
- miten ko. biotooppeja tulisi hoitaa.

Tutkimus aloitetaan kesällä 2007 tutkimalla tarkemmin noin 20 Helsingissä (ja ehkä muutaman Vantaalla, Sipoossa ja/tai Kirkkonummella) sijaitsevan arvonniityn kasvillisuus ja abioottisia tekijöitä. Vain muutamaa valituista kohteista on hoidettu toistaiseksi, joten tutkimus tuokin tietoa lähinnä lähtötilanteesta pohjaksi tulevalle hoidolle, mutta toisaalta se tuo myös perustavaa laatua olevaan ekologista tietoa kaupunkiruohostoista. Kesän 2007 tutkimukset, jotka liittyvät fil.yo Sonja Forssin pro gradu -työhön, tuovat omalta osaltaan pohjatietoa, jonka perusteella suunnitellaan vuosien 2008 ja 2009 tutkimuksia. Kesinä 2008 ja 2009 hankkeeseen voisi palkata/ottaa 2-3 gradulaista tai yhden jatko-opiskelijan ja 1-2- gradulaista per kesä. Yhdessä mahdollisten mesipistiäis- ja perhostutkimusten kanssa tämä hanke lisäisi merkittävästi tietoa erilaisten kaupunkiniittyjen ja -ketojen ekologiasta ja merkityksestä sekä niiden biodiversiteetin kannalta mutta myös ihmisten lähiluontoa ja sitä kautta viihtyvyyttä ajatellen.

Osahanke: Hoitomenetelmien vaikutukset kaupunkiniittyjen monimuotoisuuteen

Yli kolmasosa Suomen uhanalaisista selkärangattomista eläimistä ja liki neljäsosa putkilokasveista on kulttuuriympäristön lajeja (Ympäristöministeriö 1991). Niittyjen katoaminen viimeisellä vuosisadalla on johtanut n. 200 eläin- ja kasvilajien uhanalaistumiseen Suomessa (Alanen 1996, Raatikainen 1986). Helsinki sisältää jonkin verran entistä viljelysmaata. Tässä tutkimuksessa selvitetään, pystytäänkö erilaisilla niittyhoitomenetelmillä 1) ylläpitämään niittylajistoa ja 2) parantamaan luonnon monimuotoisuutta. Tutkimuksessa vertaillaan maakiitäjäis-, perhos-, mesipistiäis- ja kasvilajistoja kolme eri hoitomenetelmällä. Hoitomenetelmät ovat i) niitto siten, että leikkotähteet kerätään pois (hoitoluokat A ja B),

ii) niitto siten, että tähteet silputaan ja jätetään (C ja D) ja iii) käsin hoidettu (E). Alustavat tulokset pilottihankkeesta vuonna 2006 (Jokinen ja Venn, julkaisematta) osoittivat, että maakiitäjäislajisto oli sitä monipuolisempi mitä vähemmän intensiivinen hoitomenetelmä oli E>CD>AB. Hankkeessa käsitellään myös maaperän ominaisuuksien sekä ympäröivien habitaattimosaiikkien vaikutuksia tuloksiin, jotta hoitomenetelmien ja em. muiden tekijöiden vaikutuksen osuus selviäisi.

Hankekokonaisuuden yhteyshenkilö on dosentti Sirkku Manninen, Bio- ja ympäristötieteiden laitos, PL 56, 00014 Helsingin yliopisto, puh.: 09-191 59101, sähköposti: sirkku.manninen@helsinki.fi. Lisäksi hankkeessa toimivat seuraavat henkilöt: Stephen Venn FM Maakiitäjäis- ja spatiaaliset tutkimukset, Sonja Forss (SM) Uhanalaisen ketokasvillisuuden tehokas hoito, Juho Paukkunen FM Mesipistiäistutkimukset, Paula Vehko (SV) Perhos-tutkimukset, Päivi Ketola (JP) Maakiitäjäis-tutkimukset. Hankkeen ohjaajat ovat Sirkku Manninen, Juho Paukkunen ja Stephen Venn.

Kaupunkimetsien pirstoutuminen, tallaus, ja lahopuut

1. Pirstoutumisen ja tallauksen vaikutukset kaupunkimetsän eliöstöön ja virkistyskäyttöarvoon

Hankkeessa tutkitaan pirstoutumisen ja tallauksesta johtuvan kulumisen ekologisia ja virkistyspsykologisia sekä esteettisiä vaikutuksia Helsingin metsissä. Eliöstövaikutuksia tutkitaan monipuolisesti: mukana ovat maaperämikrobit, kovakuoriaiset, hämähäkit ja nilviäiset sekä metsäkasvillisuus, mukaan lukien puusto. Tutkimuskohteisiin sisältyy eri metsätyyppejä lehtomaisista kangasmetsistä puolukkatyyppiin. Pirstoutumisen ja kulumisen vaikutusta virkistyskäyttöarvoon tutkitaan kyselyn avulla. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt kirjaavat lomakkeelle kokemuksiaan koelohjoilla metsiköissä. Tutkimushankkeen tuloksena saadaan sovelluskelpoista tietoa kaupunkisuunnitteluun ja metsänhoitoon: selvitämme mikä on metsän minimihalkaisija ja -puustotiheys sekä maksimikuluneisuus, jotta ekologiset ja virkistysarvot vielä säilyisivät.

2. Lahopuu biodiversiteetin rikastuttajana ja kulun ohjauksessa

Hankkeessa selvitetään lahopuun ja lahopuuhyönteisten esiintymistä Helsingissä. Siinä tutkitaan myös mahdollisuuksia lahopuun lisäämiseksi metsiin ja puistoihin: sen esteettistä soveltuvuutta sekä virkistyspsykologisia ja ekologisia vaikutuksia. Osahankkeessa testataan maahan kaadettujen puiden käyttöä kulunohjauksessa ja tallautuneen alueen rajaamisessa. Siinä tarkastellaan polkuverkoston muutosta ja ekosysteemin palautumista kasvillisuuden, maakiitäjäisten ja hämähäkkien kautta kysymyksenasettelun mukaisessa koejärjestelyssä Helsingin metsissä. Mikäli maapuut osoittautuvat käyttökelpoisiksi 'luonnollisiksi esteiksi', voidaan niitä alkaa käyttää osana metsänhoidon menetelmiä kulumisen riski- ja ongelma-alueilla.

3. Kaupunkimetsäekosysteemin tilarakenne

Hankkeessa selvitetään metsikön rakenteen ja tallautumisen välistä vuorovaikutusta. Tavoitteena on selvittää yhtäältä metsikkörakenteen vaikutusta polkuverkoston syntyyn ja toisaalta eri puulajien taimien jakautumista tilassa puustorakenteen ja polkuverkoston suhteen. Tätä varten on kerätty 18 metsiköstä polkujen, puiden ja taimien tilajakaumaa kuvaava kartta-aineisto. Tulosten perusteella annetaan metsänhoidollisia suosituksia polkuver-

koston säätelmiseksi metsikkörakenteen avulla, sekä suotuisien olosuhteiden luomiseksi puuston uudistumiselle.

4. Lahopuun merkitys kaupunkiluonnon monimuotoisuudelle

Meri Mäen väitöskirja koostuu viidestä osajulkaisusta. Tavoitteena on selvittää lahopuukovakuoriaisten monimuotoisuutta, elinympäristövaatimuksia ja uhanalaisten lajien esiintymistä kaupunkimetsissä ja -puistoissa. Lahopuukovakuoriaisia esimerkkinä käyttäen selvitan mahdollisuuksia kehittää luonnonhoitomenetelmiä ja keinoja paikantaa lahopuueliöiden kannalta arvokkaita luontokohteita ja elinympäristöjä. Tavoitteena on myös selvittää lahopuun hyväksyttävyyttä kaupunkipuistoissa ja siten pohtia parhaita menetelmiä ylläpitää kaupunkiluonnon monimuotoisuutta ja uhanalaisia lajeja säilyttäen silti kaupunkiluonnon viihtyvyys sekä esteettiset arvot. Mahdollisista opinnäytetöistä ei ole vielä tiedossa kuin yksi (osatyö 2), mutta mahdollisesti myös osatöihin 3 ja 5 tullaan hakemaan pro gradu -tekijää. Väitöskirjan on tarkoitus valmistua noin 2010.

1. Kirjallisuuskatsaus, joka julkaistaan review-artikkelina 2007. Kirjallisuuskatsaus koostuu yhteensä nykyistä tietämystä kaupunkiympäristöjen lahopuusta ja siihen liittyvistä ravintoverkoista. Työssä pohditaan myös kaupunkiympäristön teoreettisia mahdollisuuksia ylläpitää monimuotoisuutta soveltaen tutkimustietoa pirstoutuneesta maatalousympäristöstä. Tekijät: FM Meeri Mäki ja FT Susanna Lehvävirta.
2. Lahopuun määrän ja laatuun vaikuttavat tekijät kaupunkiympäristössä. Osatyön aineisto kerättiin vuonna 2006 ja työ julkaistaan pro graduna vuonna 2007, sekä tieteellisessä julkaisusarjassa 2007–2008. Tutkimuksessa kartoitetaan Helsingin luonnonhoidon piiriin kuuluvien kaupunkimetsien keskimääräinen lahopuun määrä ja laatu kolmella eri metsätyypillä, sekä verrataan tulosta hoitamattomiin, ns. joutomaametsiköihin, joissa hoitotoimenpiteitä ei ole tehty. Lahopuuhun vaikuttavista tekijöistä tutkitaan hoidon intensiteettiä, käyttöastetta sekä mahdollisesti reunan avoimuuden vaikutusta. Tekijät: pro gradu MM. yo Maarit Tiainen; tieteellinen julkaisu FM Meeri Mäki, MMM varttunut tutkija Juha Siitonen (Metla), FT Susanna Lehvävirta.
3. Lahopuun määrän ja laadun vaikutus uhanalaiseen lahopuukovakuoriaislajistoon sekä metsätuhohyönteisten (vain kovakuoriaiset) määrän. Osatyön hyönteispyynnit tehdään kesällä 2007/2008, työ valmistuu vuoteen 2010 mennessä. Tarkoituksena on selvittää, onko kovakuoriaislajiston monimuotoisuus sekä uhanalaisten lajien esiintyminen riippuvaista tietynlaisesta lahopuusta. Erityisesti selvitetään raidan merkitystä, sekä lahopuukappaleiden koon ja esiintymistiheyden merkitystä lajiston monimuotoisuudelle ja tuhohyönteisten esiintyvyydelle. Tekijät: FM Meeri Mäki, MMM varttunut tutkija Juha Siitonen.
4. Lahopuukovakuoriaislajiston elinympäristövaatimukset kaupunkipuistoissa. Osatyö aloitettiin pyyntimenetelmätutkimuksella 2006, varsinaiset pyynnit tehdään 2007-2008, ja työ valmistuu 2010 mennessä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää vanhojen, onttonen lehmusten kovakuoriaislajiston monimuotoisuutta ja uhanalaisten lajien esiintymistä, sekä määritellä lajiston kannalta merkittävimmät puun ominaisuudet (ympärysmitta, onkalon ominaisuudet, paahteisuus). Tekijät: FM Meeri Mäki, MMM varttunut tutkija Juha Siitonen, MMM Elina Peuhu.
5. Arvokkaiden puistopuiden säästäminen ja maapuiden estetiikka. Tutkimus aloitetaan 2007 ja julkaistaan 2009. Tarkoituksena on selvittää maapuiden ekologista hyötyä (lahopuukovakuoriaislajiston koostumus) sekä puiston käyttäjien asennoitumista erilaisiin

maapuihin kaupunkipuistoissa. Säästämiskeinoina esitetään myös puiden tukeminen pystyyn, leikkaaminen torsoksi, jättäminen maapuuksi sekä jättäminen pystyyn kuolleena paikalleen. Maapuihin ja kuolleisiin torsoihin sovelletaan kuvamanipulaatioilla erilaisia maastouttamisvaihtoehtoja, joiden hyväksyntää selvitetään kyselykaavakkeiden avulla. Osatyössä tutkitaan myös tiedon vaikutusta asenteisiin. Tekijät: FM Meeri Mäki, FT Susanna Lehvävirta ja ympäristöestetiikan prof. Arto Haapala.

Ekologinen tieto maankäytön suunnittelussa

Vesa Yli-Pelkonen on vuosina 2002-2005 tutkinut ekologisen tiedon hyödyntämistä kaupunkisuunnittelussa ja siihen liittyvässä päätöksenteossa (ECOLINK-projekti). Vuosina 2006–2008 Yli-Pelkonen työskentelee Suomen Akatemian rahoittamassa poikkitieteellisessä GREENDECISION -tutkimusprojektissa, jonka tavoitteena on tuottaa kokonaisvaltaista ymmärrystä kaupunkiluontoa koskevan ekologisen ja kokemuksellisen tiedon käytöstä kaavoitukseen ja viheralueiden suunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa, sekä kehittää uusia työkaluja päätöksenteon tueksi. Tutkimusprojektin ekologista tietoa käsittelevässä osassa Vesa Yli-Pelkonen tutkii ekologisen tiedon merkitystä kaupunkien maankäytön suunnittelussa liittyen poliittiseen päätöksentekoprosessiin, tulevaisuuden maankäyttömalleihin ja pitkän aikavälin ympäristömuutoksiin.

Helsingin virkistysalueiden ja golfkenttien historia

Helsingin yliopiston kaupunkihistorian professori Peter Clarkin johtamassa projektissa (2005-2006) “ Sport and Green Space and in the Modern and Contemporary European City” on selvitetty erilaisten liikuntapaikkojen, erityisesti liikuntapuistojen ja golf-kenttien merkitystä viheralueina kaupungeissa. Viimeisimmässä tutkimuksessa on pääosin keskitytty helsinkiläisiin golf-kenttiin, ja erityisesti Talin golf-kenttään. Kaupunkihistorian tutkija Suvi Talja (HY) on tarkastellut vuonna 1932 perustetun golf-kentän laajenemista ja sen suhdetta ympäröivän kaupunkirakenteen muuttumiseen. Lisäksi kentän alueen käyttöä on tutkittu niin golfaajien kuin ulkoilijoidenkin näkökulmasta. Pula tonttimaasta Helsingissä, sekä huoli tasapuolisten virkistysmahdollisuuksien ylläpitämisestä kaupunkilaisille on pitänyt noin 50 hehtaarin kokoisen Talin golf-kentän myös keskustelussa mukana, ensimmäisen kerran jo 1970-luvun alussa. Tutkimusta tehdään yhteistyössä kaupunkiekologian tutkija Jarmo Saarikiven (HY, BYTL) kanssa, joka on selvittänyt helsinkiläisten golf-kenttien biologista monimuotoisuutta. Yhdistämällä historiallista tietoa golf-kentän kehityksestä ja esim. sen hoitomenetelmien muutoksista nykypäivän ekologiseen tietoon pyritään tuomaan lisäarvoa keskusteluun kestävästä kaupunkiympäristön suunnittelusta. Tutkimusta on tarkoitus jatkaa vuonna 2007.

Kaupunkiekosysteemitutkimuksen professori Heikki Setälän tutkimushankkeet

Kaupunkiekosysteemitutkimus

Kaupunkitutkimus on Ympäristöekologian laitoksella uusi ala; Heikki Setälälle myönnettiin kaupunkiekosysteemitutkimuksen professuuri alkuvuodesta 2006. Tätä ennen varsinainen kaupunkitutkimus oli niukkaa liittyen lähinnä Lahden kaupunkiin rajoittuvaan Vesijärven tilan selvittämiseen, sekä Lahden kaupungin pohjavesien toksisuuden tutkimiseen. Par'aikaa laitoksella tehdään yhtä kaupunkiekologiaan liittyvää väitöskirjatyötä ja kahta toista pro gradu –tutkielmaa.

Saara Vauramon (FM) väitöskirjatutkimus ” Linkages between aboveground and belowground biota as affecting nutrient retention in urban soils” tarkastelee kaupungistumisen haittavaikutuksia maaperään, sen hajottajiin ja maaperän kykyyn pidättää ravinteita ja ympäristömyrkyjä. Tutkimushypoteesina on, että kasvillisuutta manipuloimalla voidaan edullisesti vaikuttaa urbaaniympäristön maaperään ja sen kykyyn suorittaa tärkeitä ”ekosysteemipalveluita”. Tutkimusta rahoittaa Helsingin yliopiston Ympäristöntutkimusyksikkö HERC, ja työtä ohjaa prof. Heikki Setälä. Vuonna 2005 alkanut hanke on kolmevuotinen.

Kaupunkiekologisten pro gradu –tutkielmien kirjo on laaja. Suurin osa töistä liittyy EU-rahoitteiseen Kaupunkitutkimuksen maisteriohjelmahankkeeseen. Tutkimuskohteina ovat kaupunkien ekologis-sosiaaliset ongelmat, kaupunkien ympäristön viihtyisyyteen ja hyvinvointiin liittyvät kaavoitusasiat, kaupunkiperäisten hulevesien määrä ja laatu, kaupunkimetsien merkitys jne.

Heikki Setälä (prof.) on vastuussa suurimmasta osasta kaupunkiekologiaan liittyvistä tutkimuksista. Koska kaupunkitutkimus on vastikään alkanut ympäristöekologian laitoksella, laajoja tutkimusprojekteja ei vielä ole käynnistynyt.

Kaupunkien teknisten järjestelmien professori Antti Talvitien tutkimusryhmän tutkimushankkeet

Professori Antti Talvitie teki äskettäin selvityksen Liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Tämän selvityksen jatkoksi Talvitie on jättänyt laajan tutkimusehdotuksen liikennesektorin taloudellisten analyysien uudistamiseksi, jossa esimerkkeinä olisivat suuret kehittämishankkeet sekä kaupungin sisäisissä että kaupunkien välisessä liikenteessä. LVM:n selvityksen perusteella ilmeni, että Etelä-Suomessa, varsinkin Helsingin seudulla, on liian vähän liikenneinfrastruktuuria. Samalla paljastui, että Vaasa - Lappeenranta linjan yläpuolella liikenneinfrastruktuuria on väestömäärään nähden jopa liikaa monin paikoin. Lisäksi Talvitie on hakenut rahoitusta ”Liikenneinfrastruktuurin tarve, määrä ja laatu Suomessa” –tutkimushankkeeseen.

Talvitie on myös mukana useamman yliopiston tutkimushankkeessa, jonka tavoite on yhtäältä tutkia raideliikenteen käyttöä sekä urbaanissa ja kaupunkinvälisessä liikenteessä sekä toisaalta esittää kehittämisehdotuksia raideliikenteen stimuloimiseksi. Tutkimusta varten haetaan rahoitusta EU:n seitsemänneistä puiteohjelmasta. Lisäksi Talvitie valmistee hanketta Helsingin kaupungin tietokeskuksen kanssa (katso luku II, hanke 34).

Professori Talvitie ohjaa diplomityön tekijöitä Teknillisessä korkeakoulussa, joista kaksi jatkaa väitöskirjan tekemiseen. Lisäksi hän ohjaa tutkimustyötä Lappeenrannan yliopistossa ns. ”Oikoradan” vaikutuksista.

IV Helsingin kaupungin virastojen ja laitosten tutkimushankkeet

Kaupungin muiden virastojen kuin tietokeskuksen omat tutkimusohjelmat ja hankkeet sisältyvät nyt ensimmäistä kertaa tutkimusohjelmaan. Niinpä asiakirjan sisältö vastaakin nyt aiempaa paremmin nimeään eli kattaa laajemmin kaupungin tekemän ja teettämän tutkimuksen.

Tiedot virastojen tutkimustoiminnasta kerättiin lähettämällä virastopäälliköille kirje, jolla virastoja pyydettiin toimittamaan tiedot tekemästään tai teettämästään tutkimuksesta. Virastoilta pyydettiin lyhyt luonnehdinta tutkimustoimintansa periaatteista sekä luettelo tutkimushankkeista ja niistä lyhyet kuvaukset, yhteyshenkilö sekä tutkimuksen ajoitus. Lisäksi annettiin valintaohjeeksi, että tutkimus- ja kehittämishankkeet otetaan mukaan, mutta pelkät kehittämishankkeet pyydettiin jättämään pois. Virastot ja laitokset ovat itse vastanneet kuvausten tekemisestä.

Tiedot omasta tutkimustoiminnastaan toimittivat seuraavat virastot:

Helsingin Ammattikorkeakoulu
Kaupunginmuseo
Kaupunkisuunnitteluvirasto
Kiinteistövirasto
Opetusvirasto
Rakennusvirasto
Sosiaalivirasto
Terveyskeskus
Ympäristökeskus

Seuraavassa tutkimusohjelmassa (2010–2012) tullaan tätä osiota kehittämään, koska on ilmeistä, että tiedontarve Helsingin kaupungin tuottamasta tutkimuksesta lisääntyy.

Helsingin ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämishankkeet

Osaamisyhteisö A (rakennustekniikan, rakennusalan työnjohdon, laboratorioalan, palvelujen tuottamisen ja johtamisen, kauneudenhoitoalan ja vaatetusalan koulutusohjelmat)

Virtuaalisovitus tavaratalon palvelukonseptiksi

Virtuaalisovitus tavaratalon palvelukonseptiksi -hanke pyrkii yhdistämään tavaratalojen tarjonnan ja ihmiskehon kolmiulotteisten mittojen luoman kysynnän. Palvelukonseptin avulla kuluttaja voi löytää itselle parhaiten sopivat vaatteet tavaratalon suuresta valikoimasta helpommin. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on yhdistää tarjolla olevien vaatteiden mitoitus ja kuluttajien mitoitukselliset tarpeet. Anni Jokinen 1.1.2006–2007

Kouluruokailu

Kouluruokailuhankkeessa kartoitetaan yläasteikäisten koululaisten kouluruokailutottumuksia. Hankkeen kohderyhmänä ovat koululaiset ja heidän vanhempansa, opettajat, kouluruokailusta vastaavat, keittiöhenkilökunta ja kouluterveydenhoitajat. Hankkeen tavoitteena on kouluruokailun kehittäminen. Irma Tikkanen 25.9.2006–31.1.2008

Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden koulutukseen hakeutumisen ja työllistymisen esteet palvelualalla (UTKE)

Hankkeen tarkoituksena on selvittää ulkomaista alkuperää olevien matalasti koulutettujen ja matalapalkkaisissa palvelutehtävissä toimivien työntekijöiden jatko-opintoihin hakeutumisen esteitä sekä opiskelemassa olevien työllistymistä ja siihen liittyviä esteitä. Näkökulmana on matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Hankkeen tulosten avulla pyritään parantamaan ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden työllistymistä ja jatkokoulutukseen hakeutumista. Irma Tikkanen 1.1.2007–31.12.2007

Osaamisyhteisö B (auto- ja kuljetustekniikan, kone- ja tuotantotekniikan sekä sähkötekniikan koulutusohjelmat)

Apulaitteet senioreille

Hankkeessa kehitetään erilaisia vanhuksia auttavia aktiivisia ratkaisuja, jotka vähentävät esim. pahoja kaatumisia ja lonkkamurtumia. Esa Häkkinen 1.1.2007–24.12.2009

Keinohaiman jatkokehittäminen

Diabetes on perinnöllinen haiman toimintahäiriö, jossa insuliinia tuottavat solut ovat tuhoutuneet tai elimistön solujen insuliiniherkkyys on heikentynyt. Markkinoilla ei ole haiman kaltaisesti toimivaa veren sokerin säätelijälaitetta, joka reagoisi itsesäätelevästi veren sokeritasapainoon. Hankkeen tavoitteena on keinohaiman prototyyppianturin rakentaminen ja kokeileminen. Esa Häkkinen 1.3.2007–31.12.2007

CityDelivery

Hankkeessa kehitetään uusi kaupunkijakeluun sopiva kevyt, ympäristöystävällinen kuorma-auto ja sen ns. älykäs puoliperävaunu sekä näihin perustuva uusi jakeluprosessi. Risto Salminen 1.11.2006–31.12.2009

COMET – COncceptdesign MEthods and Tools

Projektissa on tarkoitus selvittää mitä konseptisuunnittelun työkaluja ja ohjelmistoja on tällä hetkellä saatavilla sekä niiden soveltuvuus konseptisuunnitteluun yritys ympäristössä ja oppilaitoksissa. Lisäksi selvitetään ohjelmien tulosten yhteensopivuus nykyisten mallinnusohjelmien kanssa ja internetin kautta saatavien komponenttikirjastojen käyttömahdollisuudet alkusuunnitteluvaiheessa. Heikki Hasari 1.1.2007–31.12.2007

CityCab-tutkimus 2007

CityCab on metropolialueen tarpeisiin rakennettu taksi, joka on toteutettu Stadian, Taikin ja yritysten yhteistyönä. CityCab-tutkimusprojektissa tehdään auton käyttötutkimus sen kuljetustehtävien aikana. Tutkimuksen painopisteitä ovat kuljettajan työympäristö, kuljettajan antama asiakaspalvelu ja telematiikkaratkaisut. Tutkimuksessa arvioidaan myös eri asiakasryhmien, erityisesti vanhusten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden matkustamisprosessi. Markku Haikonen 1.9.2006–31.12.2007

MASI-Stadia – mallinnus- ja simulointiosaamista yritysten käyttöön

MaSi-Stadian tavoitteena on kehittää liiketoimintamalli, jonka avulla pienet ja keskisuuret yritykset saisivat käyttöönsä mallinnus- ja simulointiosaamista yritykselle kannattavalla tavalla ja hinnalla. Hanke liittyy Tekesin viisivuotiseen Mallinnus ja simulointi -teknologiaohjelmaan (MASI). Masi-Stadia on osa EVTEK:in ja VTT:n kanssa toteutettavaa yhteishanketta SISU (Simuloinnin ja suunnittelun uudet sovellustavat ja liiketoiminta). Asko Valli 1.4.2005–30.6.2009

Nuuskija

Nuuskija on Helsingin ammattikorkeakoulun autolaboratoriossa rakennettu, liikennepäästöjä ja katupölypitoisuuksia mittaava auto. Nuuskijan avulla tutkitaan mm. kesä-, nastajä ja kitkarenkaiden eroja ja vaikutusta katupölyn muodostumiseen sekä kevätpuhdistuksen ja talvikunnossapidon vaikutusta katupölyn määrään. Liisa Pirjola 1.1.2002–31.12.2012

Älykäs koneen ohjaus

Projektissa tutkitaan ja kehitetään menetelmiä toteuttaa älykäs, langaton koneen ohjaus-, vakautus- ja kunnonvalvontajärjestelmä. Projekti koostuu hydrauliiikan ja mekaniikan mallintamisesta ja mallin testauksesta todellisessa ympäristössä. Projekti parantaa työkonien tuottavuutta, luotettavuutta, työturvallisuutta ja ergonomiaa. Jari Savolainen 1.1.2003–30.12.2007

Suunnittelijan käyttöliittymä

Hankkeen tavoitteena on toteuttaa suunnittelijan käyttöliittymä helpottamaan työkonien ohjattavuutta parantavien menetelmien ja kunnonvalvonnan suunnittelua ja käyttöönottoa. Suunnittelijan käyttöliittymä on asiantuntijajärjestelmä, jonka avulla Älykäs koneen ohjausprojektissa kehitettyjä sovelluksia voidaan helposti ottaa käyttöön. Sovelluksia ovat esimerkiksi puomin värähtelyn vaimennus, koordinaattiohjaus ja hydrauliiikan tai mekaniikan kunnonvalvonta. Jari Savolainen 1.3.2006–31.12.2007

Volta – Jännitteen käyrämuodon muutoksen taloudelliset vaikutukset

Pitkäaikaisilla mittauksilla tutkitaan sähköverkon ilmiöitä, jotka riippuvat sähkön käyttäjän kuormitustyypistä, vuorokauden- tai vuodenajasta, ovat jaksollisia tai epäsäännöllisiä,

mutta toistuvia. Mittaustulosten avulla mallinnetaan eri kuormitustyyppit ns. emissiomalleiksi, joiden avulla päästään arvioimaan laskennallisesti ilmiöiden rahallista merkitystä. Ilkka Kinosmaa 1.8.2005–31.5.2008

Kestomagneetin laajennetut sovellukset sähkökoneissa

Kestomagneettien käyttö sähkökoneiden magnetointiin on lisännyt niiden luotettavuutta yksinkertaisemman rakenteen ansiosta. Projektin aikana tutkitaan kaupallisten kestopagneettikoneiden sähköistä ja mekaanista rakennetta sekä toimintaa. Tuotekehitysmahdollisuuksia tutkitaan niin manuaalien kuin teoreettisten laskelmien ja mittausten pohjalta. Ilkka Kinosmaa 1.1.2006–31.5.2007

Typitys – Atmosfäärin vaikutus nitrattavan kappaleen mekaanisiin ja väsymisominaisuuksiin

Projektin tutkimuskohteena ovat: typetyskäsittelyn parametrit, typetettävät materiaalit, väsymiskestävyys, mekaaniset ominaisuudet ja uuniatmosfääri. Petri Koivu 2006–2007

Oppivat ja innovatiiviset koneet

Hankkeen tarkoituksena on kehittää innovatiivisia ja oppivia koneita ja sovelluksia pääasiassa konetekniikan eri alueilla. Hankkeen ansiosta koneiden turvallisuus, luotettavuus, käytettävyys, suorituskyky ja taloudellisuus paranee. Jari Savolainen 1.4.2007–31.10.2007

Osaamisyhteisö C (tietotekniikan ja tuotantotalouden koulutusohjelmat)

RENDEZ (Innovation Management Cycle: How to Recognize, Implement and Measure Innovative Activities)

Tutkimusprojektissa tutkitaan yritysten uudistumista ja innovatiivisuuden johtamista jatkuvasti muuttuvassa liiketoimintaympäristössä. Tutkimukseen osallistuvat IBM, Nokia, Kone, Welho, Saunalahti, Planmeca ja Suunto. Tutkimuksen lopputuloksena syntyy muun muassa innovatiivisten hankkeiden ja uudistumisen toiminta- ja johtamismallit käytännön esimerkein. Hanke tuottaa myös toimenpide-ehdotuksia innovatiivisuuden edistämiseksi ja yritysten uudistamiseksi. Taina Tukiainen 1.8.2005–30.9.2008

Liiketoiminnan ja toiminnanohjauksen prosessit ja työkalut

Projektin tavoitteena on a) kehittää yhdessä yrityskumppanien kanssa liiketoiminnan ja sen mallinnuksen sekä toiminnanohjauksen osaamisen verkostoitunut osaamiskeskus Stadiaan ja olla tunnustettu yksikkö alallaan ja b) kehittää liiketoiminnan, sen mallinnuksen ja toiminnanohjauksen sekä tuotantotalouden osaamista tekemällä oppimis-, yritys- ja tutkimusprojekteja yhteistyössä yritysten, korkeakoulujen ja muiden alan toimijoiden kanssa. Miikka Mäki-Uuro 1.1.2007–31.12.2007

Integrated Smart Services

Hankeessa suunnitellaan valvonta- ja varoitusjärjestelmä jokilaivaliikenteen päästöjen seurantaan. Laivojen kuvatieto vastaanotetaan satelliittikuvina, tiedot saadaan ARGOSS ja VAIPS -yhtiöiden kautta maanpäälliseen verkkoon. Stadia toteuttaa esitutkimusvaiheessa esiselvityksen, voidaanko joki- ja merialueen kattava langaton verkko toteuttaa sekä tekee esityksen toteutustavaksi. Janne Salonen 1.2.2007–30.6.2007

Osaamisyhteisö D (sosiaalialan, Degree Programme in Social Services, vanhustyön, apuvälinetekniikan, fysioterapian, jalkaterapian, osteopatian ja toimintaterapian ko.)

Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina

Hankkeessa tutkitaan päiväkodissa työskentelevien lastentarhanopettajien työprosesseja ja eri koulutustaustaisten lastentarhanopettajien työpanosta näihin prosesseihin. Tämän tiedon pohjalta kehitetään yhdessä työelämän kanssa toimintamalleja, joiden tavoitteena on, että jokainen työntekijä pääsee toteuttamaan ja hyödyntämään omaa koulutuksen tuottamaa osaamistaan ja edelleen kehittämään asiantuntijuuttaan osana työyhteisön kokonais-työskentelyä. Aini Ronkainen 1.1.2006–30.6.2009

IKU-Stadia (Ikäihmisten kuntoutumista tukevat hoito- ja toimintaympäristöt)

IKU eli Ikäihmisten kuntoutumista tukevat hoito- ja toimintaympäristöt -hanke on Helsingin ammattikorkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun Sotera -instituutin yhteisprojekti. IKU -Stadian tehtävänä on tuottaa arviointitietoa ikäihmisten hoito- ja toimintaympäristöjen kehittämisen lähtökohdiksi ja ympäristöjen soveltuvuuden arvioimiseksi. Hankkeessa on keskeistä tiedon tuottaminen ikäihmisten suoriutumisesta ja osallistumisesta sekä kuntoutumista tukevien toimintatapojen selvittäminen ja mallittaminen. IKU on yksi osahanke Helsingin kaupungin ja TTK:n Ikääntyvät kaupunkilaiset 2020 -hankeklusterista. Elisa Mäkinen 1.1.2006–31.12.2008

Toimintaterapia-asiakkaiden toimintakyvyn arviointikäytänteiden kehitys Helsingin terveystieteiden keskuksessa

Hankeidea on saanut alkunsa Helsingin kaupungin terveystieteiden keskuksen kuntoutusyksikön toimintaterapeuttien tarpeesta ja kiinnostuksesta asiakkaiden toimintakyvyn arviointikäytänteiden ja dokumentaation kehittämiseen. Hankkeen aluksi selvitetään millaisia ovat toimintaterapeuttien arviointi- ja dokumentaatiokäytännöt tällä hetkellä ja mitkä ovat nykykäytäntöjen solmu- tai kitkakohdat. Tavoitteena on tutkia millainen asiakkaiden toimintakyvyn arviointi jäsentää ja edistää toimintaterapeuttien asiakaslähtöistä arviointikäytäntöä Helsingin kaupungin terveystieteiden keskuksen eri toimintaympäristöissä. Helena Launiainen 1.12.2006–30.12.2009

LOG-SOTE – Lokaali ja globaali kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla

Hankkeen tavoitteena on tunnistaa maahanmuuttajien terveyspalvelun ja sitä tukevan sosiaalipalvelun erityistarpeita. Kansainväliseen vertailuun ja tutkimustuloksiin perustuen kehitetään monikulttuurista palvelumallia ja palveluja. Hanke luo työperustaisen maahanmuuton edellytyksiä arvioimalla ja kehittämällä sosiaali- ja terveysalan kulttuurienvälistä palvelua ja osaamista lokaalisti ja globaalisti. Maj Salmenkangas 15.1.2007–2007

Teknik och Demens i Norden

Projektissa kootaan käyttäjäkokemuksia muistia ja tiedonkäsittelyä tukevista apuvälineistä ja uudesta tekniikasta. Projektissa selvitetään näiden merkitystä ja hyötyä dementiaa sairastaville ja heidän omaisilleen. Projektin tuloksena julkaistaan kirja, jossa on 20 kertomusta onnistuneista apuvälineratkaistuista. Kertomukset perustuvat haastatteluilta asiakkaista koottuihin tietoihin. Projekti lisää pohjoismaista osaamista, jota tarvitaan uuden tekniikan ja apuvälineiden hyödyntämisessä. Riitta Sulopuisto 15.3.2006–31.5.2008

Kuntoutuja asiantuntijana Aslakissa

Hankkeen tavoitteena on löytää nykyisten kuntoutuskäytäntöjen arvioinnin kautta kuntoutuksen tuloksellisuuden kannalta kriittisiä tekijöitä ja toimivia käytänteitä tällä hetkellä toteutuvista Aslak-kuntoutuskursseista sekä vahvistaa ja kehittää toimintatapoja, jotka mahdollistavat kuntoutujan omaehtoisen ja tasavertaisen osallistumisen kuntoutumisprosessiinsa. Tavoitteena on myös kuntoutusasiakkaan työ- ja toimintakyvyn sekä kuntoutusprosessin tuloksellisuuden arvioinnissa käytettävien mittareiden arviointi ja kehittäminen. Hanke toteutetaan yhteistyössä Kuntoutussäätiön kanssa. Leena Noronen 1.1.2007–30.12.2010

Sosiaaliohjauksen opetuksen ja tutkimuksen kehittämisareena

Sosiaaliohjauksen kehittämisareena tarjoaa kohtaamispaikan opiskelijoille, opettajille ja työelämän edustajille ja kehittäjille. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat Helsingin sosiaalivirasto ja Heikki Waris -instituutti, yliopistollinen sosiaalityö ja alan käytäntötutkimus. Sosiaaliohjaus on nopeasti kehittyvä sosiaalialan työn alue. Tällä hetkellä suurin kehittämis- ja tutkimustarve on aikuisten kanssa tehtävän työn parissa. Myös sosiaalialan työn arviointimenetelmien kehittäminen on areenan mielenkiinnon kohteena. Kommunikaatiota pyritään kehittämään dynaamisesti siten, että kentältä nouseviin kehittämisideoihin ja -tarpeisiin pystytään vastaamaan nopeasti. Maaria Numminen 1.1.2007-2008

Osaamisyhteisö E (bioanalytiikan, hammastekniikan, optometrian, radiografian ja sädehoidon sekä suun terveydenhuollon koulutusohjelmat)

Pedagogisen toiminnan laatu ja opetushenkilöstön hyvinvointi amk:ssa. Hankkeen tavoitteena on tutkia pedagogisen toiminnan laatua ja opetushenkilöstön hyvinvointitekijöitä ammattikorkeakoulussa. Yksityiskohtaisina tavoitteina on tuottaa laskennallinen malli pedagogisen toiminnan laadun ja opetushenkilöstön hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä sekä käsitteelliset mallit opiskelijan asiantuntijuuden kehittymisestä ja ammatillisesta kasvusta ammattikorkeakouluopinnoissa. Hankkeessa kehitettyjen mallien avulla voidaan kuvata, selittää ja ennakoida muutoksia pedagogisen toiminnan laadussa ja henkilöstön hyvinvoinnissa. Eija Grönroos 1.3.2006 - 21.12.2007

Työn organisointi ja työnjako terveydenhuollon erityisaloilla

Hankkeessa kehitetään ja tutkitaan uusia toimintamalleja terveydenhuollon erityisaloilla. Hankkeessa kehitetään pilottitoimintamalleja, jotka voidaan levittää kansallisiin ja kansainvälisiin terveydenhuollon toimintaympäristöihin sekä tutkitaan, kuinka työn organisoinnissa ja työnjaossa tapahtuvat muutokset ja uudet toimintamallit ovat yhteydessä terveydenhuollon eri alojen henkilöstön ja asiakkaiden hyvinvointiin, henkilöstön osaamiseen, palveluiden laatuun ja yksiköiden toimintakustannuksiin. Hankkeen loppuvaiheessa tarkastellaan, millaisia yhteisiä piirteitä näissä asioissa voidaan löytää terveydenhuollon eri aloilla bioanalytiikassa, optometriassa, radiografiassa ja suun terveydenhuollossa. Eija Grönroos 1.10.2004–1.12.2010

Tools for Diversity

Tools for Diversity (TforD) on kaksivuotinen Leonardo da Vinci -ohjelman rahoittama hanke, jossa kehitetään opettajien, kouluttajien ja työpaikkaohjaajien, sekä rekrytoinnista ja koulutuksesta vastaavien yritysedustajien osaamista monimuotoisuuden (diversity)

eri teemoista. Verkostoon kuuluu partnereita Suomesta, Espanjasta, Kreikasta, Norjasta ja Puolasta. Hanketta koordinoi Suomessa Tampereen Aikuiskoulutuskeskus (TAKK). Hankkeessa arvioidaan ja kehitetään kohderyhmän monimuotoisuustaitoja ja -osaamista yrityksissä ja koulutusorganisaatioissa. Stadia toimii hankkeessa ulkoisen evaluaattorin ja asiantuntijan roolissa. Kaija Matinheikki-Kokko 1.1.2006–30.9.2008

Kansainvälisen hankeosaamisen kehittämisareena

Areenalla huomion kohteena on hanketoimijoiden osaaminen ja sen vahvistaminen kv - hanketoiminnan eri vaiheissa sekä hanketoimintaa tukevan verkostoitumisen edistäminen. Tavoitteena on selkiinnyttää kansainvälisen hanketyön käsite- ja toimintaperustaa Stadiassa, kerätä yhteen opettajia ja hanketoteuttajia sekä opiskelijoita ideoimaan, suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka toteutetaan kansainvälisenä yhteistyönä, edistää alakohtaista ja monialaista kv-hankeyhteistyötä, arvioida ja edistää Stadian kansainvälisen hanketyön resurssointia (rahoituslähteet ja hakuprosessit) sekä tukea Stadian kansainvälisen T&K-työn profiloitumista ja näkyvyyttä. Kaija Matinheikki-Kokko 2007-2008.

Työn organisointi, henkilöstön hyvinvointi ja palveluiden laatu -kehittämisareena

Työn organisointi, henkilöstön hyvinvointi ja palveluiden laatu -kehittämisareenan tavoitteena on synergiaetujen hakeminen kehittämisareenatoimintaan osallistuvien hankkeiden yhteistoiminnalla. Kehittämisareenatoiminnan yksityiskohtaisina tavoitteina on a) tarjota teema-alueen monialainen oppimisympäristö Stadian opiskelijoille, opettajille ja työelämäkumppaneille ja b) toimia teema-alueen tutkimus- ja kehittämistyön sekä pedagogisen toiminnan ideointiympäristönä yhteistyössä Stadian ulkopuolisten saman teeman parissa toimivien tahojen kanssa. Eija Grönroos 1.1.2007-2010

Osaamisyhteisö F (hoitotyön, Degree Programme in Nursing ja ensihoidon koulutusohjelmat)

Kuntoutumista ja selviytymistä edistävä hoitotyö Helsingin terveystieteiden keskuksen akuuttisairaala-alueella.

Akuuttisairaalan ja Helsingin ammattikorkeakoulun hoitotyön ja ensihoidon koulutusohjelman projektina toteutettavan yhteistyön tarkoituksena on edesauttaa kuntoutumista ja selviytymistä edistävän hoitotyön kehittämistä. Kehittämistyöhön osallistuvat Herttoniemen, Laakson ja Malmin sairaalan nimetyt osastot. Projektin tarkoituksena on kuvata kuntoutumista ja selviytymistä edistävä hyvä hoito, kehittää hyvää hoitoa edistävä interventio osaksi hoitotyötä sekä kuvata ja kehittää omahoitajan roolia ja asiantuntijuutta kuntoutuvan potilaan hoidon moniammatillisessa työryhmässä. Projektissa tuotetaan uutta tietoa Helsingin terveystieteiden keskuksen käytännön hoitotyöhön. Lea-Riitta Mattila 1.1.2006–31.12.2009

Sairaanhoitajien työhyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sairaanhoitajien työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja kehittää siitä toimintamalli, jota voidaan jatkossa käyttää erilaisissa työyhteisöissä. Tutkimuksella selvitetään laajasti mm. hoitajan toimintaa, työhön liittyviä rasittavuustekijöitä, organisaation toimintaa ja muita työympäristötekijöitä. Aineistot (otos 1000 ja 5000) hankitaan kyselylomakkeilla v. 2006–2007, ja raportointi tapahtuu v. 2007–2009. Yhteistyötä hankkeessa tehdään Sairaanhoitajaliiton, Stakesin ja Turun yliopiston hoitotieteen laitoksen kanssa. Liisa Kuokkanen 1.9.2006–31.12.2009

Urbaani vanhemmuus

Projektin tavoitteena on edistää vauvaperheiden hyvinvointia ja puoleen vuoteen kestävää täysimetystä ja imetyksen kestoa aina lapsen vuoden ikään asti. Tutkimuksessa selvitetään tekijöitä, jotka ovat yhteydessä vauvaperheiden hyvinvointiin. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on arvioida vauvaperheille toteutettavan verkkotukipalvelun vaikuttavuutta. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen, Helsingin AMK Stadian sosiaali- ja terveysalan, Tampereen yliopistollisen sairaalan, HUS Naisten-sairaalan ja Mindcom Oy:n kanssa. Leena Hannula 1.9.2005–31.12.2010

Yhteistoimintamallin kehittäminen psykiatriseen hoitotyöhön

Projekti toteutuu työelämäyhteistyössä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian toimialan HYKS:n psykiatriakeskuksen, Helsingin terveyskeskuksen Auroran sairaalan ja Helsingin ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan hoitotyön koulutusohjelman kanssa. Projektin tarkoituksena on kehittää yhteistoimintamalli psykiatriseen hoitotyöhön ja arvioida sen toimivuutta käytännön hoitotyössä. Tavoitteena on kehittää hoitotyötä potilaslähtöiseen, dialogista työtettä toteuttavaan suuntaan, jossa potilaan ja hänen verkostonsa voimavarat pyritään saamaan täysimääräisesti käyttöön. Pirjo Roivas-Mäkinen 5.9.2005–31.12.2008

Ensihoidon perustason osaamisen kehittämishanke – KUOSCE

Hankkeen tarkoituksena on luoda perustason osaamisen kehittymisen malli ensihoidon koulutukseen ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen käyttöön yhteistyössä Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ja Stadian ensihoidon ja hoitotyön koulutusohjelmien kanssa. Osaamisen arvioinnin lähtökohtana käytetään OSCE:a, koska se on todettu kansainvälisesti hyväksi kliinisen osaamisen arviointimenetelmäksi. Hankkeen avulla on tarkoitus löytää oppimisen kannalta parhaat käytänteet. Hankkeen pohjalta esitetään toimintasuositukset perustason osaamisen vahvistamiseksi ja kehittämiseksi. Carita Kokkala 1.1.2006–31.12.2009

NÄPE - Näyttöön perustuvan hoitotyön osaamisen vahvistaminen työelämässä

NÄPE on Helsingin kaupungin terveyskeskuksen akuuttiosaston ja Helsingin ammattikorkeakoulun yhteistyöprojekti. Projektissa on tarkoitus selvittää hoitohenkilökunnan näyttöön perustuvaa hoitotyön osaamista sekä näyttöön perustuvan hoitotyön edistäviä ja estäviä tekijöitä. Lisäksi tarkoituksena on kehittää näyttöön perustuva hoitotyön toimintamalli. Toimintamallia kokeillaan käytännössä puolitoista vuotta, jonka jälkeen kerätään uusi aineisto samoilta henkilöiltä. Saadun aineiston pohjalta toimintamallia täsmennetään ja juurrutetaan käytäntöön. Anneli Sarajärvi 1.10.2006–30.12.2009

Hoitohenkilökunnan osaamisen vahvistaminen ja uusien hoitokäytänteiden kehittäminen moniammatillisessa yhteistyössä työelämän edustajien, opiskelijoiden, opettajien sekä eri ammattiryhmien kanssa. Tavoitteena on, että opiskelijat vahvistavat tutkimus-, kehittämis- ja johtamistaitojen osaamista moniammatillisissa työelämän kehittämisprojekteissa sekä harjoittelevat projektijohtamisen- ja työelämän kehittämisen taitoja todellisissa työympäristöissä. Hanke toteutetaan toimintatutkimuksen periaatteita noudattaen. Opiskelijoiden projektit ja opinnäytetyöt toteutetaan sekä kvantitatiivisin että kvalitatiivisin menetelmin. Anneli Sarajärvi 1.1.2006–30.6.2007

Asiakaslähtöinen osaaminen

Projektin tavoitteena on asiakas- ja perhelähtöisten toimintakäytänteiden arviointi ja kehittäminen hoitotyön koulutuksessa ja hoitotyössä Virossa ja Suomessa. Tarkoituksena on myös tuottaa yhdessä työelämän edustajien kanssa tästä toimintamalli. Pää tavoitteena on saada aikaan yhteiskunnallista hyödynnettävyyttä tuottamalla ja julkaisemalla Suomen ja Viron terveydenhuoltojärjestelmien ja koulutuksen käyttöön asiakas- ja perhelähtöisyyden vahvistamiseksi tarvittavaa tietoa. Projekti on kansainvälinen osa isommasta hankkeesta ”Hoitohenkilökunnan osaamisen vahvistaminen ja uusien hoitokäytänteiden kehittäminen moniammattillisessa yhteistyössä”. Ly Kalam-Salminen 1.5.2004–31.12.2008

Lapsen, nuoren ja lapsiperheen ohjaus

Projektin tarkoituksena on selvittää minkälaista on lapsen, nuoren ja lapsiperheen voimavaroja vahvistava ohjaus hoitotyössä sekä kirjallisuuden ja tutkimusten että haastatteluiden/kyselyjen avulla. Kartoituksen jälkeen tarkoituksena on tuottaa vaikuttavan ohjauksen malli keskeisiin lasten, nuorten ja perheiden ohjauksen tarpeisiin. Projekti toteutetaan Helsingin ammattikorkeakoulun ja Jorvin sairaalan lasten ja nuorten sairauksien toimialan yhteistyönä. Marja Salmela 1.3.2007–30.5.2010

HUUTA – Huumeiden käytön ja tartuntatautien ehkäisy Helsingissä ja Tallinnassa

HUUTA-projekti tarjoaa tietoa kaikille Helsingin ja Tallinnan välillä liikkuville matkailijoille, mutta kohdentuu ensisijaisesti riskiryhmiin. Hanke pyrkii vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi huumeiden käyttöön liittyviin ongelmiin sekä seksiteitse tarttuviin tauteihin, esimerkiksi hepatiitteihin ja sukupuolitauteihin. Erityinen painopiste on Hiv-tartuntojen leviämisen ehkäisy Helsingissä ja Tallinnassa. Maj-Lis Vänskä 1.1.2004–31.7.2007

Osaamisyhteisö G (musiikin, pop jazz-musiikin, esittävän taiteen, viestinnän ja kulttuurin tuotannon koulutusohjelmat)

ACTS OF SERVICE – teatteri alueellisena sillanrakentajana

Acts of Service on monialainen soveltavan draaman, tutkivan ja osallistavan teatterin saateenvarjohanke, jossa mielenkiinto on taiteen käyttömahdollisuuksissa alueellisessa kehittämistyössä. Hankkeessa tutkitaan ja kehitetään draaman työkalujen ja Stadian esittävän taiteen koulutusohjelman erityisosaamisen sovellettavuutta alueellisen kehittämisen tarpeisiin eri elämänalueilla. Tavoitteena on kehittää pääkaupunkiseudun talous- ja työelämää sekä vahvistaa seudun yhteiskunnallista, kulttuurista ja alueellista identiteettiä. Hankkeessa teatteri toimii tutkimuksen, kaupunginosien kehittämisen ja taidekasvatuksen välineenä. Petri Pullinen 1.1.2006–31.12.2008

MIKROMOD – Mikromoduulien tehokas tuotanto ja monikanavakäyttö henkilöstön kehittämisessä

Mikromod-hankkeessa luodaan toimintatapoja ja työkaluja, joilla kokeillaan mikromoduulirakenteen käyttöä verkko-/monikanavaoppimateriaalituotannossa ja -jakelussa. Tavoitteena on kehittää mikromoduulituotantomalli, jonka avulla oppimateriaalituotanto on nopeaa, joustavaa, kustannustehokasta ja silti laadukasta 1.1.2007–31.12.2008. Matti Rantala

VIDEOS

VIDEOS-hanke tutkii audiovisuaalisen materiaalin käyttöä kansalaisvaikuttamisen välineenä. Hankkeessa suunnitellaan ja tuotetaan ilmainen ja avoin selaimessa käytettävä yhteisöllinen videoeditori. Editorin toimivuutta ja käyttömahdollisuuksia kokeillaan useissa erityyppisissä kansalaisvaikuttamiseen tähtäävissä toiminnallisissa projekteissa. Juhana Kokkonen 1.1.2007–31.12.2009

Uusia taitoja – uusia yleisöjä

Hankkeessa kehitetään laadullisia tutkimusmenetelmiä taidetapahtumien yleisöpalautteen keräämisen ja arvioinnin avuksi. Hanke niveltyy sisällöllisesti Urbaani luovuus -hankkeeseen. Annu Tuovila 1.1.2006–31.12.2007

Kansalaisvaikuttaminen tietoyhteiskunnassa

Kansalaisvaikuttaminen tietoyhteiskunnassa – nuorten media(luku)taitojen kehittäminen kansalaisvaikuttamisen ja elämänhallinnan työkaluina on Stadian viestinnän koulutusohjelman mediakasvatushanke. Hankkeen puitteissa tutkitaan ja kehitetään mediakasvatusmalleja ja -muotoja, jotka edistävät syrjäytymisvaarassa olevien, monikulttuurisen taustan omaavien nuorten sosiaalista vahvistumista ja aktiivista kansalaisuutta. Hankkeen ensisijainen päämäärä on tuottaa yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, millaisia kansalais- ja tietoyhteiskuntavalmiuksia mediakasvatus toiminta edistää hankkeen kohderyhmien kohdalla. Tiedon pohjalta kehitetään toiminnallisia malleja mediakasvatuksen käytännön suunnitteluun. Pauliina Shilongo 1.1.2006–30.6.2009

Musiikkialan pienyritysten vientivalmiuksien kehittäminen

Kulttuuriviennin heikkouksia ovat opetusministeriön asettaman selvitysryhmän mukaan tiedotus, markkinointi, promootio ja vienninedistäminen sekä kulttuuriviennin strategian ja koordinaation puute hallinnossa. Hanke fokuoitetu pienyrityslähtöisesti vientitoiminnan keskeisten kehittämistarpeiden paikantamiseen ja ratkaisumallien kehittämiseen. Hanke tähtää kulttuurialan työelämän kehittämiseen viennin parissa toimivien ja vientiin suuntaavien yritysten osaamiskapeikkoja paikantamalla sekä niitä tukevien organisaatioiden (OPM:n kulttuurivientiyksikkö, Musex ja Finpro) tietotarvetta täydentämällä. Päivi Tenhunen-Marttala 1.1.2006–31.12.2008

Hearing Helsinki

Hearing Helsinki -hankkeen päämäärä on tuoda konkreettisia välineitä kaupunkilaisille äänikokemuksen tunnistamiseen ja ilmaisemiseen, ympäristön akustisten vaihtoehtojen pohtimiseen, sekä myös konkreettisia välineitä kaupunkisuunnittelijoille kaupunkilaisten äänikokemuksen tutkimiseen ja tunnistamiseen. Päivi Takala-Gould 1.4.2007–1.6.2009

Urbaani Luovuus – interaktiiviset, mobiili- ja internetpohjaiset yleisöntutkimusmenetelmät

Urbaani luovuus – interaktiiviset, mobiili- ja internetpohjaiset yleisöntutkimusmenetelmät on kulttuurialan osaamisyhteisön Urbaani luovuus -hankkeen ensimmäisen vaiheen tavoitteita toteuttava hanke. Urbaani luovuuden pitkän tähtäimen tavoite on luoda mallinnus kaupunki-, elinkeino- ja kulttuuripolitiikan päättäjille sekä kulttuuritoimijoille siitä, miten kulttuurin vaikuttavuutta aluekeskusten vetovoimaan ja asukkaiden hyvinvointiin voidaan tutkia ja raportoida. Tämän osahankkeen tavoite on kokeilla, soveltaa ja kehittää

uutta teknologiaa ja interaktiivisia aineistonkeruumuotoja hyödyntäviä menetelmiä, jotka soveltuvat alueellisen kulttuurin vaikuttavuuden tutkimukseen. Hankkeen pilotti toteutetaan Arabianrannan kulttuurikampuksella. Hankkeessa tehdään yhteistyötä Art and Design City Helsinki Oy:n (ADC) kanssa. Anna-Maria Vilkuna 1.1.2007–31.12.2007

Soveltavan teatterin kehittämisfoorumi

Stadian Esittävän taiteen koulutusohjelma on määrätietoisesti ja tuloksettaasti profiloitunut toimintaansa teatteritaiteen monialaisiin soveltaviin käytäntöihin, alan yhteistyöverkostojen luomiseen sekä draaman soveltavien ja tutkivien menetelmien kehittämiseen. Koulutusohjelmassa on käynnissä toista vuottaan alueellisen kehittämisen hanke (Acts of Service), jossa draaman työvälinein tutkitaan alueen strategisten kehitysnäkymien kanalta keskeisiä kysymyksiä mm. sosiaali- ja terveydenhoitoalan, kaupunkisuunnittelun ja taide- ja tutkimusyksikköjen kanssa. Vuonna 2007 käynnistyneen Soveltavan teatterin kehittämisfoorumin tavoitteena on aktivoida toimintaa, jossa em. hankkeissa saavutettuja tuloksia artikuloidaan tehokkaasti eri muodoin eri sidosryhmille, rakennetaan säännöllisiä keskustelufoorumeita ja saatetaan tehty työ positiivisella tavalla näkyväksi. Petri Pullinen 1.1.2007-2008

Sosiaalisen median kehittämisareena

Sosiaalisen median kehittämisareenan tarkoituksena on 1) koota yhteen Stadian sosiaalisen median tutkimus- ja kehittämistoiminta, 2) tehdä kiinteää yhteistyötä muiden sosiaalisen median toimijoiden kanssa ja 3) järjestää avoimia, korkealuokkaisia seminaareja ja tapahtumia. Kehittämisareenan sisällöllinen fokus on sosiaalisen median muotoilu- ja toteutustapojen tutkimuksessa ja kehitystyössä. Tavoitteena on löytää parhaita käytäntöjä, suunnittelun apuvälineitä ja toimivia tuotantomalleja sosiaalisen median projekteihin. Juhana Kokkonen 1.1.2007-2008

Kaupunginmuseon tutkimushankkeet

Tutkimus Helsingin kaupunginmuseossa

Helsingin kaupunginmuseon tutkimustoiminnan tavoitteena on lisätä helsinkiläisten tietämystä kotikaupunkinsa historiasta ja kulttuuriperinnöstä sekä aineellisesta ympäristöstä. Museon tutkimustoiminta nivoutuu sen näyttely-, julkaisu-, opetus- ja asiantuntijatoimintaan. Tutkimustoiminta on myös osa museon laajojen kokoelmien hallintaa ja hyödyntämistä. Kulttuuriympäristöä koskeva tutkimus tuottaa lisäksi rakennussuojelutyötä tukevaa materiaalia.

Menneisyyden ohella museon tehtävä on tallentaa ja tutkia myös nykyhetkeä. Nykydokumentointityön pohjana ovat sosiologiasta ja kaupunkitutkimuksesta sekä kaupunkikanSATIETEESTÄ lähtevät kysymyksenasettelut. Kaupunginmuseo tekee tutkimustoiminnassaan yhteistyötä kaupungin tietokeskuksen ja muiden Helsingissä toimivien tutkimuslaitosten, ennen kaikkea Helsingin yliopiston kanssa.

Tutkimushankkeet

Laajasalon huvilakulttuuri (työotsikko)

Laajasalon huviloiden rakennusinventointi ja huvilakulttuurin dokumentointi. Kaupunginmuseo on tilannut toiminimi Hilla Tarjanteelta Laajasalon inventointiin liittyvän ensimmäisen ja toisen vaiheen työn. Ensimmäisessä vaiheessa kartoitetaan Laajasalon kaupunginosan ennen vuotta 1940 valmistuneet rakennukset. Ensimmäisen vaiheen tulosten perusteella valitaan kohteet, jotka inventoidaan tarkemmin. Kenttätyövaihe huhti-, touku- kuussa 2007.

Dokumentointihanke toteutetaan yhteistyössä Kansatieteen laitoksen kanssa 2008 kenttätyökurssilla. Sähköinen haastatteluaineisto tallennetaan kaupunginmuseon tekstitietokantaan.

Aikataulu: 2007-2008, julkaisu Laajasalon huvilakulttuuri -kirja 2009. Yhteyshenkilö: FT, Yksikön päällikkö Anne Mäkinen (kansatieteen laitos: Teppo Korhonen).

Helsingin kaupunginarkkitehti Gunnar Taucher (1886-1941) (työotsikko)

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa kaupunginarkkitehti Gunnar Taucherin työstä ja sen tuloksista – Helsingin rakentamisesta 1920- ja 1930-luvulla. Rakennuskonttorissa suunnitellut rakennukset ja alueet olivat omana aikanaan ja ovat edelleen merkittävä osa pääkaupungin julkista rakentamista niin määrällisesti kuin laadullisesti.

Aikataulu: Hanke aloitetaan vuonna 2007, ilmestyy museon tutkimuksia ja raportteja sarjassa 2009. Yhteyshenkilö: FT, yksikön päällikkö Anne Mäkinen.

Katsaus Helsingin alueen sairaalalaitosten rakennus- ja kulttuurihistoriaan (työotsikko)

Sairaalatoiminnan keskittäminen Meilahden sairaala-alueelle samoin kuin kaupungin oman sairaalatoiminnan rationalisointi on merkinnyt ja tulee merkitsemään muutoksia Helsingin sairaalarakennuksissa. Tarkoituksenaan tarjota tietoa tulevia korjauksia ja muutoksia silmälläpitäen, kaupunginmuseo on käynnistänyt Helsingin alueen sairaaloiden inventoinnin ja rakennushistoriallisen selvityksen.

Aikataulu: Hanke aloitettu vuonna 2006, ilmestyy museon tutkimuksia ja raportteja sarjassa 2009. Yhteyshenkilö: FL, tutkija Maarit Henttonen.

Herttoniemen historiaa

Tavoitteena tuottaa kokonaisesitys Herttoniemen alueen historiasta varahaisvaiheista 2000-luvulle.

Aikataulu: 2007-2008, julkaistaan kaupunginmuseon julkaisusarjassa 2008. Yhteyshenkilö: FM, tutkija Eva Packalén.

Helsingin sotaurmat vuosina 1914-22

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ensimmäisen maailmansodan ja erityisesti Suomen sisällissodan tapahtumissa vuosina 1914-22 nykyisen Helsingin alueella kuolleiden tai haudattujen henkilöiden kuolin- ja hautautiedot sekä em. liittyvä tapahtumahistoria. Tutkimusta varten on perustettu kaupungin ulkopuolinen tutkimusryhmä, jota kaupunki tukee. Kaupungilla yhteistyövirastoja hankkeessa ovat kaupunginmuseo ja tietokeskus/kaupunginarkisto. Muita yhteistyökumppaneita ovat Työväen arkisto, Kansan arkisto ja Työväen kirjasto.

Aikataulu: 2007–2009, tutkimus julkaistaan kaupunginmuseon julkaisusarjassa 2009. Yhteyshenkilö: projektin johtaja Jarmo Nieminen.

Helsinkiläismestareita

Helsinkiläiset käsityöläismestarit ja heidän työnsä 1700-luvulta 1900-luvun alkuun. Viisivuotinen tutkimushanke tarkastelee helsinkiläisten käsityöläismestareiden toimintaympäristöä ja heidän tuotteitaan kaupunginmuseon kokoelmassa. Mestareihin haetaan uutta näkökulmaa yhdistämällä arkistotutkimuksesta ja konservoinnista saatua tietoa.

Aikataulu: 2008–2012 Yhteyshenkilö: FT, tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss.

Viaporin vaikutukset 1748-1808 –tietokanta

Hankkeessa kartoitetaan Viaporin rakennustyön vaikutuksia Helsingissä ja sen ympäristössä 1700-luvun jälkipuolella. Tietokanta sisältää tietoja kiinteistöistä ja niiden omistajista ja sen avulla voidaan kuvata taloudellisia ja sosiaalisia verkostoja. Hanke toteutetaan yhteistyössä Helsingin yliopiston historian laitoksen, Kansallisarkiston, Museoviraston, Suomenlinnan hoitokunnan ja Ehrensverd-seuran kanssa.

Aikataulu: 2008-2011, Yhteyshenkilö: Tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss.

Kaupunkikansatieteelliset yhteisprojektit

Kaupunginmuseo toteuttaa yhteistyössä Helsingin yliopiston kansatieteen oppiaineen kanssa kenttätökurssina suoritettavia dokumentointeja, joiden sähköinen haastatteluaineisto tallennetaan kaupunginmuseon tekstitietokantaan:

2007 Aker Finnyards –telakan kenttätö, 2008 Laajasalon huvilakulttuuri (ks. edellä), 2009 mahdollisesti purjehdusharrastukseen liittyvä kenttätö. Yhteyshenkilö: Tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss.

Kaupunkisuunnitteluviraston tutkimushankkeet

Tutkimusperiaatteet

Seuraavat tutkimushankkeet on poimittu kaupunkisuunnitteluviraston toimintasuunnitelmasta. Hankkeen otsikon perässä oleva järjestysnumero kertoo hankkeen numeron kyseisessä suunnitelmassa. Kaupunkisuunnitteluvirasto jaottelee tutkimustehtävänsä yhteiskuntatutkimukseen (asuminen, elinkeinot, talous, sosiaaliset kysymykset, rakentaminen, ympäristö, yhdyskuntarakenne yms.), maisematutkimukseen, rakennussuojeluun liittyvään tutkimukseen, liikenteen tutkimukseen (liikennemäärät, liikenneturvallisuus, liikenteen ohjaus), teknistaloudellinen tutkimus (pilaantuneet maat ym.), vaikutusten arviointi (sisältyy aina suunnitteluhankkeisiin), kehittäminen (kehittämishankkeet sisältävät usein tutkimusosuuden).

Tutkimushankkeet

Yleiskaava, maankäytön kehityskuva (902)

Maankäytön kehityskuva

Helsingin suunnittelujärjestelmän mukaan kerran valtuustokaudessa valmistellaan maankäytön kehityskuva.

Seudun ja Helsingin kehittämissuunnitelma (911)

14 kunnan sosiokulttuurinen profilointi

Erityisryhmien asuminen (912)

Helsingin kaupunkirakenneperiaatteet (914)

Kaupan verkon nykytila ja kehittämisen periaatteet

Helsinki seururakenteen osana uusien kaupunkirakentamisen periaatteiden mukaan.

Täydennysrakentaminen (916)

Teemakohtaiset tarkastelut aikaisemmin valmistuneen ”esikaupunkien renessanssi” -selvityksen pohjalta. Selvityksiä sosiaalisista vaikutuksista ja liikenteen kysymyksistä sekä täydennysrakentamisen fyysisten ratkaisujen edellytyksistä ja mahdollisuuksista.

Kaupunkiasumisen selvitykset (921)

Kaupunginosien sosiaalinen luonne

Loft-asumisen selvitys

Kerrostalojen kehittäminen

Asuntojen kansainvälinen hintavertailu

Opiskelijoiden Helsinki

Selvitetään kaupunkiasumisen alueellisia ja sosiaalisia kysymyksiä. Arvioidaan rakennustyyppejä kaupunkirakenteen kehittämisessä ja asumismuotoja houkuttelevan asumisen näkökulmasta. Tutkitaan asumista ja kaupunkitilan käyttöä eri väestöryhmien kannalta.

Elinkeinotoiminnan muutokset (925)

Toimitilarakennukset, uusia suuntauksia

Pienten toimipaikkojen edellytykset

Työvoimaselvitys

Osaamisen ja innovaation näkökulma elinkeinojen kannalta. Pienten toimipaikkojen edistämiseen liittyvät selvitykset. Keskuksien ja kehityskäytävien arviot ja tarkastelut.

Kaupunkitilaselvitykset (927)

Katutila osana kaupunkitilaa

Korkea rakentaminen

Kaupunkitilaelementtejä tarkastellaan tyypeittäin aikaisemmin valmistuneen selvityksen mukaan. Vuorossa ovat asemat ja muut vastaavat ”noodit” sekä katutilat kiinnittämällä huomio uusiin katutiloihin. Muiden kaupunkitilaelementtien jatkoselvityksiä valmistellaan

Maankäytön kehityksen arviointi (928)

Kerrostaloalueiden suojelu- ja kehittämisperiaatteet (940)

Inventointi, arvotus ja rakentamistapaohjeet

Paikkatietomenetelmien kehittäminen (945)

Paikkatietostrategian ja toimenpidesuunnitelman laatiminen kaupunkisuunnitteluvirastolle osana koko kaupungin IT- ja paikkatietostrategiaa

Paikkatiedot ksv:n suunnittelussa, eri hallintokuntien välisessä yhteistyössä, vuorovaikutuksessa ja viestinnässä, aineistojen saatavuus ja yhteensopivuus, käytettävät tietojärjestelmät, ohjelmistot ja menetelmät, henkilöstön osaaminen

Helsingin rooli kaupunkituottavuuden näkökulmasta (949)

Sisäkaupungin kaupunkitaloudellinen rooli

Kaupunkituottavuuden ja asuntomarkkinoiden jännite

Agglomeraatioetu keskittää toimintoja, erityisesti sisäkaupunkiin. Siellä palkkataso, tilojen vuokrat ja asuntojen hinnat ovat korkeinta Suomessa. Miten suunnittelu voi sitä hyödyntää, esimerkiksi Pasilan rooli on tärkeä. Toimintojen keskittyessä asuntotarjonta ei riitä ja hinnat nousevat. Tehtävässä arvioidaan edellistä kysymystä ja etsitään siihen suunnittelun keinoja.

Pientaloasumisen kehittäminen (990)

Kansainvälinen yhteistyö (918)

Maanalaiset hankkeet (950)

Laaditaan rakentamisen turvallisuuden toteutettavuuden sekä ympäristövaikutusten asemakaavataso suunnitelmat.

Ympäristövahinkoriskit kaavoituksessa (958)

Ympäristövahinkoriskien arvioiminen kaavoituksessa.

Ympäristövahinkoriskien arvioiminen kaavoituksessa.

Melu-, tärinä- ja kaasupäästösuunnitelmat (960)

Kaavoihin tehtävä meluun, tärinään ja liikenteen päästöihin liittyvä suunnittelu, laskenta sekä vaikutusten arvioinnit

Kaavoihin tehtävä meluun, tärinään ja liikenteen päästöihin liittyvä suunnittelu, laskenta sekä vaikutusten arviointi. Tehtävänä on arvioida ja suunnitella ulkoalueiden äänitasoja leviämislaskelmien avulla ja tarvittaessa tarkastellaan rakenteellista ääneneristävyttä. Ajo-neuvoliikenteen pakokaasujen päästöetäisyyksiä arvioidaan.

Ympäristötutkimusten tietorekisterit (966)

Saastuneen maan tutkimusten tietorekisterin käyttöönotto ja sovellusten tekeminen maankäytön tarpeisiin.

Virkistys-, kulttuuri- ja ympäristötutkimukset ja –selvitykset sekä muut tehtävät (929)

Tehdään kaavoituksen tarvitsemia tutkimus- ja selvitystöitä virkistysalueiden käytöstä, ympäristön arvostuksesta ja ympäristöön kohdistuneista paineista ja kulutuksesta sekä kaavoituksen vaikutusarviointeja.

Maisemakulttuuri (933)

Ajankohtaiset maisemahistorialliset selvitykset

Kehitetään käsitteistöä ja toimintastrategiaa sekä määritetään suojelu- ja kehittämisperiaatteita.

Rakennetun ympäristön suojelu ja kulttuuriympäristökohteet (935)

Alueellisten ja teemallisten tehtävien yhteydessä

Kulttuuriympäristön arvot ja suunnittelu

Käsitteistö ja toimintastrategia

Ajankohtaiset asiat

Lausunnot

Purkuluvat

Toiminnan kehittäminen

- Fokusointi 2007:

Kansainvälinen yhteistyö

Hissien rakentaminen esikaupunkien kulttuurihistoriallisesti arvokkaille kerrostaloalueille, rakentamistapaohjeen valmistelu/konsulttityö

Suojelumääräysten kehittäminen

Ullakkorakentamisen alueellinen poikkeuslupa

Itä-Helsingin maankäytön strategia (991)

Helsingin itäosille laaditaan strateginen suunnitelma, jossa osoitetaan maankäytön ja liikenteen visiot ja kehittämissuunnitelmat sekä ne toimenpiteet, joilla haluttuun maankäyttöön, ympäristön laatuun ja liikennejärjestelmään päästään.

Pääteiden ja katujen meluntorjuntasuunnitelmat (825)

Muut raskaan raideliikenteen suunnitelmat (830)

Töölön metron yleissuunnitelma

Selvitykset suorasta raideyhteydestä Lentoasemalle
Laajasalon suunnan raitioyhteys
Itämetron jatke

Joukkoliikenteen parantamissuunnitelmat (840)

Joukkoliikenteen telematiikan HELMI laajennus
Raitiovaunujen nollaviive-etuudet liikennevaloissa
Kaukoliikenteen nopeuttamisselvitys

Liikennevalojen ja liikennetelematiikan suunnittelu ja ylläpito (871)

Suunnittelu- ja rakentamisohjelma on nähtävissä osoitteessa
<http://www.hel2.fi/liikenteenohjaus/tyoohjelma.asp>

Kansainvälinen autoton päivä (882)

Seurantatutkimus

Liikenteen kehityksen seuranta ja tietojärjestelmät (971)

Liikenteen määrätiedot, ajoneuvoliikenne
Liikenteen määrätiedot, pyöräily
Liikenteen määrätiedot, matkustajalaskennat
Liikenteen sujuvuus
Pysäköintipaikkojen määrä- ja käyttötiedot
Liikenneonnettomuustiedot

Kansainvälinen liikenneyhteistyö (973)

Liikenneturvallisuusselvitykset (976)

Liikennejärjestelyjen vaikutukset
Onnettomuusanalyysit
Liikennevahinkojen tutkijalautakuntatyö
Kevyen liikenteen ilmakuvaukset
Suojateiden liikenneturvallisuusselvitys

Mielipidetutkimukset liikenteessä (979)

Asukas- ja yrityskysely (liikennebarometri)
City Car Clubin tarjoamien autojen yhteiskäyttöpalvelujen kokeilun kyselytutkimus,
uusi (999)

Auditointi ja sen kehittäminen (010)

Vuorovaikutusmenetelmien kehittäminen (021)

Karttapohjaisen palautteenannon esiselvitys

Viraston asiakastyytyväisyyspalvelut (025)

Asemakaavoituksen asiakastyytyväisyystutkimus
Liikennesuunnitteluosaston asiakaspalvelututkimus

Nimistösuunnittelu (051)

Nimistörekisterin kehittäminen

Kiinteistöviraston geoteknisen osaston tutkimushankkeet

Keräyslasin hyötykäyttö vaahtolasituotteina

Geotekninen osasto osallistuu hankkeen osuuteen, missä tutkitaan vaahtolasin tuoteinno-vaatioita sekä teknisiä ja toiminnallisia vaatimuksia kalliorakenteissa. Vaahtolasibetonilla pyritään parantamaan tunneleiden routa-, lämpö- ja paloeristystä. Aloitusvuosi 2007, kesto kolme vuotta. Hankkeen vastuhenkilö: Vesa-Matti Matikainen, 09-310 1697

Tunneleiden kunto ja turvallisuus

Geotekninen osasto johtaa tunneleiden turvallisuusryhmää, joka kokoontuu muutamia kertoja vuodessa. Tähän mennessä ryhmässä on keskitytty tunneliverkoston rakenteeseen ja paikkatietoihin, tulvatorjuntaan sekä paloturvallisuuteen. Aloitusvuosi 2001, jatkuva. Vastuhenkilö: Pekka Holopainen, 09-310 37826

Kunnallistekniikan rakentamisen aiheuttamat haitat olevalle rakennuskannalle

Kunnallistekniikan rakentamisen vaikutusta ympäristöön tunnetaan huonosti ja tällä tutkimuksella on tarkoitus selvittää nykyisen ja aiemman rakentamiskäytännön yhteyttä pohjavedenpinnan muutoksiin ja siitä aiheutuvaan maaperän painumiseen sekä käytettyjen tuentaratkaisujen riittävyttä maaperän haitallisten liikkeiden kannalta. Aloitusvuosi: 2007, kesto: Noin 3 vuotta. Vastuhenkilö: Hannu Halkola, 09-310 37833

Kalliorakenteiden käsin laskenta

Yleistä mekaniikkaa ja osin plastisuusteoriaa sovelletaan kalliorakenteiden suunnitteluun eli mallinnetaan kalliorakenteen murtumismekanismit. Ruiskubetonikerrosta analysoidaan plastisuusteorian ylärajalauseen avulla. Aloitusvuosi: 2007 kesto: 6 - 8 kuukautta. Vastuhenkilö: Ilkka Satola, 050-464 7343

Vakavuuslaskennan optimointi sekä pitkäaikaispainuman ennustaminen painumanopeuden avulla

Tavoitteena on parantaa nykyisen laskentamenetelmän suppenevuutta ja sortuman arviointia. Painumaosuudessa tavoitteena parantaa nykyisen painumamittaukseen perustuvan loppu painuman arviointilaskentaa. Aloitusvuosi: 2007, kesto: 2 vuotta. Vastuhenkilö: Mirva Koskinen, 09-31037821

Satelliittikuvauksen soveltuvuus painumanopeuden määrittämisessä.

Tavoitteena on soveltaa differentiaalitekniikkaan perustuvaa satelliittikuvatulkinnan menetelmää Helsingissä ja verrata tuloksia pitkäaikaisiin painumahavaintoihin. Aloitusvuosi: 2005, kesto: 4 vuotta. Vastuhenkilö: Osmo Korhonen, 09-3103

Opetusviraston tutkimusohjelma

Tutkimustoiminnan periaatteet

Opetustoimi on luonteeltaan asiantuntijaorganisaatio, jossa henkilökunnan osaamisella on keskeinen merkitys. Henkilökunnan työorientaatioon tulee kuulua jatkuva oman alan tutkimustoiminnan seuraaminen. Tutkittu tieto on tärkeä tuki päätöksenteolle.

Tutkimustietoa voidaan hankkia itse tilaamalla tai teettämällä tutkimusta, voidaan perehtyä toisten yksityisten tutkijoiden tai tutkijayhteisöjen tekemään tutkimukseen ja voidaan myös osallistua tutkimuksen tekoon olemalla tutkimuksen kohteena. Tutkimustoimintaa koordinoi opetusviraston tutkimustoimikunta.

Tutkimusohjelma tehdään kolmeksi vuodeksi kerrallaan (budjettivuodeksi ja seuraavalle kahdelle vuodelle), mutta se tarkistetaan vuosittain talousarvion soveltamista koskevien ohjeiden antamisen yhteydessä.

Opetusvirastossa on kaksi julkaisusarjaa, A- ja B-sarja. Näissä sarjoissa julkaistavat aineistot voivat olla vaihtoehtoisesti joko painettuja tai sähköisiä julkaisuja. A-sarjassa julkaistaan hallinnon tilaamat, rahoittamat tai henkilökunnallaan teettämät tutkimukset ja tutkimusluonteiset selvitykset.

Opetusvirasto vastaa siitä, että viraston tilaamat tutkimukset teetetään ammattitaitoisilla tutkijoilla tutkimuseettisten pelisääntöjen mukaisesti ja että tutkimukset ovat tasokkaita, eivätkä ne loukkaa millään tavoin itse tutkimuksen kohdetta.

Tutkimushankkeet

Kouluterveyskysely

Kouluterveystutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa koulujen psykososiaalisista ja fyysisistä olosuhteista että oppilaiden ja opiskelijoiden elinoloista, terveydestä, terveys-tiedoista ja –tottumuksista. Kysely tehdään 8. ja 9. luokilla sekä lukioiden 1. ja 2. luokilla joka toinen vuosi. Aineiston keruusta ja analysoinnista vastaa Stakes yhdessä Jyväskylän ja Tampereen yliopistojen terveystieteiden laitosten kanssa. Kesto/Valmistumisaika: tutkimus tehdään joka toinen vuosi, seuraavan kerran keväällä 2008. Yhteyshenkilö: Raija Nummelin.

Oppimistulostutkimukset

Helsingissä tehdään säännöllisesti eri aineiden oppimistulosarviointeja. Opetushallituksen kansalliset oppimistulosarviointit ostetaan vuosittain koko ikäluokalle ainakin yhdessä oppiaineessa. Säännöllisen arvioinnin tarkoituksena on tuottaa palaute- ja vertailutietoa sekä kouluille että opetusvirastolle. Kesto/valmistumisaika: tehdään vuosittain 1 - 2 oppiaineessa. Tutkija: opetushallituksen tutkijat. Yhteyshenkilö: Saila Nevanen ja Marjo Kyllönen.

Oppimaan oppimistutkimukset

Oppimaan oppimisvalmiuksien arvioinnilla kerätään tietoa oppiaineiden rajat ylittävistä oppilaiden suoriutumismuutoksista, oppimiseen liittyvistä asenteista ja uskomuksista sekä siitä, miten oppilaat kokevat itsensä oppijoina. Seurantatutkimus kilpailutetaan 2007 Kesto /valmistumisaika: tapaustutkimus valmistuu syksyllä 2007, seurantatutkimus 2007 -2016.

Tutkija: tapaustutkimus, Jarkko Hautamäki ja tutkijaryhmä, Helsingin yliopisto. Yhteyshenkilöt: Saira Nevanen ja Marjo Kyllönen

Palvelukykykyselyt

Palvelukykykyselyllä kartoitetaan peruskouluissa oppilaiden huoltajien ja lukiossa opiskelijoiden mielikuvia ja käsityksiä koulujen toiminnasta, opetuksesta ja koulusta oppimisympäristönä. Kesto/valmistumisaika: toukokuu 2007 ja tammikuu 2008. Tutkija: Heikki Miettinen, Efeko. Yhteyshenkilöt: Saira Nevanen ja Marjo Kyllönen.

Teematutkimukset

Teematutkimukset ovat Helsingin opetustoimen yhteisiin painopistealueisiin liittyviä tutkimushankkeita. Teematutkimusten aihealueet tarkennetaan opetusviraston toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä sekä opetusviraston tutkimusohjelmassa vuosittain.

Opettajien tietotekniikan opetuskäytönkartoitus

Selvitys tarkoituksena on kartoittaa opetushenkilöstön tietoteknisen osaamisen tilaa ja opetuskäytön laajuutta ja luonnetta. Kesto/valmistumisaika: 2007 – 2008. Tutkija : avoin, kilpailutetaan 2007. Yhteyshenkilö: Liisa Huovinen.

Vanhempien tyytyväisyys ortodoksisen uskonnon, elämäntietämisen ja oman uskonnon opetuksen järjestelyihin

Selvityksen tarkoituksena on kartoittaa vanhempien tyytyväisyyttä ortodoksisen uskonnon, elämäntietämisen ja oman uskonnon opetuksen järjestelyihin. Kesto/valmistumisaika: 2006 - 2007. Tutkija: Teija Mikkola, Efeko. Yhteyshenkilöt: Sari Vahtera, Saira Nevanen.

Vuorovaikutteisen opetuksen arviointi verkko- ja lähiopetuksessa lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa

Arviointitutkimuksen tarkoituksena on arvioida ja kehittää opetuskäytäntöjä ja niiden laatua. Kesto/valmistumisaika: 2007 –2008. Tutkija: Avoin, kilpailutetaan 2007. Yhteyshenkilö: Aira Pihlainen.

Esi- ja alkuopetuksen tutkimushankkeen seurantatutkimus

Tutkimuksen kohteena on esiopetustuudistuksen toteutuminen Helsingissä sekä esi- ja alkuopetuksen nivelen toimivuus. Tutkimus koostuu laajoista survey-tutkimuksista, näitä syventävistä teemaosuuksista sekä case-tutkimuksista. Kesto/valmistumisaika: 2005–2007. Tutkija: Juhani Hytönen ja tutkijaryhmä, Helsingin yliopisto. Yhteyshenkilöt: Marjo Kyllönen, Saira Nevanen.

Syrjäytymisen ehkäisy

Tutkimuksessa on kyse mielenterveyden ylläpitämisestä ja edistämisestä. Tavoitteena on kehittää toimintatapoja masentuneiden lasten tunnistamiseksi ja heidän tukemiseksi peruskoulussa. Yhteistyöhankkeessa on mukana terveyskeskuksen koulu- ja oppilashuoltoyksikkö ja Kansanterveyslaitos. Kesto/valmistumisaika: 2006–2007. Tutkija: Katja Joronen ja Marja Pennala. Yhteyshenkilöt: Merja Hallantie, Raija Nummelin.

Språkbad – två språk i utveckling

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten hyvin kielikylpyoppilaiden suomen ja ruotsin kielen taidot vastaavat suomen- ja ruotsinkielistä koulua käyvien verrokkioppilaiden kielitaitoa. Tutkimuksessa tarkastellaan oppilaiden kirjallista tuotantoa, luetunymmärtämistaitoja, oikeakielisyyttä ja lauserakenteiden tuntemusta. Kesto/valmistumisaika: 2005–2007. Tutkimus on yhteistyöhanke Åbo Akademin kanssa. Tutkija: Tajja Swanström, Åbo Akademi. Yhteyshenkilö: Leena Kannisto.

Koulunkäyntiavustajapalveluiden kehittäminen

Koulunkäyntiavustajien määrä on kasvanut ja avustajia palkataan integroitujen erityisoppilaiden avuksi. Tavoitteena on avustajapalveluiden tavoitteellinen kehittäminen kehittämistutkimuksen avulla. Kesto/valmistumisaika: 2006-2007. Tutkija: Minna Mattila–Aalto. Yhteyshenkilö: Merja Hallantie.

Erityisopetuksen laadun tutkimus

Tavoitteena on selvittää, mitä on laatu erityisopetuksessa (erityis- ja yleisopetuksen kouluissa). Tutkimus on yhteistyöhanke Helsingin yliopiston kanssa. Aikataulu: 2005 – 2007. Tutkijat: Risto Hotulainen ja Marjatta Takala, Helsingin yliopisto. Yhteyshenkilöt: Marjo Kyllönen, Saira Nevanen.

Positiivisen diskriminaatio -rahoituksen käyttö

Selvitetään miten positiivisen diskriminaatiomalliin perustuva rahoitus tukee koulun opetus- ja kasvatustehtävää. Tutkija: avoin, kilpailutetaan 2007. Yhteyshenkilö: Marjo Kyllönen.

Opetusviraston jatko-opintojen tukiohjelman tutkimukset

Opetusvirastossa on käynnistetty kaksi jatko-opintojen tukiohjelmia 2001 ja 2007, joilla tuetaan henkilökunnan liseniaatti- ja tohtoritutkintojen suorittamista. Osallistujat tekevät omalla ajallaan tutkimuksia opetustoimen ajankohtaisista aiheista. Ohjelman toteuttaa Tampereen yliopiston alainen Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Yhteyshenkilö: Leena Oulasvirta

Rakennusviraston tutkimushankkeet

Tutkimustoiminnan periaatteet

Rakennusvirastossa harjoitetaan tutkimustoiminta sekä hajautetusti osastoilla että keskitetysti viraston kehittämissyksikössä. Virasto ei ole erikseen linjannut tutkimustoimintansa periaatteita. Tutkimuksia teetetään tarpeen mukaan määrärahojen puitteissa. Tutkimus- ja kehitystoiminta on osittain päällekkäistä.

Tutkimushankkeet

Matalaenergiakonsepti rakennushankkeille

Tutkimushanke, jossa tavoitteena on selvittää ne mahdollisuudet ja ratkaisut, joilla Helsingin kaupungin rakennuttamien rakennuskohteiden energiatehokkuus olisi selvästi nykyistä alhaisempi, mutta kuitenkin kustannustehokas. Tutkimus tehdään koerakentamishankkeena.

Ajoitus: 03/2007–04/2010. Vastuuyksikkö: HKR-Rakennuttaja, RAK:n yhteyshenkilö: Ulla Soitinaho.

Ekologisen rakentamisen ohjelma

Kehityshanke, jossa laadittavassa ohjelmassa määritellään kaupungin käytettävissä olevat keinot ja mahdollisuudet ekologisesti kestäväan rakentamisen edistämiseen, selvitetään eri toimijatahojen roolit ja vastuut sekä tehdään ehdotuksia koerakentamishankkeista. Ajoitus: 03/2007–12/2007. Vastuuyksikkö: HKR-Rakennuttaja, RAK:n yhteyshenkilö: Ulla Soitinaho.

Kaupunkipuiden vauriot ja lahotutkimus

Kootaan viisi vuotta kestäneen tutkimuksen keskeisimmät tulokset julkaisuksi, jossa tarkastellaan puiden saamien kolhujen ja vaurioiden kehittymistä lahoksi. Ajoitus: 2006 - 2007. Vastuuyksikkö: Katu- ja puisto-osasto, KPO:n yhteyshenkilö: Juha Raisio.

Katteiden käyttö istutusalueilla

Ajoitus: 2006 - 2008. Vastuuyksikkö: Katu- ja puisto-osasto /H:gin yliopisto, KPO:n yhteyshenkilö: Satu Tegel.

Kanit Helsingissä, kannan arviointi ja torjuntamenetelmien kehittäminen

Saadaan kattava kuva villikanien levinneisyydestä ja aiheuttamista haitoista ja kerätään tietoa torjuntamenetelmistä. Ajoitus: 2007 - 2009. Vastuuyksikkö: H:gin yliopisto, KPO:n yhteyshenkilö: Tuuli Ylikotila.

Kovien pintojen rikkaruohojen torjunta ilman torjunta-aineita

EU-projektin tavoitteena on kehittää vaihtoehtoisia torjuntamenetelmiä kemiallisen torjunnan korvaamiseksi kovien pintojen rikkaruohon torjunnassa. Projektissa tehdään koeluontoisia käsittelyjä. (Clean Region/Interreg 3 c –hanke) Ajoitus: 2006 – 2008. Vastuuyksikkö: Katu- ja puisto-osasto, KPO:n yhteyshenkilö: Petri Arponen.

Perennatutkimus

Pyritään löytämään parhaat perennakannat ja laaditaan perustamis- ja hoito-ohjeet noin 50 viherrakentamiseen sopivalle perennalajille. Ajoitus: 2006 - 2008. Vastuuyksikkö: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, KPO:n yhteyshenkilö: Satu Tegel.

Helsingin luonnon monipuolisuuden toimenpideohjelma

Ajoitus: 2007 - 2008. Vastuuyksikkö: Ympäristöministeriö, KPO:n yhteyshenkilö: Tiina Saukkonen.

InfraRYL laadunohjaushanke

Tavoitteena on jäsentää maanrakennusalan hankkeet ja rakenteet yhtenäisellä tavalla ja synnyttää alalle yhteinen nimikkeistö ja määrämittauserusteet, valmis 2006. Kokonaistavoitteena on tuoda markkinoille helppokäyttöinen, tietokantapohjainen, yhtenäiseen infra-nimikkeistöön rakentuva laatuvaatimusjärjestelmä. Ajoitus: 2002 - 2008. Vastuuyksikkö: Rakennustietosäätiö, Rakennustieto Oy, KPO:n yhteyshenkilö: Reijo Järvinen.

Business Case, infraomaisuuden hallinta

Luodaan menetelmät, joilla infraomaisuutta voidaan hallita liiketaloudellisin periaattein soveltaen kiinteistön hallinnassa luotuja menetelmiä. Ajoitus: 2006 - 2008. Vastuuyksikkö: Katu- ja puisto-osasto, KPO:n yhteyshenkilö: Reijo Järvinen.

Tierakenteen kuormituskäyttämisen ja käyttöään hallinta

Tavoitteena on nostaa tierakenteiden käyttöään aikaisten kuntotilanteen muutosten ja ylläpitotoimenpiteiden ennustettavuus nykyaikaiselle tasolle. Tuloksena saadaan tierakenteen vaurioitumisen arviointimenettely ja laaditaan kuntotilan hallintajärjestelmä. Ajoitus: 2006 - 2007. Vastuuyksikkö: Tampereen teknillinen yliopisto, KPO:n yhteyshenkilö: Hannu Asikainen.

Katupölyn vähentäminen kevätpuhdistuksen ja talvi kunnossapidon avulla (Kapu-tutkimus)

Tutkitaan mahdollisuudet kehittää nykyistä toimintaa niin, että puhdistamisen ja pesun jälkeen kadun pintaan jää vähemmän hiukkasia. Selvitetään menetelmät ja laitteet ja testataan niitä. Ajoitus: 2006 - 2007. Vastuuyksikkö: H:gin YMK ja HKR, KPO:n yhteyshenkilö: Juha Kivinen.

Vierintämelun vähentäminen (VIEME)

Tutkimusprojektissa kehitetään uusi menetelmä liikenteestä aiheutuvan rakennuksen täri-nän arviointiin. Ajoitus: 2006 - 2008. Vastuuyksikkö: VTT, KPO:n yhteyshenkilö: Pekka Isoniemi.

Väylien ja kenttien tiivistystyön laatutason parantaminen (Tiivi)

Tavoitteena on parantaa rakennekerrosten ja päällysteen tiivistämistyön laadunvalvontaa kehittämällä jyräkohtaisten laitteiden käyttöä. Tiiviys on tärkeimpiä deformaatioon vaikuttavia tekijöitä. Ajoitus: 2007 - 2009. Vastuuyksikkö: VTT, KPO:n yhteyshenkilö: Osmo Torvinen.

Liikenteen aiheuttama runkomelu (LIIKEVÄ 3)

Tarkoitus on koota, julkaista ja arvioida tietämystä runkomelun arvioimisesta. Tulosten perusteella voidaan varautua paremmin runkomelusta aiheutuviin riskeihin. Laadittava julkaisu luo pohjan tuotekehitykselle ja uudelle teknologiselle osaamiselle liittyen runkomelun vaimentamiseen. Ajoitus: 2007 - 2009. Vastuuyksikkö: VTT, KPO:n yhteyshenkilö: Jarkko Karttunen.

Tallinnanaukion kiveyksen epäonnistumisen syiden tutkiminen

Tutkitaan, mistä johtuu kiveyksen lähes täydellinen epäonnistuminen ja laaditaan ohjeet vastaavanlaisten tilanteiden välttämiseksi. Ajoitus: 2006 - 2007. Vastuuyksikkö: Katu- ja puisto-osasto, KPO:n yhteyshenkilö: Reijo Järvinen.

Sillan peruskorjauksen nopeuttaminen

Toteutetaan tutkimusohjelma, jolla nopeutetaan sillan peruskorjausprosessia. Tuloksena syntyvä materiaali on julkista. Ajoitus: 2006 - 2008. Vastuuyksikkö: Tiehallinto, KPO:n yhteyshenkilö: Timo Rytönen.

Sosiaaliviraston tutkimushankkeet

Tutkimustoiminnan periaatteet

Sosiaalivirastossa toteutettava tutkimustoiminta tähtää asiakaspalvelun, toiminnan ja osaamisen kehittämiseen. Tutkimukset ja selvitykset ovat palvelutarpeiden arvioinnin ja päätöksenteon perustana sekä strategisten kehittämishankkeiden, osaamisen kehittämisen ja innovaatiotoiminnan tukena. Oman tutkimustoiminnan ohella kehittämisen tueksi saadaan tietoa myös muualla tehdyistä tutkimuksista. Sosiaaliviraston kaltaisessa asiantuntijaorganisaatiossa on erittäin tärkeää, että työntekijät seuraavat jatkuvasti oman alansa tutkimustietoa ja kehittävät näin osaamistaan.

Sosiaalivirastossa tutkimustoimintaa toteutetaan neljällä tavalla. Omaa tutkimusta toteutetaan oman henkilöstön toimesta tai yhteistyössä eri tahojen kanssa. Tämä tutkimustoiminta on pitkälti tilasto-, arviointi- ja asiakaspalautetutkimusta. Toiseksi tutkimusta tehdään erilaisissa hankkeissa, esimerkiksi jonkin sektorin kehittämistutkimusta. Kolmanneksi tutkimuksia ja selvityksiä tilataan ulkopuolisilta. Neljänneksi tutkimuskohteita ja aineistoja tarjotaan ulkopuolisille. Eritasoisia opinnäytetöitä tehdään sosiaaliviraston sisällä paljon. Vuonna 2006 myönnettiin 171 tutkimuslupaa, joista 2 oli lisensointityö- ja 9 väitöstyöta-soisia.

Tutkimustoiminnassa on merkittävää yhteistyö Helsingin yliopiston kanssa. Yhteistyötä tehdään yhteiskuntapolitiikan ja enenevässä määrin myös soveltavan kasvatustieteen laitosten kanssa. Yhteistyötä yliopiston kanssa tekevät lähinnä Heikki Waris –instituutti ja Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA. Heikki Waris –instituutissa tehdään käytäntötutkimusta, jossa sosiaalityöntekijät itse tutkivat ja jäsentävät työtään, tekevät ammattikäytäntöjä näkyviksi ja kehittävät työtään edelleen. Heikki Waris –instituutilla ja yhteiskuntapolitiikan laitoksella on yhteisesti rahoitettu käytäntötutkimuksen professuuri.

SOCCAssa tehdään tutkimusta pääkaupunkiseudun yhteistyönä. Osaamiskeskuksessa tehdään laajaa taustoittavaa asukkaiden hyvinvointiin liittyvää sekä sektorikehittämistä palvelevaa tutkimusta. Varhaiskasvatuksessa kehitetään vastaavantyyppistä käytäntölähtöistä tutkimusta kuin sosiaalityössä. Suurimpien kaupunkien välistä yhteistyötä on tehty yli 10 vuoden ajan kuusikkokuntien kanssa. Selvitykset koskevat mm. tärkeimpien palvelujen käytön ja kustannusten vertailua. Myös STAKES on ollut merkittävä yhteistyökumppani useassa tutkimus- ja kehittämishankkeessa. Teknillisen korkeakoulun kanssa yhteisiä tutkimushankkeita on erityisesti liittyen teknologisiin innovaatioihin.

Sosiaaliviraston tutkimustoimintaa koordinoi sosiaaliviraston kehittämissyksikkö. Uutta tutkimusohjelmaa ollaan laatimassa. Sosiaalivirastoon on perusteilla oma eettinen toimikunta, joka muun toiminnan lisäksi käsittelee tutkimuseettisiä kysymyksiä ja valvoo virastossa ja sen asiakasaineistoilla ja toimipisteissä tehtävää tutkimusta.

Sosiaalivirastolla on neljä omaa julkaisusarjaa, joista yksi on tutkimuksia ja yksi selvityksiä sarja. Lisäksi Heikki Waris -instituutilla ja SOCCAlla on yhteinen julkaisusarja. Julkaisut ovat saatavina myös nettijulkaisuina.

Tutkimushankkeet

Vanhustenhuollon teknologian sovellukset (2006 – 2010)

INNO-Kusti hankkeessa tutkitaan vanhusten turvallisuutta parantavien teknologisten sovellusten käytettävyyttä ja vaikuttavuutta sekä laitoshoidossa että kotihoidossa. Yhteyshenkilönä on projektipäällikkö Minna Koivumäki.

Vanhusten palvelutalojen asukkaiden ravitsemuksen kehittäminen (2006 – 2007)

Tutkimuksessa mitataan ja seurataan 14 vanhusten palvelutalon asukkaiden ravitsemustilaa ja selvitetään yksiköiden hoitokäytäntöjä. Helsingin ja Espoon yhteinen tutkimuksen tuloksia hyödynnetään laadittaessa asukkaiden ravitsemuksen kehittämissuunnitelmia palvelutaloille. Yhteyshenkilönä on johtava kehittämiskonsultti Seija Muurinen.

Varhaiskasvatuksen arviointi- ja dokumentointihanke (2006 -2007)

Tutkitaan miten henkilöstö dokumentoi lasten, lapsiryhmän sekä omaa toimintaansa hoito- ja kasvatustyön arvioimiseksi. Mukana on harkinnanvaraisesti valittuja pilottipäiväkoteja. Yhteyshenkilönä on kehittämiskonsultti Seppo Sarras.

Arviointihankkeet

Sosiaaliviraston arviointiohjelmassa kehitetään ensisijaisesti välineitä ja työntekijöiden osaamista arvioinnin tekemiseen ja hyödyntämiseen. Tilanearviomalleja kehittämällä arvioinnista tulee osa yleistä ammatillista työkäytäntöä ja pitemmällä tähtäimellä asiakas-kohtaista tilanearviotietoa voidaan käyttää vaikuttavuustutkimuksen perustana. Arviointihankkeissa työntekijät ovat suurelta osin itse tekemässä arviointia. Esimerkkeinä vuoden 2007 hankkeista ovat lasten varhaisen tuen hankkeiden, lapsiperheiden kotipalvelutyön vaikuttavuuden ja asumisneuvojatoiminnan vaikuttavuuden arviointi. Yhteyshenkilönä on kehittämiskonsultti Pertti Korteniemi.

Asiakaspalauteselvitykset

Palvelutoiminnan eri vastualueilla palautejärjestelmiä kehitellään parhaillaan. Kuluvan vuoden (2007) aikana rakennetaan asiakaspalautteen hankintamenetelmä koskien A-klini-koiden ja nuorisoasemien asiakaspalvelutyötä. Syksyllä käynnistyy asiakasosallisuuteen ja -palautteeseen keskittyvä ASKO-hanke. Yhteyshenkilönä on projektipäällikkö Stina Högnabba.

Tehtävärakenteiden ja toimintamallien tutkimus- ja kehittämishanke (2005 – 2008)

Lääninhallituksen tukemaan hankkeeseen tehtävärakenteen ja työmallien kehittämisestä sosiaalialan työssä liittyy perheiden kanssa tehtävän sosiaalialan työn ja aikuisten sosiaalisen muutostyön tutkimushankkeet. Toimintatutkimuksellisin menetelmin tehdään sosiaalialan työn käytäntöjä näkyväksi ja selkeytetään ammattiryhmien työorientaatioita.

Myös päiväkodeissa Herttoniemen alueella tutkitaan malleja, jolla eri koulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien osaamista ja asiantuntijuutta voidaan hyödyntää osana työyhteisön kokonaistyöskentelyä. Yhteyshenkilönä on päivähoitoalueen päällikkö Ritva Lavinto.

Kuusikko

Kuusi suurinta kaupunkia tuottaa vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnoista kuusikko-raportteja, joissa vertaillaan tilastollisesti kuntalaisille tuotettuja palveluja sekä niiden kustannuksia. Tavoitteena on tuottaa päätöksenteon tueksi vertailukelpoista tietoa siitä, miten kaupungit ovat palveluita toteuttaneet ja mitkä tekijät selittävät kustannuseroja. Yhteyshenkilönä on suunnittelupäällikkö Tuula Vesanen.

SOCCAn ja Heikki Waris-instituutin tutkimukset

Lapsen kanssa –hankkeessa (2006-2007) tutkitaan ja kehitetään lastensuojelun suunnitelmallisen työn vaihetta. Tavoitteena on hakea ja nimetä suunnitelmallisen lastensuojelun muutostyön sisältöjä ja menetelmiä. Yhteyshenkilönä on kehittävä sosiaalityöntekijä Tiina Muukkonen (Heikki Waris –instituutti).

Perheiden kanssa tehtävää sosiaalialan työtä tutkiva hanke (2005-2007) on osallistava toimintatutkimus, jonka tavoitteena on jäsentää asiakastyön käytäntöjä ja menetelmiä sekä jäsentää sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden työtä. Yhteyshenkilönä on tutkijasosiaalityöntekijä Annina Myllärniemi (Heikki Waris –instituutti).

Tutkimus pääkaupunkiseudun asunnottomien nykyisistä asuinpalveluista ja muuttuvista asumistarpeista työntekijä ja asiakasnäkökulmasta (2006-2007). Yhteyshenkilönä on tutkijasosiaalityöntekijä Hannele Tainio (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA).

Gerontologisen sosiaalityön kehittämiseen liittyvä tutkimus (2005-2007), jossa seurataan työmuodon kehittämistä ja erilaisten työmuotojen toimivuutta työssä. Tutkimus koostuu monista eri menetelmin tehdyistä osioista. Yhteyshenkilönä on projektitutkija Liisa Viljaranta (SOCCA).

Varhaiskasvatuksen käytäntötutkimuksen kehittäminen (2007–2009). Yhteistyössä HY:n kanssa kehitetään tutkimuksen avulla käytäntötutkimusta. Yhteyshenkilönä on erityissuunnittelija Tuija Portell (SOCCA).

Kenen kaa? Kolmas ja neljäs -luokkalaisten lasten hyvinvoinnin tutkimus- ja kehittämishanke. Kysely- ja haastattelututkimus. (2007–2009) Yhteyshenkilönä on erikoistutkija Ullamaija Seppälä (SOCCA, ESO).

Lisäksi tehdään tutkimusta seuraaviin osa-alueisiin liittyen: päihteet, peliriippuvuus ja vammaisuus. Yhteyshenkilönä on erikoistutkija Ullamaija Seppälä (SOCCA).

Terveyskeskuksen tutkimushankkeet

Tutkimustoiminnan periaatteet

Helsingin kaupungin terveystieteiden tutkimuskeskus tarjoaa suurena terveydenhuollon palvelulaitoksena hyvän tutkimuskohteen lääketieteen ja muiden terveystieteiden tutkimukselle sekä organisaation suuren koon vuoksi myös palvelujärjestelmän kehittämistä koskevalle tutkimukselle. Tutkimustoiminnan periaatteet on kirjattu Helsingin terveystieteiden tutkimus- ja kehittämispoliittiseen strategiaan.

Terveystieteiden tutkimuskeskus tutkii ja kehittää itse, hankkii tutkimuksia ja selvityksiä ulkopuolisilta tutkimuslaitoksilta, yrityksiltä ja tutkijoilta, tukee oman henkilökunnan tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä tarjoaa tutkimuskohteita ulkopuolisille tutkijoille ja tutkimuslaitoksille. Tutkimuskeskuksen oma tutkimustoiminta on soveltavaa tutkimusta, jolla on suora yhteys toiminnan kehittämiseen. Sille on tunnusomaista monitieteisyys, toimintoja kehittävä ja työntekejiä osallistava ote sekä uusia työtapoja luovien hankkeiden tukeminen.

Helsingin terveystieteiden tutkimuskeskuksessa tehtäviin tutkimuksiin tarvitaan toimitusjohtajan myöntämä tutkimuslupa. Tutkimustoiminnan koordinaatioryhmä (TUTKA) koordinoi tutkimuskeskuksen tutkimustoimintaa. Erityistä huomiota kiinnitetään potilaan oikeuksia ja tietojen salassapitoa säätelevän lainsäädännön noudattamiseen ja tutkimuksen eettisiin kysymyksiin. Ihmiseen kohdistuvalta lääketieteelliseltä tutkimukselta edellytetään sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan puoltava lausunto.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksella on kolme julkaisusarjaa: Helsingin kaupungin terveystieteiden tutkimuksia, Helsingin kaupungin terveystieteiden raportteja ja Helsingin kaupungin terveystieteiden monisteita.

Tutkimushankkeet

1. Vanhusten syrjäytymisen ehkäisy Helsingin kotihoidossa – lupaavien käytäntöjen jalostamishanke on terveystieteiden tutkimuskeskuksen kotihoito-osaston ja Helsingin yliopiston yhteinen tutkimus- ja kehittämishanke.

Sen tarkoituksena on etsiä ja seuloa kotihoidossa jo käytössä olevia hyviä käytäntöjä, jalostaa niitä edelleen yhteistyössä niiden kehittäjien kanssa ja ottaa laajasti käyttöön kotihoidossa vanhusten kotona asumisen tueksi. Hankkeen aikataulu 1.10.2006- 30.09.09. Hankkeen tieteellinen johtaja on professori Yrjö Engeström Helsingin yliopistosta ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen vastuhenkilö FT Anna-Liisa Niemelä.

2. Polyfarmasia-hanke.

Kotihoidon ja palvelutalojen asukkaiden lääkehoidon tutkimus- ja kehittämishanke. Sen tavoitteena on kehittää kotihoidon asiakkaiden lääkehoitoon toimintamalli, jota soveltamalla voidaan ehkäistä ja vähentää haitallista polyfarmasiaa eli lääkkeiden välistä haitallista interaktiota. Hankkeen aikataulu 1.1.2006–31.12.2007. Hankkeen vastuhenkilö projektipäällikkö TtM Taina Jokinen.

3. PERSON CENTRED TRAINING: AGE CARE PLANNING eli PERCENTAGE-hanke.

Viiden Euroopan maan ja kahdeksan organisaation yhteishanke, jossa ovat mukana Helsingin sosiaalivirasto ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen kotihoito-osasto. Hankkeen tavoitteena on kehittää

tää uusia, virtuaali-oppimiseen perustuvia välineitä kasvavan vanhusväestön kotihoitoon. Hankkeen aikataulu 1.12.2006-31.12.2008. Hankkeen vastuuhenkilö kotihoidon johtaja THM Anna-Liisa Lyytinen.

4. Tietoteknologian hyödyntäminen hammashuollon hoitoon pääsyn turvaamisessa.

Hankkeen tavoitteena on kehittää puhelimitse tapahtuvien peruutusten tilalle muita vaihtoehtoja sekä vähentää käyttämättä jätettyjen vastaanottojen aiheuttamaa hoitoloiden tyhjäkäyntiä. Tavoitteena on kehittää hammashuollon tietojärjestelmän sekä tieto- ja viestintätekniologian eri kanavien avulla joustava informaatiojärjestelmä, joka parantaa asiakkaiden yhteydenpääntä hammashuollon keskitettyyn ajanvaraukseen. Hankkeen aikataulu on 1.1.2005-28.2.2007. Hankkeen vastuuhenkilö HLT Seppo Helminen.

5. Valtakunnallinen sairaaloiden kiinteistökannan tutkimus- ja kehittämisprojekti (VALSAI).

Hankkeen tarkoituksena on kehittää terveydenhuollon toimitilojen kiinteistöjohtamisen rakentamisen osaamista ja luoda toimintatavat, joilla laajat uudistus- ja korjaustoimenpiteet voidaan toteuttaa. Hankkeesta vastaa työterveyslaitos. Muina tutkijatahoina ovat mm. TKK:n SOTERA ja LVI-laboratorio sekä VTT. Helsingin kaupungin hallintokunnista ovat mukana kiinteistövirasto, rakennusvirasto ja terveyskeskus. Hankkeen aikataulu 1.1.2007 – 31.12.2008. Hankkeen vastuuhenkilöt terveyskeskuksessa FT Ann-Marie Turtiainen ja arkkitehti Pirjo Sipiläinen.

6. Hoitoa vailla – vaikea hoitaa –innovaatiohanke.

Vaikeahoitoisiksi arvioitujen henkilöiden palvelutarvetta kartoittava hanke. Hankkeen tavoitteena on kartoittaa asianmukaista psykiatrista hoitoa vailla olevien, vaarallisiksi koettujen ja psyykkisesti oirehtivien henkilöiden määrä, arvioida em. henkilöiden hoidon ja palvelun tarve sekä kehittää työmuotoja heidän hoitoon ohjaamiseksi. Hankkeen aikataulu 1.3.2006-31.12.2007. Vastuuhenkilöinä ovat johtajapsykiatri LT Tuula Saarela ja ylihoitaja THM Päivi Sjöblom.

7. Psykiatrisen hoidon laatu ja tehokkuus.

Inter RAI Mental Health – Mielenterveyshoidon arviointi- ja seurantajärjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungin terveyskeskuksessa ja sosiaalivirastossa (terveyskeskuksen tietohallintoyksikön, psykiatriaosaston ja pitkäaikaissairaalan sekä sosiaaliviraston vanhusten palvelujen vastuualueen yhteishanke). Tavoitteena on kehittää psykiatrisen ja psykogeriatrisen laitoshoidon laadun ja tehokkuuden arvioinnin ja kehittämisen välineitä sekä kehittää vastaava arviointi- ja seurantajärjestelmä koekäyttöä varten psykiatriseen avohoitoon. Hankkeen aikataulu 1.3.2007-28.2.2008. Vastuuhenkilöinä ovat johtajapsykiatri LT Tuula Saarela ja ylihoitaja THM Ulla Uusitupa.

8. Perusterveydenhuollon tuotteistuksen tutkimus- ja kehittämishanke.

Tavoitteena on tuotteistaa Helsingin terveyskeskuksen palvelut siten, että tuotteistuksen perusteella voidaan luotettavasti arvioida ja vertailla perusterveydenhuollon tuottavuutta ja taloudellisuutta. Yhdessä Stakesin kanssa kehitetään sellaisia arviointi- ja seurantavälineitä, jotka soveltuvat käytettäväksi koko Suomen perusterveydenhuollossa. Hankkeen aikataulu 1.12.2006 – 31.12.2007. Vastuuhenkilöinä ovat professori Markku Pekurinen STAKES:sta ja kehittämisjohtaja THT Riitta Simoila terveyskeskuksesta.

9. Elinajanodotteen kehitys Helsingissä ja sen osa-alueilla vuosina 1991 – 2005.

Tutkimus on Helsingin terveyskeskuksen, Helsingin tietokeskuksen ja Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen yhteishanke. Tutkimus käsittelee Helsingin kuolleisuutta ja sen alue-eroja sekä niiden muutoksia vuosina 1991 – 2005. Hankkeen aikataulu 14.12.2006 – 30.6.2007. Vastuuhenkilöinä professori Tapani Valkonen Helsingin yliopistosta ja kehittämisjohtaja THT Riitta Simoila terveyskeskuksesta.

10. Terveet työajat -tutkimus- ja kehittämishanke.

Tavoitteena on kehittää terveydenhuoltoon henkilöstön terveyttä edistäviä vuorotyömaaleja, mitata vuorotyön fysiologinen kuormittavuus ja työstä palautuminen sekä arvioida työaikainterventioiden toimivuus ja vaikutukset. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä terveyskeskuksen, työterveyskeskuksen, henkilöstökeskuksen sekä työterveyslaitoksen kanssa Aikataulu 1.1.2005 – 30.9.2007. Hankkeen vastuuhenkilöinä kehittämispäällikkö THT Tiina Pohjonen työterveyskeskuksesta ja kehittämisjohtaja THT Riitta Simoila terveyskeskuksesta.

Ympäristökeskuksen tutkimushankkeet

Tutkimushankkeet

Helsingin merialueen seuranta

Helsingin kaupungin ympäristökeskus seuraa ja tutkii Helsingin merialueen tilaa. Ulkome-
ren tutkimukset liittyvät Viikinmäen jätevedenpuhdistamon ympäristöluvan velvoitetark-
kailuun. Ranta- ja lahtialueiden tutkimukset ovat ympäristökeskuksen omaa tutkimusta.
Vuosittain seurataan koko Helsingin merialueelta veden kemiallista ja mikrobiologista ti-
laa, pohjaeläimiä ja kasviplanktonin määrää ja lajistoa. Määrävuosin tehdään selvitykset
mm. jätevesien leviämisestä, vesikasvillisuudesta, eläinplanktonista ja pohjasedimentin
haitallisista aineista. Lisätietoja Liisa Autio, puh. 310 31536.

Helsingin purojen seuranta

Helsingin kaupungin ympäristökeskus seuraa vuosittain kaikkien Helsingin purojen tilaa.
Tämän lisäksi tehdään vuosina 2007-2010 intensiiviseurantaa Haltialan metsän ennallista-
misalueella, jossa tutkitaan ennallistamisen vaikutusta valumaveden laatuun ja pohjaveden
korkeuksiin. Purojen kalaston tutkimus myös lähivuosien suunnitelmissa. Lisätietoja Liisa
Autio, puh. 310 31536.

Helsingin vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuus

Valtion ympäristöhallinnon VELMU -hanke inventoi Suomen meri- ja rannikkoalueen
vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden vuoteen 2014 mennessä. Vuonna 2008 hanke
etenee Suomenlahdelle. Helsingin kaupungin ympäristökeskus on mukana hankkeessa kes-
kittyen siinä Helsingin edustan vedenalaiseen monimuotoisuuteen. Lisätietoja Liisa Autio,
puh. 310 31536.

Töölönlahden seuranta

Töölönlahti on aikaisemman jätevesikuormituksen takia hyvin rehevä. Pohjasta vapautuvat
ravinteet ja veden hidas vaihtuminen jarruttavat lahden tilan paranemista. Veden juoksutus
Humallahdesta Töölönlahteen aloitettiin elokuussa 2005. Tavoitteena juoksutuksessa on
parantaa veden vaihtumista Töölönlahdella ja siten Töölönlahden veden laatua. Ympäris-
tökeskus seuraa Töölönlahden veden laatua tehostetusti kasvukaudella 2007. Lisätiedot:
johtava ympäristötutkija Liisa Autio, puh. (09) 31031536, etunimi.h.sukunimi@hel.fi.

Viikin seurantatutkimukset

Viikki-Vanhankaupunginlahti Natura 2000 -alueella päätavoitteena on ylläpitää luonnon ja
erityisesti linnuston monimuotoisuutta. Sen vuoksi alueen luonnon tilaa ja siinä tapahtuvia
muutoksia seurataan. Vuonna 2007 linnuston seurantatietojen avulla pyritään arvioimaan
muun ohessa myös vuonna 2003 käynnistyneen Lintulahdet Life -projektin aikana tehtyjen
hoitotoimenpiteiden onnistumista. Seuranta toteutetaan osana Lintulahdet Life -projektia.
Lisäksi ympäristökeskus seuraa alueen veden laatua. Lisätiedot: ympäristötarkastaja Kaa-
rina Heikkonen, puh. (09) 310 31581, etunimi.sukunimi@hel.fi.

Haltialan luonnon seuranta

Haltialan metsäalueen luonnonarvojen parantamisesta on laadittu suunnitelma. Toimenpiteet käynnistetään vuonna 2006. Ympäristökeskus on laatinut tutkimusohjelman alueen nykytilanteen kartoittamisesta ja hoitotoimenpiteiden seurannasta vuonna 2003. Aluskasvillisuutta inventoitiin vuonna 2004 ympäristökeskuksen ja rakennusviraston yhteistyönä. Vuonna 2005 tehtiin lahoppuukovakuoriaislajiston perusselvitys. Hoitotoimenpiteiden aikana vuonna 2006 seurataan pohjaveden korkeutta, purojen virtaamaa ja purojen veden laatua. 2007 käynnistetään hoitotoimenpiteiden biologinen seuranta.

Lisätiedot: ympäristötarkastaja Kaarina Heikkonen, puh. (09) 310 31581, etunimi.sukunimi@hel.fi.

Kauppatorin lokkitutkimus

Helsingin yliopiston metsäekologian laitos ja ympäristökeskus tutkivat vuonna 2007 Kauppatorin lokkeja ja niiden käyttäytymistä. Tavoitteena on selvittää lokkien määrät lajeittain ja ikäluokittain eri vuoden- ja vuorokaudenaikoina sekä niiden ihmisiä häiritsevän ja hygieenisiä riskejä aiheuttavan käyttäytymisen syyt. Olennaisia kysymyksiä ovat ravintolähteet (ruokajäte, tahallinen ruokinta ja sieppailu) sekä lokkien vaihtuvuus. Tulosten perusteella arvioidaan lokkien karkotusmahdollisuuksia, ja joitakin uusia keinoja kokeillaan jo tutkimuksen aikana. Lisätiedot: ympäristötarkastaja Raimo Pakarinen, puh. 310 31534.

Katupölyn vähentäminen kevätpuhdistuksen ja talvikunnossapidon avulla - Tutkimus- ja kehittämisprojekti KAPU

Hankkeessa tutkitaan, miten talvikunnossapidon toimenpiteet ja katujen kevätpuhdistus vaikuttavat katupölyn määrään ja koostumukseen. Nykyisen käytännön lisäksi selvitetään, voidaanko uusilla menetelmillä ja laitteilla vähentää pölyn määrää. Yleisenä tavoitteena on vähentää kevätkauden korkeita PM10-pitoisuuksia Suomen kaupungeissa.

Hankkeen toteuttaa ympäristökeskus yhteistyössä HKR:n, YTV:n, Tieliikelaitoksen, Vantaan, Espoon, Tampereen, Riihimäen ja Keravan kaupunkien, Stadian ja Nordic Environ Oy:n kanssa. Tutkimusta rahoittaa myös ympäristöministeriö ympäristöklusterin hankkeesta. Hanke käynnistyi vuoden 2005 syksyllä ja se valmistuu lokakuun 2007 loppuun mennessä. Lisätiedot: ympäristötarkastaja Jari Viinanen, puh. (09) 310 31519, etunimi.sukunimi@hel.fi.

Maaperän haitta-aineiden taustapitoisuustutkimus

Maaperässä on haitallisia aineita myös luonnostaan, ja lisäksi niitä leviää saastumattomillekin alueille ilmalaskeumina. Näin syntyneitä haitta-aineiden kokonaispitoisuutta voidaan sanoa kaupunkiympäristön taustapitoisuudeksi. Näitä pitoisuuksia selvitettiin vuosina 1999 ja 2000 raportoiduissa tutkimuksissa, jotka keskittyivät pääasiassa metsämaihin. Taustapitoisuustutkimuksen kolmas vaihe aloitettiin vuonna 2004 ja sen näytteenotto päättyi vuoden 2007 aikana. Tavoitteena on tarkentaa käsitystä Helsingin maaperän yleisestä tilasta siten, että näytepisteverkkoa tihennetään myös puisto- ja piha-alueille. Näytteistä tutkitaan ympäristökeskuksen laboratorioissa pääasiassa haitallisten alkuaineiden, PCB-yhdisteiden ja PAH-yhdisteiden pitoisuuksia. Lisätiedot: ympäristötarkastaja Antti Salla, puh. (09) 310 32016, etunimi.sukunimi@hel.fi.

Pirtelöiden mikrobiologinen laatu

Pirtelöiden myynti on lisääntynyt viime vuosina huomattavasti. Samalla laitteistojen tekniset ratkaisut ovat kehittyneet mm. automaattisen puhdistuksen myötä. Näytteitä on otettu tähän saakka melko runsaasti, mutta tarkoituksena on selvittää edellyttääkö pirtelöiden valmistus nykyistä tarkastusfrekvenssiä. Tämän johdosta selvitetään retrospektiivisesti otettujen näytteiden tulokset sekä tämän perusteella tehdään mahdollisesti prospektiivinen, esimerkiksi laitetyyppikohtainen kartoitus. Lisätiedot: ympäristöterveyspäällikkö Antti Pönkä, puh. (09) 310 32010, ja laboratoriohygieenikko Seija Kalso puh. (09) 310 31512, etunimi.sukunimi@hel.fi.

Lämpötila- ja puhtausvalvonnan toimivuus suurtilouksien omavalvonnassa 2003-2004

Tutkimuksessa selvitetään omavalvontakirjauksien perusteella omavalvonnan toimivuutta erityyppisissä ravitsemisliikkeissä Helsingin alueella. Pääpaino on kylmäkalusteiden ja ruokien lämpötilaseurannassa. Lisäksi selvitetään siivousseurannan toteutumista.

Lisätiedot: johtava terveystarkastaja Leea Kultanen, puh. (09) 310 31522, etunimi.sukunimi@hel.fi

Kaupan pidettävien salaattien mikrobiologinen laatu

Kasvisten aiheuttamat ruokamyrkytykset ovat lisääntyneet sekä Suomessa että useissa muissa maissa. Pilkottuja kasviksia pidetäänkin helposti pilaantuvina elintarvikkeina. Tutkimuksessa kerätään aiemmin ympäristölaboratoriossa tutkittu aineisto johon lisätään vuonna 2007 otettavien näytteiden tutkimustulokset. Tuloksia voidaan käyttää mahdollisesti ruokamyrkytyksiä ehkäisevään neuvontaan. Lisätiedot: Ympäristöterveyspäällikkö Antti Pönkä puh. (09) 310 32010, etunimi.sukunimi@hel.fi.

Ruokaleivän suola- ja kuitupitoisuus

Leipä on tärkeä kuidun lähde. Pakkausmerkintälainsäädäntö edellyttää ruokasuolan määrän ilmoittamista pakatuissa ruokaleivissä. Kuidun määrän ilmoittaminen pakkausmerkinnöissä on vapaaehtoista, mikäli tuotteeseen ei liity ns. pitkän kaavan edellyttämää ravitsemuksellista väitettä. Tutkimuksessa selvitetään pääosin helsinkiläisissä leipomoissa valmistettujen pakattujen ja pakkaamattomien ruokaleipien suola- ja kuitupitoisuutta ja niiden ilmoittamista kuluttajalle. Samalla kartoitetaan myös vähittäiskauppaketuissa myytävien ei-helsinkiläisten leipomoiden valmistamien ruokaleipien suola- ja kuitupitoisuus. Tutkimusaineisto on kerätty vuosina 2005 - 2006. Näytteitä on otettu arviolta 105. Lisätiedot: elintarviketarkastaja Tuulikki Lehto, puh. 09-310 31594.

Kotitalouksien MIPS-hanke - kestävä kulutuksen juurruttaminen

Ympäristökeskus osallistuu laajaan yhteistyöprojektiin, jota Suomen Luonnonsuojeluliitto koordinoi. Kaksivuotinen projekti on nimeltään FIN-MIPS Kotitalous - kestävä kulutuksen juurruttaminen ja se käynnistyi toukokuussa 2006. Hankkeen tavoitteena on edesauttaa kestävä kulutuksen ja tuotannon tavoittelua vahvistamalla materiaalivirtalaskennan tietopohjaa tärkeiltä kotitalouksien toiminnan osa-alueilta, kokeilemalla MIPS-menetelmän käyttöä kotitalouksien kulutuksen seurannassa, arvioinnissa ja muuttamisessa, tuottamalla ehdotuksia siitä, millä keinoin voidaan edistää kotitalouksien kestäviä valintoja ja elämäntapoja sekä tuomalla julkisuuteen projektin tulokset ja niistä tehtyjä tiedotusaineistoja. Hanke jakautuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa (toukokuu 2006-toukokuu

2007) keskitytään tarvittavan tiedon kartoittamiseen ja puuttuvien tietojen tuottamiseen. Toisessa vaiheessa (huhtikuu 2007-kesäkuu 2008) kokeillaan kotitalouksien luonnonvarojen käytön mittaamista tutkimustietojen pohjalta 20-30 vapaaehtoisen kotitalouden kanssa, jossa on mukana helsinkiläisiä kotitalouksia. Tämän perusteella arvioidaan menetelmän käytettävyyttä ja keinoja kestäväen kulutuksen edistämiseen. Hankkeessa ovat mukana mm. Helsingin ympäristökeskus, Tampereen kaupunki, Ympäristöministeriö, Kauppa- ja teollisuusministeriö sekä Suomen Luonnonsuojeluliitto. Lisätietoja Camilla v. Bonsdorff, puh. (09) 310 31583.

Harakan luontokeskus ja Villa Elfvikin luontotalo koulujen ympäristökasvatuksen tukena

Tutkimus on osa Harakan luontokeskuksen ja Villa Elfvikin luontotalon yhteistä kehittämisprojektia. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten Harakan luontokeskus ja Villa Elfvikin luontotalo voisivat paremmin tukea koulujen ympäristökasvatusta. Tutkimuksessa selvitetään myös, millaista ympäristökasvatustukea koulut tarvitsevat ja haluavat, miten koulujen tarpeet suhteutuvat luontotalojen toiminnalleen asettamiin tavoitteisiin sekä miten hyvin Harakan luontokeskus ja Villa Elfvikin luontotalo toimivat koulun ulkopuolisena ympäristökasvatuksen oppimisympäristönä. Tutkimuksen pohjalta on tarkoitus löytää ideoita luontotalojen kehittämiseen. Aineisto kerätään keväällä 2007 helsinkiläisille ja espoolaisille opettajille lähetettävällä sähköisellä kyselylomakkeella. Tutkimus valmistuu syksyllä 2007. Tulokset julkaistaan Tuija Koski-Lammin Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen Pro gradun lisäksi Espoon ympäristökeskuksen julkaisusarjassa. Lisätiedot: Kaisa Pajanen, puh. (09) 310 31521.

V Yhteenveto

Helsingin kaupungin tutkimusohjelma 2007–2009

Helsingin kaupungin tutkimusohjelma tehdään kolmen vuoden välein aktivoimaan ja koordinoimaan Helsinkiä ja koko pääkaupunkiseutua koskevaa tutkimustyötä. Tämä ohjelma on järjestyksessä yhdeksäs. Tutkimusohjelman tavoitteena on lisätä ymmärrystä helsinkiläisten asukkaiden elinoloista ja hyvinvoinnista sekä vahvistaa elinkeinoelämän kilpailuedellytyksiä kestäväen kehityksen ja hyvän hallinnon periaatteita noudattaen. Ohjelma tukee samalla Helsingin kaupungin strategiatyötä ja yhteisstrategioihin liittyviä tietotarpeita. Ohjelma koskee sellaisia tutkimushankkeita, joilla on laajaa kiinnostavuutta eri hallintokunnissa, joita tehdään tietokeskuksessa tai joissa tietokeskuksella on koordinoiva rooli. Ensimmäistä kertaa tutkimusohjelmassa ovat mukana myös kaupunkitutkimusprofessorien tutkimushankkeet sekä kaupungin hallintokuntien tutkimushankkeet. Näistä jälkimmäiset keskittyvät pääasiassa kyseisen hallintokunnan omaan toimintaympäristöön. Lisäysten myötä tutkimusohjelma on aiempaa informatiivisempi kokonaisuus. Tutkimusohjelma julkaistaan myös verkkoversiona (<http://> [Verkko-osoite puuttuu](#))

Tutkimusohjelman laadintaa on ohjannut tutkimusohjelmatyön johtoryhmä puheenjohtajanaan apulaiskaupunginjohtaja Ilkka-Christian Björklund. Johtoryhmässä on ollut edustus useista Helsingin kaupungin virastoista sekä yhteistyökumppaneista Helsingin yliopistosta, Helsingin kauppakorkeakoulusta, Teknillisestä korkeakoulusta, Tilastokeskuksesta ja Stakesista. Johtoryhmä on antanut työlle suuntaviivat ja valmistelu- ohjelman kirjoitustyön ovat tehneet tietokeskuksen tutkijat. Tietokeskuksen järjestämissä lukuisissa sidosryhmätapaamisissa on tavattu useita kymmeniä tahoja (ks. liite 1).

Tutkimushankkeet on koottu neljän haasteen alle:

1. Metropolialueen hallinta ja toimiva suurkaupunki
2. Kaupungin talouden ja elinkeinojen menestys
3. Asukkaille hyvä Helsinki
4. Kaupunkihistorian ymmärtäminen

Kaikkiaan ohjelmaan on kirjattu 88 tutkimushanketta, jotka löytyvät myös erillisestä hakemistosta ryhmiteltyinä perinteisen tutkimuskentän sektorijaon mukaan (liite 3).

Tarkoitus on, että näiden teemojen avulla pidetään Helsinki toimintaympäristöstään tietoisena kaupunkina ja tuetaan Helsingin kaupungin yhteisstrategioita. Haasteet rakentuvat niin, että kaupunkia ja seutua koskevista makrokysymyksistä edetään kohti asukkaan kokemusta. Haasteiden alla olevia tärkeitä tutkimuslinjoja ovat tiedon tuotanto ja hyödyntäminen kaupunkikehityksen hallinnassa, Helsingin metropolialue innovaatioympäristönä, kaupunkipolitiikka ja strateginen johtaminen, asukkaiden kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen ja kulttuurinen diversiteetti, asuntomarkkinat ja asukkaat, kaupunkirakenteen kehitys ja ympäristön muutos, suurtahtumat ja kulttuurin talous, kaupungin talous, aluetalous ja elinkeinot, työvoima- ja työllisyyskysymykset, asumisviihtyvyys ja asumisen kustannukset, palveluiden saatavuus ja laatu, turvallinen terveellinen ja siisti kaupunki sekä

kaupunkikulttuuri. Näiden lisäksi erityisesti kansainväliset vertailut, seudullisen yhteistyön lisääntyminen, väestön ikääntyminen ja maahanmuuttajataustaisen väestön määrän kasvu ovat tärkeitä tutkimuksessa huomioitavia seikkoja.

Tähän ohjelmaan sisältyy vain tutkimushankkeen statuksen omaavia tutkimuksia. Edellisistä ohjelmista tutut tutkimusideat on siirretty kokonaisuudessaan ohjelman verkkoversioon, jossa ne voivat myös kauden aikana jossain määrin täydentyä. Hankekuvauksia on myös täsmennetty siten, että niistä ilmenee tehdäänkö tutkimus tietokeskuksessa (vastuullinen tutkija tietokeskuksessa) vai koordinoidaanko tutkimusta tietokeskuksessa, jolloin on mainittu yhteyshenkilö.

Kaupunkitutkimusprofessorien tutkimushankkeiden kirjaaminen tutkimusohjelmaan tuo kaupunkitutkimuksen kenttään tervetullutta kriittistä otetta. Kaupunkitutkimusprofessorien verkostolla on myös oma tutkimusohjelmansa, joka täydentää kaupunkitutkimuksen koordinaatiota Helsingin metropolialueella. Kaupungin virastojen tutkimus- ja kehittämishankkeiden kirjaaminen tutkimusohjelmaan parantaa tiedotusta kaupungin tekemästä ja teettämästä tutkimuksesta sekä tukee tutkimustoiminnan edellytyksiä hallintokuntien sisällä.

V Sammandrag

Helsingfors stads forskningsprogram 2007–2009

Helsingfors stads forskningsprogram uppgörs med tre års mellanrum i syfte att aktivera och koordinera forskningen om Helsingfors och huvudstadsregionen. Föreliggande program är det nionde i ordningen. Programmet vill också öka kännedomen om helsingforsbornas levnadsförhållanden och välbefinnande och stärka konkurrenskraftsbetingelserna för näringslivet, allt under iakttagande av principerna för hållbar utveckling och god förvaltningssed. Programmet stöder samtidigt Helsingfors stads strategiarbete och svarar på dess behov av information för gemensamma strategier.

Forskningsprogrammet upptar forskningsprojekt av omfattande intresse för de olika förvaltningarna samt dem som utförs eller koordineras av Faktacentralen. För första gången upptar programmet även stadsforskningsprofessorernas forskningsprojekt samt projekt utförda vid nio forskningsintensiva förvaltningar. De sistnämnda gäller i huvudsak vederbörande förvaltnings egen verksamhet och verksamhetsmiljö. I och med dessa utvidgningar har forskningsprogrammet blivit en informativare helhet. Forskningsprogrammet publiceras också på internet.

Uppgörandet av forskningsprogrammet har letts av styrgrupp ledd av biträdande stadsdirektör Ilkka-Christian Björklund. Styrgruppen har innehållit företrädare för många av Helsingfors stads verk och inrättningar samt för bl.a. Helsingfors universitet, Finska handelshögskolan, Tekniska Högskolan, Statistikcentralen och STAKES. Styrgruppen har givit riktlinjerna för programmets uppgörande, och själva skrivarbetet har skötts av forskare vid Faktacentralen. Faktacentralen har ordnat många träffar med sammanlagt flera tiotal olika intressenter.

Forskningsprojekten är indelade enligt fyra huvudteman:

1. Metropolområdet och en fungerande storstad
2. Framgång för stadens ekonomi och näringsliv
3. Ett bra Helsingfors att bo i
4. Förståelse av stadens historia

Sammanlagt innehåller programmet 88 forskningsprojekt, som också finns uppräknade på traditionellt vis enligt sektor i en särskild förteckning (bilaga 3).

Meningen är att med dessa temans hjälp få Helsingfors stad att även framledes vara medveten om sin verksamhetsmiljö och stöda stadens samstrategier. Temata är upplagda så, att man från makrofrågor om staden och regionen förflyttar sig mot invånarperspektivet. Viktiga frågor kring temata är hur statsutvecklingen skall kunna styras och innovationsmiljön gestaltas; verkningarna och möjligheterna för strategisk styrning; utnyttjande av invånarnas erfarenhet och mångkultur; bostadsmarknad och invånare; stadstrukturens utveckling och förändringarna i miljön; storevemang och kulturekonomi; stadens ekonomiska utveckling; regioekonomin och näringsarna; arbetskrafts- och sysselsättningsfrågor; boendetrivsel och -kostnader; servicens tillgänglighet och kvalitet; en trygg, hälsosam och snygg stad; samt forskning in stadskultur. Övriga viktiga aspekter i forskningen är internationell jämförelse,

det ökade regionala samarbetet, befolkningens åldrande och det växande antalet invånare med invandrarbakgrund.

Programpublikationen upptar bara sådana studier som har forskningsprojekts status. De s.k. forskningsidéer som ingick i tidigare program har i sin helhet överförts till programets nätversion, där de även i någon mån kan utökas under programperiodens gång. Projektbeskrivningarna har också preciserats, så att de anger huruvida forskningen utförs av Faktacentralen (en ansvarig forskare) eller om forskningen koordineras av Faktacentralen, varvid kontaktpersonen anges.

Att ta med stadsforskningsprofessorernas projekt i programmet innebär ett välkommet tillskott av kritisk hållning i stadsforskningen. Stadsforskningsprofessorernas nätverk har också ett eget forskningsprogram, som kompletterar koordineringen av stadsforskningen inom Helsingfors metropolområde. Att ta med stadens forsknings- och utvecklingsprogram i forskningsprogrammet förbättrar informationen om den forskning som staden utför och låter utföra, samt stöder förutsättningarna för forskning inom förvaltningarna.

V Summary

The Research Programme for the City of Helsinki 2007–2009

The Research Programme for the City of Helsinki is drawn up at three-year intervals with the objective of activating and coordinating research on Helsinki and its metropolitan region. The present programme is the ninth of its kind. Complying with the principles of sustainable development and good governance practice, it will also promote understanding of the living conditions and welfare of Helsinki residents and strengthen the conditions of competitiveness for the business community. It thereby supports the strategic work of the City of Helsinki and responds to its need for information for joint strategies.

The Research Programme includes those research projects that are of significant interest to the city's various offices and departments and those carried out or coordinated by Helsinki City Urban Facts Office. For the first time, the programme also includes the research projects of the Urban Research Professors. Projects carried out by nine research intensive departments are also included. The research program is also available in the Internet. The latter projects chiefly concern the activities and operational environment of the relevant office or department. These extensions have made the Research Programme more informative, and the renewed Research Register serves its users even better than it used to.

The Research Programme has been drawn up under the guidance of a steering group chaired by Deputy Mayor Ilkka-Christian Björklund. The steering group has included representatives of many of the city's offices and departments and of the University of Helsinki, the Helsinki School of Economics, the Helsinki University of Technology, Statistics Finland and the STAKES among others. While the steering group has provided the guidelines for drawing up the programme, the actual writing work has been done by researchers at Helsinki City Urban Facts. This office organised several meetings with dozens of stakeholders.

The research projects involve four challenges:

1. Governance of the metropolitan region, and a functioning metropolis
2. Success for the city's economy and the business community
3. Helsinki – a good place to live
4. Understanding of the city's history

In all, the Research Programme includes 88 research projects, which are also enumerated by sector in the traditional way in a special index (App. 3).

The idea is that these challenges or themes will help the City of Helsinki remain aware of its operational environment and that they will support the city's joint strategies. They are formulated so as to pass from macro issues of the city and region down into the inhabitant "grass-root" perspective. Important issues include: producing and utilising knowledge in the governance of the city development; Helsinki metropolitan area as an innovation environment; urban policy and strategic management; using the empirical knowledge of residents and cultural diversity; housing market and residents; development of the urban structure and environmental change; mega events and cultural economy; the city's finan-

ces; regional economy and industries; labour and employment; housing satisfaction and housing cost; availability and quality of public services; a safe, sound and tidy city and city culture. Other important aspects include international benchmarking, i.e. comparisons between cities, increasing regional cooperation, the ageing of the population and the growing number of residents with an immigrant background.

The programme publication includes only such studies that rank as research projects. Those so-called research ideas that were included in earlier publications have as a whole been transferred to the web version of the programme, and to some extent, new ideas tend to be added during the programme period. Project descriptions have been specified so as to specify whether a study is conducted by Helsinki City Urban Facts (researcher in charge) or if the study is coordinated by Helsinki City Urban Facts, in which case the contact person is indicated.

The inclusion of the projects of the Urban Research Professors adds an additional element of critical approach to the urban research. The Urban Research Professor network has a research programme of its own, which complements the coordination of urban research in Helsinki's metropolitan region. Including the city's research and development programmes into the Research Programme improves the information on research conducted or commissioned by the city, and supports the conditions for research in offices and departments.

Liite 1 Kuullut yhteistyötahot

Keskeisimmät tutkimusohjelman valmisteluun osallistuneet yhteistyökumppanit organisaati-
oittain ja henkilöittäin.

1 Helsingin kaupungin organisaatiot

Hallintokeskus: Hannu Hakala, Juha Summanen

Helsingin Satama: Heikki Nissinen, Eve Tuomola-Oinonen

Henkilöstökeskus: Matti Poutanen, Eija Hanni, Mirja Heiskari

Helsinki Reagon Marketing

Henkilöstökeskus: Matti Poutanen, Eija Hanni, Mirja Heiskari

Kaupungin kiinteistöyhtiöt

Kaupunkisuunnitteluvirasto: Tuomas Rajajärvi, Outi Karsimus, Matti Eronen, Liisa Kuok-
kanen-Suomi, Esko Lauronen, Timo Vuolanto, Aimo Huhdanmäki, Rikhard Manninen, Tee-
mu Holopainen, Juha-Pekka Turunen, Maija Mattila

Kiinteistövirasto: Matti Arponen, Harri Kauppinen, Riku Raita

Korkeasaaren eläintarha: Seppo Turunen, Kirsi Pynnönen-Oudman

Kulttuuriasiainkeskus: Marianna Kajantie, Pekka Timonen, Nina Gran, Johanna Lindstedt,
Johanna Maula

Nuorisoasiainkeskus: Harri Taponen

Opetusvirasto: Margareta Nygård, Tuija Kirveskari, Paula Sermilä, Katri Aaltonen, Salla Ne-
vanen, Kari Viinisalo, Matti Rintamäki, Pertti Enovaara

Rakennusvirasto: Matti-Pekka Rasilainen, Tiina Saukkonen, Tuuli Ylikotila, Satu Tegel, Juha
Raisio, Eino Pursio, Toni Saarikoski

Sosiaalivirasto: Riitta Halttunen-Sommerdahl, Pekka Borg, Seija Muurinen, Ilkka Paananen,
Seppo Sarras

Stadia: Anna-Maria Viikuna, Marja Louhija, Juhana Kokkonen, Petri Pullinen, Päivi Takala-
Gould

Talous –ja suunnittelukeskus: Jukka Öberg, Marko Karvinen, Vesa Paavola, Hannu Kurki

Terveyskeskus

Työterveyskeskus

Työväenopisto: Kaj Lyytinen, Gunborg Gayer

Ympäristökeskus: Pekka Kansanen, Liisa Autio, Camilla von Bonsdorff, Kari Silfverberg,
Päivi Kippo-Edlund, Kaarina Heikkonen, Kaisa Pajanen, Sanna Eljoki

2 Muut kotimaiset yhteistyötahot

Asuntorahasto

Cupore: Pasi Saukkonen

Efektia Oy/Kuntaliitto

Espoon Kaupunki: Mari Immonen, Teuvo Savikko, Teija Jokiranta

Heikki Waris-instituutti

Helsingin kauppakorkeakoulu: Annukka Jyrämä

Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitto HELKA ry: Pirjo Tulikukka, Anna Kanervo,
Riikka Henriksson

Helsingin poliisilaitos: Mika Pasanen

Helsingin yliopisto: Jari Niemelä, Peter Clark, Heikki Setälä, Sirkku Manninen, Heikki A.
Loikkanen, Harry Schulman, Ilmo Massa

KUUMA-kunnat

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus: Terhi Ainiala

Kaapelitehdas: Stuba Nikula

Maatiainen ry: Pentti Alanko, Anne Paajo

Metsähallitus: Tiina Kanerva

Metsäntutkimuslaitos: Liisa Tyrväinen, Maija Sipilä

Museovirasto: Eeva Summanen, Ilkka Kaskinen, Kaisa Lehtonen

Riistan- ja kalantutkimus: Juha Tiainen
Sibelius-Akatemia: Timo Cantell
Sisäasiainministeriö
Socca: Ullamaija Seppälä
Stakes: Sakari Karvonen, Anu Muuri
Suomen akatemia: Maunu Häyrynen
Suomen Kuntaliitto
Suomen ympäristökeskus: Eeva Fuhrman, Mikael Hilden, Terhi Rytteri
Suomenlinnan hoitokunta: Heikki Lahdenmäki, Tuija Lind
Suomen valokuvataiteen museo: Sari Karttunen
Suuret kaupungit
'Syrjinnän ja syrjäytymisen seurausten teorian ja tutkimusmenetelmien kehittämisen' -projekti
Taiteen keskustoimikunta: Merja Heikkinen, Sari Karttunen
Tampereen teknillinen yliopisto: Anssi Joutsiniemi, Samuli Alppi
Tampereen yliopisto: Yrjö Haila, Nina Nygren
Teknillinen korkeakoulu: Peter Ache, Olli Maijala, Maija Rautamäki, Marketta Kytä, Antti Talvitie, Rauno Sairinen, Lasse Peltonen, Mervi Ilmonen, Timo Heikkinen, Sirkku Wallin, Panu Lehtovuori, Maarit Kahila
Tilastokeskus: Erkki Niemi, Aku Alanen, Mirja Liikkanen
Turun yliopisto: Harri Andersson, Risto Kalliola, Timo Vuorisalo, Marja Vieno
Uudenmaan liitto: Markku Hyypiä, Hilikka Jylli, Hanna Mattila, Olli-Pekka Hatanpää, Juhani Joutsenlahti, Ari Lainevuori
Uudenmaan ympäristökeskus: Leena Eerola, Rolf Nyqvist
Vantaan kaupunki: Matti Pallasvuori, Hannu Kytälä
Väestötutkimuslaitos ja väestöliitto
Ympäristöministeriö: Ilkka Heikkinen, Jukka-Pekka Flander, Olli Maijala, Pekka Jalkanen, Sauli Rouhinen, Matti Laitio
YTV: Irma Karjalainen, Reijo Teerioja, Raimo Valtanen, Jukka Saikkonen, Arja Salmi

3 Keskeisimpiä kansainvälisiä yhteistyötahoja

Chalmers, Göteborgin tekninen korkeakoulu: Björn Malnbert
EULP Eurooppalainen kaupunkimaiseman yhteistyöverkosto, Wienin teknillinen yliopisto: Richard Stiles
Kööpenhaminan kuninkaallinen maatalouden ja eläinlääketieteen korkeakoulu KVL: Stephan Pauleit, Susanne Guldager
Max Planck Institut, Vogelwarte Radolfzell: Wolfgang Fiedler
Ranskan tiedeakatemia, Montpellier: Jean-Louis Martin
Tukholman kaupunki
Tukholman yliopisto: Lennart Eriksson, Sören Svensson
Doreen Massey, London

Liite 2 Kaupunkitutkimuksen keskeisiä aineistoja

1. Perusrekisterit

Helsingin perusrekisteri (HPR)

- väestötiedot
- kiinteistötiedot
- kaavatiedot
- rakennustiedot
- asuinhuoneistotiedot
- rakennushankkeet/-vaihetiedot

Rikoslakirikokset Helsingissä: perustuu Helsingin poliisilaitoksen rikosilmoitusjärjestelmään (vuosittain)

Seudullinen perusrekisteri (SePe): perustietoja väestöstä, rakennuksista, kiinteistöistä, kaavoituksesta, yrityksistä ja toimipaikoista paikkatietoina. Mukana myös aluejako- ja karttatietoja (YTV)

Seudullinen toimipaikkatietojärjestelmä (YTV) (vuosittain)

- yritys- ja toimipaikkatiedot

Yritysrekisteri - ulkomaalaisten omistamat yritykset Helsingin seudulla. (vuodet 1999 ja 2006)

2. Tilastotietokannat

ALTIKA - Aluetietokanta, kunnittain, Tilastokeskuksen Internet-palvelu.

ASTIKA - suhdanne- ja taloustilastoja kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosisarjoina. Tilastokeskus

EUROAVAIN - Tilastotietoja maailman valtioista ja Eu:n jäsenvaltioista alueittain. Lisäksi alueellista tietoa on Venäjältä, Baltian maista sekä Norjasta. Tilastokeskus.

Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja - Tilastotietoja Helsingistä vuodesta 1896.

Helsingin seudun aluesarjat - Tilastotietoja pääkaupunkiseudun kaupungeista alueittain, Helsingin seudulta kunnittain sekä pohjoismaista Nordstat-tietokanta. Tietokeskuksen Internet-palvelu (www.hel.fi/tietokeskus)

Kaupunki- ja seutuindikaattorit - Monipuolisesti kaupunkeja ja toiminnallisia kaupunki-seutuja kuvaavaa tilastoaineistoa. Tilastokeskuksen Internet-palvelu.

Kuntafakta - Tietoja Suomen kunnista. Tilastokeskus.

Sijoittumispalvelu - Tietoja koulutuksesta valmistuneiden työllistymisestä, jatko-opinnoista ja alueellisesta sijoittumisesta. Mukana myös tietopaketti työvoiman alueittaisesta koulutus- ja ikärakenteesta toimialoittain. Tilastokeskuksen Internet-palvelu.

SOTKA - Stakesin ylläpitämä sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokanta. Tilastotietoja kunnittain.

StatFin Tilastokeskuksen maksuton tilastopalvelu

SuomiCD - Tilastokeskuksen alueellinen tietokanta, joka sisältää tilastotietoa mm väestöstä, talouksista, asunnoista postinumeroalueittain ja kunnittain.

Tilastokeskuksen väestötietopalvelu - Tilastotietoja mm. elinkeinorakenteesta ja työssäkäynnistä, asunnoista ja rakentamisesta sekä Väestölaskenta 2000:sta.

3. Paikkatietoaineistot

Luontotietojärjestelmä (LTJ) - Helsingin Ympäristökeskuksen hallinnoima tietojärjestelmä, jossa mm. luonto-, laji-, ympäristötyyppi- ja suojelualuetietoa. Sisältää myös Kurtto, A., Helynranta, L., ja Hahkala, V. 2002: Helsingin putkilokasvien elinympäristötyypit, historialliset ryhmät ja uhanalaisuus-atlaksen.

SeutuCD - Rekisteritietoja ja kartta-aineistoja pääkaupunkiseudun kunnista. CD:t vuosilta

1997–2003, karttatiedot myös vuodelta 2006. YTV.

Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä (YKR) - Tilastokeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä valtakunnallinen yhdyskuntarakenteen seuranta-aineisto, jossa tietoja väestöstä, työvoimasta, työpaikoista, rakennuksista ja asunnoista tilastoruuduittain (250m x 250m) vuodesta 1980 lähtien.

4. Tilastot

4.1 Tilastokeskuksen tilastot

Alueellinen kuolinsyytilasto (vuosittain).

Alueittaiset työssäkäyntitilastot (vuosittain).

Alueittaiset työttömyystilastot (vuosittain).

Ammatillisen koulutuksen tilastot (vuosittain).

Asuntokanta, asuntokunta- ja asuinolotilastot (vuosittain).

Asuntojen hinnat (neljännesvuosittain).

Asuntojen vuokrat (neljännesvuosittain).

Kansantalouden tilinpito (vuosittain).

Kunnittaiset väestömuutokset neljännesvuosittain.

Kuntien talousarviot ja tilinpäätökset (vuosittain).

Lukio- ja peruskoulutilastot (vuosittain, osittain Opetusvirastosta).

Maahanmuuttajien pitkittäistiedosto (työllisyys, yrittäjyys ja väestötauluja vuodet 2001 ja 2004, 10 kaupunkia).

Muuttajien taustatiedot. Taloudellinen asema ym. (Vuosittain).

Teollisuustilastot ja talonrakennustilastot (vuosittain, vuodesta 1970 lähtien).

Toimiala-ammatti-koulutus –aineisto. Väestölaskentatiedoista tehty poiminta. Poiminta tehty viimeksi vuoden 2000 aineistosta.

Tulo- ja varallisuustilastot (vuosittain, osittain Verohallituksen maksuunpanotilastoinnista).

Työvoimatutkimustilastot (neljännesvuosittain).

Työssäkäyntitilasto 1994 alkaen, neljännesvuosittain.

Väestön koulutustaso ja –ala alueittain tutkintorekisteristä.

Väestönrakenne-, väestönmuutos-, perhe- ja asuntokuntatilastot (vuosittain, aineisto pienalueittain).

4.2 Muualta hankittavat tilastot

Kansaneläkelaitoksen tilastot (vuosittain).

Kaupungin kiinteistöt ja aravavuokra-asunnot, vuosittain (Kiinteistövirasto).

Kiinteistötalouden instituutin selvitys toimitilojen vuokrista (vuosittain).

Potilashallintotilasto (Terveysvirasto).

Ravintolatilastot (Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus).

Sosiaali- ja terveydenhuollon perustilastot (vuosittain).

Työministeriön työnvälitystilastot (kuukausittain).

Vaalitilasto (Helsingin keskusvaalilautakunta).

5. Kyselyaineistot

5.1 Tilastokeskuksen kyselyaineistot

Maahanmuuttajien elinolotutkimus 2002.

Vapaa-aikatutkimus 2002.

Varallisuus- ja asumistutkimus 2004. Haastattelututkimus N = 3500, PKS n. 800 vastajaa, Tilastokeskus

Väestölaskentojen pitkittäistiedosto. Elinkaarenaikaiset asumisurat, muuttoliiketutkimus, lähöseuranta.

5.2 Muualta hankittavat kyselyaineistot

Kaupunkipalvelututkimus (kuntalaisten mielipiteitä kaupungin hallinnosta ja palveluista, Suomen kuntaliitto, Efektia Oy, Hki otos, n. 3000, kerätty v. 1983, 1989, 1993, 2001, 2005, seuraava 2008/2009).

Lähiötutkimukseen liittyvät aineistot (Suomen Gallup Oy:n, Taloustutkimus Oy:n ja Otantatutkimus Oy:n keräämät puhelinhaastatteluaineistot, otokset 1100-1600, kerätty vuosina 1999, 2003 ja 2007).

Nuorten suhtautuminen politiikkaan (Suomen Gallupin puhelinhaastattelut v./otos 1988/705 ja 1995/600).

5.3 Itse kerätyt kysely- ja haastatteluaineistot (esimerkkejä)

ECAD-tutkimus. Peruskoulun päättöluokille 2006 (tulossa 2008, 2010). Nuorten elämäntapa, huumeet ja koulumenestys.

Festivaalikysely pääkaupunkiseudun asukkaille. Syksy 2006 (N=1055).

Taloustutkimus Oy:n keräämä internet-paneeli.

Helsingin koululaistutkimus 2000. Nuorten vapaa-aika ja harrastukset. Kohteena 10–18-vuotiaat, N = 2700. Kerätään seuraavan kerran todennäköisesti 2009.

Helsingin turvallisuuskysely. Tehty vuosina 2003 ja 2006, toistetaan joka kolmas vuosi, lomakekysely, netto-otos n. 3500.

Helsinkiäisten ympäristöasenteet. (5 v. välein). Puhelinhaastatteluissa helsinkiläisten N 1989=820, 1994=648, 2000=1220 ja 2005=1443.

Hesan nuorten ääni. 509 oppilasta 26 koulusta, kevät 2007

Kulttuurikaupunkivuoteen liittyvät aineistot. Aineistot kerätty yhteistyössä kulttuurikaupunkisäätiön ja Taloustutkimus Oy:n kanssa. Aineistoja kerätty vuosina 1998-2001.

Maahanmuuttajien yrittäjäyys. Kyselyt, kevät 1999 ja kesä 2003.

Monikulttuurinen nuorisotyö. Nuorten ja työntekijöiden haastattelut nuorisotaloilla, kevät 2005.

Musiikkitarjonta Helsingissä. Lehdistöseuranta kevään yhden viikonlopun musiikkitarjonnasta Helsingissä, 2004, 2006 ja 2007

Nuorisosiainkeskuksen palvelututkimus. Nuorten suhtautuminen nuorisosiainkeskuksen tuottamiin palveluihin: nuorisotalot, tapahtumat, leirit, netti, erityisnuorisotyö. Vastajina **n. 500 nuorta 26 koulusta, kevät 2007**

Ourvision Song Contest -kävijätutkimus, kyselyt ja haastattelut, kevät 2007

Suur tapahtumien kävijäkyselyt. Mm. EM-kisat 2005, Euroviisut 2007, molemmissa N = n. 1000 vastaajaa

Uudenmaan elinkeinorakenteen panos-tuotos -aineisto vuodelta 2002 sekä Aluetilinpidon Helsingin seutua koskevat aikasarjat vuodesta 1975. Tilastokeskus

Liite 3 Sektorijaon mukainen tutkimushankkeiden hakemisto

Kuntatalous, aluetalous, työllisyys ja koulutus

- Numerot viittaavat hankenumeroon.

- 16 Julkisen toiminnan rakenne ja suorituskyky kaupunkialueilla
- 47 Vero- ja valtionosuusjärjestelmien kehitys -hankekokonaisuus.
- 48 Helsingin ja suurten kaupunkien talousarvioihin ja tilinpäätöksiin liittyvät tarkastelut.
- 49 Helsingin palvelukustannukset.
- 50 Kuntien menotasoon vaikuttavat tekijät 1994-2004.
- 51 Asuinalueiden ja asuntorakentamisen vaikutukset kaupungin talouteen
- 52 Elinkeinotoiminnan, tuotannon ja tuottavuuden kehitys kaupungeissa
- 53 Helsingin sataman taloudellinen vaikuttavuus.
- 54 Seutukuntien kasvu ja siihen vaikuttavat tekijät.
- 55 PK-yritysten ekotehokkuus niiden taloudellisen kannattavuuden edistäjänä
- 56 Helsingin seudun työvoima- ja koulutustarvetutkimus.
- 57 Työvoimatutkimusaineiston analyysi.
- 58 Helsingin kaupungin henkilöstötarpeen ennakointi.
- 59 Sosiaalisen yrityksen mahdollisuudet hoiva-alan tukipalveluiden tuottajana Helsingissä
- 64 Maahanmuuttajien työmarkkina-aseman kehitys

Väestö ja asuminen

- 1 Greendecision - luontoalueita koskevan ekologisen ja kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen kaupungin suunnittelussa
- 4 Pehmo GIS kaupunkisuunnittelussa
- 22 ACTS of Service
- 25 Sosiaalisen vuokra-asumisen asema asuntomarkkinoilla eräissä Euroopan maissa
- 26 Viheralueet ja asuntojen hinnat
- 27 Arkkitehtuuri ja asuntojen hinnat
- 28 Uudentyyppisten asuntorakentamisalueiden väestörakennevaikutukset
- 29 Kerrostalorakentamisen uudet vaihtoehdot
- 30 URBA: Urbanin asumisen tulevaisuuden konseptit – asumistarjonnan erilaistaminen ja attraktiivisuus pääkaupunkiseudulla
- 60 Asumistoiveiden ja varallisuuden suhteet
- 61 Asumisviihtyvyys kaupungin vuokra- ja asumisoikeustaloissa 2008
- 62 Senioriasuntojen rakentamisen seurannaisvaikutukset
- 63 Lähiöiden seuranta
- 65 Pääkaupunkiseudun uudempien asuntoalueiden lähi- ja kaukomuuton alueellinen suuntautuminen vuosina 1986-2005

Kaupunkilaisten arki, hyvinvointi ja turvallisuus

- 3 Hallintokuntien yhteistoiminta asuinaluetasolla
- 4 Pehmo GIS kaupunkisuunnittelussa
- 40 Kaupunkilaisten kokemuksia saastuneen maaperän ongelmista
- 64 Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin -alueelliset erot
- 66 Kuntapalvelututkimus 2008/2009
- 67 Pääkaupunkiseutulaisten hyvinvointi 2008
- 68 Pääkaupunkiseudun kuntien yhteinen hyvinvointitutkimus
- 69 Asukaslähtöisen palvelurakenteen kehittäminen Helsingin kaupunginosissa (ALPAKKA)
- 70 Nuoret väliinpuotoajat
- 71 Helsingin koululaiskysely
- 72 Kehittämistutkimus 9-12-vuotiaiden tilanteesta, odotuksista ja palveluista
- 74 Vanhusten selviytyminen ja turvattomuuskokemukset
- 75 Helsingin turvallisuustutkimus
- 76 Nuorten väkivalta Helsingissä

- 78 ECAD-tutkimus
- 77 Kameravalvonnan vaikuttavuus
- 73 Urbanin köyhyyden monet kasvot
- 84 Pääkaupunkiseudun nuorisotyön ja -kulttuurin tutkimus
- 79 Tutkimus Savuton Helsinki -ohjelman toteutumisesta
- 80 Terveellinen kaupunginosa -hankkeen vaikutukset
- 81 Elinympäristön roskaantumisen ja sotkemisen ehkäiseminen – toimijat, vastuut ja keinot

Hallinta (governance), kuntademokratia, kaupunkipolitiikka

- 1 Greendecision - luontoalueita koskevan ekologisen ja kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen kaupungin suunnittelussa
- 2 Tiedon siirto hallintokuntien sisällä
- 3 Hallintokuntien yhteistoiminta asuinalueilla
- 5 Julkisesti rahoitetun tutkimuksen kaupallinen hyödyntäminen: organisointi, haasteet ja ongelmat
- 6 Helsinki ja Tallinna innovaatioympäristöinä sekä niiden kilpailukyky Itämeren markkinoilla
- 7 Luovat tilat itse-uudistumisen ytimessä - case Helsinki (SERE-HKI)
- 8 Kaupunki kasvukoneena, tapaus Helsinki
- 9 Julkisia ja yksityisiä palveluja integroivat markkinainnovaatiot - sovellutusten arviointi
- 10 Sosiaalinen pääoma ja Helsingin kaupungin henkilöstön innovatiivisuutta tukevat hallinnolliset rakenteet
- 11 Metropolialueiden innovatiiviset suunnittelustrategiat: Suunnittelua suurten hankkeiden, suurtapahtumien vai alueellisten visioiden avulla? Helsingin ja Hampurin välinen vertailu
- 12 Strategisen suunnittelun ohjausvaikutus - vertailututkimus pääkaupunkiseudulla
- 13 Arabianrannan tietopalvelumalli eri osapuolten oppimishaasteena
- 14 Maankäytön konfliktien hallinta ja sovittelu - pilottihanke
- 15 Julkisten palvelujen uudistaminen ja markkinoiden toiminta
- 17 Demokratiatilinpäätöshanke 2004-2008
- 18 Kaupungin sähköisen tiedonjakelun ja kansalaisosallistumisen benchmarking Innovative Cities for the Next Generation (ICING) EU -hanke
- 19 Hesari Nuorten Ääni - arviointitutkimus eri toimijoiden näkökulmista
- 20 Monikulttuuristen nuorten kiinnittyminen yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja poliittisiin puolueisiin
- 24 VIDEOS Video demokraattisessa osallistumisessa. Yhteisöllisen kansalaisvaikuttamisen uudet välineet
- 31 EU:n Kemikaaliviraston sijoittuminen Helsinkiin - tapaustutkimus
- 35 Kaupungin henkilöstön ja päättäjien ympäristöasenteet ja ympäristötiedon tarve
- 49 PK -yritysten ekotehokkuus niiden taloudellisen kannattavuuden edistäjänä
- 53 Sosiaalinen yrityksen mahdollisuudet hoiva-alan tukipalveluiden tuottajana Helsingissä

Kaupunkikulttuuri, taide ja vapaa-aika

- 21 Kulttuurinen monimuotoisuus ja kulttuuripolitiikka
- 23 Urbaani luovuus - kulttuurialan osaamisyhteisön yhteishanke
- 45 Euroviisut
- 46 Kulttuuriklusterit ja skenet
- 82 Festivaalit
- 83 Keväisen viikonlopun konserttitarjonta
- 85 Lasten ja nuorten kulttuurikasvatus Helsingissä
- 86 Taidetoiminnan edellytykset lähiöissä
- 87 Hearing Helsinki

Kaupunki-rakenne, ympäristö

- 26 Viheralueet ja asuntojen hinnat
- 29 Arkkitehtuuri ja asuntojen hinnat
- 32 Kaupunkirakenteen kehityspiirteet Helsingin seudulla sekä muilla Suomen suurilla kaupunkiseuduilla
- 33 Päivittäistavarakauppa pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteessa

- 34 Kaupunkirakenne ja kulkumuodon valinta
- 36 urbaani biodiversiteetti ympäristönhoidossa, ympäristönsuojelussa ja maankäytössä
- 37 Urbanit kedot
- 38 Jokapäiväinen kulutus ja arkielämän ympäristöpolitiikka
- 39 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen kunnassa
- 41 Ilmansuojelun historiaa Helsingissä 1945-1982
- 42 Metropolialueen ympäristöpolitiikan hallinta
- 43 Vertaileva tutkimus Tukholman, Helsingin ja Pietarin merialueen ympäristöhistoriasta
- 44 Poikkileikkausanalyysi Helsingin arjen ja vapaa-ajan ympäristön historiasta

